

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXXIII Nr. 5 — 6
MAI-IUNIE
1974

Redacția și Administrația: Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul V

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte

JUSTINIAN
Mitropolitul Ungrovlahiei
și Patriarhul
Bisericii Ortodoxe Române

VICEPREȘEDINȚI :

P. S. Dr. ANTIM
Episcopul Buzăului

P. S. Dr. ANTIM
Episcopul Dunării de Jos

MEMBRI :

P. S. ROMAN IALOMIȚEANUL
Episcop vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor

P. C. Pr. ALEXANDRU IONESCU
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. Petre F. ALEXANDRU
Consilier cultural mitropolitan

C U P R I N S U L

Pag.

ANIVERSARI

REDACȚIA, <i>Cea de a XXVI-a aniversare a întronizării Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian</i>	393
--	-----

INDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Pr. GABRIEL POPESCU, <i>La Sfinții Impărați Constantin și Elena</i>	394
Pr. CORNELIU SAVA, <i>La Duminica Tuturor Sfinților</i>	397
Pr. IOAN MIRCEA, <i>La Pogorîrea Duhului Sfânt</i>	400
Pr. Prof. ARHIM. CHESARIE GHEORGHESCU, <i>La sfinții Apostoli Petru și Pavel (29 iunie)</i>	405
Pr. I. IONESCU, <i>La Duminica a IV-a după Rusalii</i>	409
Pr. DAVID POPESCU, <i>Panegiric la Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul</i>	412
Pr. VASILE NARTEA, <i>Necrolog la moartea unui om în floarea vârstei</i>	415
Pr. AL. N. CONSTANTINESCU, <i>Cinstirea sau venerarea slintelor icoane</i>	416

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

REDACȚIA, <i>Acțiuni în slujba păcii (mai—iunie)</i>	419
Prof. O. BUCEVSCHI, <i>CEZAR VASILIU, Știri ecumenice</i>	426

ARTICOLE ȘI STUDII

Pr. VASILE NARTEA, <i>Acte de cult : rituri și ceremonii în Biserica Ortodoxă</i>	434
A. A. BOLȘACOV-GHIMPU, <i>Episcopul din Tomis a participat la Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325)</i>	437
Drd. Pr. DĂNUȚ I. MANU, <i>Sinodul din Ierusalim (1672). Importanța lui pentru în-tărirea Ortodoxiei secolului al XVIII-lea</i>	445
AL. A. BOTEZ, <i>Rememorări bizantine</i>	453
ION N. MAILAT, <i>Schil-metoh al Mînăstirii Glavacioc la Tălărești pe Teleorman ?</i>	463
Pr. HORIA CONSTANTINESCU, <i>Poezia religioasă voiculesciană</i>	469

DOCUMENTARE

<i>Omiliile catehetice ale lui Teodor de Mopsuestia</i> , trad. de PARASCHIV V. ION	478
T. G. BULAT, <i>Titularii Episcopiei Buzău în secolul al XVIII-lea</i>	489
PAVEL CHIHAIA, <i>Date noi despre bisericuțele rupestre din munții Buzăului</i>	507
OCTAVIAN MĂRCULESCU, <i>Inscripții inedite de la Biserica Domnească din Cîmpulung-Muscel</i>	518
Pr. SANDU TUDOR, <i>Biserici de lemn pe Valea Slănicului-Buzău</i>	519
Pr. IOAN SPIRU, <i>Catagrafia județului Teleorman din anul 1810</i>	529
Pr. ILIE GH. DIACONESCU, <i>O casă de popas domnesc la Mînăstirea Glavacioc</i>	543

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

REDACȚIA, <i>Cea de a II-a Conferință de orientare a clerului din Arhiepiscopia Bucureștilor, mai—iunie 1974</i>	551
CRONICAR, <i>Cursurile pentru îndrumarea ghizilor</i>	555
ASISTENT, <i>Revedere colegială</i>	559
ASISTENT, <i>Biserica Sfinții Împărați «Constantin și Elena» din parohia Valea Popii — Cîmpulung-Muscel</i>	558
ASISTENT, † <i>Preotul Alexandru Zamfirescu</i>	561
ASISTENT, † <i>Preotul Valentin Popovici</i>	561
ASISTENT, † <i>Preotul Nicolae Vasilescu-Naipu</i>	562
ASISTENT, † <i>Preotul Iconom Stavroțor Ion Răuțescu-Dragoslavele</i>	562
ASISTENT, † <i>Preotul Mihail Fluture</i>	563
ASISTENT, † <i>Preotul Ilie Popescu-Lunulețu</i>	564
ASISTENT, † <i>Preotul Prof. Univ. Petre Vintilescu</i>	565
ASISTENT, † <i>Iulita Cenușe</i>	567

EPISCOPIA BUZĂULUI

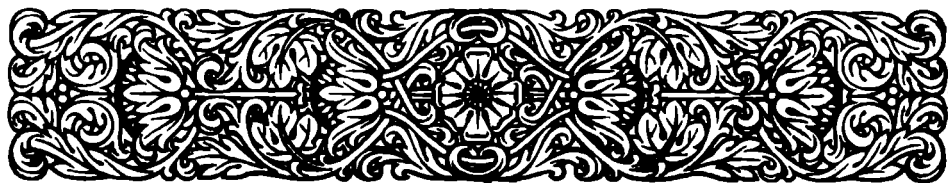
Pr. NICOLAE I. BIVOLARU, <i>Știri din Eparhie</i>	569
---	-----

EPISCOPIA DUNĂRII DE JOS

Arhim. IERONIM MOTOC, <i>Din activitatea Centrului Eparhial Galați pe luna mai 1974</i>	578
---	-----

RECENZII

Dragoș Vitencu, <i>Viața pasionată a lui Ciprian Porumbescu</i> , Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, București, 1974, 170 p., de Ioan F. Stănculescu	583
<i>Note bibliografice</i> , de Ioan F. Stănculescu, Pr. Săvulescu Al. Ștefan și Prof. N. S.	590

CEA DE A XXVI-A ANIVERSARE A INTRONIZĂRII PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH JUSTINIAN

De mai bine de un sfert de veac, ziua de 6 iunie a fiecărui an constituie un popas scump pentru Biserica Ortodoxă Română și pentru preoțimea ei.

La răscruce de veac, măreața personalitate a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian s-a impus și se impune, neîncetat în toate domeniile de activitate ale Bisericii noastre.

Întemeietor al «apostolatului social» și făuritor al unui nou climat de viață spirituală în Biserica Ortodoxă, reîntregitor al unității sale, prin revenirea fraților din biserica unită la Biserica-Mamă și înnoitor al rînduielilor noastre duhovnicești, Prea Fericirea Sa se înscrie în rîndul marilor ctitori de zidire sufletească și dătător de noi orientări pentru viața de obște a credincioșilor, pentru pace și pentru progres.

De aceea, în această zi, reprezentanți ai Sfîntului Sinod ai Bisericii Ortodoxe Române: PP. SS. Antonie Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, colaboratori apropiați ai Prea Fericirii Sale, salariați ai Administrației Patriarhale, cu unitățile anexe, ai Arhiepiscopiei Bucureștilor și Instituțiilor de învățămînt teologic, s-au prezentat la Catedrala Patriarhală și au ridicat smerite rugăciuni către Dumnezeu, pentru sănătatea și îndelunga înzîlire a Prea Fericirii Sale.

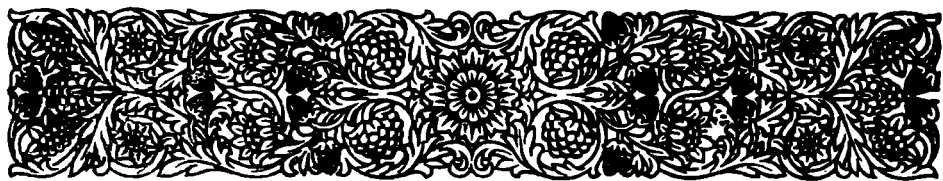
În prezența tuturor a fost oficiat un Te-Deum de către P. S. Roman, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi de la Catedrala Patriarhiei, urmat de un polihroniu.

În încheiere, P. S. Episcop Roman Ialomițeanul a rostit o scurtă cuvîntare, arătînd importanța acestei zile pentru Biserica Ortodoxă Română, cînd s-a așezat temelia unei noi vieți spirituale și unei noi orientări pentru clerul și credincioșii ei, pentru învățămîntul teologic, pentru noul cod de legiuiri bisericești și pentru revărsarea întregii activități pastorale pentru slujirea omului.

În numele Sfîntului Sinod, al colaboratorilor și al tuturor celor prezenți, Prea Sfinția Sa trimite urări de sănătate și fericire înaltului nostru Arhipăstor.

Întru mulți ani, Prea Fericite Părinte Patriarh.

REDAȚIA

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

LA SFINȚII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA

Catedrala patriarhală, în care ne aflăm, își serbează azi hramul : pe Sfinții împărați și întocmai cu Apostolii Constantin și maica sa Elena. Încă de aseară clopotele au vestit cu glas de bucurie vremea acestei prăznuiri alese, iar slujbele care s-au săvârșit și sfânta liturghie la care Dumnezeu ne-a învrednicit să luăm parte, au revărsat în sufletele tuturor lumină din lumina cea neapusă și binecuvîntarea Părintelui ceresc.

Sînt peste 300 de ani de cînd bunii creștini din București, din împrejurimi sau din alte părți, urcă dealul acesta al mitropoliei, dealul atîtor momente însemnate din istoria Bisericii și a patriei, ca să se închine în acest locaș zidit între 1654 și 1658, pe locul unei bisericuțe mai vechi de lemn, de domnitorul Constantin Șerban Basarab.

Numeroase biserici din țara noastră, ca și din întreaga lume ortodoxă poartă numele sfinților Constantin și Elena, iar cinstirea lor se face în această zi în întreaga Biserică ; și nu este naos în care să nu se afle zuștrăviți, ca și aici purtînd împreună, cu evlavie, Crucea Domnului.

Deosebit lucru este acesta prin care Sfînta Biserică a așezat, de veacuri, în pozoaba ei de icoane, laolaltă împărați cu ostași, cu pustnici, cu țărani, cu ierarhi — arhieriei și cu simpli călugări, bărbați și femei de toată starea și din toate locurile, ca să ne arate și prin aceasta că Dumnezeu nu caută la fața omului, ci la sfîntenia vieții, la credința și faptele sloacăruia.

Am auzit astăzi și auzim în multe duminici aici la catedrală, la Sfînta Liturghie, cîntîndu-se țroparul Sfîntului Constantin, cu aceste cuvinte : «Chipul Crucii Tale pe cer vîzîndu-l și ca Pavel chemarea nu de la oameni luînd, cel între împărați apostolul Tău Doamne, împărăteasca cetate în miinile Tale o au pus ; pe care mintuiește-o totdeauna în pace, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Unule Iubitorule de oameni».

Să depănăm dar, pe rînd, această frumoasă cîntare a Bisericii, care oglindește — în puține cuvinte — personalitatea, viața și faptele împăratului Constantin.

«*Chipul Crucii Tale pe cer vîzîndu-l*» : iată momentul de răscruce în viața acestui strălucit împărat, și nu numai în viața lui, ci în viața întregului său imperiu și a creștinilor care trăiau în granițele sale. Era la începutul veacului al IV-lea și

marele imperiu roman, care cunoscuse atâtea momente de glorie, era confruntat cu tulburări de tot felul și era cirmuit de doi împărați — auguști, unul în Apus, la Roma, altul în Orient, în cetatea Nicomidiei.

Constantin, fiul împăratului de Apus Constanțiu, fusese proclamat, de către o parte din armată, împărat la 306, odată cu moartea tatălui său. Dar nu-și putuse lua sceptrul, fiind nevoit să rămână în părțile Galiei, în vreme ce în tronul Romei se urcase uzurpatorul Maxențiu. Acesta a adus atita suferință locuitorilor «cetății eterne» și celor din întreaga peninsulă Italică, încât romanii n-au văzut altă scăpare decît în Constantin și au trimis solii la el, cerindu-i să le vină în ajutor.

La 312, Constantin — cu armata sa — vine la Roma, ca să înfrunte armatele cu mult mai numeroase ale păgînului și tiranului Maxențiu. Istoricii Eusebiu și Lactanțiu, care au trăit în vremea aceea, ne relatează cum, înaintea bătăliei hotărîtoare, lui Constantin i s-a arătat pe cer o lumină în chipul Sfintei Cruci, iar deasupra ei scrise cuvintele «Cu aceasta vei învinge». Așa se lămurește că, deși încă nu era creștin, el a ordonat să se pună de îndată semnul crucii pe toate steagurile și pe scuturile trupelor sale. Cu încredere deplină în victorie, a intrat triumfător în Roma, la 28 octombrie 312, în timp ce adversarul său Maxențiu se îneca în apele Tibrului. De aceea spune troparul: «Chipul Crucii Tale pe cer văzîndu-l».

«Și chemarea nu de la oameni luînd». Adică n-a fost chemat la religia cea adevărată prin vestirea sau prin faptele celor botezați în Hristos, cum se întîmplă obișnuit, ci însuși Domnul — prin semnul pe care i l-a arătat în chip minunat — a pus început convertirii sale, așa cum făcuse și cu Apostolul Pavel pe drumul Damascului.

«Cel între împărați apostolul Tău Doamne». Am văzut dar primul motiv pentru care numim pe Sfîntul Constantin «întocmai cu Apostolii» și apostol, adică faptul că el a fost chemat ca și aceștia de Domnul, nu prin alți oameni, ci prin descoperirea minunată ce i s-a făcut. Între împărații pămîntului numai el s-a învrednicit de o astfel de chemare. Mai sînt însă și alte pricini binecuvîntate pentru care Sfîntului nostru i se cuvine numele de apostol al Mîntuitorului Hristos. Pentru a arăta măcar unele din acestea, să adăugăm și cuvintele următoare: «*Împărăteasca cetate în minile Tale o au pus*».

Convins din ce în ce mai mult de valoarea religioasă și morală a creștinismului, la numai cîteva luni de la biruința asupra lui Maxențiu, Constantin a acordat libertate de cult creștinilor din întregul imperiu, căci a determinat și pe Liciniu, care stăpînea în Orient, să semneze actul prin care s-a proclamat această libertate.

Treptat, Constantin ia, una după alta, măsuri favorabile Bisericii creștine și răspîndirii creștinismului. El știe că a avea buni creștini înseamnă a avea totodată și cetățeni buni și devotați. Înlătură din legi multe dintre dispozițiile și pedepsele care contraveneau spiritului umanitar creștin. Desființează pedepse ca: răstignirea, zdrobirea picioarelor și arderea cu fierul înroșit. Interzice aruncarea copiilor și pune stavilă vinderii lor. Ușurează eliberarea sclavilor; ia măsuri de ajutorare a săracilor, a orfanilor, a văduvelor și a celor bolnavi. La anul 321, generalizează ca zi de odihnă duminica, Ziua Învierii. Ridică biserici mărețe și incurajează pelerinajele la Locurile Sfinte din Palestina.

Cum am spus însă, în partea de Răsărit a Imperiului stăpînea Liciniu și în înlma acestuia s-a stîrnit invidia pentru popularitatea și puterea mereu în creștere a lui Constantin. Nesocotind înțelegerea, Liciniu a pornit din nou prigoană impo-

triva creștinilor din acele părți, prigoană în care au suferit martiriul și cei 40 de mucenici, din Sevastia. Constantin s-a văzut astfel nevoit să intervină și să-l înfrîngă pe prigonitor și, biruindu-l cu ajutorul Celui Atotputernic, a devenit singurul împărat al întregului imperiu.

De atunci privirea lui s-a ațintit asupra localității Bizanț, pe malurile înșorite ale Bosforului, unde și-a întemeiat o nouă Capitală, strălucitoare, pe care a împodobit-o cu frumoase biserici, părăsind astfel la anul 330 vechea Romă. De acum, Bizanțul a primit numele nou de Constantinopol, cetate împărătească pe care întemeietorul ei a încredințat-o cu adevărat miinilor lui Dumnezeu.

Timpul nu ne îngăduie să zăbovim mai mult asupra împlinirilor creștinești ale marelui Constantin, prin care s-a schimbat înfățișarea unei lumi și s-a deschis calea «epocii de aur» ce a urmat în istoria Bisericii Creștine.

Vom mai spune numai că el s-a îngrijit și de păstrarea unității de credință a Bisericii, convocînd la Niceea cel dintîi Sinod Ecumenic, adică al episcopilor din întreaga lume creștină, Sinod în care s-a condamnat învățătura greșită a ereticului Arie, Ortodoxia a triumfat și s-a fixat, pentru totdeauna, prima parte a Simbolului de Credință, prima parte a Crezului, așa cum îl rostim și astăzi.

Cît despre Sfînta Elena, viața ei evlavioasă și dragostea ei pentru Dumnezeu cel adevărat s-au vădit prin prezența continuă alături de fiul ei în tot ceea ce acesta a întreprins pentru religia creștină, cît și prin călătoria pe care a făcut-o în Țara Sfîntă, pe urmele pașilor Mîntuitorului, cu dorința de a afla Crucea pe care fusese răstignit Domnul; și a aflat-o, așa cum ne vorbește mai pe larg sărbătoarea Înălțării Sfîntei Cruci de la 14 septembrie. Tot acolo, la Locurile Sfînte, Elena a înălțat biserici pentru închinarea pelerinilor și le-a împodobit împărătește.

Iată, pentru ce Biserica a așezat în rîndul sfinților și pomenește cu laude pe împăratul Constantin și maica sa Elena. Nu pentru coroana lor pămîntească, pe care timpul a risipit-o, ci pentru cununa cea cerească, nepieritoare, pe care și-au agonisit-o prin credința și prin faptele lor.

De va zice însă cineva în grabă: «Vrednici sînt într-adevăr de cinstire, dar cum putem să urmăim noi exemplul unor sfinți ca aceștia, de vreme ce ei au fost împărați cu stăpînire întinsă?», să ia aminte la cele ce ne învață Părinții: că binele în multe feluri se poate face și fiecare din noi putem să aducem în jurul nostru mai multă mîngiere și pace. Încă, Ziditorul tuturor ne-a dat în grijă fiecăruia cîte o domnie cu mult mai de preț decît cele ale împăraților; căci imperiile lor au avut hotare rivnite și vremelnice, iar acesta — sufletul pe care ni l-a dat fiecăruia dintre noi este cu mult mai mare și este nemuritor. De aceea ori de cîte ori se strîngete în el, tulburare, și gîndurile bune — de la Dumnezeu, au de luptat cu gîndurile rele, să luăm ca armă și scut de tărie Crucea Domnului, și cu puterea ei să alungăm tot răul, așa cum Sfinții Constantin și Elena au biruit cu ajutorul Sfîntei Cruci toată puterea vrăjmașului. Și așa cum ei și-au chivernisit cele supuse lor după voia lui Dumnezeu, așa să ne chivernisim și noi sufletul nostru, cu dragoste nemișorată pentru Sfînta Biserică.

În acest ceas al prăznuirii lor, ca pe niște bine plăcuți și prieteni ai Domnului, care sălășluiesc împreună cu El în locașurile cele de sus, să-i chemăm solitori ai rugăciunilor noastre, ca Dumnezeu să ocrotească bunăstarea sfintelor sale biserici, a țării noastre și a întregii lumi, și să dăruiască tuturor fiilor Săi pace, sănătate și bun spor întru toate.

Iar pe Prea Fericitul Părintele nostru Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cel care călăuzește întreaga noastră Biserică pe drumul vieții, cel care — cu puțini ani în urmă — a restaurat și a înfrumusețat și această catedrală străbună a Sfinților Impărați, și care o cercetează neincetat, rugîndu-se pentru noi toți și împărtășindu-ne de fiecare dată, cu dragoste părintească, binecuvîntare, să-l păzească în zile îndelungate senine; ca Păstor bun avînd noi și în duhul păcii trăind, să ne bucurăm totdeauna în Domnul. Amin.

Pr. GABRIEL POPESCU

LA DUMINICA TUTUROR SFINȚILOR

Dacă faptele creștinești nu izvorăsc decît din credință, atunci sfințenia este haina credinței, iar sfinții devin aleșii și prietenii lui Dumnezeu, prin faptele desăvirșite ale vieții lor. Cele mai frumoase pagini ale istoriei creștine sînt roadele ostenelelor acestor oameni aleși pe sufletul cărora a pus stăpînire duhul lui Hristos, prin iubirea gata de jertfă, dacă iubirea și jertfelnicia au de model pe Fiul lui Dumnezeu. În această duminică Biserica dreptslăvitoare prăznuiește pe toți sfinții, atît pe cei știuți de noi cu numele înscrise în sinaxare, cit și pe cei neștiuți decît în ceruri; adică pe cei «rătăciți în munți, în pustie, în peșteri și în crăpăturile pămîntului» (Evrei XI, 8), cum s-a citit în apostolul de astăzi. La fel pomenește pe toți cei ce au trăit între oameni, singurateci sau în familii, a căror podoabă a inimii a fost în primul rînd smerenia și supunerea, iar în sufletul fiecăruia arzînd aceeași flacără a iubirii creștine.

Numărul celor cuprinși în cetele sfinților este mare încît Sf. Apostol Pavel îi numește *nor de mărturie* (de credință) amintind pe sfinții Vechiului Testament la care se adaugă numărul nesfirșit al celor ce trăiesc de-a pururi sub Legea harului lui Hristos.

Amintirea lor se face în duminica cea dintîi după Pogorîrea Sfîntului Duh, pentru că aceste persoane, care primind Harul dumnezeiesc și colaborînd cu el prin viețile și faptele lor minunate, constituie cele mai vădite dovezi despre prezența și lucrarea în Biserică a Duhului Sfînt, cel făgăduit de Iisus apostolilor și tuturor creștinilor, în veci.

Prăznuim așadar pe: părinții, moșii, strămoșii, patriarhii, proorocii, apostolii, mucenicii, ierarhii, cuvioșii și cuvioasele maice, pentru ca îndreptîndu-ne privirile spre aceste cele cerești, să le urmăm pilda vieții, munca, strădania și idealul sfinților.

Firește, nu toți creștinii sînt meniși să ajungă în ceata sfinților recunoscuți în acest mod. Dar fiecare dintre noi, are obligația morală de a fi rîvnitor de sfințenie. În învățătura creștină viața însăși e o luptă pentru cucerirea sfințeniei, luptă dusă împotriva păcatului și duhului satanic. La întrebarea cine sînt sfinții, spunem: Sfinții au fost oameni ca și noi și vor mai fi, cu aceleași ispite și neajunsuri. Din punct de vedere al firii omenești, între ei și noi nu există nici o deosebire. Ceea ce îi ridică din rîndurile noastre și-i fac vrednici de cinstirea și ruga noastră e faptul că ei au

fost oameni aleși, care cu cuvîntul și cu fapta au trăit și au propovădui desăvîșirea, «au ascultat de poruncile divine, s-au curățat prin rugăciune, au excelat în purtare model, au învins păcatele și încercările firii omenești, iar după moarte au fost preamăriți de Dumnezeu-Tatăl».

Toți sînt una în Hristos pentru că aceeași flacără le-a luminat cărările vieții; iubirea și jertfa în scopul realizării aceluiași ideal creștin; împărăția lui Dumnezeu. Din sufletele lor luminează dragostea creștină, care învăluie cu căldură natura întregă și îndeosebi pe toți oamenii. Și-au manifestat totdeauna credința vie față de Dumnezeu, prin sentimente de adorare și au săvîrșit fapte bune pentru semenii, după cuvintele Domnului din Sfînta Evanghelie de astăzi că: «Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri» (Matei X, 32).

Oasele lor nu știau ce e odihna și munca lor împreună cu rugăciunea zi de zi era străbătută de duhul evanghelic al iubirii. Prea era nobil idealul la care i-a orînduit Domnul, biruind astfel prin luptă toate piedicile din calea binelui și devenind sfinți printr-o conlucrare neostoită a puterii lor cu harul Duhului Sfînt. Au înfruntat în lume egoismul, ura, nepăsarea față de aproapele, ca niște persoane alese, pentru triumful unei lumi mai drepte, iubind adevărul, binele, pacea, caritatea umană și frumosul moral.

Ei și-au dat seama că la sfințenia creștină nu se poate ajunge decît pe două căi: curățenia sufletului și porunca iubirii. Sufletul nostru, care e chipul sau icoana Creatorului în om, nevăzut, nemuritor, inzestrat cu înțelegere și voință, trebuie ferit a-l ține curat pe cît e posibil de întinări păcătoase și întunecate. Curățenia e grija de căpetenie și treapta cea dintîi de pe scara vieții duhovnicești și de sfințenie. De aceea cel dintîi rost al creștinului, care poartă grija de sufletul său nemuritor este să tindă spre aceste virtuți și desăvîșiri dumnezeiești; spre bunătate, iubire, sfințenie și curăție cu toată firea și ființa sa trupească și sufletească. Împlinirea acestor datorii morale, religioase ne învață și ne ajută să împlinim și toate celelalte datorii față de Dumnezeu și față de oameni, față de familie, față de Biserică și față de Patrie, față de serviciile și rosturile pe care le avem în societate și viață.

În al doilea rînd pentru atingerea scopului suprem, acela al sfințeniei și mîntuirii sufletului, sînt necesare în viața duhovnicească pe lîngă virtuțile morale cîștigate prin efort continuu, pe lîngă virtuțile teologice insuflate; credința, nădejdea și dragostea, care se referă nemijlocit la Dumnezeu și *porunca iubirii* față de semenii.

Această poruncă e mare pentru că însuși Dumnezeu — care a dat-o este iubire în veac. Hristos însuși este iubire și din iubirea Sa neîmurmurită s-a întrupat și se vestește Evanghelia, s-a întemeiat Biserica prin jertfa Sa, s-au așezat Sfintele Taine. «Așa a iubit Dumnezeu lumea, încît Unul-Născut Fiul Său L-a trimis, ca oricine crede întru El să nu piară, ci să aibe viața veșnică (Ioan, III, 15). Cunoscînd Domnul prea bine viața noastră omenească cu patimile și neajunsurile ei, a voit ca la temelie vieții sufletești a credincioșilor din Împărăția Sa să pună o putere spirituală, care să fie în stare a asigura sfințenia ei, buna înțelegere și fericirea tuturor. Această putere nu putea fi alta decît iubirea semenilor, poruncindu-ne; «Aceasta este porunca Mea, ca să iubiți unul pe altul» (Ioan XV, 12), pentru că numai iubirea iartă, ajută celor învrăjbiți, ridică pe cei căzuți, zidește și ostenește, crede și se roagă, nu cade niciodată (I Cor. XIII, 7—8). Cu această poruncă a iubirii, cea mai mare și mai sfîntă pentru noi, singura evanghelie mîntuitoare, se cuvine să ne iubim

— sfințindu-ne — mai mult decît pînă acum, din inimă nu din buze, cu fapta nu cu vorba așa cum zice Sfîntul Apostol și evanghelist Ioan; «Să nu iubim cu cuvîntul, nici cu limba, ci cu fapta și cu adevărul.» (I Ioan III, 18). Și iarăși; «Cine iubeste pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său» (I Ioan IV, 21). Această poruncă sfințită este actuală pentru noi, azi ca și sfinților, ieri și-n veci. Ea poate și trebuie aplicată necontenit, căci unele relații între semeni sînt aceleași — bune și rele — după cum faptele lor le arată zilnic. Un fapt rămîne nedezmîțit — mai ales astăzi — în era vieții noi sociale și constructive, că solidaritatea umană este fundată pe iubire, adică pe egalitatea și respectul tuturor pamenilor și, datorită acestora fiind în același timp și temeiul eticii sociale. Legea dragostei, a păcii și a înfrățirii între oameni apar vieții actuale ca profund creștine și profund umane.

Sfinții ne învață să ne iubim aproapele cu orice preț și cu prețul vieții dacă mîntuirea lui o cere, căci iubirea de la Dumnezeu este și la El duce prin semenii noștri. De acum iubirea să rămîna și pentru noi toți porunca cea mai înaltă și mai sfințită a Împărăției cerești și pămîntești, singura lege care sfințește și ferește cu adevărat pe creștin.

Față de sfinți, împlinitori ai preceptelor evanghelice cu desăvîrșire și ai numelui de creștin, avem datoria de a-i venera, adică de a-i cinsti, precum și datoria de a-i invoca în rugăciunile noastre, ca să fie mijlocitori la Dumnezeu pentru noi. Cinstirea care se dă acestor aleși, care după moarte sînt primiți în Împărăția cerurilor, unde împreună cu îngerii formează Biserica triumfătoare, se numește *venerare*. Aceasta ne-o poruncește însuși Mîntuitorul cînd zice Ucenicilor Săi; «Cine vă primește pe voi pe Mine mă primește și cine Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine» (Matei X, 40). Sfîntul Apostol Pavel de asemenea ne sfătuiește să ne aducem aminte de mai marii noștri, adevărați sfinți, care au trăit înaintea noastră, să privim la viața lor și să-i cinstim, urmîndu-le credința» (Evrei XIII, 7), adică imitîndu-le virtuțile și faptele săvîrșite. Avem de asemenea datoria față de sfinți de a ne ruga prin pomenirea cu cinste a numelui lor, ca unor persoane bineplăcute Domnului. Ei ne pot ajuta, dacă ne rugăm cu evlavie și căldură, ducîndu-ne gîndurile și dorințele noastre cinstite, exprimate în aceste rugăciuni înaintea lui Dumnezeu și rugîndu-L totodată și dinșii ca să fie milostiv pentru noi Domnul. Avem datoria de a le cinsti și sfințele moaște cu vrednicie.

Din cele amintite pînă aici vedem limpede că pomenirea sfinților de astăzi ne învață că sfințenia vieții poate fi realizată și de noi prin dorința fierbinte și osteneala zilnică pe fiecare creștin, depuse pentru împlinirea Împărăției luminii și a binelui în lume.

«Fiți desăvîrșiți precum Tatăl vostru Cel ceresc este desăvîrșit» ne îndeamnă Mîntuitorul, iar Apostolul neamurilor ne sfătuiește astfel; «De aceea și noi avînd împrejurul nostru atîta nor de mărturii (ale sfinților) să lepădăm orice povară și păcatul ce grabnic ne împresoară și să alergăm cu stăruință la lupta care ne stă înaintea, cu ochii ațintiți asupra lui Iisus, Începătorul și plinitorul credinței» (Evrei XII, 1—2). Rostul fiecăruia dintre noi este și rămîne valabil, ca prin feluritele lui daruri sufletești, talente, credință vie și realizări mărețe, aflați în multiplele locuri ale vieții obștești și sociale, să contribuim cu trup și suflet la realizarea aceluiași ideal uman și creștin: sfințenia și desăvîrșirea vieții, prin iubire și jertfă, asemenea sfinților pomeniți, întru fericirea tuturor și mîntuirea sufletelor noastre.

Pr. CORNELIU SAVA

LA POGORÎREA DUHULUI SFÎNT

«Duhul Sfînt este lumină și viață... împărțitor de daruri... Dumnezeu și îndumnezeitor...».

Evangelhia care se citește în Dumonica Pogorîrii Duhului Sfînt vorbește de setea duhovnicească, setea după Duhul Sfînt; și că cei însetați care vin la Hristos, la credința în El, primind Duhul, sau darurile Lui, devin purtători de Duh, sau pnevmatofori și «din pîntecele (sau inimile și gurile) lor vor curge rîuri de apă vie» (Ioan VII, 37, 39). Despre aceste «rîuri de apă vie» și despre «ploaia» de daruri sau harisme ale Duhului Sfînt cu unele din lucrările lor, vorbește apostolul zilei.

Pogorîrea Duhului Sfînt în ziua a cincizecea de la Paști — numită și Cincizecimea, Dumînica cea Mare, sau Rusaliile — este un fapt istoric trăit de Apostoli și de cei din jurul lor. Ea fusese vestită dinainte.

Duhul Sfînt «care porcede de la Tatăl» (Ioan XV, 26) fusese făgăduit Ucenicilor, de Fiul, că-L va trimite de la Tatăl, după împlinirea operii de mîntuire, efectuată prin cele trei slujiri ale Sale, ca: Împărat, Prooroc, sau Învățător și Arhiereu. Venirea Duhului Sfînt era absolut necesară spre a da viață Bisericii și a continua prin ea opera lui Hristos-Fiul, în numele Căruia venea. Pentru că Mingietorul, Duhul adevărului avea să-i lumineze pe Apostoli și ceilalți ucenici, să-i încurajeze, să-i «învețe toate și să le aducă aminte toate cîte le-a spus Iisus» (Ioan XV, 26); avînd a mărturisi despre El (Ioan XV, 26). Duhul Sfînt numit și *Duhul adevărului*, îi va călduzi la tot adevărul, căci nu va vorbi de la Sine, ci cîte va auzi va vorbi și cele viitoare vă va vesti. Acela Mă va slăvi — zice Domnul — pentru că din al Meu va lua și vă va vesti» (Ioan, XVI, 13—14).

Prin urmare, ca unul din Treime, Duhul Sfînt este Dumnezeu și îndumnezeitor, împreună-lucrător la opera mîntuirii și împreună împărțitor de daruri duhovnicești, sau de harisme. De aceea și este slăvit împreună cu Tatăl și cu Fiul, în numele Cărei Treimi se și oficiază botezul (Matei XXVIII, 19) și toate Sfintele Taine ale Bisericii. Totuși, se atribuie și fiecărei Persoane Treimice unele lucrări și daruri aparte. Pentru că: «Sînt daruri deosebite, dar e același Duh (Sfînt). Și slujiri deosebite sînt, dar e același Domn (Iisus Hristos). Și lucrări deosebite sînt, dar este același Dumnezeu, Care lucrează toate în toți» (I Corinteni XII, 4—6).

În așteptarea marelui eveniment, care avea să-i îmbrace pe Apostoli «cu putere de sus» (Luca XXIV, 49), și să-i «botozeze cu Duh Sfînt și cu foc» (Matei III, 11; Luca III, 16), ei și ceilalți ucenici, «ca la o sută și douăzeci» (Fapte I, 15), tocmai aleseseră — din cei 70 — pe Matia, ca «să ia slujba și apostolia în locul lui Iuda» (Fapte I, 14—26).

«Și dacă s-a împlinit ziua praznicului a cincizeci de zile, erau toți adunați împreună la un loc». «Erau toți», adică nu numai cei doisprezece Apostoli, ci și toți ceilalți. «Și s-a făcut fără de veste, din cer, sunet ca de suflare de vîitor ce vine repede, și a umplut toată casa unde ședeau. Și li s-au arătat limbi împărțite ca de foc și au șezut pe fiecare din ei. Și s-au umplut toți de Duhul Sfînt și au început a grăi în alte limbi, precum je da lor Duhul a grăi» (Fapte II, 1—4). Iconografia ortodoxă zugrăvește plastic pogorîrea Duhului Sfînt, în chip de limbi de foc peste Apostoli și ucenici, în mijlocul cărora se află Maica Domnului, inima Bisericii.

Expresia «din cer» vădește că pogorîrea Duhului Sfînt este un fapt relatat de cei din casă. Auzul a fost izbit de sunetul puternic, care venea din cer, ca un vuiet, și de grăirea în alte limbi; simțul a fost sesizat prin adierea puternică a suflării de vîfor; vederea a fost izbită de limbile «ca de foc», care s-a așezat peste fiecare din cei din casă; iar mirosul și gustul pentru că duhul a degajat și o «mîreasmă cu bun miros» — cum spune una din rugăciunile Cincizecimii — și «umplerea de Duhul Sfînt le-a dat și o saturație, care i-a făcut să grăiască în alte limbi necunoscute de ei, dar care erau limbile celor veniți de pretutindeni la acest mare praznic al Cincizecimii.

Se pare că mireasma împrăștiată de Duhul Sfînt era asemănătoare cu mirosul frunzelor de nuc. De aceea, atît pentru mirosul lor plăcut și odihnitor, cit și pentru numărul de șapte al frunzelor oricărei rămurea dezvoltată, care simbolizează cele șapte daruri ale Duhului Sfînt, de care vorbește Isaia (XII, 2); precum și pentru fructul lui foarte plăcut care dă cel mai bun ulei, simbol și materie a ungerii sfînte — cu care se ungeau: împărații, proorocii și arhieriei — iar după Cincizecime, se ung toți creștinii, în Taina Mirungerii, numită și «pecete» (I Corînteni I, 21—22) sau «ungere» (I Ioan II, 20, 27) — frunzele de nuc au devenit în Ortodoxie nelipsite de la sărbătoarea pogorîrii Duhului Sfînt împărțindu-se tuturor creștinilor din Biserică, după slujbă.

Pogorîrea Duhului Sfînt — descris succint de Sfîntul evanghelist Luca — s-a petrecut la 9 dimineața (sau la ceasul trei) cum zice Apostolul (Fapte II, 15). El a fost sesizat și cunoscut și de cei din Ierusalim, care erau în afara casei, de mîile de oameni veniți din peste 16 țări și neamuri «din tot neamul de sub cer». Numai că, pe cînd cei din casă, care așteptau, în rugăciune, s-au bucurat, primind lumină, putere, iubire neîarmurată, pace și liniște sufletească, odată cu darurile Duhului; dimpotrivă, cei «dinafară», s-au spăimîntat și s-au mirat. «Și cînd s-a făcut glasul acela s-a adunat mulțimea și s-a tulburat, căci îi auzea pe fiecare grîind în limba sa. Și se spăimîntau toți și se mirau, zicînd unul către altul: Au nu sînt aceștia ce grăiesc toți Galileeni? Și cum (se face că) noi (ii) auzim (vorbind în limba fiecăruia din noi) fiecare limba noastră, în care ne-am născut?». Parți și Mezi, Elamiți de la Roma... crețani și arabi, (noi) îi auzim (pe apostoli) grîind în limbile noastre mîririle lui Dumnezeu» (Fapte II, 6—11).

Mirarea și spaima lor era, deci, că nu înțelegeau întimplarea aceasta nemai- auzită. Căci vedeau și auzeau cum Apostolii vorbeau «mîririle lui Dumnezeu» în limbile fiecăruia dintre neamurile prezente la praznic, limbi pe care Apostolii — foști pescari — nu le cunoscuseră mai dinainte. Prin urmare, nu erau cuvinte bîl- mîjite fără sens, sau graiuri neînțelese de nimeni.

Dacă unii «s-au spăimîntat și s-au mirat», întrebîndu-se între ei «Ce să fie aceasta?», alții batjocoreau, spunînd că Apostolii «sînt plini de must» (Fapte II, 12—13), adică beți, așa cum de fapt au tăgăduit și batjocorit și minunile Mîntuitorului — și pe El însuși — numîndu-L «Belzebut», cu care ar scoate draci (Matei X, 25; Marcu III, 22).

În această atmosferă, de spaimă și contradicție, ridicîndu-se Apostolul Petru, inspirat, înflăcărat și nelufricat, lămurește — pe limba fiecăruia — fenomenul pogorîrea Duhului Sfînt ca o împlinire a proorociei lui Ioel (III, 1—3, II, 28—30)

și a făgăduinței dată de Hristos, împlinită acum. Proorocul Ioil spune că în zilele cele de apoi Dumnezeu va turna din Duhul Său peste tot trupul; și fiii și fiicele oamenilor vor prooroci; și tinerii vedenii vor avea și bătrînii vise vor visa. Și vor fi minuni în cer sus și semne pe pămînt jos (Fapte II, 17—19).

În continuare, Apostolul amintește ascultătorilor viața lui Iisus Hristos, Mesia cel așteptat, pe care ei (iudeii din Ierusalim) L-au răstignit, dar pe care Dumnezeu L-a înviat și L-a înălțat de-adreapa Sa, ca «Hristos și Dumnezeu». De acolo El a trimis, de la Tatăl, pe Duhul Sfînt cel făgăduit. Iar ei, Apostolii sînt martorii tuturor acestor fapte, pe care le mărturisesc (Fapte II, 32—33). Cei de față auzind aceste cuvinte și «fiind pătrunși la inimă» au zis lui Petru și celorlalți Apostoli: «Ce să facem, bărbați frați?» Iar Petru le-a zis: «Pocăiți-vă și să se boteze fiecare din voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor și veți primi darul Sfîntului Duh» (Fapte II, 37—38). Aci se amintesc și alte daruri ale Duhului, sau harisme, nevăzute și nespectaculare — cum a fost vorbirea în limbi — și anume: iertarea păcatelor și darul Sfîntului Duh, acordat la început prin «punerea mîinilor» (Fapte VIII, 17; XIX, 6), ca și la Taina Preotiei (Fapte VI, 6; XIV, 23).

Urmarea cuvîntării lui Petru — probabil și a celorlalți Apostoli — și a îndemnului său a fost că: «Primind ei cuvîntul lui, s-au botezat și s-au adăugat în ziua aceea (a Cincizecimii) ca la trei mii de suflete» (Fapte II, 41); iar a doua zi «au crezut (și s-au botezat) alți două mii de bărbați» (Fapte IV, 4). Acești «ca la cinci mii» s-au adăugat la «mîca turmă» (Luca XII, 32), cei «ca la o sută douăzeci», sau cei «ca la cinci sute», cărora s-a arătat Hristos după înviere (I Corinteni XV, 6). Toți aceștia au alcătuit prima Biserică ce lua ființă în Ierusalim.

Pentru a fi deplin înțeleasă Pogorîrea Duhului Sfînt trebuie privită în totalitatea ei, adică în succesiunea evenimentelor, a manifestărilor și lucrărilor — vizibile și invizibile — ale Duhului, atunci și după ce a luat naștere Biserica.

Efectele botezului — respectiv ale morții și învierii lui Hristos — transmise de Duhul Sfînt prin botez și «pecetea darului», sau darurilor Sfîntului Duh transmise prin «punerea mîinilor», la început, iar apoi prin Taina Mirungerii, au făcut o transformare totală în ființa celor botezați; căci umplindu-se toți de Duh Sfînt, «inimă și sufletul mulțimii celor ce au crezut (în Hristos) erau una» (Fapte IV, 32). Numai Duhul Sfînt a putut crea această unitate spirituală între toate neamurile. «Și erau toți așteptînd în învățătura Apostolilor, în împărtășire (Koinonia cf. I Corinteni X, 16) (cu Trupul și Sângele lui Hristos), în frîngerea plinii (la agape sau mesele frățești) (Fapte II, 46) și în rugăciuni» (Fapte II, 42).

Această unitate spirituală, și această innoire radicală, datorită acțiunii, Duhului Sfînt, au dat impuls voinții și a făcut posibilă viața cea nouă în Hristos, viața comunitară sau de obște în Biserica-Mamă din Ierusalim, la început. În acest nou fel de viață, creată de Duhul Sfînt, nu mai erau bogați și săraci, militori și miluiți, căci «era mare har peste ei toți, și... cei ce aveau țarinii sau case, »Inzindu-le, aduceau pieșturile celor vîndute și le puneau la picioarele Apostolilor și se da fiecăruia după cum avea cineva trebuință» (Fapte IV, 33—35).

Din scurta descriere a celor petrecute în ziua Cincizecimii și îndată după aceea se amintesc — cum s-a mai spus — două categorii de daruri sau harisme ale Duhului Sfînt: unele vizibile și spectaculoase, dar temporale și care nu sînt necesare pentru mîntuire, ci numai pentru întărirea sau zidirea Bisericii» (I Corinteni XIV, 12, 22); altele sînt nevăzute, permanente și care sînt absolut indispensabile

pentru mântuire. Cele vizibile și temporale sînt daruri excepționale, care cu timpul aveau să dispară (I Corinteni XIII, 8); între ele se numără: grăirea în limbi sau glossolalia, tălmăcirea limbilor, proorocia, deosebirea, facerea de minuni etc. Darurile sau harismele permanente și necesare mînturii sînt: harul botezului, care iartă, sfințește, înfiază (ne face fii ai lui Dumnezeu prin har) împărtășește Duhul și dă viață veșnică; apoi, darul credinței al nădejdei și al dragostei (I Corinteni XIII, 13), precum și darul de a lucra fapte bune (cf. Ioan XV, 5; II Cor. III, 5; Filip. III, 13; I Tes. II, 13).

Deosebit de acestea sînt darurile Tainei Mirungerii, între care: duhul înțelepciunii, al înțelegerii, al sfatului și tăriei, al evlaviei și al temerii de Dumnezeu. Iar mai presus de toate sînt darurile slujirilor: al «slujirii cuvîntului», sau harisma învățăturii, slujirea conducerii sau a păstoririi și slujirea sfințitoare, toate exercitate, îndeosebi, de preoție, de ierarhia bisericească, iar la început de Apostoli. O caracteristică a harismelor excepționale este că ele se supun autorității Apostolilor și ierarhiei bisericești (cf. I. Corinteni XIV, 26—40).

Darurile duhovnicești — atît cele excepționale, personale și netrasmisibile, ca cele dintii; cit și cele impersonale, permanente, din care unele sînt transmissibile, cum e harul preoției — sînt nenumărate. Scrierile Noului Testament amintesc peste 20 de astfel de harisme (cf.: XI, 17—19; Romani XII, 6—17; I Corinteni XII, 6—11, 28—31; Efes. IV, 11).

Toate aceste harisme: temporale și permanente netrasmisibile și transmissibile — fiind date ca urmare a împăcării lui Dumnezeu cu oamenii, prin jertfa și proslăvirea lui Hristos, a cerului cu pămîntul, a îngerilor cu oamenii (cf. Efeseni III, 9—11; Evr. I, 14) — se numesc «daruri ale împăcării», după expresia Sfîntului Ioan Gură de Aur.

Preoția pe care Apostolii au primit-o odată cu harul apostoliei în ziua învierii, direct de la Hristos, din preoția Lui, exercitată pe Cruce (Ioan XX, 19—23) le-a fost transmisă prin suflarea Sfîntului Duh asupra lor. La rîndul lor ei au transmis-o ierarhiei bisericești prin hirotonie sau prin punerea mîinilor, ca formă, în realitate, însă, tot prin Duhul Sfînt. De aceea Apostolul Pavel spune episcopilor și preoților pe care îi hirotonise el — sau și alți Apostoli — (cf. Fapte XIV, 23; I Tim. IV, 14; Tit I, 5—7): *Luați aminte la voi și la toată turma, în care Duhul Sfînt v-a pus episcopi (și preoți), ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu, pe care a cîștigat-o (Hristos) cu sîngele Său* (Fapte XX 28). De asemenea, Sfintele Taine, săvîrșite de preoțime, își transmit harul lor și darurile respective tot prin lucrarea Duhului Sfînt, în Biserică. Fiindcă El înfiază, sfințește, desăvîrșește și îndumnezeiește; și tot El ajută la însușirea mîntuirii obiective, la lucrarea mîntuirii noastre, atîta vreme cît sălășluiește în noi și ne călăuzește la viața de slavă (I Petru IV, 14).

Numai cel în care «odihnește Duhul slavei» și are în inima sa Duhul lui Hristos, poate numi pe Dumnezeu Tată ceresc (Matei VI, 9; I Petru I, 17); și nu poate zice: «Iisus Hristos», sau «Domnul Iisus, — decît în Duhul Sfînt» (I Corinteni XII, 3). Iată pentru ce se poate spune că: Dacă n-ar fi Duhul Sfînt n-ar exista Biserică, nici prooroci și apostoli; n-ar exista preoție sau ierarhie bisericească, n-ar exista Sfintele Taine, nici iertarea păcatelor, nici sfințire și înfiere, și deci nici mîntuire. Fără Duhul Sfînt nu era posibilă viața nouă «în Hristos» și n-ar fi existat sfinți și mucenici, care să se jertfească pentru ei și semenii lor.

Deosebit de acestea, Pogorirea Duhului Sfint — sau tocmai pentru acestea — a avut și alte țeluri: de a înfrăți popoarele și neamurile împărțite în limbi la trufia zidirii turnului Babel (Facere XI, 1—9), făcând din toți un singur popor al lui Dumnezeu (I Petru II, 9—10), creștinii, care să se iubească frățeste, să se roage și să activeze împreună, vorbind aceeași limbă «în Hristos» și în Duhul Sfint.

Alt țel a fost să indice Apostolilor câmpul activității lor misionare. Fiindcă, deși primiseră porunca: «Mergînd învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh» (Matei XXVIII, 19; cf. Marcu XIV, 15—16) erau nedumeriți, care încotro să-și îndrepte apostolatul. «Venind Duhul Sfint, însă, în chip de limbi de foc» a împărțit fiecăruia regiunile în care aveau să învețe lumea; iar prin limba dată fiecăruia au cunoscut, ca într-o hartă, hotarul stăpînirii și învățaturii ce s-a încredințat fiecăruia» (Sfîntul Ioan Gură de Aur, *Cuvîntul II la Sfintele Rusalii, Vezi Cuvîntări praznicale*, traduse de Pr. D. Fecioru, București, 1942, p. 276). Așa se face că: Andrei ajunge să propovăduiască pe țărmurile Mării Negre, apoi în Scitia, fiind răstignit în Ahaia; Petru în părțile Asiei Mici, ajungînd pînă în Babilonul Mesopotamiei și apoi la Roma; Matei la Parti; iar Toma în Indii, și Marcu în părțile Egiptului etc.

Multe sînt numirile, darurile și lucrările Duhului Sfint, înainte și mai ales după Cincizecime. Despre ele Sfîntul Vasile cel Mare spune: «Duhul Sfint plinește toate: el a grăit prin proroci; venirea lui Hristos, Duhul lui premerge; întruparea Lui, Duhul este acolo. Săvîrșirea minunilor, daruri și vindecări, prin Duhul Sfint. Demonii izgoniți, prin Duhul lui Dumnezeu. Diavolul legat, Duhul fiind prezent. Ieratarea păcatelor, prin darul Duhului Sfint. Unirea cu Dumnezeu, prin Duhul. Învierea morților, prin puterea Duhului Sfint» (*Despre Duhul Sfint*, XIX, P. G. XXXII, 157).

De asemenea, Sfîntul Chiril al Ierusalimului zice: «Duhul Sfint a lucrat în Lege și în profeți; a inspirat Scripturile Vechi și Noi, a supravegheat Taina întrupării, s-a pogorit peste Domnul Iisus Hristos în chip de porumbel; și tot El pecetluiește sufletul în timpul botezului. Toată firea spirituală are nevoie de sfințirea Duhului Sfint... Care este sfințitorul și îndumnezeitorul tuturor» (Vezi, *Cateheze*, traduse de Pr. D. Fecioru, București, 1943, vol. I, p. 117).

Sfîntul Grigorie de Nazianz (Teologul) amintește și de alte numiri și lucrări ale Duhului Sfint, astfel: «Mă cuprinde teama cînd mă gîndesc la bogăția numirilor (și a lucrărilor) Duhului Sfint. Duhul lui Dumnezeu, Duhul lui Hristos, Duhul înfierii. El zidește din nou prin botez și prin înviere. El suflă unde vrea. Izvor de lumină și de viață, El face din mine o biserică, El mă îndumnezeiește, El mă desavîrșește. El premerge botezului și este căutat iarăși după botez. Tot ceea ce face Dumnezeu, El este împlinitorul. El se împarte în limbi de foc și înmulțește darurile. El face predicatori, apostoli, proroci, păstori și învățători; El este un alt Mîngietor ca și cum ar fi un alt Dumnezeu» (*Cuvîntarea 31, Teologică V, 29, P. G., XXXVI, 165—168*).

Niciuna din harismele sau darurile Duhului Sfint nu s-a dat după voia omului, ci după voia Domnului și a Duhului Sfint, care «sullă unde voiește». Chiar harisma slujirii preoțești nu se dă după voia omului, ci dacă avea chemare (sau vocație) de la Dumnezeu (cf. *Fapte VIII, 19; Evr. V, 4*).

Biserica, în cîntările cultice, a prins multe din lucrările Duhului Sfint. Astfel, ea cîntă: «Duhul Sfint este lumină și viață și izvor viu înțelegător; Duhul înțe-

lepciunii, Duhul înțelegerii, bun, drept, stăpînitor, curățitor de păcate. Dumnezeu și îndumnezeitor, foc din foc purcezátor, grăitor, lucrător, care împărtește daruri; prin care toți proorocii și dumnezeieștii Apostoli dimpreună cu mucenicii s-au încununat. Străină auzire, străină vedere, foc împărțindu-se spre darea de daruri» (*Stihirea a treia (III-a)* de la Vecernia Duminicii Pogoririi Duhului Sfint).

Cei în care a lucrat Duhul Sfint și au activat darurile lui au avut și au roade duhovnicești, bine plăcute lui Dumnezeu, ca: «iubirea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blîndețea, cumpătarea, împotriva căroră nu este lege» (Gal. V, 22—23). Astfel de roade au realizat sfinții și martirii, prin care ei au slăvit pe Dumnezeu și și-au jertfit viața pentru El și pentru semenii lor.

De darurile și lucrările Sfintului Duh se folosesc nu numai cei vii, ci și cei morți și chiar cei din iad. În acest scop a și rînduit Biserica a se face pomenirea tuturor morților din veac adormiți, să se aducă rugăciuni și milostenii pentru ei, în preziua Duminicii pogoririi Duhului Sfint. Astfel, în *Rugăciunea a 5-a* care se citește după Vohodul Vecerniei din Duminica Cincizecimii, citim: «Auzi-ne pre noi (Doamne) cei ce ne rugăm Ție și fă odihnă sufletelor robilor Țăi; ale părinților noștri care au adormit mai înainte, și ale altor rudenii după trup și ale tuturor celor de o credință cu noi, pentru care și facem pomenire acum». Iar ceva mai departe, rugăciunea spune: «...Dumnezeule, Mîntuitorul nostru, Ceta ce te-ai pogorit la iad... și ai invrednicit a primi rugăciunile cele de milă pentru cei ținuți în iad. Și ai dat mari nădejdi de iertare celor ținuți din scribele cei-i țin pe ei (în iad) și cum că li se va trimite lor mîngiere de la Tine...».

Iată altele motive pentru care trebuie să ne rugăm Duhului Sfint «Împărate ceresc, Mîngietorule, Duhul adevărului, Care prelutindenea ești și toate le plinești; Vistierul bunătăților și Dătătorule de viață, vino și te sălășluiește în noi și ne curățește de toată spurcăciunea și mîntuiește Bunule sufletele noastre».

Pr. Dr. IOAN MIRCEA

LA SFINȚII APOSTOLI PETRU ȘI PAVEL (29 IUNIE)

În fiecare an la 29 iunie Sfînta noastră Biserică Ortodoxă, la un loc cu toți fiii săi duhovnicești, își îndreaptă gîndul de cinstire, de laudă și de recunoștință la cei doi mari Apostoli ai Mîntuitorului Iisus Hristos și luminători ai lumii — *Petru* și *Pavel*, care au murit pentru Hristos, pentru Evanghelie și pentru iubirea lor față de oameni, în anul 67 al erei noastre creștine.

Apostolii și predicatorii Evangheliei Mîntuitorului Iisus Hristos, martirii și apărătorii de totdeauna ai Bisericii Domnului, care au fost puși în situația de a se aduce pe ei înșiși jertfă de bună mireasmă duhovnicească pe altarul sfînt al credinței și al Bisericii creștine, au fost încununăți, răsplățiți și înzestrați cu daruri duhovnicești, «ca să se roage pentru sufletele noastre». De aceea noi serbăm cu mare recunoștință și evlavie amintirea Sfinților Apostoli Petru și Pavel, și împreună cu ei amintirea tuturor celorlalți Apostoli. Noi cinstim cu evlavie și chemăm în ajutorul nostru pe

Sfinții Apostoli, pentru că prin ei Mântuitorul Iisus Hristos a întemeiat Biserica Sa (Matei XVI, 18; I Cor. III, 11; Efes. I, 22—23) și a răspândit în lume Vestea cea bună, adică Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu și a împăcării tuturor oamenilor (Matei X, 7). Creștinismul întemeiat de Iisus Hristos, prin ei, a propovăduit în lumea păgînă egalitate și înfrățire între oameni (Filimon I, 16; Luca X, 36—37), de colaborare cu toată lumea și a deschis orizonturi noi, pentru ca toți să năzuiască cu încredere spre o viață superioară, sfântă și fericită, trăită în pace cu toată lumea și cu Dumnezeu.

Pe această temelie nouă, care este Hristos și învățătura Sa (I Cor. III, 11) este zidită casa noastră sufletească, adică Biserica, și sintem întăriți noi înșine, care facem parte din această Biserică (I Cor. XII).

Astfel, Biserica serbează cu mare recunoștință și evlavie amintirea Sfinților Apostoli, pentru că ei stau la începutul credinței noastre, la începutul Bisericii Domnului, cu osteneala și cu pilda vieții lor. Sfinții Apostoli au fost în timpul lucrării Mântuitorului Iisus Hristos pe pământ cei mai apropiați de El și martori ai învierii Lui. Iar după învierea Domnului ei au dovedit vrednicia de predicatori și trăitori ai Evangheliei, dînd mărturie neînfricată și neobosită despre tot ce au văzut și au auzit de la Domnul Iisus Hristos și despre credința lor în învierea și dumnezeirea Lui (I Ioan I, 1—5; Fapte IV, 19—20).

Iar pentru că ne-au lăsat nouă (Bisericii lui Hristos) moștenire această credință ziditoare și mîntuitoare, datorî sintem să cinstim și noi cu recunoștință și neîncetat pe Apostolii Domnului.

Sfîntul Apostol Petru era pescar din Galileea și se chema Simon, mai înainte de a întîlni pe Domnul; era frate cu Sfîntul Apostol Andrei, cel întîi chemat la apostolie. Sfîntul Petru era cel mai în vîrstă dintre cei doisprezece ucenici pe care-i alesese Iisus, și pentru aceea deseori vorbește el în numele Apostolilor, rugînd pe Domnul să le tîlmăcească înțelesul adinc al pildelor pe care le rostea, sau să-i lămurească asupra credinței. Cu toată dragostea pe care Petru o avea față de Mîntuitorul, el însuși n-a putut învinge slăbiciunea omenească și — așa cum însuși Domnul îi vestise mai înainte — înflăcăratul ucenic s-a lepădat de Învățătorul său de trei ori, în noaptea în care Domnul Iisus Hristos era purtat de la Ana la Caiafa spre a fi învinuit și condamnat la moarte. Cu multe lacrimi și cu mult zbcium sufletesc a ispășit Petru întreita lepădare de Domnul; iar la cea de a treia arătare a lui Iisus Hristos către ucenicii Săi, după înviere, Petru redobîndește vrednicia de Apostol, mărturisind de trei ori dragostea lui către Mîntuitorul, dragoste pe care a păstrat-o după aceasta cu sfințenie pînă la moarte, cu darul lui Dumnezeu.

După înălțarea Mîntuitorului la cer, ca și ceilalți Apostoli, Sfîntul Petru nu preocupetește nici o osteneală în împlinirea poruncii lăsate de Domnul pentru a vesti Evanghelia. Astfel a început misiunea sfîntă a apostoliei, străbătînd lumea de atunci și semănînd peste tot în suflete nădejdea mîntuirii în Hristos (Fapte II, 14—28; X, 9—28).

Sfîntul Apostol Pavel a fost bărbat învățat, cunoscător al Sfintelor Scripturi și al întregii învățături din timpul său. El se chema Saul și era de fel din Tars. Împunternicit de Sinedriul din Ierusalim, el a persecutat la început foarte aspru pe cei ce mărturiseau credința în Hristos și vesteau printre iudei învierea Lui din morți.

Pe cînd călătorea spre cetatea Damascului, pentru a urmări și acolo pe creștini, Saul a văzut pe Domnul, care i s-a arătat în chip minunat, și astfel a crezut în Hristos, lepădîndu-se de rătăcirea în care trăise pînă atunci. Din clipa convertirii sale, Saul a devenit un neînfricat predicator al credinței creștine și — sub noul nume de Pavel — a fost unul dintre cei mai vrednici Apostoli ai lui Hristos. El a dus vestea cea bună a învățaturii Domnului printre popoarele păgine, predicînd în multe locuri din părțile Răsăritului, înființînd pentru prima dată comunități creștine în Europa, cu ocazia călătoriilor sale misionare prin Macedonia, Atena, Corint și ajungînd pînă la Roma (Fapte cap. IX, XIII, XVI—XXVIII). În timpul misiunii sale apostolice, Sfîntul Apostol Pavel a îndurat nenumărate primejdii (Fapte XXI, 27), a suferit bătăi, a fost întemnițat, a îndurat foame și sete (II Cor. XI, 23—33), dar nici o primejdie nu l-a înspăimîntat (Filipeni III, 14). Sfîntul Apostol Pavel se numește și «Apostolul Neamurilor», pentru că el a fost acela care a vestit cel mai mult pe Hristos și Evanghelia Sa între popoarele păgine, ce erau cuprinse în vastele frontiere ale Imperiului Roman (Romani I, 5—6; II Tim. IV, 17).

Cînd Sfinții Apostoli Petru și Pavel predicau Evanghelia la Roma și în alte laturi ale lumii cunoscute de atunci, împărații necreștini organizau sîngeroase persecuții împotriva lor și a creștinilor în general, pentru exterminarea acestei «erezii judaizante», cum o numeau ei, adică pentru distrugerea religiei creștine, care pătrunsese încă de pe atunci chiar și în familiile credincioșilor de la Roma. Catacombele și galeriile subterane erau pline de creștini.

În astfel de condiții predicau Evanghelia la Roma Sfinții Apostoli Petru și Pavel, pe care îi sărbătorim astăzi. Aflîndu-se la Roma și Petru și Pavel, în timpul persecuției împăratului Neron, ei sînt prinși, anchetati și dați pe mîna persecutorilor.

Sfîntul Apostol Pavel este pedepsit prin tăierea capului cu sabia, în afara orașului, în localitatea Agnae Salviae, fiind învinuit că propovăduia la Roma învățătura lui Hristos.

În clipa morții sale martirice, Sfîntul Apostol Pavel era așa de pătruns de adevărul creștin, încît atunci cînd soarele era în amurg și sabia cobora asupra capului său, el se ruga zicînd: «Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvîrșit, credința am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El Dreptul Judecător, și nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea Lui» (II Tim. IV, 7—8). În acest fel, sufletul său a mers acolo unde toți sfinții se odihnesc, iar corpul său a fost aruncat în groapa comună a sclavilor și răufăcătorilor.

În timp ce singele marelui Pavel se aducea pe altarul sfînt al credinței celei noi, după grații în închisoarea Mamertină din Roma, primește și Apostolul Petru această tristă veste. Dar în aceeași zi este scos și Petru din închisoare, este dus la marginea orașului și răstignit cu capul în jos, după dorința sa. Sfîntul Apostol Petru dorea să fie răstignit cu capul în jos, să privească cerul, să vadă pe Acela care l-a iubit și l-a chemat la apostolie — pe Mîntuitorul Iisus Hristos, care fusese răstignit pentru păcatele întregii lumi.

Moartea martirică, dar încununată cu biruință, a Sfinților Apostoli Petru și Pavel a avut loc, așa cum se știe din tradiție, la 29 iunie din anul 67 al erei noastre creștine. De atunci și pînă astăzi amintirea morții lor și biruința asupra răului străbate pînă la noi, iar Biserica lui Hristos îi laudă ca pe niște mijlocitori și rugători pentru sufletele noastre (Filipeni I, 3—4; Colos. I, 3; Efes. I, 16—17; I Tesal. I, 2—3).

om sub stăpînirea altora și am sub mine ostași și-i spun acestuia: Du-te, și se duce; și celullalt: Vino, și vine; și slugii mele: Fă aceasta, și face.

Auzind acestea, Iisus s-a minunat și a zis celor ce veneau după El: «Adevărat grăiesc vouă. Nici în Israel n-am găsit atita credință» (Matei VIII, 5—10).

Sutașul, despre care ne vorbește Sfîntul Evanghelist Matei, era un ofițer roman, care avea sub comanda sa o sută de ostași. El era omul împărăției care robise în acea vreme Palestina, țara iudeilor, și din care pricină, aceștia aveau mare ură pe romani; această ură era întreținută și de faptul că acestora le era oprit să aibă vreo legătură cu cei de alt neam și de altă credință.

Cu toate acestea, avînd un slujitor greu bolnav și auzind că Iisus Hristos, Proorocul din Nazaret, ar putea să tămăduiască suferințele omenești, sutașul nu s-a îndoit nici un moment să meargă la Mîntuitorul și să-l roage pentru vindecarea slujitorului său.

Dacă ne ducem cu mintea la vremea cînd se petreceau aceste lucruri, fapta sutașului capătă o deosebită însemnătate.

Să ne gîndim, în primul rînd, că el era un comandant, iar slujitorul său era un sclav, și că, în acele vremuri, sclavii nu se bucurau de nici o considerație din partea stăpînitorilor lor, care li vindeau, li cumpărau și dispuneau de viața lor, cum le era interesul.

La sutașul roman din Sfînta Evanghelie de astăzi nu întîlnim nimic din toate acestea: nici mîndria, că era roman, om al stăpînirii, nici mîndria că era comandant de oaste. El s-a apropiat cu încredere de Mîntuitorul, cerîndu-i ajutorul Lui dumnezeiesc, pentru vindecarea slujitorului său suferînd.

Dragostea pentru un om în suferință a biruit la acest sutaș și mîndria și în-gîmfarea, și de aceea, fapta lui a fost dată ca exemplu de Mîntuitorul, și ne servește și nouă ca pildă a dreptei credințe, care ne duce la mîntuire.

Dragostea către aproapele este un răspuns al nostru la dragostea cea mare a lui Dumnezeu pentru noi, oămenii. Și dragostea pe care o avem către Dumnezeu, Mîntuitorul ne cere să I-o arătăm prin împlinirea poruncilor Sale. «Aceasta este porunca Mea: să vă iubiți unii pe alții, precum v-am iubit Eu» (Ioan XV, 12). Sau, în altă parte: «Poruncă nouă dau vouă: să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să iubiți unul pe altul» (Ioan XIII, 34).

Aceasta înseamnă că, dragostea noastră către Dumnezeu trece prin inima aproapelui nostru. Căci nu poate exista dragoste de Dumnezeu fără dragostea de aproapele nostru. Sfîntul Evanghelist Ioan ne arată clar acest lucru: «De va zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, este mincinos; pentru că cel ce nu iubeste pe fratele său pe care-l vede, cum poate să iubească pe Dumnezeu pe care nu-L vede? Și noi această poruncă avem de la Dumnezeu: Cel ce iubeste pe Dumnezeu, să iubească pe aproapele său» (Ioan IV, 20—21).

Credința adevărată, credința mîntuitoare, este numai credința lucrătoare prin dragoste. «Și dracii cred și se cutremură», spune Sfîntul Iacov (II, 19), dar ei nu se mîntuiesc, fiindcă la ei credința nu este lucrătoare prin dragoste, adică nu face fapte bune.

«Precum trupul fără de suflet mort este, astfel și credința fără de fapte, moartă este (Iacob II, 26).

Credința sutașului roman pe care Mîntuitorul o dă de exemplu și pe care n-a aflat-o atunci nici în Israel, este credința izvorîtă din dragoste față de suferința

aproapelui său. În lumina credinței lucrătoare prin dragoste, pentru sutașul din pericopa evanghelică citită, sluga nu mai era slugă, ci aproapele său, după cum, pentru Sfântul Apostol Pavel, sclavul Onisim nu mai este sclavul lui Filimon, ci fiul său sufleteșc.

Adevărata dragoste nu lasă pe creștin să se poarte cu necuviință, nici să gindească răul aproapelui său, ci numai binele. Ea urăște nedreptatea și asupra aproapelui și se bucură de adevăr și de dreptate socială. Numai această credință izvorită din dragoste ne mîntuie și ne face fericiți, atît în viața noastră de pe pămînt, cît și-n viața veșnică, viitoare.

Și de voim să cuprîndem și mai mult puterea credinței și a dragostei, pornind tot de la exemplul sutașului din Capernaum, vom înțelege că tot credința unită cu dragostea ne îndatorează să dăm la o parte tot ceea ce desparte pe om de om, să cultivăm în relațiile dintre noi îndelunga răbdare, bunătatea și, mai presus, ascultarea și supunerea.

Sutașul din Capernaum, ca să dovedească actul supunerii față de Mîntuitorul, face caz de însăși poziția sa socială, cînd zice: «Și eu sînt om sub stăpînire». Noi știm că cel ce fuge de supunere, de ascultare, fuge de harul lui Dumnezeu, căci «Cel ce se împotrivește stăpînirii, rînduiei lui Dumnezeu se împotrivește» (Romani XIII, 2).

Cine se pune în serviciul dezordinii și al anarhiei nesocotind puterea credinței lucrătoare prin dragoste, acela urăște bunul mers al vieții, pacea și buna rînduială între oameni, urăște însăși viața și nu poate fi numit fiu al lumînii și al Celui Prea Înalt.

Sutașul din Capernaum este un om al ordinii și un om de omenie, iubitor de fapte bune, cu grijă pentru cei din jurul său, cu dragoste pentru cei în nevoie și suferință. Mîntuitorul, dîndu-i exemplu, credința sa lucrătoare prin dragoste, arată «că mulți de la răsărit și de la apus vor veni și se vor odihni... în împărăția cerurilor. Iar fiii împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai din afară; acolo va fi plîngerea și scrișnirea dinților» (Matei VIII, 11—12).

Se cuvine deci să reținem că mîntuirea nu este un bun sau un drept ce aparține numai unui singur neam. Prin Mîntuitorul toate neamurile au fost chemate la mîntuire. De aceea, El rămîne cheazășia mîntuirii noastre.

Sfînta Lui Biserică, pe care a întemeiat-o cu prețul Sfintei Sale jertfe, cuprinde oamenii din toate neamurile și din toate popoarele.

Avînd părinte pe Avraam, evreii se considerau de drept fii ai împărăției lui Dumnezeu. Mîntuitorul arată însă, că a fi fiu al lui Avraam nu este un merit, dacă lipsesc faptele credinței. Nu faptul de a fi urmaș și moștenitor al lui Avraam, după cum nici faptul de a te numi creștin al Bisericii te face vrednic de împărăția lui Dumnezeu, ci credința și faptele credinței, cum a dovedit-o exemplar sutașul păgîn din Capernaum.

Credința lucrătoare prin dragoste a sutașului din Capernaum mai are însă un merit deosebit, pentru care a fost dat exemplu de Mîntuitorul și peste care nu putem să trecem, ca să nu-l arătăm.

«Doamne, a zis sutașul, nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci numai zi cu cuvîntul și se va vindeca sluga mea» (Matei VIII, 8). În smerenia lui sufletească, sutașul și-a dat seama că se simțea nevrednic de a-L primi în casa sa pe Domnul pe care el îl primise deja în adîncul inimii sale.

Credința sutașului, fiind însoțită de virtutea smereniei a fost admirată de Mîntuitorul, spunînd că nici în Israel n-a aflat o asemenea credință.

Sfînta Biserică a rînduit ca, în rugăciunea de primire a Sfîntei Împărtășanii, să ne rugăm cu cuvintele sutașului: Nu sînt vrednic, Doamne, să intri sub acoperămîntul sufletului meu...

Să ne apropiem de Mîntuitorul, Cel ce pururea este de față în Sfînta Biserică și, cu credința sutașului din Capernaum, să-L rugăm și noi: Doamne, nu sînt vrednic să intri sub acoperămîntul casei sufletului meu, ci, devreme ce Tu, ca un iubitor de oameni, vrei să locuiești întru mine, îndrăznind mă apropii. Poruncește-mi și voi deschide ușile pe care Tu singur le-ai zidit și intră cu iubirea Ta de oameni, pe care pururea o ai! — și, va fi și nouă cuvîntul Sfîntei Evanghelii: fie ție, după cum ai crezut! Amin.

Pr. I. IONESCU

PANEGIRIC LA NAȘTEREA SFÎNTULUI IOAN BOTEZĂTORUL

«Și tu pruncule, prooroc al Celui Prea Înalt te vei chema; căci vei merge înaintea feții Domnului să gătești căile Lui» (Luca I, 76).

Cu aceste cuvinte a salutat bătrînul preot Zaharia venirea în lume a fiului său, a Înainte Mergătorului, Sfîntul Ioan Botezătorul, a celui «glas care striga în pustie: gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui» (Marcu I, 3).

De aceea, împreună aceste sfînte și alese cuvinte din glasul sfîntelor scripturi, să coborîm în adîncul inimii noastre și să aducem Sfîntului Ioan, Botezătorul Domnului nostru Iisus Hristos, buchet de rugă și de laudă, de venerare și de adînc omagiu, la Praznicul Nașterii sale, care au constituit zorii apropiați ai mîntuirii și împlinirea făgăduințelor nădejdi de mîntuire.

Să adunăm în buchet de cîntări duhovnicești florile curate ale credinței noastre, înmiresmate de balsamul unei duioase și calde nostalgii și să privim, peste veacurile ce se succed, la strălucirea și lumina nespusă a mîntuirii izvorită din înviere.

Căci, Sfîntul Ioan Botezătorul a cuprins în persoana sa nu numai pe ultimul mesager al economiei divine, care avea să trîmbițeze venirea marelui Mîntuitor, dar avea să aducă în apropierea leagănului divin din parfumul florilor nădejdi și al darurilor sfînte pe care generațiile trecute le-au lăsat urmașilor, în nostalgia paradisului pierdut.

Aleargă azi sufletul nostru creștin în vechea cetate a Ierusalimului, cînd în zilele lui Irod împăratul Iudeei «era un preot oarecare anume Zaharia din rîndurile preoției lui Avia și femeia lui din fetele lui Aaron și numele ei Elisabeta. Și ei erau drepti înaintea lui Dumnezeu, umblînd întru toate poruncile și îndreptările Domnului, fără prihană, și nu aveau feciori, pentru că Elisabeta era stearpă și amîndoi erau bătrîni în zilele lor» (Marcu I, 5—7).

În această curată atmosferă a unui cămin în care domnea rugăciunea, curățenia și nădejdea, rînduit-a cerul să vină în lume marele Ioan — Înaintemergătorul și Botezătorul Domnului.

Marele Arhanghel Gavriil, vestitorul bucuriilor și al împlinirilor mîntuirii, cu glasul său ingeresc, a luminat cugetul cel acoperit de fire al bătrînului Zaharia căci «Elisabeta a născut un prunc, al cărui nume a fost *Ioan* și a fost bucurie și veselie și de a cărui naștere mulți se vor bucura. Cetele celor din veac adormiți, ale strămoșilor, morților, părinților și fraților, ale tuturor celor din veac adormiți în nădejdea mîntuirii au tresăltat la vestirea acestei bucurii pentru venirea lui Ioan, și, în frunte cu Adam, cel dintîi zidit și prim părinte, au tresăltat de bucurie.

Același sfînt Arhanghel Gavriil, mesagerul bunelor vestiri ale mîntuirii, leagă episodul nașterii Sfîntului Ioan de marea minune a nașterii din Fecioară a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Cu prilejul Bunei Vestiri a Maicii Domnului acesta spunea Fecioarei: «Iată și Elisabeta, rudenia ta și aceea a zămislit fiu la bătrînețele ei și a șasea lună este ei, aceleia ce se numea steapă; căci la Dumnezeu nici un cuvînt nu este cu neputință». Și astfel Fecioara, sculîndu-se a mers la munte, cu degrabă, în cetatea Iudeei și s-a închinat Elisabetei. Iar cînd a auzit Elisabeta închinăciunea Mariei, a săltat pruncul în pîntecele ei și s-a bucurat de Duhul Sfînt Elisabeta».

Ca rod al Bunei Vestiri Mîntuitorul Hristos și Sfîntul Ioan Botezătorul, se recunosc de dincolo de fire, iar Înaintemergătorul saltă de bucurie, încă înainte de nașterea sa, la vestirea venirii plinirii pentru mîntuirea neamului omenesc.

Contrar rînduieilor tradiționale pe care le avea poporul iudeu, după care numele copiilor erau date de tată, pentru ca aceștia să ducă mai departe și să preamărească numele și amintirea părinților lor, — numele lui Ioan este pus, din poruncă dumnezeiască, din ceruri, prin Arhanghelul Gavriil, care apărîndu-i în altar lui Zaharia, cu prilejul tîmlierii i-a zis: «Nu te teme Zahario, că s-a auzit rugăciunea ta, și, iată femeia ta Elisabeta, va naște ție un fiu și vei pune numele lui *Ioan*, și va fi ție bucurie și veselie și mulți de nașterea lui se vor bucura».

Într-adevăr, venirea în lume a Sfîntului Ioan Botezătorul, după cuvîntul ingerului «pe mulți din fiii lui Izrael i-a întors la Domnul Dumnezeu lor, întorcînd inimile părinților spre fiii și pe cei neascultători întru înțelepciunea dreptilor».

Reflectînd acestea pe malurile Iordanului, vom vedea cum această personalitate majoră a operei de mîntuire, acest ultim trîmbițaș al venirii lui Hristos, această măreață figură impunătoare, îmbrăcată în piei și păr de cămilă, cu ochii strălucitori, ce vor sfredeli cîndva ochii unui alt Irod și ai unei Irodiade, va striga puternic și glasul lui va răsuna pînă departe, așa cum este scris în cartea profetului Isaia: «gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Sale» (Isaia XI, 31).

Vom vedea cu ochii inimilor noastre acea frămîntare de început e veac nou pe care o repetă istoria la răsucruce de vremi și cînd dorul de mai bine și de mîntuire a multora căutau la Iordan răspunsuri la întrebări; soluții pentru diferite aspecte religioase, morale sau sociale, cînd sub imperiul unei apăsătoare sclavii morale și economice se zbăteau mulți căutînd încurajare, explicații sau mîngieri. Veneau să găsească și să primească de la acest suvoit spiritual ce era Ioan, sub ploaia nădejdiilor toți cei ce căutau un echilibru moral între cer și pămînt. Anticipînd ca un prolog al operei hristologice de mîntuire aspecte de mai tirziu, s-ar părea că Sfîntul Ioan Botezătorul apare în parte profetic, căutînd ca prin cuvîntul

său să cauterizeze răni spirituale, să amputeze vicii și să îndepărteze comportări greu de dezrădăcinat din mijlocul poporului. Constată marele Profet că la adăpostul unei false credințe și practici se ascundeau fapte ce trebuiau înlăturate. Era o concepție că numai simplul fapt de a fi «fii ai lui Avraam» putea să acopere multe decăderi spirituale și multe fărădelegi. De aceea Sfântul Ioan propovăduiește botezul pocăinței, ca o imperioasă și necesară redresare spirituală a poporului pentru restabilirea echilibrului lor sufletească. Pe mulți cei ce socoteau că au găsit iertarea păcatelor prin botezul pocăinței, prin botezul oferit de el în apa Iordanului, ca un simbol al adevăratului botez —, îi îndeamnă să privească tabloul eshatologic al miniei divine. Faptul de a fi «fiu al lui Avraam» nu da garanția mântuirii, deoarece Dumnezeu poate să ridice și din piatră pe fiii lui Avraam. Ca într-o derută completă, generația Sfântului Ioan Botezătorul se găsește la o răscruce de întrebări și de orientare, în toate domeniile vieții. De aceea vin pe rând și întrebări: *Ce să facem? Cât de măreață și de răscolitoare apare această întrebare atunci și oricând se pune ea?*

Abordând latitudinea morală a vieții umane, care prin virtutea iubirii și a milosteniei ridică pe om la o înaltă valoare, Sfântul Ioan rezolvă, în parte, un echilibru: «Cel ce are două haine să dea și celui care nu are. Cel ce are de mâncare, mai mult decât necesarul să facă asemenea» (Luca III, 11).

O racilă a vremii era organizarea nejustă a vămilelor, căci vameșii depășeau de multe ori drepturile legale prescrise și abuzau în perceperea taxelor, fiind urâți de popor, ca Zahau vameșul din Ierihon. Și aceștia, îndemnați de o frământare lăuntrică, sau poate unii de remușcări, veneau și întrebau: «ce să facem?» Sfântul Ioan le răspundea: «Să nu ia vamă mai mult decât este rinduit de legi».

Organizația și ocupația militară imperială romană, de multe ori păsea la acțiuni nedrepte asupra popoarelor stăpânite. Și cind veneau ostașii și-l întrebau: «ce să facem?», Sfântul Ioan le spunea: «Să fie blânzi, să nu asuprească pe nimeni, să nu clevească și să se mulțumească cu leafa lor».

Faptele acestea au ridicat personalitatea Sfântului Ioan la înalte culmi în ochii poporului și au căpătat ura stăpînitorilor. De aceea mulți se întrebau: «oare nu este acesta Mesia?» Sfântul Ioan le răspunde că nu este el Acela, căruia nu este vrednic nici să-l dezlege curea sau încălțăminte și-l va boteza, nu cu apă ci cu Duhul Sfânt și cu foc». Iar sfântul evanghelist Luca, într-o frază concisă și mult cuprinzătoare, adaugă: «Multe încă și altele binevestea poporului, mîngîindu-l» (Luca III, 18).

Așadar, Sfântul Ioan, a cărui naștere Biserica noastră o sărbătorește azi, nu a constituit un capitol închis al vieții și activității sale, cu reflecții mesianice, peste veacuri, ca alți profeti anteriori, și cu oglindiri de fapte ce vor străluci altor generații. Nu. El, ca ultim proroc și Înaintemergător al venirii lui Hristos, leagă vechiul de noul Așezământ. El, care a simțit pe Hristos, înainte de nașterea sa, va găti calea noului Dascăl și noului Restaurator al vieții și al mîntuirii.

El, ca prolog al noii epopei a mîntuirii neamului omenesc, va rămîne în veci în inima tuturor, un simbol, o stea, și, în același timp un glas ce va răsună mereu în străfundurile conștiinței noastre creștine: «gătiți calea Domnului; drepte faceți cărările Sale!».

Pr. DAVID POPESCU

NECROLOG LA MOARTEA UNUI OM ÎN FLOAREA VÎRSTEI

Moartea, această crudă lege a firii, a smuls, din mijlocul nostru, pe unul din vlăstarele parohiei, în pline puteri de muncă.

În această zi frumoasă a anului, când gândul nostru întraripat, încearcă să adumece toată frumusețea naturii, vrînd în același timp, să se contopească cu lumina scinteietoare a omătului, cu unduitul holdelor de aur ale cîmpiilor și cu galbenul arămîu al frunzelor din pomi, sufletul lui și-a luat zborul, pe un drum necunoscut de noi, spre o lume a tăcerii, a liniștii desăvîrșite, acolo, unde, așa cum foarte frumos se exprimă una din cîntările de la înmormîntare, «nu mai este nici durere, nici întristare, nici suspin», iar trupul, neputincios, nu se mai mișcă singur, ci se lasă dus de alții, pe ultimul drum.

În această clipă, în care sufletul lui se înalță spre culmi necunoscute, sufletul lui se oprește, din răstimp în răstimp, și-aduce aminte, cu nostalgie, de trup — tovarășul lui de viață —, de farmecul copilăriei nevinovate, de tumultul tinereții exuberante, de forțele creatoare ale puterii vîrstei, dar, în neputință de a-l ajuta, se resemnează și-și continuă drumul, spre infinit.

Și frumuseșea tinereții, și farmecul ochilor negri și luciul părului, și frăgezimea pielii și îmbrăcămintea și podoabele de aur, de argint sau alt metal prețios, cu care ne împodobim trupul, spre a-l face mai atrăgător, mai plăcut, toate rămîn fără de grai, în acest moment al morții.

Și simțurile noastre, prin care încercăm să ne contopim cu universul, în toată complexitatea lui, amuțesc. Și inima noastră, care creează întocmai ca un laborator, în jurul celor de aproape, căldura diversității atîtor sentimente și ea nu mai bate.

Bat în schimb, clopotele de metal ale bisericii și, prin dangătul lor trist, anunță rudele, prietenii și cunoscuții că cel ce a fost, nu mai este.

În pămînt ne-am întors, călcînd porunca cea sfîntă a lui Dumnezeu, iar prin tine, Fecioară, la cer, de pe pămînt, ne-am înălțat, scuturînd stricăciunea morții — spune o cîntare din slujba înmormîntării, pentru că, Mîntuitorul Hristos, n-a lăsat pe om, în durerea lui, să fie pradă a deznădejdiei, ci înviînd, din morți, cu trupul, El a dovedit că și omul va învia, într-o zi, atunci cînd nemitarnicul Judecător, ne va chema, pe fiecare, să dăm seamă de felul cum am lucrat în această viață și cînd sufletul se va prezenta însoțit de trupul cu care a lucrat, reconstituit, prin puterea lui Dumnezeu, din elementele din care a fost alcătuit, aci, pe pămînt, spre a primi, împreună, recompensa sau pedeapsa meritată. Pînă atunci sufletele celor buni vor merge într-o stare de fericire provizorie, iar sufletele celor ce nu au respectat legea lui Dumnezeu, pe acest pămînt, într-o stare de nefericire trecătoare, pe care noi o putem schimba, prin rugăciunile ce facem pentru cei morți, prin faptele noastre de milostenie și, mai ales, prin participarea la Sfînta Liturghie, marea rugăciune euharistică, în care Iisus se jertfește permanent, pentru sufletele noastre.

Moartea este, dar, pentru noi, creștinii, ceva ce ne produce durere și dor, dar nu ceva care să ne răpească ultima speranță, pentru că ea este numai o punte de trecere spre cele de dincolo.

Într-o zi ne vom întîlni din nou, în fața Mîntuitorului, care nu va mai veni să se jertfească, ci să judece viii și morții, după codul legilor creștine, care, toate, se reduc la iubirea aproapeului.

El nu va mai chema, atunci, pe cei năpăstuiți de soartă, pe sclavii care visleau la galere, pe robii aruncați la fiare, pe cei infirmi, pe cei cu sufletele zdrențuite de durerea nedreptăților sociale oprimate, pe prizonierii de război, duși în lanțuri, spre inima Romei păgine, pe cei cu inima însingerată, răniți de mindria celor tari, cu cuvintele: «Veniți la Mine...», ci va chema să se odihnească, în slava dumnezeirii Sale, pe cei buni, pe cei în sufletele cărora a ars în vieța aceasta pămîntească, făclia dragostei de aproapele și atitudinea materializată, prin fapte bune.

Cum moartea vine, de multe ori, prin surprindere, neținînd seamă de vîrstă, avem datoria de a fi, totdeauna, pregătiți, sufletește, curățînd partea cea nevăzută a ființei noastre, prin taina mărturisirii și primind, cu regularitate, pe Hristos în ființa noastră prin Taina Sfintei Împărtășanii, cel puțin în cele patru posturi rînduite, de biserică, din timpul anului.

Din această vremelnicie a vieții pămîntești nu trebuie să tragem, greșit concluzia că este inutil a munci, ci din contră, că trebuie să muncim pînă în ultima clipă a vieții noastre, întăriți în convingerea că munca este un imn al creației lui Dumnezeu, o simfonie a iubirii universale.

Și pentru că pinzele înserării încep a se ivi la orizont, vestind apusul soarelui, care dispare, treptat-treptat, din fața ochilor noștri ca o flacără uriașă, care se stinge, așa cum se stinge viața omului, se cuvine ca, în această clipă a tăcerii, să păstrăm un moment de reculegere, în memoria celui ce ne-a părăsit, înălțînd gînd curat către Dumnezeu cel Atotputernic, pe care să-L rugăm să-i ierte, ca un atotbun, toate păcatele cu voie și fără de voie. Amin.

Dumnezeu să-l ierte.

Preot NARTEA T. VASILE-MANGALIA

CINSTIREA SAU VENERAREA SFINTELOR ICOANE

Cinstirea sfințelor icoane în *Biserica Ortodoxă* este de cînd există Biserica creștină: «*una, sfință, sobornicească și apostolească*». Din început au existat icoane, reprezentînd pe Maica Domnului cu pruncul! În catacomba Sfintei Priscila din Roma, din prima jumătate a secolului al doilea, Sfînta Fecioară cu pruncul în poală, are în stînga pe profetul Isaia, care a profetit nașterea lui Iisus din fecioară! În diferite catacombe, zece icoane reprezintă închinarea magilor! În diferite icoane Mîntuitorul apare ca învățător, ca judecător și ca tămăduitor. Apoi Sfinții Apostoli Petru și Pavel și alți Sfinți și Sfînte!

Icoana creștină reprezintă chipul celui pe care-l proslăvește, fie al lui Dumnezeu, fie al Fiului Său întrupat, fie al unui apostol, martir sau cuvios. Dacă noi avem reprezentat pe Sfîntul Duh pe icoană sub chipul unui porumbel, deci al unei păsări, nu însemnează că înjosim pe a treia față a Sfintei Treimi; intrucit la botezul Domnului, Sfîntul Duh a apărut în chipul unui porumbel; noi creștinii îl reprezentăm astfel în amintirea aceluși eveniment. Sfîntul Duh nu s-a înjosit luînd chipul unei păsări. Citatele din Vechiul Testament și amintirea cuvintelor Sfîntului Apostol Pavel spuse

Romanilor, privesc pe păgânii care schimbaseră mărirea lui Dumnezeu în fel de fel de păsări și dobitoace (Romani I, 23), care pentru ei erau dumnezei reali.

Moise din cărțile căruia se aduc cele mai multe citate, a înțeles chestiunea așa cum o înțelegem noi. În Exod, Moise arată porunca pe care a primit-o de la Dumnezeu: «Să faci doi heruvimi de aur, să-i faci de aur bătut, la cele două capete al chivotului legii» (XXV, 18). Dacă punem față în față această poruncă cu cea din Decalog, după părerea lor ar urma să se contrazică nu numai profetul Moise, ci însuși Dumnezeu, care dădea aceste porunci! Dumnezeu prin porunca II-a din Decalog, nu oprea decât închinarea la idoli și prin urmare interzicea confecționarea lor; dovadă că acesta este sensul adevărat al poruncii Decalogului, este faptul că același Dumnezeu poruncește lui Moise, ca să facă două chipuri de aur a unor ființe cari sînt în ceruri. Mai departe același Dumnezeu poruncește să se «facă heruvimi, lucrați cu măiestrie» pe pereții Cortului Sfînt (pe pinze) (Exod XXI, 1).

De asemenea este cunoscut faptul petrecut în pustie cu ridicarea unui șarpe de aramă după porunca dată lui Moise de același Dumnezeu (Numeri XX, 8). În Decalog se spune: «Să nu-ți faci chip cioplit» din cele ce sînt «jos pe pămînt» și totuși Moise a înălțat pe un lemn un șarpe de aramă.

Așadar chipuri de animale poți face oricîte, numai să nu le consideri dumnezei și să nu te închini lor, înlocuind pe adevăratul Dumnezeu. Tot astfel a înțeles porunca a II-a din Decalog și ziditorul Templului, înțeleptul Solomon, care «În locul prea sfînt a făcut doi heruvimi de lemn de măslin înalți de 10 coți» ... «Pe toate zidurile Templului de jur împrejur, în partea din fund și în față, a pus să se sape chipuri de heruvimi, de finic și de flori deschise.» (I Regi VI, 22—35). Marea de aramă, vas pus în fața Templului, «era așezată pe 12 boi, dintre care trei întorși spre miazănoapte...» etc. Temelia acestui vas era formată din tăblii de aramă, pe cari erau reprezentați lei, boi, și heruvimi (I Regi VII, 25, 27). Și templul lui Zorubabel, pe care Mîntuitorul l-a curățit de cei ce-l profanau, a fost asemănător celui vechi și prin urmare cuvintele Mîntuitorului: «Scris este: casa Mea, casă de rugăciuni este, iar voi faceți din ea peșteră de tilhari» (Matei XXI, 13). Fără îndoială că imitatorul templului lui Solomon a avut în vedere descrierea din cărțile sfînte; n-a putut el să-l facă tot așa de strălucit în bogăție, în acele timpuri de sărăcie de după exil, însă chipurile amintite în textele de mai sus, au putut fi făcute într-un fel oarecare. Nu ne gândim numai la heruvimii din interior, ci și la diferitele figuri de pe vasul de spălare din curtea Templului, pe care a putut și Mîntuitorul să le privească și totuși nu s-a oprit a spune: «Casa Mea, casă de rugăciune este».

Așa dar ceea ce n-a scandalizat nici pe Mîntuitorul, de ce să scandalizeze pe muritorii de rînd?

Este foarte adevărat că pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut, că El este spirit și că El n-are chipul unui bătrîn cu barbă albă, așa cum este zugrăvit pe icoanele noastre. Trebuie însă să nu se uite niciodată, că Fiul lui Dumnezeu a luat chip omenesc; și dacă Fiul n-a pierdut absolut nimic din divinitatea Sa, fiindcă a luat un corp omenesc real, nici Tatăl nu e înjosit, cînd ni-L închinăm ca un Părinte, înțelegînd prin aceasta să-L afirmăm ca Creatorul nostru, iar nu ca semenul nostru. Este foarte adevărat că: «Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată» (I Ioan IV, 12); dar tot atît de adevărat este și răspunsul dat de Mîntuitorul lui Filip: «Doamne, arată-ne nouă pe Tatăl și ne este de ajuns», iar Iisus răspunde: «Sînt cu voi de

atita vreme Filipe și tu M-ai cunoscut? Cei ce M-au văzut pe Mine au văzut pe Tatăl. Cum zici tu: Arată-ne pe Tatăl? Nu crezi tu că Eu sînt în Tatăl și că Tatăl este în Mine?» (Ioan XIV, 9—10).

Prin urmare, dacă noi reprezentăm în icoane chipul Fiului, nu greșim cînd reprezentăm, tot în chipul omului, și pe Tatăl. Însuși Fiul ne-a învățat, prin cuvintele de mai sus, cum să-l reprezentăm pe Părintele ceresc: ca și pe El.

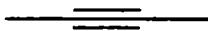
Împăratul Bizanțului, Leon Isaurul a dat primul, un edict (an. 726) contra Icoanelor! Și la scurt timp după el au urmat împărații sfărîmători de icoane (iconoclaștii), fapt care dovedește că nici prin forță n-a putut învinge învățătura despre sfintele icoane, deoarece au rămas în cinste.

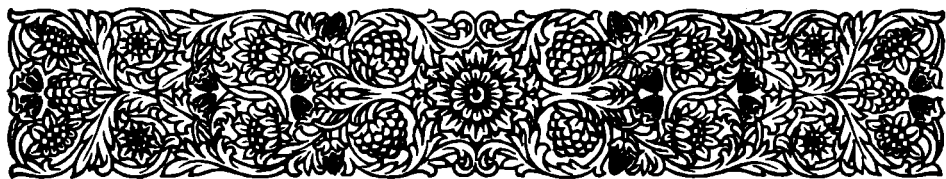
Unul din împărații iconoclaști a poruncit slugilor să stringă toate chipurile de pe pereții palatului imperial, intrucît le considera drept o reînviere a idolatriei. A zis și s-a executat ordinul întocmai, slugile au adunat nu numai icoanele, ci și alte chipuri de oameni, numai ca să nu supere pe împărat. Cînd acesta veni în sală ca să-și privească opera, la marginea grămezii de chipuri aruncate la întimplare, văzu un chip femeiesc! Deodată se repezi și privindu-l cu duioșie, îl luă și-l sărută.

O slugă din apropiere, după ce a privit scena aceasta nu s-a putut opri să nu întrebe: «Cine este chipul acela de merită atîta cinste?» «Mama mea», răspunse împăratul, scurt și foarte mișcat. Sluga prinse momentul și cu un ton de iubire creștinească pentru cel rătăcit de la adevăr, îi spuse împăratului: Măria Ta, dacă mama ta merită atîta cinste, oare nu merită mai multă Maica Domnului nostru Iisus, Răscumpărătorul nostru?»

Sluga avea dreptate și împăratul și-a recunoscut păcatul.

Pr. AL. N. CONSTANTINESCU

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

ACȚIUNI ÎN SLUJBA PĂCII

(mai—iunie)

COLABORARE ÎN SCOPUL PROGRESULUI, PROSPERITĂȚII ȘI PĂCII. — La începutul lunii mai, la București, a avut loc cea de a XXIX-a sesiune a Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa (C.E.C./O.N.U.). Valorosul dialog asupra unor probleme privind rolul științei și tehnologiei în dezvoltarea economică pe continentul nostru a avut ca scop aflarea unor noi căi și mijloace mai eficiente pentru dezvoltarea colaborării și cooperării dintre statele europene.

În cadrul interviului acordat cu acest prilej de cîțiva reprezentanți ai țărilor prezente la sesiune, s-a spus printre altele: «La sesiunea de la București — spunea Miloslav Hruza, președintele comisiei, adjunct al ministrului afacerilor externe al Cehoslovaciei — elementul esențial a fost spiritul de înțelegere și colaborare în care s-au desfășurat lucrările, spirit care reflectă evoluția favorabilă a relațiilor dintre țările europene». La rîndul său, Otto Alex Herbst, ambasador, reprezentant permanent al R.F.G. la Oficiul O.N.U. de la Geneva, șeful delegației vest-germane, sublinia: «Concluziile și ideile desprinse din largul schimb de opinii prilejuit de reuniunea de la București vor contribui cu siguranță la intensificarea cooperării în domeniile științei și tehnologiei dintre țările continentului... De altfel faptul că lucrările sesiunii anuale a C.E.E./O.N.U. s-au desfășurat la București, pentru prima dată în afara sediului său de la Geneva, constituie prin el însuși o dovadă elocventă a rolului țării dumneavoastră în activitatea acestui organism, a considerației acordate politicii României de largă colaborare cu toate statele lumii».

Evidențiind dorința tuturor statelor participante de a acționa clar în direcția destinderii și colaborării, Janez Stanovnik, secretar executiv al comisiei, a spus: «În această privință, adoptarea rezoluției românești este cel mai bun argument și cel mai mare cîștig al sesiunii, pentru că stabilește clar necesitatea întocmirii unui plan concret de acțiune în viitor».

ÎN SCOPUL PROMOVĂRII RELAȚIILOR CULTURALE ÎNTRE POPOARELE CONTINENTULUI NOSTRU. — În fiecare an, la Viena are loc decernarea premiului internațional «Gottfried von Herder» unor personalități din Europa de est și sud-est pentru activitatea desfășurată în scopul dezvoltării relațiilor culturale dintre popoarele europene.

În acest an, printre laureați s-a numărat și compozitorul și muzicologul român Zeno Vancea «pentru merite deosebite aduse promovării școlii muzicale românești».

— În colecția «Biblioteca di Cultura» a fost editată, la Roma, o nouă lucrare dedicată României și președintelui Nicolae Ceaușescu.

Volumul intitulat «Ceaușescu» a fost elaborat de profesorul Giancarlo Elia Valori, secretar general al Institutului Italian de Relații internaționale. În el sînt evocate importante etape ale activității Domnului Președinte Nicolae Ceaușescu în unitate cu momentele semnificative din evoluția politică, economică și socială a României.

Cea mai mare parte a lucrării este consacrată activității pe plan extern promovate de România și președintele Nicolae Ceaușescu. Sînt prezentate pe larg relațiile de colaborare ale României cu toate statele lumii, indiferent de orînduirea lor social-politică; activitatea președintelui Nicolae Ceaușescu în scopul realizării dezarmării și securității pe continentul european, transformării Balcanilor într-o zonă a păcii, instaurării păcii în lume.

Unul din capitolele lucrării este consacrat relațiilor româno-italiene, evoluției lor favorabile ce a căpătat un nou impuls în urma vizitei pe care președintele Nicolae Ceaușescu a efectuat-o în Italia, anul trecut.

În prefața lucrării, Giovanni Mosca evidențiază printre altele, punctele de vedere susținute cu tărie de președintele Republicii Socialiste România în problemele de interes general și arăta, în încheiere, că «eforturile României și ale președintelui său constituie deci, un exemplu concret de ceea ce poate face o țară mică pentru a contribui la instaurarea în Europa a unui climat de încredere, de colaborare și destindere între toate popoarele».

MUZICA, UN MIJLOC DE APROPIERE ÎNTRE POPOARE. — Alături de numeroasele ansambluri corale din Jume, corul de cameră al Conservatorului «C. Porumbescu» din București, condus de dirijorul Gh. Oprea, a susținut o serie de concerte în diferite centre culturale din statele New York, Pennsylvania și New Jersey. Spectacolele s-au bucurat de un succes deosebit, corul fiind apreciat a fi unul dintre cele mai bune ansambluri corale participante la festivalul de muzică din New York.

Ca expresie a acestui succes corul românesc a fost ales, împreună cu alte câteva coruri, în formația corală internațională ce susține spectacole la Washington și centrul «Lincoln» din New York.

TINERETUL ȘI PACEA LUMII. — La O.N.U., Comitetul Social al ECOSOC a adoptat un proiect de rezoluție supus de România la punctul «Căi de comunicație cu tineretul și organizațiile internaționale de tineret».

Pornind de la ideea că tineretul și organizațiile sale pot aduce o contribuție importantă în transpunerea în viață a hotărîrilor O.N.U., proiectul de rezoluție reaffirmă importanța și necesitatea creșterii continue a participării tineretului la promovarea drepturilor omului și libertăților sale, a eforturilor depuse în scopul dezvoltării naționale și internaționale, a apărării păcii în întreaga lume.

Documentul scoate în evidență activitatea pozitivă desfășurată de grupul consultativ special pentru tineret, din care face parte și România, grup care a elaborat o serie de propuneri practice în scopul atragerii tineretului la activitatea internațională a tuturor națiunilor, la sprijinirea și împlinirea idealurilor Organizației Națiunilor Unite.

O VIZITĂ DE PRIETENIE ȘI PACE. — La invitația domnului Todor Jivkov, președintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Bulgaria, în zilele de 11 și 12 mai a.c., domnul Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, a făcut o vizită de prietenie în Republica Populară Bulgaria.

Primirea călduroasă de către oamenii muncii din țara vecină a solilor poporului român, convorbirile dintre cei doi șefi de stat ce s-au desfășurat într-o atmosferă de cordialitate și înțelegere, au transformat această vizită într-o nouă contribuție la întărirea prieteniei și colaborării dintre cele două țări și popoare.

O PACE TRAINICĂ. — La 15 mai a.c. președintele Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceaușescu, a acordat un interviu directorului filialei din Buenos Aires pentru America Latină a agenției Inter Press Service (I.P.S.), Domnul Luis Horacio Vignolo.

Răspunzând problemelor puse în cadrul discuțiilor Domnul Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, evidențiază în primul rând, schimbările în raportul de forțe ce au avut loc pe plan internațional «în favoarea forțelor progresiste care se pronunță pentru o politică nouă bazată pe egalitate și respect reciproc». Dar, spunea în continuare șeful statului român, «pentru a se asigura accentuarea cursului de destindere, afirmarea noilor relații în viața internațională este necesară o activitate susținută din partea tuturor statelor, așezarea relațiilor dintre state pe principii de egalitate, de respect al independenței și suveranității, de neamestec în treburile interne, de renunțare la forță și la amenințarea cu forța, de respect al dreptului fiecărei națiuni de a se dezvolta corespunzător năzuințelor sale, fără nici un amestec din afară.

Totodată este necesară o participare mai activă a organizațiilor internaționale, îndeosebi a Organizației Națiunilor Unite, și, în acest cadru, a tuturor statelor, la soluționarea problemelor care preocupă astăzi omenirea».

În problema privind rolul și contribuția țărilor mici și mijlocii în desfășurarea procesului mondial, Domnul Nicolae Ceaușescu subliniază că progresul general al omenirii, pacea și colaborarea internațională pot fi asigurate numai în condițiile în care se pornește de la faptul că «realizarea unei noi ordini în viața internațională constituie o necesitate pentru toate națiunile — mici, mari, mijlocii, dezvoltate și în curs de dezvoltare —, că înfăptuirea unei păci trainice presupune realizarea unor raporturi de dreptate, a unor relații mai bune atât pe plan național, cât și pe plan internațional».

Pornind de la recunoașterea ca element comun țării noastre și țărilor vizitate, a dorinței acestor țări de a promova cu consecvență principii noi în relațiile internaționale, președintele Nicolae Ceaușescu și-a exprimat convingerea că în viitor aceste relații se vor extinde în interesul reciproc, al cauzei generale a păcii și colaborării internaționale.

UN MESAJ DE PACE. — În luna mai a.c. s-au deschis la Paris lucrările sesiunii Prezidiului Consiliului Mondial al Păcii închinată aniversării a 25 de ani de la primul Congres mondial al partizanilor păcii.

La sesiune, țara noastră a fost reprezentată de Prof. Univ. Tudor Ionescu, președintele Comitetului Național pentru Apărarea Păcii și Sanda Ranghet, secretar al Comitetului.

Printre mesajele adresate cu acest prilej Consiliului Mondial al Păcii de către șefi de stat și guvern din întreaga lume s-a aflat și mesajul președintelui României, dl. Domnul Nicolae Ceaușescu, salutat cu căldură de participanți.

Actuala sesiune a Prezidiului Consiliului Mondial al Păcii — se spune în mesaj — se desfășoară într-o perioadă în care «ca rezultat al activității forțelor progresiste, democratice, iubitoare de pace, a opiniei publice, în lume are loc un curs nou, de destindere și colaborare, pentru rezolvarea pe calea tratativelor a problemelor litigioase interstatuale, pentru statornicirea unui climat de pace și înțelegere între națiuni».

Continuarea și aprofundarea acestui curs, accentua Domnul Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, impune intensificarea eforturilor maselor populare, dezvoltarea activității și a manifestațiilor partizanilor păcii.

În mesaj se subliniază încă o dată hotărîrea poporului român de a acționa alături de toate statele și popoarele lumii, pe baza egalității și respectului reciproc, pentru triumful cauzei păcii, destinderii, colaborării, și pentru o lume mai dreaptă.

În încheierea mesajului, Domnul Nicolae Ceaușescu și-a exprimat speranța că «actuala sesiune a Prezidiului Consiliului Mondial va pune pe prim plan principalele probleme ale vieții internaționale contemporane și va impulsi și mai mult lupta forțelor democratice, progresiste, antiimperialiste, activitatea mișcărilor naționale și internaționale de luptă pentru pace în direcția destinderii, securității și cooperării internaționale...».

ACȚIUNI MENITE SĂ ÎNTĂREASCĂ PACEA ÎN BALCANI. — Luni, 3 iunie a.c., au fost deschise în Capitală lucrările celei de a VI-a Conferințe a Comisiilor naționale pentru UNESCO din țările balcanice. Au luat parte reprezentanți ai comisiilor naționale pentru UNESCO din Bulgaria, Grecia, Iugoslavia, România, Turcia și ai secretariatului general UNESCO.

Din țara noastră au fost prezente personalități ale vieții culturale și științifice. Oaspeții au fost salutați, în numele guvernului român, de George Macovescu, ministrul afacerilor externe.

Participanții la Conferință au analizat rezultatele aplicării recomandărilor adoptate la cea de a V-a reuniune, nivelul colaborării dintre comisiile naționale UNESCO ale țărilor balcanice în domeniul educației și informației, aportul acestor comisii la întărirea legăturilor multilaterale dintre popoarele respective.

ÎN INTERESUL APROPIERII PRIETENEȘTI, AL PĂCII PE CONTINENT. — La 5 iunie, la București, a avut loc ședința de constituire a Asociației de prietenie România-Marea Britanie. Ca președinte al Comitetului de conducere al Asociației a fost ales Prof. Univ. Dr. Mihnea Gheorghiu. În cuvîntarea de mulțumire pentru alegerea sa ca președinte, Domnul Mihnea Gheorghiu și-a exprimat convingerea că, prin activitatea sa, asociația va aduce o contribuție valoroasă la dezvoltarea și întărirea legăturilor dintre popoarele român și englez.

Din partea Centrului Marea Britanie — Europa de Est, a luat cuvîntul Sir William Harpham. Domnia Sa și-a afirmat convingerea că asociația va facilita dezvoltarea schimburilor culturale dintre cele două țări și popoare.

ROMÂNIA — FACTOR ACTIV ÎN LUPTA PENTRU PACE. — Secretarul general al Conferinței mondiale a populației, dl. Carillo Flores, a fost, la începutul lunii

Iunie, ospetele țării noastre. În cadrul interviului acordat cu acest prilej, domnia sa a exprimat întreaga recunoștință, în primul rând, președintelui României, Domnului Nicolae Ceaușescu, pentru înaltul sprijin acordat acestei acțiuni, «una din cele mai mari întreprinse de O.N.U. pe plan internațional».

«La București — a spus vorbitorul — vor fi reprezentate țările de la cele mai mici pînă la cele mari — practic, populația globului în proporție de 95—98 la sută...».

Problematica pusă în discuție va fi complexă. Ea va oglindi situațiile specifice fiecărei țări sub diferite aspecte.

«Ne punem mari speranțe în Conferința de la București — nume sub care această reuniune fără precedent va intra în istorie... Noi concepem această conferință ca înfrînarea unor state suverane, egale în drepturi, fiecare promovînd propria sa politică demografică în conformitate cu cerințele și interesele sale naționale, ceea ce este de natură să stimuleze o largă și fructuoasă cooperare internațională» — a spus domnul Carillo Flores. În încheiere domnia sa și-a exprimat speranța că Conferința de la București va reprezenta «un succes de seamă al vieții internaționale».

PACEA — DORINȚA COMUNĂ A TUTUROR POPOARELOR. — Cu ocazia celei de a XI-a aniversări a Organizației Unității Africane și a Zilei Eliberării Africii la Mogadiscio a avut loc sesiunea solemnă a Organizației Unității Africane. Domnul Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, a adresat, cu acest prilej, un mesaj reprezentanților statelor și popoarelor Africii reuniți la sesiune.

Subliniind că actuala sesiune la nivel înalt a Organizației Unității Africane are loc în condițiile puternicei afirmări, pe plan internațional, a dorinței popoarelor de a întări climatul de colaborare și securitate, Domnul Nicolae Ceaușescu subliniază necesitate intensificării și unirii eforturilor forțelor democratice, progresiste și anti-imperialiste pentru promovarea noilor principii unanii recunoscute ale relațiilor dintre state...». Popoarele africane, se spune în continuare în mesaj, aduc o contribuție de seamă la aplicarea în viață a acestor principii, la statornicirea unei atmosfere de pace, înțelegere și colaborare între popoare». În numele României socialiste, al poporului român, Domnul Nicolae Ceaușescu a exprimat, și cu acest prilej profunda solidaritate cu lupta popoarelor africane pentru eliberare națională și socială, hotărîrea de a milita neabătut pentru aplicarea cît mai rapidă a prevederilor Declarației O.N.U. referitoare la acordarea independenței tuturor țărilor și popoarelor aflate sub dominația colonialistă.

Folosesc acest prilej — a spus în încheiere președintele Nicolae Ceaușescu — pentru a ura din inimă popoarelor Africii noi și noi succese în lupta lor pentru abolirea totală și definitivă a tuturor vestigiilor colonialismului și neocolonialismului, pentru dezvoltarea economică-socială independentă, pentru pace și colaborare internațională.

PENTRU OPERA ÎNCHINATĂ PRIETENIEI ÎNTRE POPOARE ȘI PĂCII. — Consiliul de administrație al fundației belgiene «Guvernatorul Emil Cornez» a acordat premiul pe anul 1974 președintelui Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceaușescu pentru opera consacrată păcii în lume, instaurării unor relații de prietenie și apropiere între națiuni.

Acceptînd cu plăcere premiul acordat, președintele Nicolae Ceaușescu l-a oferit Universității muncii «Paul Pastur», din Charleroi.

Ceremonia decernării premiului pe anul 1974 va avea loc în sala Consiliului provinciei Hainaut, la Mons, la 5 septembrie 1974. Președintele Republicii Socialiste România va fi reprezentat de ambasadorul român la Bruxelles.

PENTRU CAUZA PĂCII ȘI ÎNȚELEGERII INTERNAȚIONALE. — Ca răspuns la invitația adresată de președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, cu prilejul călătoriei efectuate în Columbia, anul trecut, la 19 iunie a.c. a sosit în vizită în țara noastră dr. Alfonso Lopez Michelsen, președintele ales al Republicii Columbia.

Vizita în țara noastră a înaltului oaspete columbian se înscrie pe linia bunelor relații dintre România și țările Americii Latine, năzuinței lor comune de libertate, independență, pace și progres social.

Convorbirile oficiale ce au avut loc cu această ocazie s-au desfășurat sub semnul dorinței reciproce de a promova conlucrarea în multiple domenii cu convingerea că aceasta corespunde năzuințelor popoarelor român și columbian, înțelegerii între toate popoarele lumii. Ele au relevat mai întâi evoluția pozitivă a relațiilor de prietenie și colaborare dintre cele două țări — relații bazate pe respectarea principiilor suveranității și independenței naționale, deplinei egalități în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc.

Cele două părți au evidențiat totodată necesitatea și posibilitatea intensificării relațiilor de cooperare între țările în curs de dezvoltare pentru progresul lor mai rapid și implicit pentru progresul întregii omeniri.

Desfășurată într-o atmosferă de caldă prietenie, convorbirea dintre președintele Nicolae Ceaușescu și președintele Alfonso Lopez Michelsen a evidențiat încă o dată înțelegerea reciprocă româno-columbiană și conlucrarea dintre cele două țări în rezolvarea problemelor esențiale ale lumii contemporane.

— Între 20 și 26 iunie 1974, la invitația președintelui Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceaușescu și a doamnei Elena Ceaușescu, președintele Republicii Islamice Mauritania, Moktar Ould Daddah, împreună cu doamna Mariöme Daddah, a efectuat o vizită oficială de prietenie în țara noastră.

Oaspeții au vizitat obiective economice și social-culturale din mai multe orașe ale țării bucurându-se pretutindeni de o primire călduroasă, expresie a sentimentelor de prietenie și stimă reciprocă ce leagă popoarele român și mauritan.

În cadrul convorbirilor oficiale ce au avut loc cu acest prilej, cei doi președinți au făcut un schimb de păreri asupra stadiului actual de dezvoltare al celor două țări, asupra relațiilor bilaterale și asupra unor probleme internaționale de interes comun. Exprimându-și considerația pentru lupta poporului mauritan pentru eliberare și pentru dezvoltarea țării sale președintele Nicolae Ceaușescu a apreciat totodată activitatea Mauritaniei pe plan extern, contribuția președintelui Moktar Ould Daddah la dezvoltarea relațiilor de prietenie între țări, la pacea internațională. Președintele Moktar Ould Daddah, dând glas deplinei sale considerații față de succesele obținute de poporul român pe linia dezvoltării sale pe trepte tot mai înalte, și-a exprimat în același timp aprecierea față de politica externă activă a României și contribuția personală a președintelui Nicolae Ceaușescu la întărirea păcii și a cooperării între popoare.

Aşa cum se menţionează în Comunicatul comun dat publicităţii, cei doi preşedinţi au constatat cu satisfacţie posibilităţile la largire şi diversificare a relaţiilor româno-mauritane, în folosul celor două popoare, al păcii şi înţelegerii internaţionale.

În cadrul convorbirilor referitoare la situaţia internaţională actuală cei doi preşedinţi «au apreciat de comun acord că dinamica epocii contemporane ilustrează din plin consolidarea mereu crescîndă a voinţei popoarelor lumii pentru afirmarea independenţei şi suveranităţii lor». Cei doi şefi de stat şi-au exprimat hotărîrea lor de a acţiona tot mai hotărît pentru stăvilirea cursei înarmărilor, pentru adoptarea de măsuri parţiale în acest sens. Referindu-se, în continuare, la rolul Organizaţiei Naţiunilor Unite, cei doi preşedinţi consideră «că este necesar ca această organizaţie să devină un instrument mai eficace în apărarea şi întărirea independenţei şi suveranităţii tuturor statelor», în împlinirea idealurilor de pace şi progres.

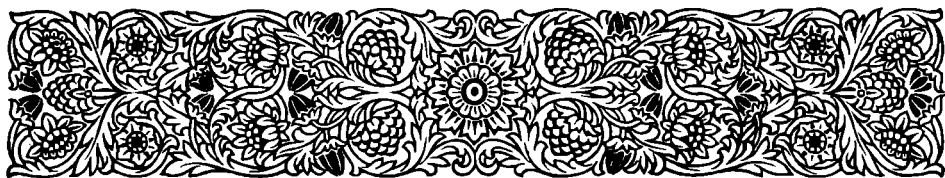
Aşa cum menţionează *Comunicatul comun*, cei doi şefi de stat au apreciat vizita oficială în Republica Socialistă România a preşedintelui Republicii Islamice Mauritania şi convorbirile ce au avut loc, ca pe o importantă contribuţie la dezvoltarea relaţiilor de prietenie dintre cele două ţări, la cauza păcii şi înţelegerii între naţiuni.

O LUME A PĂCII ŞI ÎNŢELEGERII ÎNTRE NAŢIUNI. — La sfîrşitul lunii iunie ţara noastră a fost gazda Congresului Federaţiei Internaţionale de Marketing. Organizat cu concursul Asociaţiei Române de Marketing (AROMAN), Congresul a reunit în lucrările sale oameni de ştiinţă şi specialişti din 25 de ţări, experţi ai unor organisme ale O.N.U., 300 de cercetători, specialişti în domeniul economiei, cadre didactice din învăţămîntul superior românesc.

În expunerea de deschidere, «Marketingul, necesităţile viitorului şi cooperarea internaţională», dl. Constantin Drăgan, preşedintele Federaţiei Internaţionale de Marketing, a subliniat importanţa acestui congres precum şi rolul marketingului ca metodă de cercetare şi conducere ştiinţifică a producţiei. Totodată s-a exprimat convingerea că această reuniune va contribui la întărirea şi largirea relaţiilor de cooperare.

În timpul lucrărilor Congresului s-a citit mesajul adresat de Domnul Nicolae Ceauşescu, preşedintele Republicii Socialiste România, participanţilor la reuniune. Poporul nostru — se spune în mesaj — găzduieşte cu bucurie asemenea reuniuni, convins fiind că *schimburile de valori materiale şi spirituale, de informaţii şi de experienţă reprezintă astăzi o necesitate obiectivă a evoluţiei fiecărei ţări în pas cu cuceririle progresului mondial şi, în acelaşi timp, o condiţie a mersului înainte al întregii umanităţi*. Astăzi, mai mult ca oricînd, se impune ca fiecare stat, mare sau mic, să participe activ la viaţa internaţională, să militeze pentru instaurarea în lume a unei noi ordini economice, care să creeze fiecărei naţiuni condiţii de a beneficia de cuceririle ştiinţei şi tehnicii contemporane, de a-şi asigura dezvoltarea economico-socială independentă. Federaţia Internaţională de Marketing — se apreciază în mesaj — ,cu mijloacele ce le are la îndemînă — poate aduce «o contribuţie importantă, răspunzînd astfel dorinţei popoarelor de a se dezvolta într-un climat de prietenie şi colaborare fructuoasă multilaterală, de a conlucra tot mai strîns pentru edificarea unei lumi mai bune, mai drepte, a unei lumi a păcii şi înţelegerii între naţiuni». În încheiere Domnul Nicolae Ceauşescu a exprimat, încă o dată, hotărîrea ţării noastre de a participa activ la promovarea colaborării şi cooperării internaţionale, de a contribui la instaurarea unor noi relaţii în lume, relaţii care să asigure progresul civilizaţiei lumii întregi.

REDACTIA

ȘTIRI ECUMENICE

— La invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Dl. Olivier Clément, profesor la Institutul teologic ortodox «Sfântul Sergiu» din Paris și la Institutul superior de studii ecumenice (romano-catolic) din Paris a vizitat Biserica noastră. Cu această ocazie a ținut două conferințe la Institutul teologic din București, prezidate de P. S. Episcop Dr. Antonie Ploieșteanu, vicar patriarhal. În cuvântul său, Pr. Prof. Mircea Chialda, rectorul Institutului teologic din București, l-a prezentat pe conferențiar ca un teolog ortodox bine cunoscut printr-o bogată serie de remarcabile scrieri, menționind câteva: *Transligerer le temps. Notés sur le temps a la lumière de la tradition orthodoxe* (posibilitatea schimbării lumii de azi prin cunoașterea Sfintei Scripturi și a lucrării Sfântului Duh în Biserică); *Byzance et le christianisme* (valoarea spiritualității ortodoxe); *L'Eglise Orthodoxe* (imagine a Bisericii Ortodoxe); *Dialogues avec le Patriarche Athenagoras* (cuprinde și o bună introducere în cunoașterea Ortodoxiei); *Questions sur l'homme* (antropologie ortodoxă) ș. a.

Prof. Olivier a publicat și numeroase studii și articole teologice în diferite reviste, îndeosebi în revista franceză a Ortodoxiei: «Contacts», al cărei secretar de redacție este, și problemele ecumenice nu sînt uitate în publicațiile sale: *Ecclesiology orthodoxe et dialogue oecuménique*; *Vers un dialogue avec les catholiques* ș. a.

La Institutul teologic-București, Prof. Olivier a ținut două conferințe cu titlul:

1) «Cîteva aspecte ale experienței pascale». Redăm cîteva afirmații:

Nimic nu este mai frumos decît Hristos. Umanitatea lui Hristos este de o frumusețe care nu se separă de iubire, fiindcă nu-i închisă în ea însăși prin moarte, nu-i măcinată de orgoliu și deznădejde, — ea e umanitatea Cuiva care există în mod absolut, ea este a Aceluia care trăiește cu totul viu, fiindcă e unit total cu Izvorul existenței — Tatăl, și fiindcă e cu totul pătruns de suflarea dătătoare de Viață a Sfântului Duh ... În lumina Învierii lui Hristos totul se unește spre rodire ... totul este dat în Cel înviat ... totul este spre viață, totul trebuie conceput în Duh și în libertate... Creștinismul este apă vie, creație și frumusețe. Biserica este izvor de apă vie, de lumină, «lumina vieții» (Sfântul Ioan), de inspirație în Duhul Sfînt. Oamenilor despărțiți de Dumnezeu prin fire, păcat și moarte, Hristos le-a dat să-L aibă deplin și să se unească cu El, îndepărtînd cele trei obstacole, — obstacolul firii prin Întreprarea Sa, pe al păcatului prin moartea Sa, pe al morții prin Învierea Sa. În lumina Învierii viața credincioșilor este lumină.

2) «Considerațiuni asupra spiritualității Icoanei». În tradiția ortodoxă icoana face parte integrantă din serviciul divin; ea constituie «un mijloc de a cunoaște pe Dumnezeu și de a se uni cu El». Biserica întreagă, cu arhitectura și frescele sale, ține de categoria icoanei; ea constituie în spațiu ceea ce desfășurarea liturgică constituie în timp: anticiparea Împărăției (lui Dumnezeu), participarea «de taină» la Parusie. În cultul divin, cuvînt și imagine formează o totalitate inseparabilă, o adevărată «pneumatosferă», în care se degajă semnificația Scripturii, dimensiunea propriu zis *teologică* (în sens contemplativ) a iconomiei divine. Dacă «icoana» nu este posibilă înainte de Întreprare, Biblia este însă plină de «viziuni», acțiunea Celui Viu înscriindu-se în imagini și semne ... În Hristos Dumnezeu devine față, Care nu are «nici frumusețe, nici strălucire pentru a atrage privirile» (Is. LIII, 2) și Care totuși iradiază sin-

gura frumusețe care nu este «estetică», ci «ontologică», este frumusețea «iubirii ne-bune» a lui Dumnezeu față de om...

Icoana icoanelor este fața lui Hristos, această individualitate umană concretă enipostaziată (și prin asta întreaga fire omenească) în Persoana Fiului, «Unul din Sfânta Treime». «El este chipul (eikon) lui Dumnezeu Celui nevăzut (Coloseni I. 15). Umanitatea transfigurată a lui Hristos este «vizibilul invizibilului». Fundamentul icoanei este hristologic: «Deoarece Cel nevăzut, îmbrăcându-se cu trupul, s-a făcut vizibil, Tu poți să zugrăvești asemănarea [Celui ce s-a arătat» (Ioan Damaschinul)... Întruparea fundamentează icoana și icoana face vădită Întruparea. Ciclul nereprezentării lui Dumnezeu Cel viu s-a încheiat. Dumnezeu s-a făcut trup, Fiul a întipărit pecetea Persoanei Sale pe vâlul materiei. Înainte de Întrupare chipul era interzis, pentru că ar fi fost în chip necesar idol. După Întrupare, el nu e numai posibil, ci și necesar; absența lui ar pune în discuție credința noastră în Întrupare...

Autorul relatează felul cum a fost înțeleasă și cinstită «icoana» în Biserica noastră în decursul veacurilor, arătând valoarea ei pedagogică: «Biblia celor neștiutori de carte, notificând și valoarea ei cvasi-sacramentală, pe care o pecetluiește o binecuvîntare solemnă a Bisericii. Icoana arată pe persoana sfințită ca pe un sacrament al Frumuseții divine».

Amîndouă conferințele au fost substanțial comentate de prof. D. Stăniloae, I. Coman, N. Chițescu, I. Rămureanu, E. Branște, G. Popescu, C. Galeriu.

Prof. Olivier a ținut aceleași conferințe și la Institutul teologic din Sibiu. A vizitat apoi, însoțit de Prof. Stăniloae, și minăstirile, admirînd și apreciînd entuziast frescele bisericilor din Bucovina «care — după cum a subliniat recent I.P.S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei — sînt incluse în tezaurul de artă al întregii omeniri».

— La invitația Institutului teologic din București, Prof. I. I. von Allmen de la Institutul Ecumenic din Tântur — Ierusalim a conferențiat despre:

1) «Considerații asupra cultului din Biserica primară»; 2) «Considerații asupra concepției reformate despre «ministerium».

După conferințe au urmat discuții, din care s-a desprins că discuțiile inter-confesionale lămuresc multe «divergențe confesionale».

Prof. I. von Allmen a conferențiat și la Institutul teologic din Sibiu.

— La Cluj s-a ținut o nouă conferință inter-teologică a Institutelor teologice ortodoxe și cel protestant. Din partea ortodoxă au participat și II. PP. SS. Mitropolii Nicolae Mladin al Ardealului și Nicolae Corneanu al Banatului, I.P.S. Arhiepiscop Teofil Herineanu al Clujului, P. S. Episcop Vasie Coman al Oradiei, P. S. Episcop Dr. Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal, P. S. Episcop Emilian Bîrdaș, vicarul Mitropoliei Ardealului și P. S. Episcop Justinian Chira, vicar al Arhiepiscopiei Clujului, profesori de la Institutele și Seminarile teologice din țară.

Pr. Conf. Dr. Ștefan Alexe — București, a susținut referatul principal: «Fiiți implinitori ai cuvîntului» (Iacob I. 22). Referate secundare: 1) «Unitate în Hristos și pace pe pămînt în lumina textului de la Iacob I, 22» (Pr. lect. Pr. D. Abrudan — Sibiu); 2) «Nădejde creștină și făgăduință evanghelică în lumina textului de la Iacob I, 22» (Prof. Istvan Tökes, Cluj).

— «Institutul Teologic Protestant Unic de grad Universitar» din Cluj și-a aniversat 25 ani de la înființare.. La această solemnitate au participat și II. PP. SS. Mitropolii Nicolae Mladin al Ardealului și Nicolae Corneanu al Banatului, I.P.S. Arhiepiscop Teofil Herineanu al Clujului, P. S. Episcop Vasile Coman al Oradiei, P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal, P. S. Episcop Emilian Bîrdaș, vicar al Sfintei Mitropolii al Ardealului și P. S. Episcop Iustinian Chira, vicar al Arhiepiscopiei Clujului, precum și profesori de la Institutele și Seminarile teologice ortodoxe.

La această sărbătorire Institutul a conferit titlul de «doctor honoris causa» în teologie mai multor personalități, între care și I.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului și I.P.S. Arhiepiscop Teofil al Clujului.

În cuvîntul său festiv, Prof. Dr. K. Rapp, rectorul Institutului a menționat, între altele, că în țara noastră legăturile dintre Bisericile Protestante și Biserica Ortodoxă

Română sînt de dată mai veche, căci în 1931, la o «Conferință teologică protestantă» ținută la Cluj a conferențiat, ca invitat, profesorul de teologie ortodoxă, Dr. Orest Buceschi, despre «Principiile sistemului dogmatic în Biserica Ortodoxă».

— O delegație a Federației Luterane Mondiale, avînd ca membrii: Episcopul Martini Lündström — Suedia, D. André Appel, secretar general al Federației, Peder Hogen, secretar, Episcopul Albert Klein — Sibiu — a vizitat Biserica noastră. La Institutul teologic delegația a avut un schimb de păreri cu privire la dialogul Bisericii noastre cu Bisericile Evanghelice Luterane. Membrii Comisiei Bisericii noastre pentru dialog sînt: I.P.S. Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei, P. S. Episcop Antim al Dunării de Jos, P. S. Episcop Dr. Antonie Ploieșteanu, vicar patriarhal, Prof. Dumitru Stăniloae, Conf. Dumitru Popescu, Lector Ioan Ică (Sibiu).

— O delegație a Patriarhiei ecumenice sub conducerea Mitropolitului Maxim de Stavroupolis a vizitat Mănăstirile de la Atos, discutînd cu stareții revizuirea «regulelor atonice» în sensul unei mai severe țineri a lor. S-a discutat și despre «deschiderea Republicii monahale de la Atos pentru problemele ecumenice». Sfîntul Sinod al Patriarhiei ecumenice a acordat Arhimandritului Apostolos Dimelis, starețul Sfintei Mănăstiri Anastasia, «care nu face însă parte din Republica Monahală» — titlul de: Episcop de Eumeneia.

Relația Ortodoxiei cu Biserica Romano-Catolică a constituit subiectul de discuție între Mitropolitul Dr. Damaskinos Papandreou, reprezentantul Patriarhiei ecumenice la Geneva și o delegație a Bisericii Romano-Catolice Germane.

— Pentru prima dată o delegație oficială a Bisericii Romano-Catolice a participat la recepția tradițională de Sfintele Paști oferită de Mitropolitul Filaret, exarhul Patriarhiei ruse pentru Europa centrală.

— Bisericile Romano-Catolică și Evanghelică au organizat, la Kempton (R. F. Germania), o «săptămînă muzicală ecumenică». S-au prezentat: Vestitul Oratoriu «Creațiunea» de Joseph Haydn și «Sfînta Liturghie» de Johann Sebastian Bach.

— Discuțiile de lămurire continuă între confesiuni. Astfel la Academia Evanghelică din Friederwald (R. F. Germania) s-a ținut o conferință de teologi romano-catolici și evanghelici, avînd ca temă: preoția, — temă care va genera încă multe discuții între confesiuni. (OKI, 17/1974).

— Diaconul Ioan Ică, lector la Institutul teologic din Sibiu, susținîndu-și la Institutul teologic din București teza de doctorat: «Mărturisirea de credință a lui Mitrofan Critopulos. Însemnătatea ei istorică, dogmatică și ecumenică» (Traducere), a fost proclamat «doctor în teologie».

— Pr. Ioan A. Mircea susținîndu-și la Institutul teologic din București teza de doctorat: «Epistola întâi a Sfîntului Apostol Petru. Introducere și comentariu» a fost proclamat «doctor în teologie».

— «Liturghia: mesaj al nădejzii» a fost tema unei conferințe teologice ținute la Bergamo (Italia). Mesajul creștin al nădejzii ca izvor al păcii — s-a spus — se transmite și prin sfînta liturghie. De altfel în Ortodoxie sfînta liturghie are în general importanță capitală în viața credincioșilor. (V, 203/1974).

— La Varșovia s-a ținut «Conferința Bisericilor Luterane din Europa» cu participarea a 100 teologi din 30 Biserici și 21 țări. Tema conferinței: «Pregătirea clerului».

— Nu numai oferiri de cunoștințe, ci și educarea studenților trebuie să fie azi rostul studiului teologic. Studentul va înțelege mai bine problemele teologice, dacă va cunoaște și practica bisericească și socială. Misiunea păstorului sufletesc implică relații sociale, care se cunosc mai bine din practică decît teoretic, din cărți, — s-a spus, pe bună dreptate, la o conferință de teologie practică (Halie).

— O conferință ecumenică ținută la Rochampton lângă Londra și la care au participat teologi și mireni romano-catolici, anglicani, protestanți, a discutat tema: «Responsabilitatea creștină pentru comunitatea europeană».

— «Comisiunea pentru revizuirea Bibliei lui Luther» face o nouă revizuire a Noului Testament. Prima revizuire s-a terminat în 1956. Textul acesta este acum din nou revizuit pentru a fi pus în acord lingvistic cu textul Vechiului Testament, a

căruj revizuire s-a terminat în 1964. Din Noul Testament s-au revizuit din nou scrierile ioaneice. Noul Testament întreg va fi terminat, probabil, în 1976. Revizuirea privește schimbări în structura propozițiilor și alegerea cuvintelor pentru a fi mai ușor înțelese de credincioși. Se cercetează totodată dacă textul original întrebuintat ține seama de ultimele rezultate ale criticii textelor. (*Epd.*, 18/1974).

— În biserica din Glatz (Polonia) s-au descoperit fresce din secolul XVI.

— Recente timbre poștale italiene reproduc vechi mozaicuri religioase bizantine.

— «Creștinii și Comunitatea Europeană» este tema conferinței interbisericești organizată la Londra de Comunitatea creștină pentru unitatea europeană, de Secretariatul catolic pentru probleme europene și de Centrele ecumenice pentru Biserică și societate de la Brüssel și Strassburg. (*OKI.*, 17/1974).

— La împlinirea a 700 ani de la moartea lui Thomas din Aquin s-au emis în Italia «monete comemorative» în aur, argint și bronz. (*K.* 102/74).

— «Candela». Revista parohiei ortodoxe române din Suedia, nr. 1/1974. — Pe coperta principală o admirabilă imagine a Mînăstirii Voroneț, cu frescele ei de «renume mondial». Notăm din cuprinsul revistei: «Sfinții ortodocși români», articol în care Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu de la Institutul teologic din Sibiu face istoricul Sfințului Ierarh Calinic de la Cernica, episcopul Rîmnicului; Sfinții Ierarhi Ilie Iorest și Sava Brancovici, mitropoliții Ardealului, Sfințul Iosif cel Nou de la Partos, mitropolitul Banatului, Cuvioșii Mărturisitori Visarion Sarai și Sofronie de la Cioara și Nicolae Oprea din Săliște Sibului. Se mai amintesc și moaștele unor sfinți aflate în țara noastră și nume ale Sfințului Dimitrie Basarabov — Catedrala Patriarhiei din București; Cuvioasei Paraschiva — Catedrala Mitropoliei din Iași; Sfințului Grigorie Decapolitul — Mînăstirea Bistrița din Oltenia; Sfințului Ioan Valahul sau Românul. — Pr. Prof. Dr. Alexandru Ciurea, parohul bisericii ortodoxe române din Suedia, semnează articolul: «Acțiuni ale clericilor ortodocși — români din Moldova și Muntenia în favoarea Unirii Principatelor, de la 1859; articolul «Forum»: rostirea noastră românească, avînd ca motto cuvintele lui M. Eminescu: «...Limba formează adevărata zestre de la moși-strămoși ... comoară a gîndirii omenești», semnat de Constantin-George Săndulescu; Pr. Dr. D. Bodale (S.U.A.) tălmăcește «Rugăciunea preotului Zaharia» din Sfînta Scriptură (Luca I, 12 ș. u.).

Ing. Ștefan Cantacuzino, redactorul responsabil al «Candelei» suedeze, publică un entuziast reportaj despre o recentă călătorie făcută în România. Redacția satisface și dorința D-rei Cristina Crișan din Stockholm și-i publică amintirile despre Sfintele Paști, prăznuite la Brașov. Citim și felicitările parohiei române din Suedia adresate Prea Fericitului Patriarh Justinian la «Nașterea Domnului» și la «Aniversarea» Prea Fericitului, cu răspunsurile însoțite de «binecuvîntări patriarhicești». — Din rubrica «Diferite știri», menționăm înființarea la Stockholm a «Clubului Dacia» cu scopul de a «cultiva, pe acele meleaguri îndepărtate, datinile strămoșești și tradițiile culturale...». «Clubul Dacia» a și comemorat în ianuarie 1974, 115 ani de la Unirea Principatelor Române. În martie a.c. Parohia Ortodoxă Română a fost vizitată de P. S. Episcop Dr. Antonie Plieșteanul, vicar patriarhal. — Editurile bucureștene «Minerva» și «Centrala Cărții» au donat parohiei suedeze un însemnat număr de cărți de literatură clasică, de cultură și artă românească.

— «Comuniunea Românească», Revistă de cultură și artă, editată de Gheorghe Alexe, Detroit, Michigan, nr. 3—4/1973. — Din cuprins: «Sub semnul datoriei străbune», un interesant articol, explicînd semnificația și importanța datinei străbune care «este o formă spirituală de viață, cu resorturi adînci în sufletele românești»; «Sorocova și datina» pentru «copiii crescuți în ritmul american, care abia dacă au auzit sau învățat cîndva colinde și n-au văzut niciodată o stea împodobită, un Plugușor cu buhai, o Sorcovă»... — Anca Bolchița Hartular publică cîteva «Note lingvistice româno-americe» culese într-o călătorie făcută în comunitățile românești din S.U.A. Prof. univ. Constantin C. Giurescu semnează rînduri substanțiale despre «Obiceiuri de Anul Nou», iar Dr. Vasile Tomescu întreprinde cu date despre «Colindele în trecut

și în actualitate». Mai cuprinde revista menționări despre «Coloana nesfirșită», și despre «Gheorghe Lazăr, învățător de ideal național» și câteva «Colinde».

— Au apărut în volum la Regensburg și lucrările celui de al treilea «simpozion ortodox-catolic» de la Regensburg (I, 1969 cu tema: «Euharistia, semnul unității»; II, 1970, «Botez și mirugere»; III, 1971, «Pocăință și mărturisire»). Volumul (autor Ernst Chr. Suttner, asistent la teologia din Würzburg) cuprinde și referatul susținut de Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae de la Institutul teologic din București, — apreciat foarte laudativ. (I.K.Z., 1/1974).

— «Creștinii din toată lumea prăznuiesc anul acesta împreună Învierea Domnului, cea una și comună», — sub cuvintele cu care începe pastorală trimisă «întregii lumii creștine» de Patriarhul ecumenic de la Constantinopol, Dimitrie. În pastorală Patriarhul ecumenic face propunerea ca întâi să se realizeze o «Înțelegere panortodoxă» și apoi una «pancreștină», pentru ca sărbătoarea «Învierii celei una singure» să se prăznuiască totdeauna în comun de toți creștinii.

Imprejurarea din anul acesta — afirmă Patriarhul ecumenic — trebuie interpretată ca «un semn al Domnului, că Fiul lui Dumnezeu înviat din morți este unic, că trupul Său: Biserica este unică», asemenea a una singură este și sărbătoarea Paștilor. Faptul că creștinii au împărțit «învierea cea indivizibilă» este motivul pentru care «Învierea Domnului» nu-i recunoscută de toți. Pastorală este adresată tuturor Bisericilor Ortodoxe — ierarhilor, preoților și credincioșilor lor, și cu aceleași sentimente și «celui mai în vârstă, Prea Sfințitul frate Papa Paul VI și Întregii Biserimi Romano-Catolice» și tuturor Bisericilor și confesiunilor creștine din est și vest».

— Sfințul Sinod al Bisericii Ortodoxe din Grecia l-a delegat pe Mitropolitul Varnova de Kitrous reprezentant al său la Patriarhia din Ierusalim. (Aus., 77, 87/74).

— Între creștinii ortodocși și ne-ortodocși ar trebui să fie legături permanente — a afirmat Episcopul ortodox grec de la Bonn, Agostinos Lambardakis, fiindcă și «Ortodoxia are ce oferi din bogatul tezaur al teologiei și pietății sale». Și Ortodoxia, a subliniat Episcopul Agostinos — nu intenționează să facă prozelitism, fiindcă o astfel de practică nu se împacă cu ideea ecumenistă.

— Relațiile prietenești cu Bisericile creștine constituie un punct esențial în preocupările «Congresului islamic mondial», a declarat secretarul general al acestei organizații religioase islamice internaționale, căci creștinii ca «popor al Scripturii» sînt mai apropiați de moslemeni decît adepții altor comunități religioase. Activitatea Bisericilor creștine nu prezintă o primejdie pentru lumea moslemică, ci ea este o completare a propriilor străduinți pentru mai multă omenie în lume». (Epd., 15/74).

— Fundația catolică vineză «Pro Oriente», Centrul Ortodox al Patriarhiei ecumenice de la Chambésy (Elveția) și Secretariatul Vatican pentru unitatea creștină au organizat, între 1—7 aprilie, la Viena, primul colocviu eclesiologic neoficial «Chiononia» între teologi ortodocși și romano-catolici. Au participat 30 de teologi. Biserica Ortodoxă a fost reprezentată de teologi din Grecia, U.R.S.S., Iugoslavia, Polonia, S.U.A., România: Pr. Prof. univ. Dr. Gherghe Moisescu, parohul Bisericii Ortodoxe Române din Viena și Pr. Prof. Dr. Ioan Bria (Institutul teologic — București), reprezentantul Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române la Consiliul ecumenic al Bisericilor la Geneva. Biserica Romano-Catolică au reprezentat-o teologi din Franța, Belgia, Germania, Italia, Spania, Grecia, Elveția și Austria. Președinția a fost exercitată în comun de: 1) Mitropolitul Dr. Damaschinos Papandreou, directorul centrului ortodox de la Chambésy și secretar general al lucrărilor pregătitoare pentru sinodul ortodox, și 2) P. Pierre Duprey, de la secretariatul Vatican pentru unitatea creștinilor.

Misiunea acestui dialog era, după cuvîntul Mitropolitului Damaschinos, «de a afla o bază stabilă pentru unitatea Bisericilor», iar Arhiepiscopul Vienei, Cardinalul Dr. Franz König l-a caracterizat «un început mult promițător».

La fiecare temă s-au prezentat două referate, unul ortodox și unul romano-catolic. Temele au fost următoarele: 1) Unitatea de credință și diversitatea de exprimare. 2) Biserici surori, consecințe eclesiologice din «Tomos Agapis». («Cartea dra-

gostei», colecția documentelor schimbate între Patriarhia ecumenică din Constanța și Vatican). 3) Anatemă și schismă, consecințe eclesiologice ale ridicării anatemelor din 1054. 4) Comuniunea sacramentală, perspective actuale. 5) Comuniunea din punct de vedere canonic, perspective actuale. (Referent ortodox Pr. prof. Dr. Ioan Bria). — Mitropolitul Damaschinov a ținut o conferință publică cu titlul: «Pregătirea sfântului și marelui mir, probleme și reflexii actuale». După fiecare referat au urmat discuții.

— «Neue Zeit» (nr. 72/974, Berlin) publică un reportaj asupra vizitei făcute în România de o delegație a parlamentului din R. D. Germană, condusă de președintele său, Gerald Götting. Extragem din reportaj. — Însoțită de D-na Maria Groza, vicepreședintă a Marii Adunări Naționale și de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin al Moldovei, delegația a vizitat și mănăstirile din județul Suceava: Sucevița, Moldovița și Voroneț, în exterior acoperite cu «fresce de renume mondial». Tematic, frescele — scrie reporterul — sînt mărturii importante pentru viața poporului român din evul mediu. Picturile prețioase, datînd din veacul XVI, sînt operele unor artiști moldoveni necunoscuți din școala de pictură de la Suceava. Artiștii înțelegeau să împletească motive religioase cu fapte din viața zilnică a oamenilor din împrejurimi. Frescele probează capacitatea creatoare a artiștilor români de a merge pe drumuri proprii și a combina elemente naționale ale timpului lor cu moștenirea din trecut. Probă este faptul că la zidirea bisericilor s-a dezvoltat și o arhitectură moldovenească specifică, care a înțeles să combine motive de stil bizantin, gotic și național în opere de înaltă valoare artistică. — Iar la masa oferită delegației de către Președintele Consiliului Popular Județean, Miu Dobrescu, președintele camerei populare G. Götting, a mulțumit, între altele, și pentru posibilitatea oferită de a cunoaște mănăstirile menționate, «această impresionantă comoară a culturii mondiale».

— Patriarhul Pimen al Moscovei și al întregii Rusii și Mitropolitul Juvenalie, conducătorul serviciului relațiilor externe al Bisericii Ortodoxe Ruse, au exprimat mulțumirile Bisericii Ortodoxe Ruse Președintelui serviciului relațiilor externe al Bisericii Evanghelice germane, D. Adolf Wischmann, pentru îndelungata conducere a dialogului dintre cele două Biserici, fapt ce a dus la întărirea relațiilor dintre ele. Președintele se retrage din activitate. (Epd, 15/74).

— Comitetul regional german al «Conferinței creștine pentru pace» a organizat la Halle un seminar cu tema: «Drepturile omului». În referate și discuții s-a subliniat că morala creștină a susținut totdeauna «drepturile cuvenite omului ca om» și nu numai sub raport individual, ci și în dimensiunea socială a omului: adică drepturile popoarelor la viață, pace și autodeterminare.

— Pomerania (Polonia) prăznuiește 850 de ani de la încreștinarea sa.

— Secretariatul Vatican pentru dialogul cu necreștinii a proiectat o serie de «întîlniri» cu credincioșii mahomedani, hinduși și buddhiști. Prima întîlnire la Bangkok (Tailanda) cu buddhiști din Tailanda, Laos, Cambodgia, Ceylon și Burma.

— La Cairo au fost purtate «discuții unionale» între Vatican și copti, în cadrul comisiei de studii mixte catolice-copte, înființat cu ocazia vizitei făcute de Papa copt Schenuda III, la Vatican.

— «Centrul ecumenic» de la Craheim — Schweinfurt (R. F. Germania), înființat în 1968 de creștinii romano-catolici și evanghelici pentru «a duce împreună o viață cu adevărat duhovnicească» are azi 40 de membri, între care și un preot ortodox grec.

— La Morschach (Elveția) s-a organizat «Săptămîna veche-catolică internațională» cu teme: 1) Rugăciunea și 2) «Interpretarea Bibliei».

Prof. O. BUCEVSCHI

Între 4—8 mai 1974 o delegație a Federației Luterane Mondiale a făcut o vizită oficială Patriarhiei Ecumenice. Scopul vizitei a fost acela de a manifesta interesul pe care F.L.M. o poartă Bisericii Ortodoxe ca și de a comunica oficial Patriarhiei ecumenice hotărîrile consultației panluterane ținută recent la Strasbourg privind raporturile cu Ortodoxia. Delegația F.L.M. a fost alcătuită din Episcopul Martin Lindstrom

(Suedia), Episcopul Albert Klein (România), past. André Appel, secretar general al F.L.M. și pastorul Peder Hojen, secretar ecumenic.

La Istanbul delegația F.L.M. a avut convorbiri cu Comisia pentru probleme pancreștine a Patriarhiei ecumenice hotărîndu-se: să se intensifice contactele între luterani și ortodocși pe plan local, mai ales în R. F. Germania; să se pregătească în comun viitoarele consultații panluterane asupra Ortodoxiei în care teologii ortodocși să nu fie numai observatori ci participanți cu drepturi depline; să se procedeze, de ambele părți, la formarea de teologi specializați pentru a duce dialogul între ortodocși și luterani» (Epispepsis, nr. 101/1974).

Între 27 mai și 1 iunie 1974 a avut loc la Veneția cea de a XIV-a reuniune a Grupului mixt de lucru între Biserica Romano-Catolică și Consiliul Ecumenic al Bisericilor creat în 1965. Au asistat la lucrări, past. dr. Phillip Potter, secretar general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor și Eminentă Sa Cardinalul Jan Willebrands, președintele Secretariatului pentru unitatea creștinilor al Bisericii Romano-Catolice.

Între 3—10 mai 1974, Sanctitatea Sa Pimen, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii, a făcut o vizită Bisericii Ortodoxe din Finlanda, prima de altfel a Întîistătorului Bisericii Ortodoxe Ruse în această arhiepiscopie. Patriarhul Moscovei a fost însoțit de I.P.S. Mitropolit Nicodim al Leningradului și Novgorodului, președintele Comisiei pentru unitatea creștinilor și al Comisiei relațiilor interconfesionale al Patriarhiei Moscovei și de I.P.S. Mitropolit Juvenalie de Tula, președintele Departamentului de relații externe bisericești al aceleiași Patriarhii.

Invitația a fost făcută de I.P.S. Sa Arhiepiscopul Pavel al Careliei și a toată Finlanda, conducătorul Bisericii Ortodoxe Autonome din Finlanda, vizita avînd ca scop o mai bună cunoaștere și înțelegere reciprocă și dezvoltarea sentimentelor frățești între Biserica Ortodoxă Rusă și Biserica Ortodoxă Finlandeză («Epispepsis» nr. 101/1974).

La 30 aprilie 1974, Sfîntul Sinod al Patriarhiei Ecumenice a ales pe primul său secretar, Arhimandritul Pavel Menevisoglu ca Mitropolit al Suediei și al întregii Scandinavii. Această Mitropolie a fost creată în 1969 și are sub jurisdicție Suedia, Norvegia, Danemarca și Islanda. Sediul este la Stockholm.

Noul mitropolit al Suediei de sub jurisdicția Patriarhiei ecumenice s-a născut în 1935 la Istanbul. A urmat cursurile școlii teologice de la Halki obținînd în 1958 titlul de doctor în teologie ortodoxă cu o teză intitulată: Monahismul după Sf. Vasile cel Mare. În 1971 obține doctoratul în teologie la Facultatea din Tesalonic cu teza: Sf. Mir în Biserica Ortodoxă a Răsăritului. A ocupat diferite funcții la secretariatul Patriarhiei ecumenice și la Sfîntul Sinod și a participat la lucrările Comisiilor sinodale și a însoțit, ca secretar, delegațiile Patriarhiei ecumenice la Conferințele panortodoxe de la Rodos (1964) și Chambésy (1968). (Epispepsis nr. 101/1974).

Într-o scrisoare adresată recent secretarului general al Consiliului ecumenic al Bisericilor, Dr. Ph. Potter, episcopul finlandez Kaare Stoeylea a aprobat lupta dusă de Consiliul ecumenic al Bisericilor împotriva rasismului, apreciînd că acesta trebuie să continue să pună pe primul plan al activităților sale lupta contra rasismului (Le christianisme au XX-siècle, nr. 26/1974).

Între 1—5 iulie a avut loc la Paris, la Institutul ortodox Sf. Sergiu, a XXI-a Săptămîină liturgică. Cu acest prilej, douăzeci de profesori de teologie liturgică și pastorală, reprezentînd Bisericile Ortodoxă, Protestantă și Romano-Catolică, au prezentat comunicări (Epispepsis nr. 101/1974).

La 20 martie a sosit la Istanbul o delegație a Bisericii Ortodoxe Bulgare condusă de I.P.S. Mitropolit Pancratie de Stara Zagora, președintele Departamentului de relații externe bisericești al Patriarhiei bulgare.

La 21 martie delegația a fost primită de Sanctitatea Sa Patriarhul ecumenic Dimitrios I. Conform comunicatului dat publicității la sfîrșitul vizitei, acesta a avut loc pentru a aduce Patriarhului ecumenic salutări pascale ale Prea Fericitului Maxim, Patriarhul Bulgariei, și ale întregii sale Biserici. Amintim că Patriarhul Maxim a fost în vizită oficială la Istanbul în anul 1973 (Epispepsis nr. 101/1974).

Intre 11—12 mai a avut loc la Lyon-Franța adunarea generală anuală a Comitetului de coordonare a Tineretului Ortodox care a reunit peste 40 delegați și observatori ai diferitelor grupe ortodoxe din Franța, Belgia, Olanda, Elveția și R. F. Germania. S-a examinat detaliat pregătirea celui de al II-lea Congres interortodox din Europa occidentală care va avea loc între 1—3 nov. la Dijon (Episkepsis, nr. 101/1974).

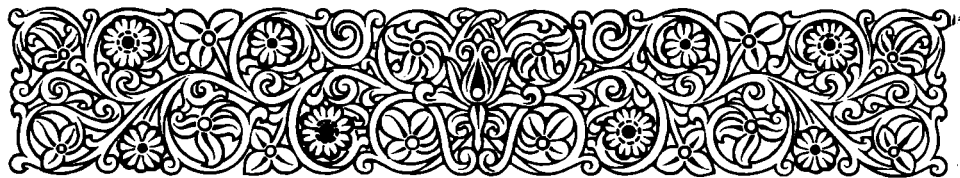
Tinărul teolog ortodox Georges Lémopoulos este noul angajat ortodox în staff-ul de la Geneva al Consiliului ecumenic al Bisericilor în Departamentul Educației, a III-a unitate, ocupându-se de educația religioasă în Biserica Ortodoxă.

Născut în 1952, Lémopoulos și-a făcut studiile la Halki, la Salonique și la Institutul ecumenic de la Bossey (Episkepsis 101/1974).

La 26 august 1974, cu ocazia festivităților prilejuite de cel de-al VIII-lea centenar al Bisericii valdeze, past. Phillip Potter, secretar general al Consiliului ecumenic al Bisericilor, va ține o conferință la Torre-Pellice-Torino (Italia).

În cadrul aceluiași manifestări, la 18 august va avea loc o întâlnire, în sala sinodală din același oraș, cu reprezentanții Bisericilor evanghelice invitați la festivități. Intre 21—23 august vor avea loc «zilele istorice» organizate de Societatea de studii valdeze și de Serviciul studii al Federației Bisericilor evanghelice din Italia (Nuovi Tempi din 9 iunie 1974).

CEZAR VASILIU

ARTICOLE ȘI STUDII

ACTE DE CULT: RITURI ȘI CEREMONII IN BISERICA ORTODOXĂ

Cultul divin are două forme: o formă internă, care constă din trăirea sentimentelor de pietate, de credință, sub forma ei afectivă și o formă concretă, sau formă externă, care nu este altceva, decît manifestarea, prin forme sau rituri, a simțămintelor religioase.

Totalitatea acestor rituri și forme simbolice, dintre care unele exprimă un sentiment de pietate, altele o atitudine de evlavie sau o lucrare sfîntă, poartă denumirea de ceremonial religios. El este necesar credinciosului pentru a completa trăirea religioasă a creștinului, care, așa după cum, la judecata de apoi, va fi prezent cu trupul său, și aci, pe pămînt, va trebui să contribuie, cu participarea trupului, la această trăire.

Reducerea acestor forme, rituri sau simboale, ar da cultului divin o notă de austeritate, l-ar lipsi de acea căldură, care te înalță sufletește, în fine, nu ar mai da credinciosului posibilitatea să trăiască în comuniune de rugăciune și dragoste cu semenul său.

Sfîntul Apostol Pavel, credincios învățăturii Mîntuitorului, îndeamnă pe Corinteni (I Corinteni VI 19—20) să proslăvească pe Dumnezeu cu sufletul și cu trupul, cînd zice: «Nu știți că trupul vostru e templul Duhului Sfînt, că Duhul Sfînt locuiește în voi și că l-ați primit pe acela de la Dumnezeu? Că ati fost răscumpărați cu preț de la Dumnezeu? Proslăviți, dar, pe Dumnezeu, cu trupul și cu duhul vostru, care sînt ale lui Dumnezeu».

Tot Sfîntul Apostol Pavel îndeamnă pe romani (Romani XII, 1) să aducă, lui Dumnezeu, ca jertfă trupurile lor curate: «Vă îndemn, dar, fraților, pentru îndurarea lui Dumnezeu, să aduceți trupurile voastre, ca jertfă sfîntă, plăcută lui Dumnezeu».

Sînt unii care înlătură aceste forme de manifestare religioasă, bazîndu-se, în susținerile lor, pe acele texte, în care se vorbește despre închinarea în duh și în adevăr, sau pe acele texte, în care se afirmă că trupul nu are valoare, fără a ține seamă, intenționat sau nu, de context, și fără a ține seamă că nu manifestările religioase ale trupului sînt înlăturate, în acele texte, ci numai încrederea prea mare în cele trupești. Așa trebuie înțeles textul din epistola către Filipeni, capitolul III versetul 8, unde Sfîntul Pavel spune că nu trebuie să ne bizuim prea mult pe trup, în

sensul că fi îndeamnă pe Iudei, să nu dea înțietate formalismului religios iudaic, «cum ar fi tăierea împrejur, ci slujirii lui Dumnezeu în duh, nu doar că ar exclude riturile religioase.

Nici textul din Evanghelia după Ioan, cap. IV, 23—24, unde se vorbește despre închinarea în duh și în adevăr, nu trebuie înțeles în sensul că Mîntuitorul ar fi împotriva unui ceremonial cultic, deoarece se vede clar că, în acel text, Mîntuitorul caută să convingă femeia samarineancă că închinarea și adorarea lui Dumnezeu se poate face în orice loc, nici numai în Ierusalim, cum credeau Iudeii, nici numai pe muntele Garizim, cum credeau Samarinenii, cu cari erau în vrajbă.

Textele folosite pentru întărirea celor arătate afirmă că trupul nu are valoare, deci, din care ar reieși concluzia că nici riturile religioase nu ar valora ceva, cum sînt textele din Evanghelia după Ioan capitolul VI, 63 și I Timotei capitolul IV, 8, trebuiesc înțelese în sensul că Sfîntul Apostol Pavel caută să lămurească pe creștini cum trebuie înțeleasă împărtășirea cu Trupul și Singele lui Iisus: în mod spiritual, nu real.

Dacă pornim pe firul desfășurării ritualului religios, în diferitele împrejurări din viața credinciosului, pînă în vremea cînd cultul divin s-a închegat în forme și rituri precise, vom vedea că ele își au rădăcini înfipte în chiar vremea apostolică.

1) *Ingenuncherea la rugăciune*, care este o atitudine de prosternare, de dăruire totală lui Dumnezeu, singurul căruia I se cuvine adorare (latría) este o atitudine trăită, într-un moment de șovăială a naturii omenști, de Însuși Mîntuitorul Hristos, care a căzut cu fața la pămînt, exclamînd: «Doamne, de este cu puțință, treacă de la Mine, paharul acesta» (Matei XXVI, 39).

La Faptele Apostolilor capitolul VII, 60, citim că, sfîntul mucenic și arhidiacon Ștefan, în timp ce vrăjmașii săi îl omorau cu pietre, a ingenunchiat, rugîndu-se astfel: «Doamne, nu le socoti, lor, păcatul acesta» Și tot la Faptele Apostolilor, capitolul XX, 36, sfîntul evanghelist Luca, reproducînd cuvîntarea sfîntului Pavel în Milet, în fața presbiterilor chemați din Efes, ni-l arată pe acesta sfătuind pe presbiteri cum să se îngrijească de turma ce le-a fost încredințată, lor, de Dumnezeu, iar înainte de plecare, ingenunchind și rugîndu-se împreună cu ei. Tot pe Sfîntul Pavel îl găsim, în epistola către Efeseni, la capitolul III, 14, ingenunchind în fața Tatălui ceresc, pe care-l roagă să-i întărească pe Efeseni în suportarea necazurilor cu care vor fi confrunțați.

Ingenuncherea este o practică apostolică, după cum tot apostolică este și 2) *Ridicarea minilor la rugăciune*, care este o manifestare a totalei noastre dependențe de Dumnezeu, simbolul sufletului în ascensiunea lui către cel Atotputernic (Fecisti nos, ad Te, Domine, et inquietum est cor meum, donec requiescat in Te) reprezintă, în acest act de cult, prin minile întinse, aripile sufletului uman, în zbor către o Ființă supremă, într-o clipă de intuiție profundă a nevolniciei noastre, în raport cu infinitul.

Și această manifestare concretă a ființei noastre, trăită în rugăciune, își are rădăcini adînc înfipte tot în veacul apostolic, după cum citim în prima epistolă către Timotei, a Sfîntului Apostol Pavel, capitolul II, 8, acolo unde marele apostol al neamurilor îl îndeamnă pe Timotei să facă mijlociri pentru toți oamenii și să-i îndemne și pe ei să se roage, ridicînd mîini curate spre cer.

3) *Aprinderea lumînărilor și candelelor*, în biserică și acasă, reprezintă pentru credincioși aprinderea flacării castității, a curăteniei morale, a corectitudinii, după cum reprezintă și reaprinderea conștiinței noastre umane și profesionale, uneori, întune-

cată de negura păcatului, luminarea fiind simbolul purității ființei noastre psiho-fizice; de aceea se și cere ca, atunci când credinciosul vine la biserică, să vină cu trupul curat, împăcat cu semenii și cu Dumnezeu.

Același lucru îl reprezintă aprinderea candelor la biserică. Dacă ceara, ca element de jertfă, este simbolul frumuseții spirituale, ea fiind culeasă din florile cu care Dumnezeu a împodobit natura, untdelemnul e simbolul binefacerii și milosteniei samariteanului, care leagă ranele celui căzut între tilhari. Și această practică este tot apostolică.

La capitolul XX, 7—12, în cadrul povestirii învierii lui Eutih, care a adormit și a căzut de la catul al treilea, în limbul rugăciunii pe care creștinii o făceau împreună cu Sfântul Pavel, aflăm, din versetul 8, că «în camera de sus, unde eram adunați, erau aprinse multe lumini».

4) *Tămlierea*, pe care clericii o fac în biserică, este, de asemenea, un act de cult extern, care dă măreție serviciilor divine, arătând că sufletul, gindul, voința, în fine, întreaga noastră ființă umană, în timpul slujbei, trebuie să se concentreze și să se înalțe spre sferile senine ale Cerului, așa cum fumul de tămție se înalță în sus.

Această practică, comună religiei mozaice, își află puternice temeuri scripturistice, de unde reiese, că tămția este o jertfă plăcută lui Dumnezeu.

În Apocalipsă citim că, atunci când cei șapte îngeri, care stau înaintea tronului lui Dumnezeu, au primit cele șapte trimbite, un alt înger s-a oprit în fața altarului, cu o cădelniță de aur, în mână, și, în timp ce cădea, fumul de tămție se înalța, împreună cu rugăciunile sfinților aceasta ne arată în mod clar, că jertfa tămțierii este bine plăcută lui Dumnezeu.

Despre tămție și tămiere se amintește, în mod indirect, și în epistola paulină către Filipeni, la capitolul IV, 18, acolo unde marele apostol mulțumește Filipenilor pentru darurile primite, prin Epadrodit, dintre care îl bucură mult, acel dar cu miros de bună mireasmă adevărată jertfă bine primită și plăcută lui Dumnezeu, acolo fiind vorba de tămție. Ritualul tămțierii se practica și în timpul Sfinților Apostoli.

5) *Miruitul*, adică ungera credincioșilor, de către preot, cu untdelemn din candela care arde la proscomidie, sau cu untdelemn sfințit la maslu, care este o continuitate a ungerii cu untdelemn din candelile martirilor și sfinților, practăcată în Evul Mediu, constituie o formă vizibilă a cultului nostru creștinesc, formă prin care, nu se comunică Harul ca în taina mirungerii, cu care nu trebuie confundată, ci numai binecuvântarea lui Dumnezeu; prin ea nu se dă nici iertare de păcate, ca în taina Botezului, ci se împărtășesc, credincioșilor miruitul, unele binefaceri ale lui Dumnezeu. Miruitul este o practică creștinească foarte veche după cum reiese din Sfânta Evanghelie, capitolul VII, 13 (Sfinții Apostoli, trimiși prin cetăți, cite doi, ungeau bolnavi cu untdelemn și-i vindecau).

6) *Binecuvântarea cu mâinile încrucișate*, făcută de sfinții noștri ierarhi, asupra clerului și poporului, sau numai cu mâna dreaptă, de către preoți și cu degetele așezate în formă de cruce, asupra enoriașilor lor, simbolizează grija părintească și dragostea clerului față de credincioșii păstoriți, iar atunci când e făcută de arhieriei, puterea jurisdicțională pe care au primit-o, prin succesiune apostolică, direct de la Mântuitorul Hristos.

Și această formă de ritual, care împodobeste, atât de măiestru, cultul nostru divin, își are originea tot în temelia pe care Mântuitorul Hristos a pus-o slujirii

lui Dumnezeu. Sfântul evanghelist Luca, la capitolul XXIV, 50—53, arată că Mintuitorul, după ce le-a poruncit Apostolilor să rămână în cetate, pînă cînd se vor îmbrăca cu putere de sus, adică pînă cînd le va trimite pe Duhul Sfînt, i-a binecuvîntat și, despărțindu-se de ei, s-a înălțat la cer.

7) *Punerea mîinilor peste ce bolnavi*, o altă practică care se încadrează în ceremonialul cultului nostru extern, era frecvent practică de Sfinții Apostoli, așa cum citim în Fapte VIII, 14—17, unde se arată că, după ce samarinienii au primit Cuvîntul lui Dumnezeu, Petru și Ioan au venit, punind mîinile peste ei și împărțindu-le pe Duhul Sfînt, deoarece ei, după ce au primit Cuvîntul, fuseseră numai botezați în numele lui Dumnezeu, dar nu primiseră Harul.

Dacă la toate aceste forme de participare a trupului la cult, mai adăugăm «rugăciunile pentru alții», izvorite din concepția care primează, în creștinism, despre trupul mistic al lui Hristos, ale cărui mădulare sîntem, fiecare în parte, concepție concretizată prin «aducerea de prinoase» (piine și vin) care reprezintă Trupul și Sângele lui Iisus, Cel ce se frînge și se varsă, pentru noi și pentru mulți, spre iertarea păcatelor, dacă, în fine, mai amintim și de «împărțirea anaforei», care nu este altceva decît o reminiscență a vechilor agape, sîntem obligați a trage concluzia că, cultul divin, în centrul căruia luminează, fosforescent, Jertfa Euharistică, este, în totalitatea lui, o simfonie divină, la care participă, prin dragoste și rugăciune, vii și morți, că fiecare formă din cultul divin reprezintă o treaptă și o pîrghie de sprijin a creștinului. «Fiți desăvîrșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceruri, desăvîrșit este», că, fiecare formă și simbol din cuil este un fir din această măiastră urzeală de covor spiritual, pe care pășim, lin, cu picioare nepătate, tinzînd mereu la ajungerea țintei rîvnită de mulți, care este «măsura chipului și staturii lui Hristos».

Pr. VASILE NARTEA

EPISCOPUL DIN TOMIS A PARTICIPAT LA SINODUL I ECUMENIC DE LA NICEEA (325)

A. A. BOLȘACOV-GHIMPU

În anul 1975 se împlinesc 1650 ani de la primul sinod ecumenic ținut la Niceea, foarte important, întrucît a fost elaborat crezul și au fost adoptate legi de bază pentru organizarea bisericii.

Cercetătorii au presupus mai de mult că la acest sinod ar fi luat parte și reprezentantul episcopiei din Scythia Minor.

Întrucît știrile istorice nu erau suficient de clare, nu a existat acceptul unanim al cercetătorilor asupra prezenței episcopului din Scythia Minor la această măreață solemnitate.

Din această cauză, pe bună dreptate, în 1969 s-au sărbătorit numai 1600 ani de la prima mărturie documentară sigură despre existența episcopiei din Tomis¹.

1. Nicolae, mitropolitul Banatului, *La împlinirea a 1600 ani de la prima mărturie documentară despre existența episcopiei Tomisului*, în «Biserica Ortodoxă Română», LXXXVII, 1969, nr. 9—10, p. 959—965; Pr. Nicolae Șerbănescu, *1600 de ani de la prima mărturie documentară despre existența episcopiei Tomisului*, în «Biserica Ortodoxă Română», LXXXVII, 1969, nr. 9—10, p. 966—1026.

Considerăm însă că în cercetarea acestui fapt istoric nu au fost epuizate toate argumentele și că un studiu comparativ poate evidenția realitatea, chiar dacă în documente de-a lungul veacurilor s-au strecurat unele erori.

Pentru a putea explica evenimentele istorice, trebuie analizată epoca respectivă în ce privește :

— Organizarea teritorială a imperiului roman ; — Organizarea administrativă a bisericii ; — Reprezentarea teritorială a bisericilor la sinoade.

Imperiul roman, pînă la reforma administrativă a lui Dioclețian din anul 294, era împărțit în provincii, care luaseră naștere pe baza unor realități etnice și istorice anterioare. Toate provinciile la rîndul lor se subîmpărțeau în mici regiuni, care erau sub oblăduirea unei așezări principale. Unele orașe, locuite de celățeni romani, căpătaseră rangul de colonia sau de municipium. Așezările ce aveau o populație majoritară autohtonă aveau numai titlul de civitas, cu diferite drepturi.

Prin Constitutio Antoniniana din anul 212 a lui Caracalla, cetățenia romană s-a extins la toți locuitorii liberi ai imperiului, iar regimul administrativ al orașelor s-a unificat. Orașul cu regiunea înconjurătoare (territorium, *χώρα*) reprezenta unitatea administrativă a provinciilor și purta denumirea de cetate (civitas, *πόλις*)². El va forma mai târziu comitatul sau județul din evul mediu.

Teritoriul unei celăți cuprindea cîteva țîrguri, caste și castele și multe sate și era variabil ca suprafață, redus în Italia, Grecia, Asia Mică, Africa, și foarte întins în provinciile mai noi din Galia și regiunile dunărene.

Dioclețian, pentru o mai bună organizare, face o nouă împărțire administrativă a imperiului (tetrarhia), care a fost desăvirșită de Constantin cel Mare și urmași, prin transformarea celor patru regiuni inițiale în prefecturi. Noua structură administrativă a imperiului a fost foarte bine studiată de A. H. M. Jones și E. Honigmann³.

Prin noua organizare imperiul se împărțea în patru prefecturi fiecare divizîndu-se în cîteva dioceze. Inițial au existat 13, inclusiv Roma, iar ulterior 15 dioceze. Fiecare dioceză se compunea din cîteva provincii, în total erau inițial circa 96, iar ulterior 120 de provincii, după *Nolitia Dignitatum*, în tot imperiul. Provinciile noi au luat naștere prin divizarea celor vechi și erau compuse tot din civitates⁴. În imperiul roman de răsărit existau în secolul al VI-lea peste 900 de civitates și circa 100 de regiuni cu un regim administrativ mai puțin dezvoltat. Noua organizare menținea vechea bază administrativă, în cadrul celor patru prefecturi. Lista din Verona a păstrat rumirile provinciilor ce existau sub Constantin cel Mare.

Prefectura Galia avea diocezele : Britania, Galia, Viennensis (Septem Provincie) și Spania.

2. V. Părvan, *Inceputurile vieții romane la gurile Dunării*, București, 1923, p. 104—118 ; R. Vulpe, *Histoire ancienne de la Dobroudja*, București, 1938, p. 197—201 ; N. A. Mașchin, *Istoria Romei antice*, București, 1951, p. 338—341, 378 ; *Istoria universală*, v. II, București, 1959, p. 635—636, 719—722, 727 ; R. Vulpe, I. Barnea, *Din istoria Dobrogei*, v. II, *Romanii la Dunărea de Jos*, București, 1968, p. 198—202.

3. A. H. M. Jones, *The Cities of the Eastern Roman Provinces*, Oxford, 1937 și *The Greek City from Alexander to Justinian*, Oxford, 1940 ; E. Honigmann, *Le Syndecdemos d'Hiéronès et l'opuscule géographique de Georges de Chypre*, in «Corpus Bruxellense Historiae Byzantinae. Forma Imperii Byzantini», Bruxelles, 1939.

4. A. A. Vasiliev, *History of the Byzantine Empire. 324—1453*, Madison, 1952, p. 60—65 ; G. Ostrogorsky, *Histoire de l'état byzantin*, Paris, 1956, p. 61 ; E. Stein, *Histoire du Bas-Empire*, v. I, partea I, *De l'état romain à l'état byzantin (284—476)*, 1959, Paris — Bruxelles-Amsterdam, p. 50—54, 69—72, 117—120.

5. A. H. M. Jones, *The Later Roman Empire. 284—602*, Oxford, 1964, v. I, p. 712—722, v. III, p. 225—247 și *Le déclin du monde antique*, 284—610, Paris, 1970, p. 20—21, 29—30, 227—241.

Prefectura Italia avea diocesele : Panonia, Italia, Roma cu sudul Italiei și Africa.

Prefectura Iliric avea diocesele : Moesia, despărțită ulterior în Dacia și Macedonia, cât și Panonia și Tracia, alipite la diocesele vecine.

Prefectura Orient avea diocesele : Orient, din care ulterior s-a desprins dioceza Egipt, Pont, Asia și Tracia ⁶.

Constantin cel Mare, ce conducea partea de apus a imperiului, învingându-l pe Liciniu, ce stăpânea Orientul și Tracia, a reunificat imperiul și a început construirea Constantinopolului, prin mărirea vechiului Bizanț, între 324—330, unde a mutat capitala sa.

Biserica din primele timpuri s-a organizat administrativ după sistemul de împărțire a imperiului pe provincii ⁷. În cetățile cu mulți credincioși, încă din secolul I au fost aleși episcopi, care obläduiau toate bisericile din teritoriul lor ⁸. Fiecare civitas mai târziu forma o episcopie și trebuie subliniat că au fost rare cazurile cînd a mai apărut încă un episcop într-un țîrg mai însemnat din teritoriu. De altfel o lege dată de împăratul Zenon între 476 și 484 ștătua clar ca «fiecare cetate să-și aibă episcopul ei», astfel se consfințea o stare de lucruri existentă ⁹. Regiunile muntoase din Asia mai puțin dezvoltate erau obläduite de un *Χωρεπίσκοπος*.

Episcopul din capitala provinciei cu timpul a început să aibă înțietate asupra ceteroraltii din provincie și a fost denumit episcop metropolitan.

Episcopii din capitalele prefecturilor și cîteva orașe importante au căpătat titlul de arhiepiscopi, iar mai târziu unii din ei pe cel de patriarhi ¹⁰.

După ce s-a realizat reforma administrativă a imperiului, s-a pus și problema reorganizării teritoriale a bisericii. Transformarea s-a făcut mai lent și a fost definitivată la sinodul de la Niceea, cînd s-a luat hotărîrea ca organizarea administrativă a bisericii să fie asemănătoare cu cea a provinciilor ¹¹. De altfel se constată, prin comparare cu lista de la Verona, din epoca lui Constantin cel Mare, că la Sinodul de la Niceea, exceptînd peninsula Balcanică, provinciile din acea vreme din Asia au fost toate reprezentate ¹².

Biserica, pentru o bună îndrumare a vieții spirituale, a șimțit nevoia din primele timpuri să organizeze adunări, adică sinoade, în care orașele erau reprezentate prin episcopii lor. Ele se țineau în capitalele provinciilor, a diocезelor sau într-un oraș principal, stabilit de comun acord. La acestea luau parte episcopii din imperiu, nu și cei din țările vecine, care aveau organizarea lor proprie.

6. Atlas istoric, București, 1971, p. 24.

7. A. H. M. Jones, *The Later Roman Empire*, v. II, p. 874—894 ; v. III, p. 292—320 și *Le declin du monde antique*, 284—610, p. 242—256.

8. J. Zeiller, *L'empire romain et l'église*, Paris, 1928, p. 20 ; *Histoire de l'église depuis les origines jusqu'à nos jours*, ed. A. Fliche, V. Martin, v. II, J. Lebreton, J. Zeiller, *L'église primitive*, Paris, 1934, p. 375—378, 381—382, v. II, J. Lebreton, J. Zeiller, *De la fin du 2-e siècle à la paix constantinienne*, Paris, 1935, p. 394—398, 398—402 ; G. I. Konidaris, *De la prétendue divergence des forme dans le régime du christianisme primitif. Ministres et ministères du temps des Apôtres à la mort de saint Polycarpe* (extr. «Istina», 1964), Paris, 1966, p. 29—32, 40—42.

9. Codex Iustinianus, în «Corpus Iuris Civilis», ed. P. Krueger, v. II, Berlin, 1954, p. 23—24.

10. *Histoire de l'église depuis les origines jusqu'à nos jours*, ed. A. Fliche, V. Martin, v. III, J.-R. Palanque, G. Bardy, P. de Labriolle, *De la paix constantinienne à la mort de Théodose*, Paris, 1936, p. 437—441.

11. J. Zeiller, *L'empire romain et l'église*, p. 48, 139—140 ; E. Honigmann, *Le «Corpus notitarum episcopatumum»*, în «Byzantion», XI, 1936, f. 1, p. 340—362 ; E. Stein, *Histoire du Bas-Empire*, v. I, pr. I, p. 105—108.

12. A. H. M. Jones, *The Later Roman Empire*, v. III, p. 381—391.

Vechile documente creștine fiind distruse cu ocazia persecuțiilor, se cunosc puține sinoade anterioare celui de la Niceea¹³. Obșnuit sinoadele se încheiau prin luarea unor hotărâri ce erau semnate de cei prezenți¹⁴. Cum la sinoade participau în special episcopii, ce reprezentau cetățile, localitățile trecute în dreptul semnăturilor erau așezări bine cunoscute în istorie. De aceea, când numele transmise prin documente sînt parțial deformate, sînt comparate numai cu ale cetăților administrative și niciodată cu ale unor așezări neînsemnate, cum uneori din eroare o fac unii cercetători, care neglijează sistemul de organizare a imperiului roman și a bisericii.

După victoria asupra lui Liciniu, care încurajase vechile culte, Constantin cel Mare a susținut în anul 325 adunarea unui sinod la Niceea a bisericilor din prefectura Orientului, cu participarea unor reprezentanți și din restul imperiului. Sinodul trebuia să întărească bazele dogmatice ale bisericii și să condamne învățăturile lui Arius din Alexandria, care agita bisericile din răsărit¹⁶.

După tradiție la sinod au luat parte aproximativ 300 episcopi sau 318 episcopi din tot imperiul, însă majoritatea erau din prefectura Orientului. Lista de semnături a celor prezenți, ce întăreau dogmele stabilite la sinod, s-a păstrat împreună cu acestea în numeroase manuscrise și opere istorice. Ele au fost clasificate în funcție de asemănări și vechime, încă de la sfîrșitul secolului trecut¹⁶.

Contribuții noi la cercetarea acestei probleme au adus E. Schwartz și E. Honigmann.

Grupa cea mai veche de manuscrise are la bază lista din Corpus canonum Antiochenum, alcătuit înainte de sinodul de la Constantinopol (381), și cuprindea 221 de nume. Ea a fost cuprinsă în Ecclesiastica Historia (circa 439) a lui Socrates (I), a fost tradusă din grecește în siriacă (Σ) în 501, în armeană și în latină (ΔI—ΔV). E. Honigmann susține că manuscrisele din grupa ΔV ar deriva direct din prototipul grec inițial și conțin circa 194 (maximum 203) nume.

Lista de la Antiohia a fost amplificată la scurt timp la Alexandria la 225 nume prin adăugarea unor episcopi din dioceza Egiptului, pe baza documentelor păstrate în acest oraș. Ea s-a păstrat în lista coptă (K), în cronică lui Mihael Sirianul (secolul al XII-lea) și în alte manuscrise. La Alexandria probabil a fost compusă tot în grecește mai tîrziu o listă cu 318 nume, însă anterior anului 713. Această grupă, formată din șase manuscrise (Vatican 44 și 1587, arab, Sinaiticus 1117, Hierosol. Metoch 2, Hierosol. Patr. 167), este foarte tîrzie. În toate listele păstrate, exceptînd grupa cu 318 nume, episcopii sînt enumerați în ordinea geografică a provinciilor¹⁷. Acest lucru reprezintă o noutate intrucît la sinoadele anterioare și chiar la altele ulterioare din secolul al IV-lea, listele nu respectă o ordine geografică sau ierarhică, care a fost introdusă mai tîrziu la sfîrșitul secolului. S-ar putea să se fi respectat

13. F. van der Meer, Christine Mohrmann, *Atlas de l'antiquité chrétienne*, Paris-Bruxelles, 1960 p. 212; A. H. M. Jones, *The Later Roman Empire*, v. III, p. 395—396.

14. *Konstantin der Grosse und seine Zeit*, ed. F. J. Dölger, Freiburg i. Br., 1913, p. 122—142; A. Wikenhauser, *Zur Frage nach der Existenz von nizänischen Synodalprotokollen*.

15. C. J. Hefele, *Histoire des Conciles d'après les documents originaux*, Paris, 1907, v. I, pr. I, p. 386—632; E. Schwartz, *Kaiser Constantin und die christliche Kirche*, Leipzig-Berlin, 1913, p. 127—142; A. Piganiol, *L'empereur Constantin*, Paris, 1932, p. 149—159; J.-R. Palanque, G. Bardy, P. de Labriolle, *op. cit.*, p. 69—91, 31—95.

16. H. Gelzer, O. Cuntz, H. Hilgenfeld, *Patrum Nicaenorum nomina*, Leipzig, 1898.

17. E. Honigmann, *Sur les listes des évêques participant aux conciles de Nicée, de Constantinople et de Chalcedoine*, în «Byzantion», XII, 1937, f. 1, 2, p. 323—347 și *La liste originelle des pères de Nicée. A propos de l'évêché de «Sodoma» en Arabie*, în «Byzantion», XIV, 1939, f. 1, p. 17—76.

În principiu o ordine în funcție de vîrstă și de însemnătatea în viața spirituală, dar acest lucru este greu de demonstrat pe baza documentelor existente. H. Gelzer consideră că lista inițială de la Niceea n-a avut o ordine și că ulterior a fost aranjată după criteriul geografic. Obișnuit se aduce ca argument listele cu 318 nume. Ipoteză greu de admis, căci ar fi trebuit să se păstreze și o copie mai veche după lista cu circa 200 nume, fără ordine geografică, ceea ce nu există. E. Schwartz a arătat că la sinoadele ecumenice de la Niceea (325), Constantinopol (381) și Chalcedon (451), întrucît au fost prezenți și împărații, listele au fost întocmite după sistemul administrativ laic pe provincii¹⁸. În consecință nu este necesar să se presupună existența unui arhetip fără o anumită ordine. E. Honigmann a demonstrat că și listele cu 318 nume au derivat din cele cu o ordine geografică printr-o copiere neingrijită. Acestea au fost alcătuite tîrziu și au fost multe erori, apar mai mulți episcopi pentru aceeași localitate, chorepiscopii sînt mai numeroși, unele cetăți sînt cu numele deformate sau sînt mult mai tîrzi cronologic¹⁹.

Și listele vechi, cu peste 200 de nume, au unele erori, dar prin compararea diferitelor manuscrise acestea s-au putut elimina, iar localitățile se pot identifica cu foarte mici excepții. În ce privește lipsa de circa 100 nume față de tradiție, ea a frapat și pe cei vechi, astfel că în unele manuscrise se dă explicația la sfîrșitul listei, că nu au mai fost trecuți episcopii apuseni. Dar în listă chiar la început sînt amintiți episcopul din Cardoba, sfetnicul împăratului, și reprezentanții episcopului Romei. Explicația probabil a fost introdusă ulterior și este neverosimilă, întrucît nu s-a păstrat nici un extras de listă cu numele episcopilor din apus. Mihael Sirianul în cronică sa amintește că împăratul Constantin cel Mare la Niceea a asigurat hrana de la 20 mai la 19 iunie la toți episcopii, preoții, diaconii și călugării care au luat parte²⁰. Cifra de 300 este prea mică pentru toți participanții la sinod, deci explicația trebuie să fie alta. Întrucît înainte de Niceea a avut loc o adunare a episcopilor arieni tot în Bitinia, este posibil ca diferența mai mică de o sută să reprezinte pe episcopii care n-au semnat actele sinodului.

Circa de 318 participanți cercetătorii o consideră simbolică și fixată mai tîrziu prin asemănare cu numărul servitorilor lui Avraam (Fac. XIV, 14).

Indiferent de explicația ce trebuie dată, se observă că din cei peste 200 de episcopi, majoritatea erau din prefectura Orientului. Restul participanților erau din Iliricul oriental, (peninsula Balcanică), cu care se încheiau de altfel listele din clasa ΔV. În celelalte liste apar cîtiva episcopi, din Cartagina, Panonia, Galia, cît și din Goția și Bosfor din Crimeea. E. Honigmann consideră că aceștia au fost trecuți ulterior.

Pe baza listelor rezultă că din peninsula Balcanică au luat parte în ordinea provinciilor²¹.

18. E. Schwartz, *Über die Bischofslisten der Synoden von Chalkedon, Nicaea und Konstantinopel*, în «Abhandlungen der Bayerischen Akademie der Wissenschaften», Heft. 13, München, 1937, p. 80—86.

19. E. Honigmann, *Recherches sur les listes des pères de Nicée et de Constantinople*, în «Byzantion» XI, 1936, f. 2, p. 429—449 și *Une liste inédite des Nicée : Cod. Vatic. Gr. 1587, Fol. 355 r — 357 v*, în «Byzantion» XX, 1950, p. 63—71.

20. E. Honigmann, *op. cit.*, în «Byzantion», XII, 1937, f. 1, 2, p. 327.

21. J. D. Mansi, *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio. v. 2 Ann. 305—346, Paris-Leipzig, 1901, col. 696, 701—702*; E. Honigmann, *op. cit.*, în «Byzantion», XII, 1937, f. 1, 2, p. 333—339.

prezenta provincia Scythia Minor nici Goția din Crimeea, ci un teritoriu din afara imperiului. Sub Sciția se înțelegea zona de stepă ce se întindea din Ucraina pînă în Asia Centrală.

Scriitorii din acea vreme cunoșteau Scythia Minor în Dobrogea, o regiune Goția, vecină cu Bosforul cimeric în sudul Crimeei, și pe goți în Sciția, în sudul Ucrainei, pe care uneori îi desemnau cu numele arhaic de sciți, ca și pe alte popoare din stepă.

Unii cercetători ca V. Pârvan, V. N. Belikov, F. A. Braun, C. Patsch, A. A. Vasiliev, bazîndu-se și pe afirmațiile lui Sozomenos din «Istoria bisericească» (VI, 21; VII, 26)³³, consideră că episcopul Teofil a predicat goșilor vestici și a avut sediul la Tomis sau în Goția de la nordul Dunării. Alții ca W. Tomaschek, E. Golubinski, B. Rappaport, L. Schmidt, J. Mansion, J. Zeiller etc. admit, pe baza tuturor datelor, că provincia bisericească Goția se găsea în Crimeea, iar A. Harnack și V. Vasilievski, oscilează între cele două localizări³⁴.

Episcopia Goției din sudul Crimeei este bine cunoscută din numeroase texte și din diferitele Notiliae episcopatum, unde este amintită totdeauna alături de Bosforul cimeric³⁵, ca și în lista participanților la Sinodul de la Niceea. Deci episcopul Teofil a predicat în mica regiune goto-greacă, ce a rămas tot timpul ortodoxă, din sudul Crimeei. Deci lucrarea lui Eusebius nu poate folosi pentru a demonstra existența episcopiei de Tomis. Se observă că în Balcani din lista lui Eusebius, în comparație cu listele sinodale, mai sînt omise și provinciile: Moesia, Dacia, Dardania și Thesalia. Deci amintirea Sciției în listă, alături de alte regiuni din afara imperiului, arată clar că nu poate fi vorba de o eroare a autorului de amplasare geografică a provinciei Scythia Minor, cum au presupus unii cercetători, ci de o regiune complet diferită.

În lumina celor arătate, episcopii amintiți de textele hagiografice înainte de Marcos³⁶, putem cu unele rezerve să considerăm că au existat într-adevăr, imediat după reforma lui Dioclețian, cînd Tomis devine capitală, iar în provincie își găsesc moartea de martiri numeroși creștini.

La începutul secolului al VI-lea episcopia autocefală de Tomis, așa cum s-a arătat în alte articole, a fost înălțată la rangul de mitropolie avînd sub oblăduirea ei 14 episcopii³⁷.

V. Pârvan, R. Vulpe, I. Barnea, G. I. Konidaris au admis posibilitatea existenței unei arhiepiscopii în Scythia Minor cu mai multe episcopii³⁸. Em. Popescu, prin găsirea unei inscripții, a confirmat existența unei episcopii la Callatis³⁹. Totuși în importanta lucrare referitoare la harta Imperiului roman nu a consemnat printr-o episcopii

33. H. Mihăescu, Gh. Ștefan, R. Hîncu, V. Iliescu, V. C. Popescu, *Fontes Historiae Daco-romanae*, v. II, 2, București, 1970, p. 225, 229.

34. A. A. Vasiliev, *The Gots in the Crimea*, Cambridge (Massachusetts), 1936, p. 11—20, dă toată bibliografia corespunzătoare; V. F. Gajdukevič, *Das Bospontische Reich*, Berlin, 1871, p. 511, consideră că episcopia Goției a apărut în secolul al V-lea.

35. V. V. Kropotkin *Из истории средневекового Крыма*, în «Советская Археология», XXVIII, 1958, p. 198—218. 36. Pr. N. Șerbănescu, *op. cit.*, p. 992—996.

37. A. A. Bolșacov-Ghîmpu, *Scythia Minor, prima mitropolie de pe teritoriul țării noastre*, în «Glasul Bisericii», XXVIII, 11—12, 1969, p. 1223—1225; *Organizarea bisericii din Scythia Minor în secolul al VI-lea*, în «Glasul Bisericii», XXIX, 11—12, 1970, p. 971—977; *Localisations de sites d'époque romaine et byzantine dans la zone du Bas-Danube*, în «Revue des études sud-est européennes», XI, 1973, 3, p. 553—561.

38. R. Vulpe, I. Barnea, *op. cit.*, p. 458—459.

39. Em. Popescu, *Contributions à la géographie historique de la péninsule Balkanique aux V-e—VIII-e siècles de n.è.*, în «Dacia», NS, XIII, 1969, p. 403—415.

Capidava, Carsium, Troesmis și Noviodunum⁴⁰. Ulterior a admis exactitatea reconstituirii listei episcopilor⁴¹.

Prin amintirea episcopului Marcos în actele sinodului de la Niceea considerăm că, odată cu sărbătorirea a 1650 ani de la primul sinod ecumenic, se poate cinsti tot alțiia ani de la prima știre sigură despre episcopia de Tomis.

A. A. BOLȘACOV—GHIMPU

SINODUL DIN IERUSALIM (1672). IMPORTANȚA LUI PENTRU ÎNTĂRIREA ORTODOXIEI SECOLULUI AL XVII-LEA *

În anii 1629 și 1633, apărea la Geneva o mărturisire de credință cu caracter calvin atribuită patriarhului ecumenic Chiril Lucaris (1620—1638, cu întreruperi). Apariția unei mărturisiri cu caracter calvin sub numele unuia dintre cei mai activi patriarhi ai Bisericii Răsăritului în lupta de apărare împotriva romano-catolicismului, poate fi interpretată atât ca o încercare a protestantismului de a dovedi că învățătura lui este aceea a Bisericii primare, cât și ca o încercare disperată a unei căpetenii a Bisericii Ortodoxe de a-și asigura sprijinul protestant. Mărturisirea de credință atribuită patriarhului Chiril Lucaris a fost multă vreme subiect de controversă, nerealizându-se nici azi unanimitate asupra ei.

Imediat după moartea patriarhului întimplată în anul 1638, se ținut la Constantinopol un sinod în același an, convocat de către urmașul și totodată dușmanul acestuia, patriarhul latinofron Chiril II Contaris. Acest sinod a condamnat atât mărturisirea de credință cât și persoana patriarhului Chiril Lucaris.

Sinoadele secolului al XVII-lea, în special cele ținute la Kiev (1640), Constantinopol (1641—1642), Iași (1642) și Ierusalim (1672), vor discuta persoana și opera patriarhului Chiril Lucaris.

Sinodul de la Iași, ținut în vremea domnitorului Vasile Lupu (1634—1653), după ce a discutat mărturisirea de credință a mitropolitului Petru Movilă, n-a confirmat părerea formată despre persoana și opera patriarhului Chiril Lucaris condamnat ca autor al mărturisirii în 1638, declarând: «Biserica ortodoxă nu crede în capetele calviniste din mărturisirea răsăriteană, care mărturisire nici nu este scrisă de Chiril Lucaris, ci este tipărită sub numele lui de pastorul ambasadei olandeze»¹. Că pastorul ambasadei olandeze este autorul mărturisirii de credință, este confirmat și de preotul Adamandis Diamantopoulos în 1937, la sărbătorirea a 300 de ani de la moartea patriarhului Chiril Lucaris. Iată ce spune acesta: «În lupta sa împotriva romano-cato-

40. *Tabula Imperii Romani, Romula-Durostorum-Tomis*, București, 1969, p. 29, 30, 53, 73.

41. Em. Popescu, *Constantiana — Un problème de géographie historique de la Scythie Mineure*, în «Byzantinische Zeitschrift», 66, 1973, H. 2, p. 359—382, 576 (harta). Recunoașterea s-a făcut discret, fără a se aminti articolele din «Glasul Bisericii».

* Lucrare de seminar susținută în cadrul pregătirii doctoratului în teologie și întocmită sub îndrumarea P. C. Pr. Prof. Dr. Ioan Râmureanu, care a dat și avizul pentru publicare.

1. Nicolae M. Popescu, *Pomenirea mitropolitului Petru Movilă și a sinodului de la Iași*, în «Biserica Ortodoxă Română», LX (1942), nr. 9—10, p. 397.

licismului, Chiril Lucaris era susținut doar de ambasadorul Olandei, Cornelius Haga. Sub influența teologului elvețian Antonius Leger, calvinist chemat ca predicator al ambasadei olandeze, se cer patriarhului concesi de credință pentru introducerea protestantismului în Orient. Antonius Leger voia traducerea Sfintei Scripturi în limba poporului, să înființeze școli conduse de protestanți și să publice o mărturisire de credință oficială. Patriarhul Chiril Lucaris refuză acestea. Cu tot refuzul patriarhului, Antonius Leger compune și publică în numele patriarhului o mărturisire de credință. Ea a fost tradusă în grecește, imitându-i-se scrisul patriarhului. De altfel plastografia era la modă în secolul al XVII-lea»².

Romano-catolicii n-au crezut-o autentică dar au folosit-o ca armă împotriva patriarhului Chiril Lucaris.

Sinodul de la Kiev (1640), aprobase *Mărturisirea de credință* a mitropolitului Petru Movilă, care arăta adevărata credință a Bisericii Ortodoxe, cel de la Iași (1642), întărește această aprobare și trimite la 30 octombrie 1642, la Constantinopol această mărturisire tradusă de Meletie Sirigul.

«Deși se ținuse aceste două sinoade, deși apăruse această mărturisire de credință a lui Petru Movilă, pacea nu se stabili deplin în sinul Bisericii. Calvinii continuau cu intrigile lor, afirmând unele lucruri greu de acceptat. Ei întăreau afirmațiile lor pe mărturisirea apărută la Geneva în 1629 și 1633 sub numele patriarhului Chiril Lucaris. Biserica Ortodoxă, deși stabilise în scris la sinoadele de la Kiev și Iași, adevărata sa învățătură, se vede totuși nevoită să fixeze încă odată în scris doctrina sa»³. Fixarea încă odată a adevăratei învățături a Bisericii Ortodoxe se va face la Sinodul din Ierusalim, convocat de patriarhul Dositei în anul 1672. Sinodul s-a deschis la 26 martie 1672.

În legătură cu data deschiderii sinodului, s-au emis mai multe păreri, majoritatea indicând însă data de 26 martie 1672, acceptată și de noi.

Cauzele care au dus la convocarea acestui sinod au fost următoarele: 1) apariția la Geneva în anii 1629 și 1633 a unei mărturisiri de credință cu conținut calvin și atribuită patriarhului Chiril Lucaris, care dădea calvinilor prilejul de a considera Biserica Ortodoxă foarte aproape de Biserica Protestantă⁴; 2) propaganda făcută de calvini în Ierusalim că patriarhul Chiril Lucaris deși ortodox dăduse la lumină o mărturisire de credință cu caracter calvin; 3) cererea ambasadorului Franței la Constantinopol, Olivier de Nointel, formulată încă din 1670, de a i se da o mărturisire de credință a Bisericii Ortodoxe și de a i se arăta părerea ei în legătură cu mărturisirea atribuită patriarhului Chiril Lucaris⁵.

Învățătura Bisericii Ortodoxe, deși formulată în scris de *Mărturisirea* lui Petru Movilă, forma totuși subiect de controverse aprinse între teologii catolici și protestanți. Aceștia din urmă se bazau pe mărturisirea atribuită patriarhului Chiril Lucaris. Astfel în disputa asupra transsubstanțierii dintre janseniștii Nicole și Arnauld pe de

2. Adamandis Diamantopoulos, *Chiril Lucaris, cretanul, marele patriarh ecumenic al veacului al XVII-lea (1620—1638)*, în volumul «Chiril Lucaris» Atena, 1937; rezumat în «Biserica Ortodoxă Română», LX (1942), nr. 9—10, p. 463.

3. Vasile Loichlță, *Patriarhul Chiril Lucaris*, Caransebeș, 1912, p. 20—21.

4. Irineu Mihălcescu, *La Theologie Symbolique au point de vue, de l'Eglise Orthodoxe Orientale*, Bucarest-Paris, 1932, p. 110.

5. Fotie Balamaci, *Confesiunea lui Chiril Lucaris și a lui Dositei patriarhul Ierusalimului și deosebiriile dintre ele*, București, 1906, p. 16.

o parte și calvinul Jean Claude de alta, acesta din urmă cita în sprijinul afirmațiilor sale câteva locuri luate din mărturisirea atribuită patriarhului Chiril Lucaris. Acest lucru a făcut pe mulți teologi ortodocși, printre care Spătarul Nicolae Milescu și patriarhul Nectarie, înaintașul lui Dositei în scaunul patriarhal, să ia atitudine împotriva afirmațiilor calvinului Jean Claude⁶.

Atât catolicii cit și protestanții lăsau impresia că în privința adevărului referitor la prefacerea darurilor la Sfânta Euharistie sînt nelămurii.

Patriarhul Dositei fiind la curent cu aceste discuții dintre catolici și protestanți, dorea să pună capăt pentru totdeauna controverselor iscate. Acest lucru putea fi făcut numai printr-un sinod la care să participe reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe.

Pentru aceasta patriarhul Dositei convoacă Sinodul din Ierusalim, avînd desigur în vedere și cauzele expuse mai sus.

În același timp se terminașe reparația Bisericii cu hramul Nașterea Mintuito- rului din Bethleem și urma sfințirea ei. La aceasta au luat parte cîțiva din membrii sinodului. Faptul că sfințirea Bisericii din Bethleem a coincis cu convocarea sino- dului a făcut pe unii să-l numească «Sinodus Bethleemiticus»⁷.

Sinodul s-a ocupat cu respingerea învățăturilor reformate, ceea ce se poate observa și din titulatura care se dă actelor sinodale: «Pavăza Ortodoxiei sau apo- logia și combaterea celor ce disprețuiesc Biserica de Răsărit, ce cugetă ereticește despre Dumnezeu și lucrurile divine, după cum rău judecă acești calvini, formulată de sinodul local din Ierusalim în timpul lui Dositei patriarhul Ierusalimului»⁸.

Actele sinodului din Ierusalim se impart în trei părți, fiecare ocupîndu-se cu alte probleme. Prima parte se ocupă cu combaterea învățăturii calvine care «spre amăgirea celor simpli împrăștie fama că Biserica Ortodoxă s-a calvinizat și crede ca ei»⁹.

Sinodul declară că Biserica Ortodoxă se deosebește de calvini în principalele puncte de credință pe care de altfel le și enumeră¹⁰.

Calvinii sînt considerați eretici. În continuare, Sinodul explică legăturile din- tre Biserica Ortodoxă și protestantism, aducînd elogii patriarhului Ieremia al II-lea care a răspuns cu energie teologilor de la Tübingen, lui Ioan Natanael, autorul unei explicații cu caracter liturgic, lui Gabriel Seviros, autorul unei cărți despre cele șapte taine, lui Petru Movilă, autorul Mărturisirii ortodoxe și lui Meletie Sirigul, traducă- torul acestei Mărturisiri în limba greacă.

Sinodul arată că în corespondența dintre patriarhul Ieremia al II-lea (1572—1595), și teologii protestanți de la Tübingen, s-a arătat adevărata învățătură a Bisericii Ortodoxe. Mai mult Mărturisirea Ortodoxă a lui Petru Movilă a fixat în scris aceasta, dar pentru că teologii calvini continuă să se bazeze pe mărturisirea atribuită pa- triarhului Chiril Lucaris, sinodali cîută să arate că autorul nu este el și chiar dacă ăar fi el, nu a scris-o în calitatea de patriarh ortodox.

6. Prof. Nicolae Chițescu, Pr. Prof. Isidor Tudoran, Prof. I. Petreuță, *Manual de Dog- matică*, București, 1958, vol. I, p. 219—220. 7. Fotie Balamaci, *op. cit.*, p. 16.

8. *Ibidem*; *Mărturisirea lui Dositei*, traducere de Vasile Lolchiță, București.

9. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Viața și activitatea patriarhului Dositei al Ierusalimului și legăturile lui cu Țările Române*, în «Candela», XL (1929), p. 220.

10. Punctele de credință în care Biserica Ortodoxă se deosebește de calvini enumerate de Sinodul de la Ierusalim sînt următoarele: Sfintele Taine, Biserica, Hristologie, Mîntuire, Păcatul strămoșesc, Răscumpărare, Mijloacele harului divin, Cult, Sfânta Tradiție etc.

Partea a doua a actelor sinodului cuprinde părerile celor 71 de ierarhi referitoare la mărturisirea atribuită lui Chiril Lucaris.

Sinodaliî aduc pentru a fi analizate alte scrieri ale patriarhului contra calvinilor și trag concluzia că Chiril Lucaris nu este autorul mărturisirii. Iată cum demonstrează sinodul aceasta : «Mărturisirea apărută sub numele lui Chiril Lucaris este în totală contradicție cu întreaga activitate și operă pur orodoxă a lui, manuscrisul acestei mărturisiri nu s-a găsit în arhivele Patriarhiei și el nu a mărturisit niciodată că este autorul ei»¹¹.

Sinodul din Ierusalim nu-l condamnă pe Chiril Lucaris ca autor al acestei mărturisiri, dar îl consideră demn de condamnat că nu a scris împotriva ei. Moartea neprevăzută a patriarhului nu i-a dat timp să se explice, astfel că apele Bosforului au dus și au acoperit marele secret și drama greu de descifrat care s-a petrecut în sufletul lui¹². Tot în această parte sînt cuprinse actele sinodului din Constantinopol și protocoalele sinodului de la Iași.

Partea a treia a actelor sinodului din Ierusalim cuprinde Mărturisirea patriarhului Dositei care în 18 decrete și 4 întrebări și răspunsul expune doctrina ortodoxă contra celor 18 capitole și 4 întrebări și răspunsuri din mărturisirea atribuită patriarhului Chiril Lucaris. Mărturisirea de credință a patriarhului Dositei este intitulată *Pavăza Ortodoxiei și împreună cu celelalte acte ale sinodului poartă numele de : «Scurtă mărturisire spre mărturie înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, cu conștiința sinceră și fără nici un fel de prefăcătorie»*¹³. Scopul cu care a fost prezentată Mărturisirea patriarhului Dositei unui sinod este după cum am văzut, dublu : mai întii trebuia să se facă dovada că mărturisirea atribuită patriarhului Chiril Lucaris este particulară și nu angajează întreaga Biserică Ortodoxă, ci numai pe autorul ei dacă se probează că este el și apoi trebuia să se formuleze învățătura Bisericii Ortodoxe atacată în nenumărate rînduri de calvini.

Tema principală a sinodului a fost, după cum am arătat mai sus prezentarea Mărturisirii de credință a patriarhului Dositei¹⁴.

Am arătat la începutul lucrării că una din cauzele convocării acestui sinod a fost cererea ambasadorului francez la Constantinopol Olivier de Nointel, de a primi din partea Bisericii Ortodoxe o mărturisire de credință oficială. Patriarhia ecume-

11. Irineu Mihălcescu, *Les idées calvinistes du Patriarche Cyrille Lucaris*, în «Studii Teologice», III (1932), nr. 1, p. 8.

12. Ioan Karmiris, *Ορθοδοξία και προτεσταντισμός*, Atena, 1897, traducere făcută de Theodor M. Popescu, în «Biserica Ortodoxă Română», LX (1924) nr. 9-10, p. 575.

13. Vasile Lolchiță, *Mărturisirea lui Dositei*, p. 6.

14. Patriarhul Dositei se naște la 31 mai 1641, într-o localitate de lângă Corint. De la vîrsta de 16 ani, în sulta patriarhului Paisie al Ierusalimului luase parte la o călătorie de strîngere de milostenii în Țara Românească și Moldova. După moartea patriarhului Paisie este ridicat la treapta de arhidiacon în anul 1661, de către patriarhul Nectarie, urmașul lui Paisie în scaunul Ierusalimului. În anul 1676, este ales mitropolit al Cazareei, iar la 23 ianuarie 1689 patriarh al Ierusalimului deși avea numai 28 de ani. Icsuit diplomat și clar văzător al problemelor politice și religioase ale secolului al XVII-lea, patriarhul Dositei izbuteste să cîștige mare prestigiu pentru Biserica Ortodoxă, luptînd toată viața pentru triumful ei. Patriarhul Dositei moare în anul 1707, lăsînd în urmă un nume cinstit și o vastă operă bisericească și teologică.

Pentru viața patriarhului Dositei, vezi : A. Palmieri, *Dositeo, patriarh greco di Gerusalemme*, Firenze, 1909 ; Hrisostom Papadopoulos, *Ιστορία τῆς Ἐκκλ' Ἱεροσολύμων*, Ierusalim, 1910 ; C. Sathas, *Νεοελληνική φηλολογία*, Atena, 1868 ; A. Palmieri, *Dosithée*, în «Dictionnaire de Théologie Catholique», Paris, 1924, col. 1788-1799.

nică prin sinodul său îi satisface cererea, răspunsul său sprijinindu-se pe Mărturisirea lui Petru Movilă. Sinodul din Ierusalim convocat de patriarhul Dositei trebuia și el să răspundă cererii ambasadorului francez, care voia un răspuns oficial semnat de toți patriarhii Bisericii Ortodoxe.

După combaterea ideilor calvine, sinodaliile din Ierusalim au aprobat în unanimitate Mărturisirea de credință a patriarhului Dositei care combate punct cu punct pe aceea atribuită patriarhului Chiril Lucaris. Dositei intitulează capitolele lucrării sale hotărâri, tocmai pentru a deosebi de aceea pe care o combate.

Mărturisirea lui Dositei expune învățătura Bisericii Ortodoxe despre Sfânta Treime (hotărârea I), Sfânta Scriptură (hotărârea a II-a), despre libertatea omenească și predestinația relativă (hotărârea a III-a), despre păcatul strămoșesc (hotărârea a VI-a), despre Biserică (hotărârea a X-a și a XI-a), despre Sfintele Taine (hotărârea a XV-a) etc.¹⁵.

Iată cum încheie Dositei Mărturisirea sa: «Să fie de ajuns aceste puține argumente din multe ce am putea aduce pentru distrugerea minciunii adversarilor pe care ei au născocit-o contra Bisericii Răsăritene punind în centrul ofensivei lor mincinoase incoerentele și nelegiuitele capitole ale așa-zisului Chiril. Dorim ca aceste cuvinte să nu fie un semnal de contradicere pentru ereticii ce pe nedrept ne atacă, să le fie un semnal de a crede și de a îndrepta inovațiile scornite de ei și de a se întoarce la biserica cea apostolică în care au trăit odinioară și strămoșii lor, luând parte la sinoade și la luptele contra ereticilor pe care ei acum le resping batjocorindu-le»¹⁶.

Sinodul a aprobat în unanimitate această mărturisire de credință, pentru că fixa învățătura Bisericii Ortodoxe păstrată cu sfințenie secole de-a rindul. Mărturisirea de credință a patriarhului Dositei a fost primită cu bucurie în sinul Bisericii Ortodoxe, care ciștiga încă o mărturisire a credinței sale străbune.

Romano-catolicii au primit cu multă bunăvoință această Mărturisire a patriarhului Dositei și s-au grăbit să o tipărească.

Chiar din anul apariției 1672, protestanții au învinuit pe Dositei că la elaborarea ei a fost vădit influențat de către ambasadorul francez Olivier de Nointel. Este foarte adevărat că Dositei scrie această Mărturisire la cererea ambasadorului francez, dar de aici până la o influență totală a acestui asupra operei capitale a lui Dositei este cale lungă. Chiar dacă nu a fost influențată de ambasador, Mărturisirea lui Dositei este influențată de romano-catolicism și aceasta o vom vedea în cele ce urmează.

I s-a imputat că folosește formulele de lucru și metoda romano-catolică. Influența romano-catolică asupra mărturisirilor ortodoxe din secolul al XVII-lea, în ceea ce privește metoda și terminologia provine din faptul că ele erau îndreptate împotriva protestanților față de care catolicii siliți de împrejurări își dezvoltaseră o terminologie pe care Biserica Ortodoxă nu o avea. S-a spus că această slăbiciune este explicabilă prin faptul că Dositei a folosit la redactarea operei sale lucrări ale teologilor ortodocși, care cunoșteau și foloseau din plin izvoare și metode scolastice ca Gabriel Seviros și mai ales Meletie Sirigul.

Păreră multor istorici și dogmatiști este că Mărturisirea patriarhului Dositei a fost influențată de romano-catolicism în patru probleme. Cele patru probleme sînt :

15. *Mărturisirea lui Dositei*, traducere de Vasile Lotchiță, p. 9.

16. *Ibidem*.

1. «primirea cărților apocrife alături de cele canonice și alături de cele bune de citit fără a face o deosebire între ele ;
2. oprirea laicilor de a citi Sfinta Scriptură ;
3. folosirea termenului metusiosis pentru explicarea prefacerii darurilor în cadrul Sfintei Euharistii ;
4. lipsa de claritate atunci când vorbește despre locul intermediar dintre rai și iad. Dositei dă impresia că acceptă existența purgatorului»¹⁷.

Aceste patru puncte au fost suspectate de către istorici și dogmatiști ca fiind influențate de romano-catolicism. În cele ce urmează vom căuta să explicăm pe fiecare în parte, arătând în ce măsură sint influențate de romano-catolicism.

Folosirea unor expresii apropiate de ale catolicilor privitoare la prezența reală în Sfinta Euharistie se poate explica având în vedere că asupra acestui punct învățătura noastră este identică cu cea romano-catolică. Luându-le pe rînd și examinîndu-le cu atenție vom ajunge la concluzia următoare: patriarhul Dositei era pornit împotriva calvinilor și căuta pe cît era posibil condamnarea lor și implicit era împotriva oricărei apropieri de punctele de vedere protestante, astfel că în lupta lui împotriva protestanților s-a apropiat într-o mică măsură de romano-catolici.

În hotărîrea a II-a, Dositei vorbește despre Sfinta Scriptură și despre canonul cărților care o alcătuiesc. El nu face nici-o deosebire între cărțile canonice și cele bune de citit și apocrife, primindu-le pe toate. Acest lucru s-a explicat prin faptul că «Dositei nu ar fi vrut să mai ridice în momentul istoric respectiv încă o problemă spinoasă»¹⁸.

Hotărîrea a XVIII-a a Mărturisirii lui Dositei vorbește despre starea provizorie a sufletelor după moarte. Felul cum explică aceasta lasă impresia că recunoaște existența purgatorului.

Dositei însuși recunoaște greșala sa mai tirziu, cînd dă o explicație pe larg asupra acestei probleme. El a folosit ca punct de plecare în această problemă Enhirdionul sinodului din Bethleem, în care după cum ne spune însuși Dositei «autorul a scris greșit despre acest capitol».

Tot pornirii sale împotriva oricărei apropieri de învățătura protestantă se datorește oprirea mirenilor de la citirea Sfintei Scripturi. Este știut faptul că protestanții acordă acest drept tuturor credincioșilor, care au dreptul să o și interpreteze. Acest drept a dat naștere altor secte neo-protestante.

Am lăsat la urmă problema lui «metusiosis» deoarece este mai complicată și merită unele precizări în plus. Introdus pentru prima dată într-o mărturisire oficială a Bisericii Ortodoxe, termenul metusiosis a întîmpinat mari greutăți. În Mărturisirea lui, Dositei rezumă în mod excelent și cu o precizie demnă de admirație cele referitoare la prezența reală a Domnului în următoarele cuvinte: «la săvîrșirea euharistiei credem că Domnul Iisus Hristos este prezent nu în sens tipic (τυπικῶς), nici figurativ (ἔχοντικῶς), nici printr-un har excepțional, ca în celelalte taine, nici prin singură prezență, cum au spus unii părinți cu privire la botez, nici prin pătrunderea piinii (κατ'εναρτισμόν), încît să se unească dumnezeirea Cuvîntului cu piinea euharistiei pusă înainte, în mod ipostatic cum învață luteranii cu multă neștiință și în chip greșit, ci cu adevărat și în mod real, încît după sfințirea piinii și a vinului, piinea

17. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.* p. 220—221.

18. Prof. Nicolae Chițescu, Pr. Prof. Isidor Todoran, Prof. I. Petreuță, *op. cit.*, p. 219.

se schimbă, se transubstanțiază, se preface, se transformă (μεταβάλλεσθαι, μεταμοιῶσθαι, μεταπεῖσθαι, μεταρριθμιεσθαι) în însuși adevăratul trup al Domnului, în care s-a născut în Betleem din Pururea Fecioară, s-a botezat în Iordan, a pățimit, a fost îngropat, a înviat, s-a înălțat, șade la dreapta lui Dumnezeu și Tatălui, va veni peste morii cerului; iar, vinul se preface, se transubstanțiază în însuși adevăratul singe al Domnului, care s-a vărsat pentru viața lumii, când El era răstignit pe cruce»¹⁹. Așadar după această învățătură, Domnul este prezent sub formele pîinii și vinului, care sînt accidente, nu numai la împărtășire ci și la sfințirea lor. Cei care se împărtășesc, primesc însuși trupul și singele Domnului, elementele pămîntești fiind despărțite numai accidental, adică potrivit cu accidentele pîinii și ale vinului... în sine, însă, rămînînd cu totul neimpărțite și nedespărțite, în fiecare parte și frîntură cit de mică Domnul fiind întreg²⁰.

Prin introducerea acestui termen, Dositei nu înnoiește cu nimic terminologia existentă pînă atunci referitoare la Sfînta Euharistie. Termenul transubstantiatio—, a fost folosit în Răsărit pentru prima dată de către Ghenadie Scolarios (1453—1456; 1472). Apoi el este întîlnit în Mărturisirile lui Petru Movilă și Dositei²¹.

De la început termenul metusiosis a întîmpinat o vie rezistență, Dositei trebuind să lupte mult ca să-l poată introduce. Este cunoscută împotrivirea lui Ioan Cariofil, rectorul Academiei Patriarhale din Constantinopol și mare logofăt al Patriarhiei ecumenice. Vădit incomodat de acest termen pe care îl consideră inoportun într-o Mărturisire a Bisericii Ortodoxe, Ioan Cariofil spune: «Noi nici nu introducem ceva nou, nici nu schimbăm ceva ce am aflat bun, noi ținem cu tărie ceea ce s-a poruncit de sinod și este recunoscut de sfințele învățături ale bisericii. Voi dimpotrivă introduceți și schimbați ceea ce este vechi, întrucît vă preocupați cu lucruri nefolositoare, voi scrieți mărturisiri ca și cînd biserica ar fi devenit cu totul săracă în zilele noastre și ar fi fost jefuită de tot ce are, părăsiți cuvintele fixate de sfinții învățători pentru înțelegerea Sfîntei Împărtășanii și învățați transubstanțierea... Voi primiți toată absurditatea catolicilor privitoare la această venerabilă taină, și în învățatura voastră pomeniți și de Meletie Sirigul prin expunerea de la Iași, ca să dovedeți transubstanțierea»²².

Ioan Cariofil se adresează în textul de mai sus patriarhului Dositei care introdusese în Mărturisirea sa acest nou termen și lupta pentru a primi consimțămîntul tuturor teologilor ortodocși.

În lupta sa cu partida care nu primea acest termen, și pe care Dositei o numește protestantă, s-a văzut nevoit să explice că: «prin acest cuvînt nu se explică modul prin care se preface pîinea și vinul în trupul și singele Domnului ci numai se accentuează realitatea acestei prefaceri». La stăruința lui Dositei se ținu în 1691 un sinod la Constantinopol unde el explică tuturor ceea ce a înțeles prin acest termen.

19. Hr. Andrușos, *Symbolica*, Atena, 1930, traducere din limba greacă de Prof. Iustin Moisescu, Craiova, 1955, p. 278. 20. *Idem*, p. 279.

21. M. Jujle, *Le mot transubstantiation chez les Grecs avant 1629*, art. publicat în *Echos d'Orient*, X (1907), nr. 62, p. 5—12; Gheorghe Scolarul, *Omilia despre Trupul tainic al Domnului nostru Iisus Hristos în «Migne»*, P. G. vol. CLX, col. 357—360; J. Kimmel, *Monumenta fidei Ecclesiae Orientalis*, Jena, 1850, p. 180, 457.

22. Hrisostom Papadopulos, *Die unseren Einflusse auf die Orthodoxe Theologie im XVI und XVII Jahrhundert*, Atena, 1939, p. 204—205.

Ioan Cariofil susținut de domnitorul român Constantin Brincoveanu (1688—1714), Antim Ivireanul și Stolnicul Constantin Cantacuzino nu primi acest termen²³. El a fost condamnat de acest sinod²⁴, dar refugiindu-se în Țara Românească continuă să propage ideile sale. Prin moartea sa întâmplată în 1694, cearta a luat sfârșit și Dositei a reușit să introducă fără nici-o împotrivire acest termen²⁵.

Cu toate acestea Mărturisirea lui Dositei, a fost și rămâne suspectată de influențe romano-catolice. După unii istorici și dogmatiști ele se reduc la metoda și formele de prezentare. După alții ele s-ar reduce la cele patru puncte pe care le-am expus mai sus.

Deși s-a constatat că este într-un fel influențată de romano-catolicism, totuși Mărturisirea lui Dositei are valoarea sa de necontestat având în vedere împrejurările istorice în care a apărut și nevoilor cărora le-a făcut față. Ea nu a obținut adeziunea tuturor teologilor, asupra tuturor articolelor sale, tocmai pentru această problemă — influența romano-catolică.

Imprejurările care au stat la baza compunerii acestei mărturisiri sînt identice cu cele care au determinat și pe Petru Movilă să o scrie pe a sa, adică propaganda romano-catolicilor și a protestanților și apariția mărturisirii de credință atribuită patriarhului Chiril Lucaris.

Cu toate acestea caracterul lor este deosebit. Mărturisirea lui Petru Movilă este lipsită de polemică și are un caracter general ortodox. Ea are ca scop să arate tuturor Bisericilor Ortodoxe, adevărata credință, care să servească drept normă tuturor credincioșilor. De aceea Mărturisirea lui Petru Movilă este a întregii Biserici Ortodoxe.

Mărturisirea patriarhului Dositei are un caracter polemic particular²⁶. Ea are ca scop combaterea punct cu punct a mărturisirii atribuită patriarhului Chiril Lucaris. Deși nu este de valoarea celei a lui Petru Movilă, Mărturisirea patriarhului Dositei rămîne o lucrare bună, pe care orice teolog o poate folosi.

Cu toate acestea, Pavăza Ortodoxiei, deși suspectată de influențe romano-catolice, în terminologie și metodă sau în cele patru puncte expuse mai sus, fac parte din tezaurul Bisericii, deoarece este aprobată de un sinod la care au subscris 71 de ierarhi ortodocși. De altfel am arătat pe rînd fiecare punct suspectat de influența romano-catolică și am observat care este părerea Bisericii Ortodoxe despre fiecare în parte.

Sinodul de la Ierusalim ținut sub proședinția marului patriarh Dositei este foarte important pentru Biserica Ortodoxă, tocmai pentru faptul că a anexat actelor sinodale Mărturisirea patriarhului Dositei iscălită de toți participanții. Importanța sino-

23. Prof. Nicolae Chițescu, *O dispută teologică din veacul al XVII-lea, la care au luat parte Dositei al Ierusalimului, Constantin Brincoveanu și Antim Ivireanul*, București, 1945, p. 25.

24. P. P. Panaitescu, *Dositei al Ierusalimului și Dositei al Moldovei*, București, 1946, p. 15; Demostene Russo, *Ioan Cariofil*, în «Studii istorice greco-române», București, 1939, vol. I, p. 183—191. 25. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 225.

26. Toate scrierile patriarhului Dositei sînt cu caracter polemic. Iată cîteva din aceste tipărituri, făcute în tipografia din Iași: *Tratatul lui Simeon al Tesalonicului contra ereziilor* (1688); *Apologia lui Meletie Sirigul* (1690); *Un manual contra latinilor de Maxim Peloponesianul* (1690); *Tomul Schimbării* (1692); *Tomul Iubirii* (1699); *Mărturisirea lui Petru Movilă* (1699) — singura care nu are caracter polemic, și *Tomul Bucuriei* (1705). *Tomul Schimbării și al Iubirii* au fost tipărite la Iași unde era corector Ieremia Cacavela.

dului mai constă și în faptul că a înălțat pentru o bună perioadă de timp intrigile calvine, care merseseră pînă acolo încît considerau Biserica Ortodoxă foarte aproape de Protestantism ca învățătură. Aceste considerente și le întemeiau ei pe mărturisirea de credință apărută la Geneva sub numele patriarhului Chiril Lucaris.

În zbuciumatul secol al XVII-lea, sinodul de la Ierusalim a apărut asemenea unei raze de lumină care a adus ortodocșilor liniștea și vestea că adevărată învățătură a Bisericii Ortodoxe atît de mult discutată a triumfat.

Am insistat în expunerea de față într-o oarecare măsură asupra operei patriarhului Dositei, pentru că ea a fost tema principală a sinodului, cuprinzînd aproape toată activitatea sinodalilor.

Sinodul din Ierusalim a confirmat numărul de șapte al Sfintelor Taine, număr nerecunoscut de protestanți. Numărul de șapte este deja fixat încă din secolul al XII-lea. Sinodali din Ierusalim nu fac altceva decît să întărească o hotărîre mai veche. Iată ce spune patriarhul Dositei în Mărturisirea sa: «dacă cineva zice că tainele Noului Testament sînt mai multe sau mai puține decît șapte ... sau că una din cele șapte taine nu este taină propriu-zisă și adevărată, să fie anatema»²⁷.

Prin toate hotărîrile sale, prin combaterea calvinilor și a afirmației că mărturisirea apărută la Geneva în 1629 și 1633 aparține patriarhului Chiril Lucaris, dar mai ales prin aprobarea Mărturisirii de credință a patriarhului Dositei, sinodul ținut la Ierusalim în anul 1672, a întărit pozițiile Ortodoxiei de pretutindeni, arătînd superioritatea ei asupra celorlalte confesiuni, dînd patrimoniului Bisericii Ortodoxe încă o mărturisire a credinței sale, moștenită de la Mîntuitorul Iisus Hristos și de la Sfinții Săi Apostoli.

Doctorand, Pr. DĂNUȚ I. MANU

REMEMORĂRI BIZANTINE *

Modernizarea Turciei a făcut posibil ca și progresul cercetărilor arheologice să fie remarcabil, deschizîndu-se căi lesnicioase de acces spre punctele de interes istoric al Bizanțului. Dintr-un capăt la altul al țării, de la Caucaz și frontiera Iranului, pînă la Antiohia și țărmurile mărilor Mediterana, Egeea, Marmara și Euxinul, se înșiră localități cu rezonanță istorică, hitită, elenă, romană, bizantină, turcă. Peste tot sînt grăitoare și îndeamnă la nostalgie pe călător, urmele legate de frămîntată viață și istorie a Bisericii Răsăritului. Vizitînd astăzi aceste localități, ți se pare că izvodesc dintr-o aură de poezie, fie că parcurgi drumuri apostolice, de la Antiohia la Via Egnatia, fie că întrezii pe platoul Capadochiei.

Numai la mică distanță de frontiera bulgară se află *Edirne* (Adrianopol), fostă capitală a imperiului otoman pînă la 1458, cetate ridicată de împăratul roman Hadrian. În anii 314 și 323 în jurul localității au avut loc luptele dintre Constatin cel Mare și Licinius, iar jumătate de secol mai tîrziu goții l au invins pe împăratul Valens. Avarii au impresurat cetatea în timpul invaziei din 586. Hanul bulgar Krum a prădat-o și devastat-o în 814; aceeași soartă avînd-o și în secolul următor, cînd bulgarii, în iureșul lor spre Constantinopol, au cucerit-o în 922 și 1002. În drum spre Ierusalim cruciații au ocupat Adrianopolul în 1101 și 1147. După înfrîngerea armatei

27. Hr. Andrușos, *op. cit.*, p. 247.

* Închinăm paginile ce urmează memoriei învățăturii mitropolit Tit Stîmedrea, cu care am schițat înfăptuirea acestui itinerar bizantin.

bizantine în 1360, sultanul Murad I și-a stabilit capitala la Edirne, strategia otomană în legătură cu Balcanii și Europa răsăriteană fiind plănuită cu luciditate.

Capitala otomană a rămas la Edirne pînă după cucerirea Constantinopolului. Toate atacurile ulterioare asupra provinciilor care mai rămăseseră bizantine și contra capitalei, au pornit de la această bază, unde avea loc concentrarea trupelor și materialelor. Amintim, în treacăt, că tot aci a fost negociat tratatul din 1829, după războiul ruso-turc, document internațional de mare importanță istorică pentru soarta principatelor române, fiind începutul emancipării de sub suveranitatea turcească. Urmarele evenimente istorice importante au fost ocupațiile rusești din 1878 și 1913. Ca toate orașele de frontieră, Edirne este astăzi unul în care nu mai pulsează viața de acum un secol.

Monumente vrednice de semnalat sînt ruinele zidurilor vechii cetăți bizantine, cu turnul său de pază reconstruit, după o inscripție, de împăratul Ioan Comnenul, în secolul al XII-lea. Merită o vizită cele patru geamii. Cea construită de Baiazid al II-lea, la sfîrșitul secolului al XV-lea, are o cupolă impresionantă și o lojă imperială mărginită de coloane de marmoră. În moscheea lui Selim al II-lea (1566—1574), construită după planurile arhitectului Sinan, între 1569—1575, este demn de semnalat portalul, operă remarcabilă a artei otomane, care îngăduie accesul în interiorul cu arcuri și semicupole suprapuse și o cupolă sprijinită pe opt pilaștri, cu arcade de marmoră multicoloră.

Din piața centrală o excelentă șosea asfaltată se îndreaptă spre Istanbul, trecind prin mici localități pitorești, cu vechi geamii, opera aceluiași arhitect Sinan. La 100 de km, de Edirne, în apropierea localității Ciorlu, se vede lîngă șosea un pod de piatră, peste care trece *Via Egnatia*, calea apostolică spre Macedonia și Tracia, care parcurgea peste o mie de mile romane (cam 1500 km) pînă la Dures, în Albania de azi. De pe coasta adriatică a Italiei pornea *Via Trajana*, din orașelul Egnatia, pînă la Roma.

După un parcurs de 250 de km, traversînd localitățile de pe tîrful Mării Marmara, te întîmpină zidurile impresionante ale Istanbulului, în care se pătrunde pe o arteră modernă, Mîlet Caddesi, ce trece prin Topkapı, poarta tunului, fostă poarta Sfîntul Roman, pe unde au pătruns turcii în cetate în zorii zilei de 29 mai 1453.

Istanbul, Constantinopol, Bizanțul, capitala milenară a unui imperiu mort, dar care și-a lăsat cea mai de preț moștenire, spiritualitatea sa, concretizată în neprețuite opere de artă, în filozofie și literatură, dar mai cu seamă în opera părinților Bisericii. Cîte nume, cîte evenimente de cinci ori secolate, cîte pagini de glorie și de umilință, nu evocă în amintirea poporului român, această cetate!

Așezarea Istanbulului se bucură de faima unuia dintre cele mai frumoase orașe ale lumii. Ca și Roma, originea îi este învăluită în aburi de legendă. Coloni din Megara, rivala Atenei și Corintului, au pus bazele cetății în secolul VII î. de Hr., după ce se stabiliseră mai întîi la Calcedon (Kadikoi) peste Bosfor pe tîrful asiatic. De la conducătorul megarienilor, Bizas, și-a luat și numele, *Bizantion* devenind un important centru comercial, fiind așezat la răscrucea drumului spre Tracia și Asia Mică. Așezarea fericită a cetății a expus-o însă de timpuriu atacurilor macedonenilor și galilor. Cornul lunii, simbolul zeiței Hecate, a devenit emblema cetății, căci după o legendă, la lumina lunii locuitorii au putut zădărnici un atac prin surprindere al lui Filip al Macedoniei.

Rezistînd prestunilor și năvălirilor, bizantinii s-au plasat încă din secolul al II-lea î. de Hr. sub protecția Romei, care i-a acordat în schimb privilegiile. Către sfîrșitul secolului al II-lea d. Hr. cetatea a fost distrusă de Septimiu Sever (193—211), în luptă cu rivalul său Pescenius Niger. În 324 după ce a fost învins de Constantin la Adrianopol, Licinius s-a refugiat provizoriu la Bizanț, trecînd apoi pe malul asiatic, la Scutari, unde a fost învins definitiv. Constantin a înțeles că localitatea prezintă un avantaj strategic important. Stabilindu-și aci capitala, a denumit-o *a doua Romă*. Această denumire avea să rămînă și în istoria Bisericii.

Pe locul unde a poposit pentru întîia dată în cetate, împăratul Constantin a ridicat o coloană de porfir, avînd în vîrf propria statuie, sub chipul zeului Apolo. Coloana există și azi, întărită în cercuri de fier și consolidată de o zidărie. În decursul timpului fusese deteriorată de cutremure. Cetatea constantiniană întînsă

pe șapte coline ca Roma, a toșf înfrumusețată de întemeietor, care a construit un senat și a dotat-o cu un hipodrom și un forum. A mai construit o primă biserică, închinată înțelepciunii divine (*Aia Sophia*), o acropolă și, bineînțeles, un palat imperial rezidențial. Împărații următori au dotat și ei capitala cu noi edificii. După 476, cînd Roma căzuse sub barbari, majoritatea populației din noua capitală fiind greacă, a impus tradițiile elenice, imperiul și capitala devenind specific bizantine.

Au urmat două secole de lupte interne, asasinate, revolte. Împăratul Justinian a oprit dezastrul la timp, întronînd ordinea, promulgînd legi noi, construind noi edificii publice și o nouă *Aia Sophia*, capodopera arhitecturii bizantine, care poate fi admirată și azi. După Justinian au început pentru imperiul bizantin și pentru cea de a doua Romă, seria vicisitudinilor, prin atacurile repetate ale năvălitorilor asiatici, avari, perși, arabi și în cele din urmă turci. De multe asedii Constantinopolul a scăpat datorită focului grecesc, un lichid inflamabil care ardea și pe apă, răspîndit în jeturi puternice asupra vaselor de război ale asediaților. Această armă chimică, invenție chinezească, a salvat cetatea pentru prima dată de asediul unei flote arabe în anul 672. În secolele următoare bazileii au fost preocupați de întărirea cetății cu ziduri și de pasionante probleme religioase, fiind deseori în luptă cu Biserica, mai cu seamă cu privire la cinstirea icoanelor și infiltrațiilor ereziei ariene.

Sub împăratul Vasile Macedoneanul (867—885) cultura bizantină a cunoscut o nouă strălucire. Ortodoxia s-a răspîndit în țările slave, moravii, bulgarii, rușii, primind creștinismul, în strălucitoare odăjdii bizantine. Împărații din dinastia macedoneană au construit biserici, mînaștiri, palate. Artă bizantină a pătruns și a fost apreciată în Europa. Pînă în secolul al XI-lea Constantinopolul a fost centrul necontestat al culturii și artelor.

Nori grei au început însă a se acumula pe cerul acestei împărății. La 1054 s-a produs în mod oficial marea schismă. În răsăritul imperiului, cit și în preajma capitalei, la Niceea, își fac apariția turcii seleucizi. O luptă pe viață și pe moarte se angajează, care avea să dureze 14 secole, cu scurte perioade de liniște. Lupta avea să se sfîrșească cu o înfrîngere totală pe plan militar, în zorii aceluși sfîrșit de mai 1453. Un bazileu Constantin (— cel Mare), pusesse temelie cetății și imperiului, care aveau să dispară tot sub un Constantin (al XI-lea Dragatses) căzut în luptă eroică, apărînd un trecut glorios, nu numai pentru grecii bizantini, dar și pentru civilizația și cultura europeană.

O valoroasă *Istorie a Imperiului Otoman*, aflată sub tipar, opera istoricului Aurel Decei, descrie astfel zilele tragice ale căderii Constantinopolului: (cităm cu îngăduința autorului) «La 26 mai a sosit la padișah o solie ungurească, trimisă de regele Ladislau, care, anunțînd că Jancu de Hunedoara s-a retras din locotenența regală, restituia tratatul de pace pe trei ani cu turcii și cerea să-i fie restituit cel unguresc. După ce a discutat cu marele vizir și cu alți doi viziri, s-a rugat de padișah să ridice asediul, căci altfel, a declarat, ungruii vor porni în ajutorul bizantinilor, după cum în același timp sosise în ajutorul lor o flotă din occident. Era flota Venetiei, trimisă conform tratatului încheiat cu împăratul Constantin al XI-lea la 26 ianuarie 1453, care, sub comanda amiralului Loredano, întîrzie să sosească. Intervenția Ungariei nu a ajuns să dea nici un rezultat, iar solii maghiari au fost reținuți, în timp ce flota venețiană și papală se afla de-abia în insula Hiós. La 28 mai s-a ținut un consiliu de război, ultimul, în care s-a hotărît, după lungi discuții, să se continue asediul pînă ce va fi cucerit orașul.

Simțînd pregătirea excepționale ale turcilor, împăratul Constantin al XI-lea a asistat în seara zilei de 28 mai la slujba din Sfînta Sofia, ultima, după împărțășanie și-au cerut unul altuia iertare, au ieșit apoi pe ziduri. În afara zidurilor, marea armată turcească de asemenea se ruga lui Allah pentru biruință și noaptea întreagă s-au cîntat litanii, la iluminarea cu lumînări.

A doua zi, 29 mai, o zi de marți, ziua sfintei Teodosia, într-un sens, pe lângă Maica Domnului, protecțoarea orașului, căci aci a fost martirizată și moaștele i se păstrează și astăzi în biserica Patriarhiei ecumenice din Fanar. În zorii, turcii s-au repezit în asaltul general și final, pe uscat și pe mare. Zidurile din apropierea porții Sfîntului Romanos-Topkapi, erau în mare parte dărîmate, în urma bombardă-

mentului neconținut și eficient. Aici, pe un turn, au reușit să se cațere vreo 30 de ieniceri, printre care Ulubadde Hasan, un uriaș care a ajuns cu scutul și pala în mână, până sus. Cu toții au fost doborâți, dar efectul a fost mare. Pe de altă parte, pe zidurile din afară, care la nord se infundau în palatul Vlaherne, a fost uitată descuiată poarta numită Kerkoporta (Poarta cercului) și un alt grup de ieniceri a pătruns pe zidurile interioare ale turnurilor. Rezistența bizantină a cedat. Dealtfel, în același timp, turcii forșaseră și zidurile dinspre Cornul de Aur, pătrunzând și pe acolo în oraș. Comandantul genovez Giustiniani, rănit, a fost transportat pe un vas și dus în insula Hios unde a murit. Împăratul, în mod eroic conștient și demn, a luptat pe ziduri până când a fost doborât și ucis de valurile turcilor invadatori, pe care nu-i mai putea opri nimeni și nimic în iureșul lor, ce a pus capăt unei ere istorice, începând alta nouă.

După un asediu care a durat 54 de zile, capitala imperiului bizantin, sau a imperiului roman de răsărit, Constantinopolul, timp de 1125 de ani, a fost ocupată prin luptă dreaptă de turcii sultanului Mehmed al II-lea, în vârstă de numai 22 de ani, care de atunci și-a luat numele de *Fatih*, Cuceritorul. Sultanul a acordat luptătorilor beneficiul dreptului canonic musulman, de a ocupa, jefui și face prizonieri timp de trei zile, într-un oraș care nu s-a predat. Orban Celebi (un pretendent la tron), travestit, după ce a aflat că e căutat s-a sinucis. Capul a fost dus sultanului, ca și capul bazileului Constantin, care fusese identificat sub un morșan de cadavre, după încălțăminte sa de purpură, trimis apoi în multe provincii, cu «cartea cuceririi», ca să confirme și în acest fel luarea în posesie a imperiului. Lukas Notaras, megadux, cel care condusese efectiv capitala în ultimii ani, stînd însă retras în timpul asediului, din cauza opoziției sale față de acceptarea unirii cu Roma de către bazileu, a fost totuși decapitat și imensa sa avere confiscată de sultan.

Sultanul a intrat în oraș, călare, avînd alături pe șehihul Ak Samseddin, după trei zile. S-a dus de-a dreptul la Sfînta Sofia, făcînd rugăciunea de preaslăvire a lui Allah și a transformat-o în geamie. Ulterior i s-au adăugat două minarete. Biograful cuceritorului, Dursun bey, prezent la această scenă, notează că sultanul, mîhnit de starea de delăsare în care se afla «Biserica cea Mare», celebră în toată lumea, a spus următoarele versuri, ale unui poet persan neidentificat încă: «*Pqian-jenul e perdelaș pe bolta lui Chosroes, / bulnița stă de pază în cetatea lui Afrasiyab*».

La cîteva zile apoi, sultanul s-a interesat de soarta bisericii ortodoxe. I s-a răspuns că nu există patriarh. Mehmed al II-lea, care ar fi putut lăsa să se perpetueze această situație, după ce s-a informat în prealabil, a dat poruncă să-l aleagă pe Ghennadios Scholarios. El însuși, așa cum făceau bazileii, i-a dat investitura și a discutat cu el dogmele creștine ale Bisericii ortodoxe. Apoi l-a instalat patriarh, puterea acestuia emanînd de la el, pe pămînt și în statul otoman.

Padișahul a numit totodată pe vestitul învățat Celalzade Hizir bey ca dju și pe Karezdiran Suleyman bey subași ai Istanbulului. Aveau misiunea să curețe orașul, să preschimbe funcțiile într-un sistem turcesc, acordîndu-le unor dregători turci, să-i readucă pe cei refugiați și să colonizeze cu elemente turcești privilegiate acest oraș devenit turcesc. Au fost lăsați aci 1500 de ieniceri și mai mulți azabi. La 18 iunie a plecat sultanul la Adrianopol, reluîndu-și acolo reședința.

După evenimentul tragic de la 29 mai 1453, ocuparea capitalei bizantine, care de fapt era tot ce mai rămăsese din imperiul de altădată, otomanii aveau să ducă o politică dublă, europeană și asiatică. Populația, care mai rămăsese în Constantinopol, a fost dispersată în cuprinsul imperiului și orașul repopulat. Asediul durase 53 de zile, și populația, cea mai mare parte, fușise din timp să se pună la adăpost. Se împlinise dorința amiralului Lukas Notaras, care a stat cu brațele încrucișate în timpul sediului: «Mai bine să văd în cetate turbanul turcilor, decît tiara catolicilor». În secolele al VII-lea și al IX-lea cea de a doua Roma număra un milion de locuitori. În prezia atacului decisiv să tot fi fost 70 de mii, apărătorii, localnici și străini, cifrîndu-se la zece mii. Cartiere întregi erau ruinate și pustii. Bisericele ortodoxe din cetate, începînd cu Sfînta Sofia, au fost transformate în geamii. Doar orașul genovez Galata, a obținut un firman care lăsa libertatea să aleagă între supușenia turcă sau genoveză și se garanta libertatea religioasă, locuitorii urmau să plătească dările ca toți supușii otomani, bisericile rămîneau în picioare, dar

alte noi nu se mai puteau construi, iar ienicerii nu-i vor obliga la darea ogeacului de copii.

Sub Baiazid al II-lea (1481—1519), turcii își întind dominația asupra insulelor și porturilor grecești din Marea Egee. Acesta este sultanul înfruntat, cu bărbăție și cu multă diplomatie, de Ștefan cel Mare. Din anul morții lui Mehmed al II-lea Cuceritorul (1481), care la luarea Constantinopolului n-avea decât 22 de ani, s-au perindat pe tronul otoman 25 de sultani. Unii dintre aceștia au avut războaie, sau diverse implicații, cu țările române. Selim al II-lea (1566—1574) a exercitat și el presiuni puternice asupra românilor. Tendințele lui expansioniste au determinat coaliția statelor creștine, din care au făcut parte papa Pius al V-lea, Filip al II-lea al Spaniei și republica Veneția. Confruntarea a avut loc în golful Corint, la Lepanto, în octombrie 1574, unde flota turcă a fost învinsă și pentru câțiva timp oprită expansiunea lor în Mediterana. După Murad al III-lea (1574—1595), a urmat Ahmed I (1595—1618), cu care s-a războit Mihai Viteazul, după ce a intervenit zădarnic prin patriarhul Meletie Pigas, în câteva scrisori redactate într-un admirabil stil de diplomatie creștină, dar și de demnitate românească: «Marele domn și pașa, după cum s-a vădit cu timpul, au vrut nu știu cum să facă contra făgăduinței și au trimis pe țărari și pe un alt vojvod la picioarele mele, nu știu ce varvar și rău, care a prădat și jefuit amărîtul pământ al acestor meleaguri și această năpăstuită lume și s-a făcut această ultimă silnicie mai rea decât prima, cea făcută de Sinan Pașa, așa că mi-a pus credința la încercare».

Selim al II-lea și Murad al III-lea au purtat luptele cu Ioan Vodă al Moldovei (cel Viteaz). Ahmed al III-lea (1703—1730) după pacea de la Pasarovitz (1718) cedează Austriei Belgradul, Oltenia și Banatul. El este sultanul care a încheiat cu Petru cel Mare și pacea de la Stănilești (1711). Tot el îl are pe conștiință și pe Constantin Brîncoveanu, cu cei patru fii ai săi. Nu putem omite importanța domniei lui Abdul Hamid I (1773—1787), care încheie cu austriei tratatul de Constantinopol (1775) prin care se cedează Bucovina și a trimis apoi la Iași pe Kara Hisarlı Ahmed să ucidă pe domnul Moldovei Grigore al III-lea Ghica (12 octombrie 1777). Sub Mahmud al II-lea, (1808—1839), se încheie, la 12 mai 1812, pacea de la București, ale cărei prevederi au lăsat urme adânci. Abdul Mejid (1839—1864) face reorganizarea administrativă a statului și cu dregătorii săi Al. I. Cuza duce prin Costache Negri tratative pe mai mult planuri. S-a ajuns astfel la tomosul din aprilie 1885, pentru recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române.

Tratatul de la Lausanne, din 24 iulie 1923, recunoaște noua republică Turcia, care începe o eră istorică nouă.

Deși imperiul bizantin a dispărut în 1453, cultura și arta bizantină au cunoscut o eră de înflorire nouă, departe de locul unde a odrăslit. Vestigiile acestei culturi și arte se întâlnesc la tot pasul mai cu seamă în Turcia de azi și este demn de subliniat scoaterea lor la lumină de savanții istorici și arheologii turci. Misiuni științifice ale universităților occidentale au colaborat cu specialiștii turci, pentru scoaterea la iveală a acestor tezaure.

Primii pași ai celui ce vizitează vestigiile bizantine ale Istanbulului se îndreaptă spre Sfânta Sofia, bazilica împăratului Justinian, denumită de bizantini Marea Biserică (*I Megali Ecclisia tu Hristu*). Arheologii, istoricii și literați, au publicat o bibliotecă întreagă de studii și descrieri. Noi ne vom mărgini la simple constatări personale, asupra stării actuale a edificiului. Din 1935 Sfânta Sofia a fost transformată din gîmie în muzeu, în urma dispozițiilor înțelepte ale lui Kemal Atatürk. Fusese 905 ani locaș de închinare a Ortodoxiei și 482 de ani geamie, pentru închinătorii profetului Mahomed. Constantin cel Mare construise în al douăzecilea an al domniei (325) acest locaș, pe locul unde fusese un templu păgîn. Sub Constantin (337—361), locașul a fost mărit, devenind biserică episcopală. După avarii pricinuite de cutremure și incendii, în 415, s-a procedat la o restaurare mai largă, sub Teodosie al II-lea (408—450). În basilica lui Constantin a predicat Sfântul Ioan Gură de Aur. În urma unui alt incendiu, în al cincilea an al domniei, împăratul Justinian (527—565) a dispus rezidirea din temelii a locașului. Realizarea trebuia să întrecă din toate punctele de vedere tot ce se făcuse pînă atunci. Doi celebri arhitecți, Anthemios din Thralles și Isidor din Millet, au fost însărcinați cu executarea proiectului.

tului. În 548 locașul a fost tinosit cu mare fast, după ce cupola a fost reparată în mai multe rânduri. Din exonartex se pătrunde în nartex printr-o monumentală poartă de bronz datînd din secolul al IX-lea. Deasupra ușii se află un mozaic reprezentînd pe Sfînta Fecioară cu Pruncul, avînd în dreapta pe împăratul Constantin, care prezintă cetatea, iar în stînga, pe Justinian întinzînd macheta Marii Biserici. Cupola pridvorului, pe fond de aur, are un mozaic în forme geometrice. Pe nouă uși se pătrunde în nartex. Cea monumentală din mijloc era rezervată procesiunilor patriarhale și imperiale. Deasupra ușilor nartexului se află admirabilele mozaicuri. Se remarcă în deosebi mozaicul Mîntuitorului, stînd pe tron, deasupra ușii centrale. Nava, în dimensiunile 77×71 m. este acoperită de o cupolă cu diametru de 31 m. și alte două semicupole, sprijinite de patru pilaștri masivi. Patru coloane de porfir verde, deoparte și de alta a navei, sprijină galeriile destinate femeilor. Aceste galerii au la rîndul lor arcade sprijinite pe cîte șase coloane, cu capiteluri corintiene. În total sînt 40 de coloane, provenind din diferite temple antice, de la Efes, Baalbek, Heliopolis, cele mai multe purtînd inițialele lui Justinian și Teodorei.

Justinian înzestrase biserica cu odoare, încrustate în perle și pietre prețioase. Sfînta masă se sprijinea pe coloane de aur. Iconostasul avea coloane de argint, iar amvonul, cu scară circulară de marmoră, era acoperit de un baldachin cu aplice în cruci de aur. Candelabrele și sfeșnicele erau din argint, iar ușile împărătești sculptate în lemn de cedru, încrustate în fildeș. Lumina pătrunde în locaș prin cele două rînduri de ferestre suprapuse arcadelor și prin cele trei ferestre mari din naos, simbolul Sfîntei Treimi. Biserica a avut mai multe hramuri. Cel principal era la Crăciun, Nașterea Domnului.

Bolta de deasupra altarului are un mozaic reprezentînd pe Sfînta Fecioară țînid Pruncul pe genunchi, model reprodus ulterior în iconografia bizantină. Galeriele au în total 60 de coloane. Galeria de deasupra nartexului se deschide spre navă în trei arcade. Pe peretele galeriei de sud se pot vedea părți din unul din cele mai reprezentative mozaicuri bizantine, reprezentînd un Deisis, sau Rugăciunea. Fețele Mîntuitorului, a Sfîntei Fecioare și a lui Ioan Botezătorul, sînt redatē într-un realism impresionant. Spre altar, se vede un panou reprezentînd pe Mîntuitorul, avînd la dreapta pe împăratul Constantin al IX-lea Monomahul și la stînga pe împărăteasa Zoe. Urmează panoul cu Ioan al III-lea Comnen și împărăteasa Irina, la dreapta și la stînga Sfîntei Fecioare. Un alt mozaic îl reprezintă pe împăratul Alexis. În arcurile coloanelor mozaicurile prezintă decoruri geometrice. Mozaicul peretelui de nord îl reprezintă pe patriarhul Ignatie, pe Sfîntul Ignatie Teoforul și pe Sfîntul Ioan Hrisostom.

Caracteristic pentru istoria sultanilor medievali sînt mausoleele de pe esplanada Sfîntei Sofii. Se află aici mausoleul lui Murad al III-lea, alături de al celor 19 principii sugrumați la urcarea pe tron a lui Mehmed al III-lea. La stînga, mormîntul lui Selim al II-lea, al sultanelor sale, ale celor cinci fiice și 17 fii strângulați la urcarea pe tron a lui Murad al III-lea și a celor 21 fii și 13 fiice ale aceluiasi Murad.

Traversînd, la țesire, esplanada Sfîntei Sofii, vom în față geamia sultanului Ahmed I (1603—1617), denumită *Moscheea albastră*, din cauza decorării interioare cu plăci de faianță albastră. Este unul din cele mai reprezentative monumente arhitecturale otomane, prin proporțiile sale armonioase, încadrate de șase minarete. Moscheea este construită pe o parte din terenul ocupat altădată de *Hipodrom*, locul de unde au pornit numeroasele răscoale care au agitat istoria bizantină. Bazilica era centrul vieții religioase bizantine, palatul imperial, din vecinătate, cel al vieții politice, iar hipodromul, îmbogățit și înfrumusețat de-a lungul timpului de împărați, cu monumente de artă aduse din întreg imperiul, era centrul vieții populare. La origine simple cluburi hipice, verzi și albastrii au devenit treptat partide politice rivale, care au dus la ciocniri sîngeroase, reprimare de bazilei «manu militari».

Alături de moscheea albastră se află mausoleul, cu o frumoasă cupolă, a sultanilor Ahmed I (1617), Osman al II-lea (1622), Murad al IV-lea (1640). În spatele geamiei se află Muzeul mozaicurilor, construit pe locul unde se afla marele palat imperial. Urmele palatului au fost descoperite în urma unor recente săpături. Au

fost date la iveală părți ale peristilului și poptileelor, intrarea monumentală și galeria mărginită de coloane care înconjurau palatul. Multe mozaicuri, reprezentind scene variate din viața cotidiană, au rămas încă intacte pe aceste ziduri.

Între palatul de justiție și piața hipodromului se află ruinele bisericii *Sfânta Eufimie*. Săpături recente au dat la iveală ruinele acestui locaș zidit la începutul secolului al IV-lea, deci unul din cele mai vechi ale Bizanțului. Se mai pot vedea fresce datînd din secolul al IX-lea, reprezentînd scene din viața sfîntei, martirizată la Calcedon în anul 307.

Vrednică de vizitat este geamia *Bodrum*, fostă minăstirea de maici *Mireleion*, unde se pregătea Sfîntul Mir. Era cunoscută din secolul al VIII-lea și a fost transformată în moschee la 1574, sub Murad al III-lea. Biserica are trei altare, trei nave și un nartex.

Apeductul lui Valens trece prin apropiere. Construcția acestei monumentale lucrări a fost începută sub Constantin cel Mare și a fost terminată sub Valens. Aducea apă de la o distanță de 12 km pentru alimentarea palatelor imperiale și mai tirziu ale sultanilor. Pe bulevardul Atatürk se ajunge la geamia «Mollazéirek», fostă biserica *Pantocrator*, construită de împărăteasa Irina în 1142. Are două nave, cu o capelă funerară la mijloc. Aci este înmormîntat Manuel I Comnen (1143—1180) și alți prîncipi din dinastiile Comnen și Paleolog. Biserica întretinea un azil de bătrîni, un spital și o casă de oaspeți. Un demnitar al sultanului, Molla Zeirek, a obținut transformarea bisericii în moschee. Interiorul este pavat cu plăci de marmoră și piatră albă și galbenă, de porfir roșu și verde. Pe margini panourile geometrice sau cu semnele zodiacului sînt armonios îmbinate. Ghenadie Scholarios, făcut patriarh de Mehmed Cuceritorul, fusese monah în această minăstire.

Pe una din arterele principale ale vechiului Istanbul se află geamia «Feneri Issa», fostă biserica *Panacrantos*, cu hramul Sfintei Fecioare. Datează de la începutul secolului al X-lea. Alăturată este biserica *Sfîntul Ioan Botezătorul*, construită în secolul al XIII-lea de împărăteasa Teodora, soția lui Mihail al VIII-lea Paleologul (1261—1282). Locașul se află în curs de restaurare, în urma unui incendiu. În partea de sud se văd fragmente de mozaic pe fond auriu, cu inscripții din testamentul Teodorei, înmormîntată aci cu o fiică. Pe o esplanadă din spatele Bibliotecii Naționale, se află geamia sultanului Mehmed Cuceritorul, «Fatih geami», construită pe ruinele bisericii *Sfînților Apostoli*. Moscheea este de dimensiuni impresionante. Cea mai mare parte din materiale, în special marmora, provin din vechea biserică, ctitoria lui Constantin cel Mare. Tot aici a fost și seputurile primilor împărați. În grădina moscheei se află mausoleele lui Mehmed și al mamei sale.

Geamia «Eski Imaret», este fosta biserică a *Mîntuitorului*, ridicată în secolul al XI-lea de Ana Delassena, mama lui Alexis I Comnen (1081—1118) și bunica faimoasei cronicare Ana Comnena. Biserica avea cinci nave, dar n-au rămas decît trei și puține urme din decorația inițială.

Ajungem la «Gül geami», (geamia trandafirilor), fostă biserica *Sfînta Teodosia*, mucenică din secolul al VIII-lea, în timpul persecuțiilor iconoclaste, de sub domnia lui Leon al III-lea Isaurul (717—741). În seara de 28 mai 1453, ajunul atacului turcilor, Intrucît a doua zi era hramul sfîntei, împăratul a asistat la priveghere. În faptul dimineții de 29 mai invadatorii au găsit biserica încă plină de trandafirii aduși în ajun de credincioși. În același cartier se află sediul *Patriarhiei Ecumenice a Sf. Sinod* și catedrala patriarhală, cu hramul Sfîntul Gheorghe. La cucerirea cetății Patriarhia era în biserica Sfintei Fecioare Preafericita (*Theotokos Panmakaristos*). Această biserică a fost confiscată în 1596 de marele vizir al lui Murad al III-lea și transformată în geamia denumită «Fethie» (a Victoriei). Sub patriarhul Ieremia al III-lea biserica a fost reconstruită, în 1720, cu ajutorul daniilor capucehaiei Ungrovlahiei, Constantin, așa cum atestă pisania de deasupra ușii de la intrarea în nartex. Tymonul patriarhal, adus de la vechea catedrală, meștesugit sculptat și cu încrustații în sidef, este dania domnului moldovean Dumitrașcu Cantacuzino, cel de tristă memorie. Despre acest domn cronicarul Neculce roagă posteritatea să i se ierte păcatele, căci pe lîngă alte metehne avea și pe aceea că «în toate posturile carne cu turcii mîncă. Oh! oh! oh! săracă țară a Moldovei, că nărocire de stăpîni ca aceștia ai avut!».

În apropierea Patriarhiei se află și Metocul Sfintul Mormint, al Patriarhiei Ierusalimului, unde se păstrează o bogată colecție de documente istorice, hrisoave domnești, selectate în 1932 de părintele Paul Mihail din Iași (*Cercetări Istorice*, nr. 3, VIII—IX, 1932—1933). În catedrală se mai păstrează o fracțiune din Stilpul Biciuirii Domnului, (păstrat într-o raclă de lemn sculptat), moaștele Sfintei Eufemia (sînt trei mucenite cu același nume, aceasta fiind probabil cea din Calcedon, care a primit mucenicia în 307, fiind aniversată de Biserica la 11 iunie) și moaștele Sfintului Teofan, mărturisitor († 893), aniversat la 12 martie. Mai există o colecție impresionantă, ca număr și valoare artistică, de icoane vechi, provenind din vechile biserici patriarhale, odăjdii și sfinte vase.

După ocupația otomană, singurul locaș rămas neprofanat și în stăpînirea Patriarhiei, este biserica *Sfînta Maria Muhliotise* (a mongolilor), ctitorită cîndva de Dimitrie Cantemir. Se mai deslusesc, pe o frescă, chipuri de domni. Biserica datează din secolul al XIII-lea, fiind ctitoria unei Maria Paleologu, căsătorită cu un han mongol. La moartea acestuia s-a înapoiat la Constantinopol, unde a construit biserica.

Biserica Sfintei Fecioare Panmakaristos, transformată în geamia «Fethie», are admirabile mozaicuri, restaurate, reprezentînd, pe fond de aur, 12 profeți, un Deisis și figuri de sfinți. Cupola are un Pantocrator și scena Nașterii Domnului. Moscheea «Mihrimah», construită pe ruinele *bisericii Sfîntul Gheorghe*, de Mihrimah, fiica lui Soliman Magnificul, nu mai păstrează decît unele părți din zidăria bizantină. Moscheea a fost refăcută de mai multe ori, în urma avariilor provocate de cutremure.

Ne-am apropiat de *Edirne Kapisi*, Poarta Adrianopolului, fostă poarta Sfintul Roman, care a suferit greul atacului turcilor. După ce aceștia au reușit să facă spărturi în zidul de apărare, datorită tunurilor de asediu construite de ungurul Orban, au năvălit în juruș în cetate. Tot pe aci și-a făcut intrarea și Mehmet Cuce-ritorul, în seara de 29 mai 453, după unii, iar după alții, printre care și istoricul Aurel Decei, trei zile mai tîrziu.

Cele mai bine conservate fresce se află în *Biserica Mîntuitorului*, transformată în geamie către sfîrșitul secolului al XV-lea, sub denumirea de «moschea Kahrie». Frescele și mozaicurile au fost date la iveală de sub stratul de var, cu multă grijă și competență, prin osîrdia Institutului bizantin american, între 1948—1959. Locașul a fost construit în timpul domniei împăratului Justinian (527—565), pe locul unei bazilici mai vechi. Împăratul iconoclast Constantin Copronim (741—775) a izgonit monahii mînștirii. În secolul al XI-lea o princesă din familia Comnen, Marja Dukas, a restaurat locașul și clădirile anexe. În cursul stăpînirii latine a Constantinopolului (1204—1261) locașul a suferit noi avarii și a fost refăcut abia sub Andronic Paleolog (1282—1328). Noul ctitor, numit Teodor Metochitis, își are mozaicul bine conservat, fiind reprezentat îngenunchiat la picioarele Mîntuitorului. Două nartexuri cu mozaicuri bine conservate, preced nava pătrată a bisericii. Interiorul are aplici de marmoră roșie, cu vine verzi, cele mai multe datînd din secolul al XIV-lea. Ornamente cu ramuri și frunze răsucite înscriu mozaicurile și medalioanele ce reprezintă diferite scene și figuri biblice. În cele șase registre ale ornamentului se remarcă scenele: Bunăvestire, întîlnirea Sfintei Fecioare cu Sfînta Elisabeta la Ain-Karem, Sfînta Familie în drum spre Betleem, bustul mai multor sfinți, Mardare, Axinte, Eustratie și Orest. Un alt registru prezintă Sfînta Familie în drum spre Ierusalim, apoi alți sfinți și Iisus în templu. Pe registrul inferior este Nașterea Domnului, alți cinci sfinți și întoarcerea din Egipt în Galilea, înaintemergătorul, Iisus pe Muntele Măslinilor, Sfîntul Gheorghe și Sfîntul Dimitrie de la Salonic. Al treilea registru are pe Mîntuitorul, Sfînta Fecioară în rugăciune, Nunta de la Cana, înmulțirea pîinilor și peștilor. Al patrulea registru este extrem de interesant prin originalitatea și raritatea scenelor, magii mergînd spre Betleem, magii în fața lui Irod, Sfînta Elisabeta și Sfîntul Ioan fugînd din fața unui soldat roman. În al cincilea registru Irod întreabă pe magi și preoți despre locul Nașterii, o mamă desপরিতă după masacrul pruncilor. Al șaselea registru reprezintă scena vindecării paralizicului, alte minuni vindecătoare, Iisus și Samarineanca, Irod poruncind masacrul pruncilor. În nartex este scena vindecării ologului și a leprosului. Urmează un Pantocrator, strămoșii Domnului, cei 11 fii ai lui Iacov, alte scene cu vindecări minunate, printre care aceea a soacrei Sfîntului Petru. Pe un registru inferior se

văd membri ai familiei Paleolog și Isac Comnen, fiul lui Alexis I, apoi scene cu Sfânta Fecioară. Pe plafonul central se văd mozaicurile reprezentând ctitorul, scene cu Sfânta Fecioară și Sfântul Petru cu cheile împărăției. Pe cupola nartexului mozaicurile prezintă scene cu Sfânta Fecioară, Bunavestire, vestirea Sfintei Ana. În navă impresionează în deosebi Adormirea Maicii Domnului, Sfânta Maria și Mîntuitorul. Picturile din capela funerară sînt de o neîntrecută valoare artistică. Au fost executate în secolul al XIV-lea cu cheltuiala lui Teodor Metochitis și scoase la iveală în ultimii ani de Institutul American de Bizantinologie. Sînt reprezentați diferiți sfinți și martiri, cei mai mulți ostași. Pe cupolă sînt pictați cei 12 Apostoli înconjurînd pe Sfânta Fecioară cu Pruncul. Pe cupola navei se află pictura Sfintei Fecioare cu Pruncul și în cele patru colțuri cei 12 Apostoli. Impresionantă este pictura de sub cupolă reprezentînd înmormîntarea în rase monahale, compunînd cîntările bisericești, începînd cu Sfântul Ioan Damaschin. Succed apoi sfinți din Vechiul Testament, preotul rege Melchisedec, îngerul salvînd Ierusalimul din împresurarea asirienilor. Timpanul sinului de la nord are iarăși sfinți și scene din Vechiul Testament, visul lui Iacob, Moise singur, cu îngerul și cu stîlpul de foc. Pe timpanul sinului sudic sînt scene cu Arca Alianței, transportarea Arcei la palatul lui David și depunerea ei în Sfînta Sîntelor. O altă cupolă deasupra podiumului din fața altarului, are o impresionantă pictură a Înfricoșatei Judecății. Mîntuitorul judecă de pe scaunul mării Sale, înconjurat de Sîntii Apostoli. Alături de Mîntuitorul sînt așezați Sfînta Fecioară și Înaintemergătorul. La picioarele tronului se află cei aleși, profeții, Adam și Eva, masa cu Sfînta Evanghelie, iar în spatele crucea Patimilor. Originală ca idee este scena de psihostazie (cîntărirea păcatelor), în care îngerul și diavolul țin în mîini zăpădăcitul faptelor bune și al păcatelor. Urmează scene din iad, rîul de foc. Într-un lac de foc suferă suplicii monași și preoți care și-au nesocotit darul. Ca o mîngiere pentru oameni sînt succed scene reprezentînd corul așezătorilor, al profeților, al bunilor slujitori și al femeilor cuvioase, obștea martirilor, a Sfinților Apostoli, a ierarhilor în veșminte strălucitoare. Pandantivele bolții prezintă scena învierii lui Lazăr, alături cu patriarhul Avraam, bărbatul nemilosiv. Puțin impresionantă este scena de pe al patrulea pandantiv, reprezentînd marea și pămîntul scotînd la suprafață morții lor, la sunetul trîmbiței Judecății din urmă. Peretele din stînga prezintă scene mai optimiste, Paradisul în care își fac intrarea cei aleși. Corul așezătorilor conduși de Sfîntul Petru se apropie de porțile raiului. De altă parte altarul credincios privește cum se apropie corul dreptilor. În altar pictura bolții reprezintă pe Mîntuitorul scotînd din mormînt pe Adam și Eva. Scena învierii este impresionantă prin coloritul și realismul ei. Porțile iadului sînt sfărîmate. Mîntuitorul, înconjurat de ceata dreptilor scoate de mină din mormînte pe protopărinți. Într-un grup marginal privesc scena un grup de regi, cu aură de sfinți, David și Solomon sînt printre ei. În arcul bolții din dreapta altarului este pictată scena învierii fiicei lui Jair. Șase apostoli stau în spatele Mîntuitorului, care a prins mîna copilei. Scena este plasată într-un cadru de simplitate biblică impresionantă. Pe arcul bolții din stînga altarului este pictată scena învierii fiului văduvei din Naim. Se văd zidurile și porțile orașului, pe unde ies oameni care n-au încă știință de minunea săvîrșită. Alături de catafalca stau văduva și trei apostoli. În arcul ferestrei altarului sînt pictați Sîntii Atanasie patriarhul Constantinopolului (secolul al X-lea), Ioan Hrisostom, Vasile cel Mare, Grigore de Nazianz și Chiril al Alexandriei. Toți acești sfinți părinți și scriitori țin în mîna Sfînta Evanghelie. Vesmintele lor sînt de o mare simplitate.

Opera Institutului bizantin, de scoatere la iveală și restaurare a mozaicurilor și frescelor acestuia atît de vechi locaș, este una din cele mai remarcabile realizări ale tehnicii restaurărilor. Colaborarea competentă a specialiștilor turci și străini a redat artei creștine unul din cele mai valoroase monumente ale sale.

În colțul de nord al cetății se află, lîngă zidurile de apărare de pe Cornul de Aur (golful strîmtorii Bosfor care separă peninsula pe care a fost construită cetatea Bizanțului și cartierul mai nou Pera), ruinele palatului bazileilor, numit *palatul Vlaherne*. Construit inițial de împăratul Anastasie I (491—518), reședința a fost refăcută și restaurată de mai multe ori în decursul secolelor. Grămezile de ruine așteaptă încă să le vină rîndul să dea la iveală cel puțin fundațiile și ce s-o mai

găsi din resturile incendiului și devastărilor din prima zi de după cucerire. Într-o grădină din apropiere se află piscina fostei biserici *Sfânta Maria din Vlaherne*, sau a *Acoperământului Maicii Domnului*. Primul ctitor a fost împărăteasa Pulheria († 453), care a condus imperiul de răsărit în numele fratelui său Teodosie cel II-lea (408—450). Locașul a fost terminat și dotat cu odoare de Leon cel Mare (457—474). În biserică au fost depuse veșmintele Sfintei Fecioare aduse de doi patricieni de la Ierusalim. Bizantinologul R. Janin, (*La Géographie Ecclésiastique de l'Empire Byzantin*, Paris, 1935, a. III, p. 446—454) relatează că biserica *Theotokos ton Vlahernon*, avea vase de aur și argint și că cele două rinduri de coloane aveau capituluri aurite. După renovarea făcută de împăratul Roman al IV-lea Diogene (1067—1071) pereții au fost tencuiți cu o compoziție ce conținea argint. În snul din dreapta, într-un medalion, era icoana Maicii Domnului Făcătoarea de Minuni, cu mîinile întinse în rugăciune. Cronicara Ana Comnena a scris, că vinerea seara, la vecernie, acoperemîntul de mătase al icoanei se ridica încet, iar simbăta, la același ceas, se lăsa în jos. În timpul ocupației Constantinopolului de către cruciați (1204—1261) vălul și icoana au fost duse în Italia. Chivotul cu vălul, brțul și mantia Sfintei Fecioare, erau păstrate în altarul bisericii. În același locaș se mai păstrau moaștele Sfîntului Teodor Stratilat, ale sfinților Patapie și Pantelimon. Secole de-a rîndul, începînd din anul 511, bazele și patriarhii făceau procesiuni cu Acoperemîntul Maicii Domnului în ajunul Sfintei Adormiri. Chipul Sfintei Fecioare de la *Vlaherne* (*Theotocos Vlahernitissa*) a fost reprodus pe sigiliile oficiale. Reproduse după icoană erau purtate de armatele bizantine în războaie, ca apărătoare a imperiului și cetății Sfîntului Constantin.

Turcii au denumit cartierul imperial *Ayvansarai*. Aici se mai găsesc unele vestigii ale bisericilor *Sfînta Tecla*, *Sfîntii Petru și Marcu*, *Sfîntul Ignatie Teoforul*, *Sfîntul Laurențiu*, a *Sfîntului Priscus* și cei dimpreună cu el, *Sfînta Fotinia* și *Sfîntul Nicolae din Mira*.

Partea de sud a zidurilor Bizanțului se oprește pe țărmul Mării Marmara. În drum ajungem la geamia «*Kocia Mustafa Pașa*» fostă *biserica Sfîntul Andrei Criteanul*, ctitoria împărătesei Pulheria, sora lui Teodosie cel Tânăr (408—450). Întru început locașul a fost afierosit Sfîntului Apostol Andrei, căruia tradiția îi atribuie înființarea primei comunități creștine la Bizas, în călătoria sa misionară spre Scitia. Refăcută în secolul al VIII-lea, biserica a fost închinată memoriei Sfîntului Andrei Criteanul, martirizat de împăratul iconoclast Copronim (741—775) în anul 767. Cînd marele vizir *Kocia Mustafa Pașa* a transformat-o în moschee, biserica era minăstire de maici. În urma transformărilor, din cele cinci nave nu mai rămăseseră decît trei.

Minăstirea Sfîntul Ioan din Studion, în apropierea țărmului mării, din cartierul *Psamathia*, pe calea ce ducea spre *Via Egnatia*, trecînd pe sub fortăreața *Edikule*, a fost construită în 463 de patricianul *Studius* și dată monahilor acimiți-veghetori. S-a dat locașului hramul Sfîntului Ioan Botezătorul, al cărui cap, după aflare, era păstrat aci. Monahii acimiți, încercați în lungi privegheri, au trasat o tradiție de asceză, studiu și rugăciune, care a durat aproape un mileniu.

Sultanul *Baiazid al II-lea* (1401—1512), fiul cuceritorului, a dăruit minăstirea ai cărei monahi se imprăstiaseră, scutierului său, un albanez, *Elias bei*, care a transformat-o în geamie, rămasă cu numele «*Imrahor geami*» (geamia scutierului). În 1894 a fost părăsită în ruină. Mai sînt în picioare coloanele nartexului, cu capituluri corintiene. Trei porți dau acces în nava centrală și navele anexe. Nava centrală are cîte șapte coloane de marmoră verde, de o parte și de alta, dar nu toate sînt în picioare. A mai rămas și parte din pavajul de mozaic, ce datează de la restaurarea din secolul al XIII-lea a lui *Mihail Paleologul*, pavaj despre a cărui frumusețe un poet bizantin scrisese că «*varietatea și frumusețea culorilor întrec pe aceea a unei pașți înflorite*». În acest locaș Sfîntul Teodor Studitul a scris și pronunțat cele 300 de cateheze și 134 cuvîntări, care au îmbrățișat toate aspectele vieții ascetice și cele mai variate situații ale organizării monahale.

Călătoria noastră pelerinaj se oprește la fortăreața *Edikule*. Aci a stat închis mai bine zis deținut cu privilegiu special, domnitorul moldovean *Vasile Lupu*, din iunie 1654, pînă în noiembrie 1660. Alta a fost soarta lui *Constantin Brîncoveanu* și a celor patru fii ai săi, decapitați la *Edicule* în ziua praznicului *Adormirii* din

1714, din ordinul marelui vizir Gin Ali Pașa. În aceeași seară trupurile martirilor au fost aruncate în marea Marmara, de sub zidurile cetății. Apele mării din fața Calcedonului, de pe țărmul asiatic, de culoare verde străvezie a pietrei de calcedoniu au înghițit trupurile lor, dar nu și amintirea unor martiri ai credinței în destinele patriei lor.

Vechea fortăreață bizantină, în formă de pentagon, a fost refăcută în secolul al XIV-lea, sub Ioan al VI-lea Cantacuzino și s-au mai adăugat două turnuri, luind denumirea de *fortăreața heptapyrghion*. Mohamed Fatih i-a dat destinația de închisoare și ascunzătoare a tezaurului. Aci au fost deținuți diplomați, călători celebri, dar și demnitari turci căzuți în dizgrație. Sultanul Osman al II-lea (1618—1622) a fost deținut și asasinat la Edicule, de faimoșii ieniceri. Turnurile și pilonii construiți de Ioan al VII-lea închid renumita poartă de aur, pe unde intrau în cetate, victorioși sau învinși bazeleii, care se luptaseră alături de viteazul și legendarul popor al romeilor, pentru gloria celei de a doua Rome. Pînă în mai 1453 cetatea suferise 29 de asedii, dintre care șapte s-au terminat cu capitulare și jaf, 21 cu rezistență victorioasă, iar ultimul cu înfringerea definitivă și sfîrșitul istoriei Bizanțului.

AL. A. BOTEZ

SCHIT METOH AL MÎNĂSTIRII GLAVAÇIOC LA TĂTĂRĂȘTI PE TELEORMAN?

Satul Tătărăști

În regiunea vechii așezări de la Tătărăști, din timpuri de demult oamenii își puteau duce — față de alte așezări — mai ușor viața prin acele locuri datorită faptului că riul Teleorman în cursul lui formează numeroase lacuri bogate în pește și udă cîmpii mănoase, ce dau roade bogate în cereale și legume.

Este probabil că această așezare daco-romană, după relicvele ce s-au găsit prin partea locului și-i atestă vechimea din trecutul îndepărtat, să fi fost cotropită în vremea migrațiunii mongole după anul 1241, de un trib tatar care să și fi așezat pentru un timp sălașul prin acel loc și să-i fi rămas denumirea de Tătărăști.

Dar, s-ar putea ca satul să fi primit numele de Tătărăști de la «tătarca» — cocjoc lung, pe care-l purtau în trecut locuitorii de prin acele părți pe vremea aspră de iarnă și îndeosebi la războaie.

Satul Tătărăști, fiind așezat pe drumul romanic: Bran — Cîmpulung — Pițești — Podul Sîstovului — azi Zimnicea, a cunoscut o dezvoltare mai favorabilă tocmai din cauza circulației intense pe această arteră de comunicație ce leagă Transilvania de Balcani.

Satul Tătărăști apare pentru prima dată în documentele timpului în anul 1538, cînd Radu Paisie voievod întărește minăstirii Glavacioc o ocină în Tătărăștii de pe Teleorman.

7046 (1538) Aprilie 25, București

«Din mila lui Dumnezeu, Io Radul voievod și domn toată țara Ungrovlahiei, fiul marelui și preabunului Radul voievod, dă domnia mea această poruncă a domniei mele sfintei și dumnezeiești minăstiri numită Glavacioc, unde este hramul preasfintei, curatei și precuvîntatei stăpînei noastre, născătoare de Dumnezeu și cînstitei ei blagoveștenii ca să fie sfintei minăstiri ocină în Tătărăștii de pe apa Teleormanului, toată partea Stanei, oricît se va alege, pentrucă Stana a dat-o lui jupan Trifa clucer, de a scos-o de la bir. Iar apoi jupan Trifa clucer a venit înaintea domniei mele de a dat-o și a închinat-o sfintei minăstiri, ca să fie sfintei mi-

năstiri de întărire, iar preacinstiților călugări de hrană și jupanului Trifa clucer să-i fie de **veșnică pomenire** ¹.

Din cuprinsul acestui document se vede că minăstirea Glavacioc primea încă din anul 1538 o moșie pentru întreținerea ei și pentru hrana călugărilor ce o slujeau. Și de aici se va naște nevoia de a se clădi un conac pentru administrarea și cultivarea acestei moșii, în plus pentru înmagazinarea recoltei la vreme de toamnă.

De asemenea, băștile Teleormanului din acel loc ofereau pentru hrana călugărilor induslătoare cantități de pește, ce trebuia păstrat în beciuri răcoase ca și vinul provenit din viile cultivate din vechi timpuri prin acele părți.

Vamă la Tătărăști

Din bătrâni se păstrează și azi tradiția că la Tătărăștii de Sus, intrucit vechiul sat s-a divizat în decursul vremii în Tătărăștii de Sus și Tătărăștii de Jos, a fost un punct de vamă pentru Minăstirea Glavacioc. Satul Tătărăștii de Sus, după cum îl arată și numele este situat în partea de nord a județului Teleorman, la intrarea de nord-est din județul Argeș. Și-a luat numele de la slavul «glavă» — cap, dînd diminutivul Glavacioc. Este așezată pe un cap de deal pe riul Glavacioc.

Frantz Joseph Sulzer scrie că Minăstirea Glavacioc a fost zidită de voievodul Radu (fiul lui Vlad Călugărul) lângă un mare eleșteu, după legenda de atunci ².

Minăstirea Glavacioc exista pe vremea lui Mircea cel Bătrîn după cum se menționează și în *Istoria Românilor* de Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu ³.

Vama se percepea la Tătărăștii de Sus de către călugării Minăstirii Glavacioc în urma unui act domnesc, dat de Vlad Dracul la 14 mai 1441 pentru vama oilor, albinărit, dijme, posade, podvoade, cărături, și de Radu cel Mare voievod în anul 1507.

7015 (1507) iunie 20. Tîrgoviște

«Din mila lui Dumnezeu, Io Radul voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei, fiului marelui Vlad voievod, dă domnia mea această poruncă a domniei mele sfintei minăstiri numită Glavacioc și părintelui egumen și tuturor fraților întru Hristos, care trăiesc în acel sfînt locaș, ca să le fie satele, anume Călugărenii de la Neajlov toți și Călugărenii de la Teleorman jumătate, pentru că acele sate sînt dăruite de strămoșii noștri și încă de la Mircea voievod și vameșitul din județul Teleorman tot» ⁴.

Aceste vămi au fost întărite Minăstirii Glavacioc ulterior și de Mihnea Turcitul în 1587, Alexandru Mircea în 1593, Grigore Ghica în 1661, Mihai Racoviță în 1731 și Grigore Ghica în 1735.

Constantin Mavrocordat a ridicat milele de la vămi ale minăstirilor din toată țara la anul 1739 ⁵.

Această importantă danie domnească de venituri este întărită mai tîrziu și de Neagoe Basarab voievod prin actul din 30 iulie 1512, cînd i se atribuie din nou Minăstirii Glavacioc dreptul de încasare a vameșitului din tot județul Teleorman ⁶.

Menționăm paragraful din acest act, datat la 30 iulie 1512 în Tîrgoviște, prin care se arată că Neagoe Basarab voievod a zugrăvit Minăstirea Glavacioc, a cărei piatră de temelie a fost pusă de Vlad Țepeș voievod în 1457 pe vechea fundație și zidirea ei a fost continuată de Vlad Călugărul (1483—1496) unde este și înmormîntat apoi este terminată în 1496 de Radul al IV-lea cel Mare (1496—1508).

1. *Documente privind Istoria României. Veacul XVI. B. Țara Românească*, vol. II (1526—1550) (Ed. Academiei Republicii Socialiste România), București, 1951, p. 242.

2. Frantz Joseph Sulzer, *Geschichte des Transalpinischen Daicens*, Wien 1780, vol. I, p. 327.

3. Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi*, Editura Albatros, București, 1971, p. 286.

4. *Documente privind Istoria României. Veacul XVI. B. Țara Românească*, vol. I (1501—1525), Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1951, p. 43.

5. Preet Ioan Mușțeianu, *Minăstirea Glavacioc. Monografie istorică*, București, 1933, p. 41.

6. *Ibidem*, p. 85.

«De aceea, trudindu-ne am ridicat-o cit s-a putut, am innoit-o, după aceea am dăruit și acestea în stăpînirea sfintei mînăstiri, anume: Călugărenii toți de pe Neajlov și jumătate din Călugărenii de pe Teleorman, pentru că sînt aceste sate dăruite de bunicii noștri, încă de Mircea Voievod și de către domni care au fost după el»⁷.

Din cuprinsul acestui act vedem că și Mircea cel Bătrîn a înzestrat Mînăstirea Glavacioc cu danii, precum și alți domni în urma lui.

Pentru a ilustra atenția de care se bucura Mînăstirea Glavacioc în trecut voi reda parte din actul dat de Radu Paisie în anul 1535 pentru întărirea satului Scăiești din județul Dolj și niște țigani, dăruiti aceluși sfînt locaș, de către marele boier Hamza ban și soția sa Slavna, unde s-au înmormîntat spre a le fi de pomenire de către călugări.

7044 (1535) Septembrie 9, Tîrgoviște

«Din mila lui Dumnezeu, Io Radul voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei, fiul preabunului și marelui Radu Voievod, dă domnia mea această poruncă a domniei mele sfintei mînăstiri numită Glavacioc, ...ca să fie satul Scăiești tot, cu tot hotarul și sălașele de țigani, anume: Voico și Radul și Bogdan și Radul și Manciul și Bezgomen și Hrusa și Stan și Buna și Opriș și Dobra și Stanca, pentru că i-a dat și i-a dăruit răposatului Hamza ban la moartea lui, pentru ca să se îngroape în sfînta mînăstire. Iar după moartea lui, i-a dat și soția lui Slavna, pentru sufletul lui, ca să fie sfînta mînăstire de întărire, iar fraților de hrană. Iar răposatul Hamza banul, el a dat acest sat și țiganii, care sînt mai sus zăși, ca să-i fie de veșnică pomenire»⁸.

Din textul acestor documente vedem cum domnitorii noștri în epoca feudală au înzestrat mînăstirile cu sate, moșii, bălți și țigani pentru lucru ca robi, spre a le servi ca loc de înmormîntare atît lor cît și marilor boieri după moarte.

În orice caz, vămășitul pentru tot județul Teleorman acordat Mînăstirii Glavacioc încă din vremea lui Vlad Dracul în anul 1441 și a lui Radu cel Mare în anul 1507, va aduce frumoase venituri și în această situație se impunea crearea unui punct de perceperea taxelor de vamă de către călugări și acesta nu putea fi organizat decît la Tătărăști de Sus pe domeniul jupînitei Stana, dăruit acelei mînăstiri în anul 1538 de către clucerul Trifa.

Și pe această arteră de viață, pe unde coborau din spre munte care grele încărcate cu mărfuri, ce mergeau fie la cetatea Nicopolului — Tr. Măgurele de azi, fie la Podul Șistovului — Zimnicea sau urcau de la vale spre munte s-a simțit nevoia organizării unui schit metoh al mînăstirii, atît pentru ruga călugărilor, cît și pentru depozitarea mărfurilor convenite din vamă și a recoltelor culese de pe moșia Stanei de la Tătărăști ce intra și în grija de a fi muncită la vreme.

Mai tîrziu, vedem că satul Tătărăști se bucura de o dezvoltare și mai accentuată intrucît dă doi portari ca martori într-un proces din anul 1590 la Divanul Domnesc al lui Mihnea Turcitul.

7098 (1590) Ianuarie 26, București

«Din mila lui Dumnezeu, Io Mihnea voievod și domn a toată țara Ungrovlahiei, fiul marelui și preabunului Alexandru voievod, dă domnia mea această poruncă, a domniei mele jupănitei Stoica din Tomeni, jupanița lui Stroie vornic, ca să-i fie satele și țiganii și toate lucrurile și vitele vii, oricît a agonisit și a cumpărat jupanița Stoica împreună cu Stroie vornic și cu fii ei, cu Drăghici și Giurgiu postelnici, ca să-i fie ei ocină în Tomeni, partea Vilaei toată cu vecinii și partea Gherei toată cu vecinii și partea Buicăi jumătate și cu vecinii...»

Și încă martori a pus ea singură cu limba ei, dinaintea tuturor, dregătorilor mari și mici ai domniei mele, însă anume boierii: P. Sirbu portar și Drăgoi din Tătărăști, portar, și Dragomir de la Balaci logofăt și Radoslav de la Stoborăști logofăt și Detca de la Zimbrești logofăt și Bărcan din Miroși logofăt și Marco din Pietro-

7. *Ibidem*, p. 84.

8. *Documente privind Istoria României. Veacul XVI. B. Țara Românească*, vol. II (1526-1550), Ed. Acad. Republicii Socialiste România, București, 1951, p. 191.

șani logofăt și Oprea din Bunești logofăt și Pirvu din Farcaș vătaf și Neniul din Muți logofăt și Bolea din Crăciuneni și Ivan din Ruda logofăt și Bunea logofăt și Bran din Miroși armași și popa Dumitru, ca după moartea ei, Giurgiu postelnic să nu aibă niciodată nici un amestec cu partea mamei lui, afară numai de fiul ei Drăghici postelnic, căci a avut jupanița Stoica multă nevoie de la fiul ei, de la Giurgiu postelnic, căci a ocărit-o și a bătut-o Giurgiu postelnic pe mama lui jupanița Stoica și a umplut-o de sînge⁹.

În original în loc de Tătărăști diecii Curții Domnești au scris din eroare Tutănești, fapt pentru care autorii traducători ai actelor din volumul V de *Documente privind Istoria României* îl consideră ca sat dispărut lângă comuna Ciolănești din nordul județului Teleorman, în «*Indicele numelor de locuri pentru veacurile XIII — XVI, B. Țara Românească*», la pagina 147.

Cercetînd *Marele dicționar geografic al României*, volumul V din 1902, vedem că nu este menționată așezarea Tutănești în nici o parte a țării la litera «T», ceea ce denotă că nu a existat și că este vorba de Tătărăști.

Și nici în harta din 1835, ridicată de topograful ruși nu este trecută localitatea Tutănești ci Tătărăștii de Sus cu 91 curți și Tătărăștii de Jos cu 59 curți¹⁰, printre satele ce aparțin județului Teleorman, din care ar fi făcut parte. Majoritatea satelor menționate în actul cu martorii jupaniței Stoica aparțin județului Teleorman și se află în partea de nord în jur de Tătărăști.

Numai Crăciuneni și Farcaș aparțin de județul Olt și Ruda de județul Argeș, ambele limitrofe, iar satul Bunești poate fi Gumești-Seliște și Pietroșani se află așezat pe Dunăre la răsărit de Zimnicea. Satul Tomeni al jupiniței Stoica se află lângă Balș în județul Dolj. Din cuprinsul acestui act vedem că martorii în număr de 7 logofeți, 2 portari, și 1 armaș din satele aparținînd județului Teleorman ne conduc la convingerea că aceștia ar fi învățat într-un schit metoh al Mînăstirii Glavacioc, care ar fi fost așezat la punctul de vamă de la Tătărăștii de Sus, ale cărui ruine se văd și astăzi, din care au rămas biserica în ziduri fără acoperiș, curtea interioară cu un beci enorm ce se folosește și astăzi în parte pentru păstrarea ghetii pe vreme de vară și curtea exterioară.

Schit metoh al Mînăstirii Glavacioc la Tătărăștii de Sus ?

La 25 noiembrie 1628, Alexandru Iliș, voievod întărește lui Voico logofăt un țigan, anume Șerban, cumpărat de la Dragomir din Tătărăști¹¹. Acest fapt ne dovedește că satul Tătărăști avea locuitori înstăriți, care dispuneau și de țigani ca robi, ce trăiau deobicei pe lângă mînăstiri sau pe lângă schiturile lor, deservind pe călugări.

În cartografia făcută sub domnia lui Constantin Mavrocordat în anul 1741, Tătărăștii de Sus sînt menționați ca sat mare și populat:

În *Marele Dicționar Geografic al României* din 1902, satul Tătărăștii de Sus îngloba și Slobozia Trăznitu și Popești Palanga, pe raza căruia se afla moșia lui Ștefan Belu de 6000 ha, din care 900 ha cu pădure.

Populația număra 734 locuitori la 1902¹².

Tătărăștii de Sus sînt așezați pe partea stînga a văii Teleormanului pînă la confluența lui cu Bucovul, iar Tătărăștii de Jos pe partea dreaptă a râului. Așezarea acestui sat vechi dispune de o suprafață de 6000 ha teren, în care se înglobează și o parte din moșia lui Ștefan Belu. Majoritatea pămînturilor aparțineau țărănilor din strămoși ca moșneni¹³.

În anul 1902, satul Tătărăștii de Sus avea 2 biserici: una a comunei servită de un preot și un cîntăreț și a doua întreținută de proprietar și deservită de un preot și doi cîntăreți.

9. *Documente... op. cit.*, privind vol. V. (1581—1590), p. 427—429.

10. Constantin G. Giurescu, *Prîncipatele Române la începutul secolului XIX*, Ed. Științifică, 1957, p. 278.

11. *Documenta Romaniae Historica. B. Țara Românească*, vol. XXII, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969, p. 361.

12. *Marele dicționar geografic al României*, vol. V, București, 1902, p. 500.

13. *Ibidem*, p. 501.

Aceasta din urmă, se arată în nimitul dicționar, este clădită în leul minăștilor, fiind înconjurată din toate părțile de ziduri groase cu turnulețe ca un adevărat bastion. Vechea biserică din incinta acestor ziduri s-a prăbușit în vremea cutremurului mare din anul 1802 și a fost reconstruită apoi biserica actuală¹⁴.

Se aprecia în 1902 că zidurile actuale s-ar fi construit acum două secole. În interiorul bisericii se află îngropat acolo printre alții și boierul Anghelache Amira în anul 1798.

Zidurile interioare au înălțimea de 5—6 m., și azi avind turnuri puternice la colțuri, iar cele ale curții exterioare prin construcție se ridicau pînă la 3—4 m., îngrădind o suprafață de circa 2 ha, pentru acareturi, care nu se mai păstrează.

Locuitorii comunei Tătărăștii de Sus și din satele din jur povestesc din bătrîni că uneori cei ce nu aveau bani pentru plata vămii la trecerea prin punctul de vamă erau puși să lucreze 2—3 zile la construcția zidurilor și astfel munca li se considera drept plată pentru a trece carul cu marfă spre tîrgul de destinație sau către casă, dacă cumpărase chereștea de la munte sau cereale de la șes.

În lumina celor arătate mai sus, urmează a dezlega enigma acestor ziduri de cetate impunătoare de pe șoseaua Pitești — Alexandria — Zimnicea de la Tătărăștii de Sus, care nu pot fi decît ruinele unui schit metoh al minăstirii Glavacioc ce percepea prin călugării săi vameșitul în județul Teleorman dăruit la 1441 de Vlad Dracul și la 1507 de Radu cel Mare și întărit apoi în 1512 de Neagoe Basarab, schit ce ar fi fost construit pe moșia jupanitei Stoica, închinată acelei minăstirii la 1538 de către clucerul Trifa pentru veșnica lui pomenire. Din relatările bătrînilor satului Tătărăști rezultă că biserica acestui schit nu a deservit populația satului, ci numai pe călugării Minăstirii Glavacioc. Probabil în epoca fanariotă dacă nu mai devreme domeniul jupanitei Stoica de odinioară a intrat în proprietatea unui grec cu schitul metoh deoarece la 1798, Anghelache Amira este îngropat acolo în incinta bisericii fiind grec de origine.

În ipoteza că aceste ziduri după forma lor de construcție ar fi aparținut unei cetăți, se pune întrebarea cine a făcut-o? Din lipsa unor documente ale timpului care să ne vorbească despre construcția ei, vom examina atunci problema prin datele generale ale istoriei și tradiției din bătrîni.

Considerăm că ar fi fost zidită această cetate de către Ordinul Cavalerilor Ioaniti, care prin «bulla aurea» a regelui Bela al IV-lea al Ungariei din 2 iunie 1247 primesc sarcina apărării Țării Severinului împreună cu cnezatele lui Ioan și Farcaș, precum și toată Cumania, luind în schimb toate veniturile din aceste regiuni¹⁵.

Întrucît în partea de nord a județului Teleorman avem multe denumiri cumene atît în toponimie, ca: Tecuci, Urlui, Teleorman, Călmățui, Sii și altele pentru ape: Balaci, Tătărăști, Mozăceni etc., pentru așezări de sate cît și pentru nume de oameni ca: Hamza, Toxaba, Bezgomen, Turlui, este posibil ca ordinul cavalerilor Ioaniti să fi construit această cetate pentru apărare în contra migrațiilor mongole, abătute asupra Europei de la 1241, împreună cu șefi cumani, care se stabiliseră prin aceste părți, cum vedem mai tîrziu pe Hamza ban că se înmormăntează la Minăstirea Glavacioc.

Deoarece această cetate era așezată pe artera de comunicație: Brașov — Bran — Cîmpulung — Pitești — Sîstov cu ramificație spre cetatea Nicopolului, constituia un punct puternic de pază și apărare către nord și est ca și spre sud.

Din textul diplomei dată de regele Bela al 4-lea al Ungariei la 1247 către Rembald, marele preceptor al ordinului cavalerilor Ioaniti (casa Ospitalierilor) pentru 25 ani se arată că «am dăruit amintitului preceptor și prin el casei Ospitalierilor toată Cumania de la rîul Olt și munții Transilvaniei... în afară de țara lui Seneslau, voievodul Românilor». Și mai departe se precizează că «tîmp de 25 ani, numita casă (a Ospitalierilor) va strînge toate veniturile țării Cumaniei în întregime, afară de cele din sus amintita țară a lui Seneslau, din care vor avea numai jumătate din venituri și foloase».

14. *Ibidem*.

15. Documente privind Istoria României veacul XIII, XIV și XV, B. Țara Românească (1247—1500), Ed. Acad. Republicii Socialiste România, București, 1951, p. 1—3.

Mai departe «*bullă aurea*» indică și modalitatea apărării Cumaniei de către Ordinul Cavalerilor Ioaniți prin ridicarea de cetăți.

«La ridicarea cetăților în amintita țară a Cumaniei, precum și la apărarea țării Cumaniei împotriva oricăror dușmani, vom sta în ajutorul fraților cu sfatul și cu puterea, cînd va fi nevoie și cînd vom fi chemați de acești frați»¹⁶.

Din cuprinsul înțelegerii făcută de Coroana Ungariei cu Ordinul Cavalerilor Ioaniți pentru apărarea Cumaniei, cum era denumită în acea vreme Țara Românească rezultă că între mijloacele de apărare se indica construcția de cetăți în acest scop, desigur în legătură cu conducători-cnezi locali, contra năvălirilor «neamului numit Tătari».

Prezența marilor ziduri de la Tătărăștii de Sus ne îndreptățește a considera că au aparținut odinioară construcției ordinului cavalerilor Ioaniți unei cetăți de apărare către est contra deselor năvăliri tătare ce au avut loc în acea epocă, cum menționează și regele Bela al 4-lea în textul bulei auree din 1247, că: «regatul, prin năvălirea dușmănoasă a neamului numit Tătari a îndurat mare pagubă atît prin pierderea lucrurilor cît și prinuciderea locuitorilor»¹⁷.

O asemănare evidentă între construcția de cetăți în aceeași epocă de către Ordinul Cavalerilor Teutoni cu construcția zidurilor aflate încă azi de-a lungul vremurilor la Tătărăștii de Sus, ne indică apartenența ei posibilă ridicării de către cavalerii Ioaniți pentru apărare contra tătarilor.

Ulterior, acest punct de pază și apărare ca și de strîngere a veniturilor pentru Coroana Ungariei din Cumania potrivit Bulei regelui Bela al 4-lea către Ordinul Cavalerilor Ioaniți, ar fi putut servi și călugărilor Minăstirii Glavacioc pentru încasarea vămilor, dăruite la 1441 și la 1507 și întărite la 1512. Deci a fost bine venit ca punct întărit unde se puteau păstra veniturile provenite din vămi, transformîndu-se în schit metoh.

Moșia Tătărăștii danie a jupanului Trifa clucer pentru partea jupanitei Stana toată s-a alipit de moșia Negreni din fostul județ Vlașca și ambele au intrat apoi în vatra Minăstirii Glavacioc¹⁸.

Biserica veche din Tătărăștii de Sus

La prima vedere are un aspect modest, strîmtă la încăperea și joasă la înălțime, trădînd astfel peste secolele ce le-a petrecut vechimea ei de peste 600 de ani, după cum afirmă bătrîni enoriași ai ei: Ion N. Miu, P. Stîngă, Dobre Ioan, Sugova Mihai, Opre Ion, C. Marinescu.

La 1 noiembrie 1931, cînd a venit preot paroh în sat la Tătărăști tinărul Stelian Gheorghiu, biserica mai avea încă ușile făcute din blojdină cioplită, prînse cu cuie de lemn, fiind acoperită cu șindrilă.

În anul 1940, preotul Stelian Gheorghiu slăruie și de a se cumpăra terenul dintre ziduri în suprafață de 2 ha, cu biserica în ruină de acolo spre a construi în acel loc biserica nouă a comunei Tătărăștii de Sus și astfel vechiul schit cu mărețele-i ziduri de odinioară intră în stăpînirea bisericii vechi a satului Tătărăștii de Sus.

Vinzarea s-a făcut de către Eliza Cîmpinoanu, care a ținut să transfere vechiul locaș către biserica din Sătul Tătărăștii de Sus spre a se renova vechea biserică în ruină dintre ziduri sau să se construiască alta nouă.

Harnicul enoriaș Ion C. Nicolae a ajutat între timp pe preotul Stelian Gheorghiu să strîngă o importantă sumă de bani prin danii de la locuitorii satului spre a aduce la îndeplinire planul reconstrucției unei biserici mai încăpătoare pentru numărul tot mai mare al poporenilor.

În același timp se îndeplinea un vechi deziderat ca biserica dintre ziduri să intre în patrimoniul comunei vechi a Tătărăștilor de Sus, înlăturîndu-se stăpînirea ei de către anumiți boieri, care au acaparat-o în decursul vremii, fie la finele veacului al XVI-lea fie în vremea fanarioților, de la Minăstirea Glavacioc.

16. Documente privind Istoria României. Veacul XIII, XIV și XV B. Țara Românească (1247-1500), Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1951, p. 1-3.

17. *Ibidem*, p. 1. 18. Preot Ioan Mușețeanu, *op. cit.*, p. 35.

Din examinarea documentelor de mai sus, vedem că la Tătărăștii de Sus pe șoseaua principală Pitești — Zimnicea s-a organizat după anul 1441 și 1507, când se atribuie dreptul de vamă pentru Mănăstirea Glavacioc de către Vlad Dracul și Radu cel Mare, întărit apoi în 1512 de către Neagoe Basarab, un punct de vamăși dintre călugării acelei mănăstiri.

Din relatările locuitorilor bătrâni din Tătărăștii de Sus și din satele din jur reiese că în acel punct de vamă s-a clădit un schit ce a fost înconjurat cu ziduri înalte pînă la 6 m și o curte de circa 2 ha îngrădită de asemenea de un zid înalt pînă la 3—4 m, avînd în interior o biserică și o pivniță adîncă.

Azi zidurile groase cu turnuri ca de cetate și biserica stau mărturie trecătorului, care se întreabă în mîntea lui: «Ce a fost acolo?».

Numai pivnița cu bolte puternice, lungă de peste 60 m și lată de 5—6 m, continuă să reziste de-a lungul atîtor veacuri.

Faptul că se păstrează încă în popor amintirea că pentru cei ce n-aveau bani să plătească vama erau puși să lucreze la ziduri spre a se achita prin muncă de costul cuvenit, rezultă că această construcție a aparținut Mănăstirii Glavacioc.

Deoarece în epoca fanariotă atît poporul cît și mănăstirile erau impuse la biruri grele, devine probabilă înstrăinarea acestei construcții cu schit cu tot către unii boieri ce s-au înavușit în această perioadă tocmai pe spinarea poporului și pe spolierea acestor locașuri.

Dacă în anul 1902, boierul Ștefan Belu plătea un preot și doi cîntăreți pentru biserică, rezultă că acolo se crease un conac al moșiei lui și biserica le servea și de necropolă și de slujbe pentru sufletele celor morți din familia respectivă.

O renovare a bisericii și o reconstrucție a zidurilor de la Tătărăști va reda posterității aureola de strălucire de altădată.

ION N. MAILAT

POEZIA RELIGIOASĂ VOICULESIANĂ¹

Originar din Pîrscovul Buzăului, V. Voiculescu este un «important poet al epocii interbelice», un autor de «capodopere» și o personalitate ce «se înscrie pe culmile literaturii» române.

De la început, creația literară a acestui poet surprinde prin trăsăturile unui robust talent, manifestat prin realizări, care depășesc valoarea strict documentară și care includ chiar sentimentul religios.

1. Vasile Voiculescu s-a născut la 27 noiembrie 1884, în satul Pîrscov, din munții Buzăului. Scriitor și medic, V. Voiculescu și-a cîștit cu prisosință ambele cariere.

Ca scriitor, el a desfășurat o prodigioasă și fecundă activitate literară care a cunoscut și cunoaște o superlativă răspîndire și apreciere.

Locul său în poezia românească, înainte de anul 1944, era bine stabilit prin volumele: *Poezii* (1916), *Din țara zimbrului* (1918), *Pîrgă* (1921), *Poeme cu ingeri* (1927), *Destin* (1933), *Urcuș* (1937), *Intrezdriri* (1940 și *Poezii* (1944). Intre timp, V. Voiculescu a adăugat la acestea cinci piese dramatice: *Fata ursului* (1930), *La pragul mînzii* (1934), *Duhul pămîntului* (1934), *Umbra* (1935) și *Demiurgul* (1943), apoi opt volume de scrieri diferite: proverbe, amintiri, carte de citire etc...

După 1944, V. Voiculescu și-a adăugat cu o simetrică periodicitate, nu numai noi culegeri, dar și noi conture, pentru completarea și definitivarea profilului său liric. I-a fost dat poetului să cunoască pentru opera creată după această dată o surprinzătoare prețuire, încît critica literară a fost nevoită să înfățișeze un nou Voiculescu, care-avea să-și împlinească destinul de mare scriitor. Din scrierile rămase în manuscris, au fost date la iveală, postum, volumul de poezii *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare* (1964), două volume de poezii: *Capul de zimbru* și *Ultimul Berevoi* (1966), precum și romanul *Zaheu orbul* (1970).

«Intr-o anumită perioadă a activității sale, V. Voiculescu își umple o parte din opera sa literară și cu poezie religioasă. Inspirația sa religioasă descinde din condițiile vieții sale în casa părintească din observația ritualurilor de cult, din lectura cărților bisericești, din preceptele moralei creștine și din sensibilitatea sufletului său.

Ilustrativă, prin structura sa tematică, poezia aceasta atinge iluminări tari între pastel și evocare, între descripție și meditație și între sentiment și gând. Ilustrativă și prin tehnica folosită, ea este când descriptivă, când introspectivă, când ideatică.

Atunci când folosește tehnica evocării, autorul ne dă o poezie religioasă de o deosebită calitate descriptivă. În cazul acesta, poezia religioasă descriptivă, grefată pe o autentică natură paradisiacă, suie spre cer cu munții Palestinei și coboară pe pământ cu riurile ei, poposește cu oamenii la umbră de măslini și călătorește cu ei pe șesuri cu holde de aur. Diferite momente sfinte, evocate în ritmul stihurilor, redă fidei ordinea din evanghelii, cheamă în minte toponime și onomastice biblice și reconstituie atmosfera timpului. Concludentă în această privință este poezia *Pe cruce*, în care se narează momentul morții lui Iisus, cu personajele și faptele legate de el. Cităm :

«Iisus murea pe cruce. Sub arșița grozavă
Pălea curata-i frunte ce-o sîngerase spinii.
Pe stîncile Golgoetei tot cerul Palestinii
Părea că varsă lavă.

Și chiar în clipa morții huliră cărturarii,
Cu fiere oțetită îl adăpau străjerii...
Ridea cu hohot gloata de spasmele durerii
Și-l ocărau tîlharii.

Zdrobită, la picioare-i, zăcea plîngînd Maria
Și-adînc zbugnea blestemul din inima-i de
mamă.

Alături Magdalena, în lunga ei maramă,
Țipa văzînd urgia.

Departate ucenicii priveau făr-de putere...
Cu El se năruise nădejdea lor întrocăgă ;
N-aveau decît să fugă în lumea cea pribeagă
Și fără mîngiere.

Tîrziu porni mulțimea în pîlcuri spre cetate.
Pe drumurile-nguste cu lespezi pardosite
Trecură fariseii cu fețele smerite
Și bărbile-argintate.

Măslini fără de frunze dormeau mocniți
pe coaste.
În vale, ca-ntr-o piclă, domnea Ierusalimul,
Pe cruce somnul morții dormea de-acum
sublimul
Iisus, vegheat de oaste !

Analizînd atent acest gen de poezie, se observă, uneori, largi cuprinderi panoramice ca în titlul *Magii*. În această poezie, călătoria celor trei magi apare într-un pitoresc cadru, cu întinderi albe de zăpadă, cu zări încremenite de ger, cu drumuri luminate de steaua călăuzitoare, cu copaci troznind din oasele crengilor, cu Betleemul fremătînd de zarva oaspeților, cu staulul încălzit de răsufitul sfintei familii, cu darurile aduse de închinători și cu prisosul nețârmuritei bucurii cerești și pămîntești.

Alteori, un simplu moment biblic, cum e cazul aducerii prinoaselor de către magi pruncului Iisus, descris în poezia *Din tustrele daruri*, inspiră autorului viziuni cu putere de simbol. Așfel, cele trei daruri aduse de magi la nașterea lui Iisus sînt prezente acum și la moartea lui, aurul fiind prețul trădării, smirna elementul îmbăl-

Pentru meritele sale literare, V. Voiculescu, în viață fiind, a fost răsplătit cu premiul de poezie al Societății scriitorilor români (1928), premiul național de teatru (1936) și premiul național de poezie (1941). După moarte, o culegere din versurile sale a fost tipărită în colecția *Cele mai frumoase poezii* (1966), iar parte din operele sale au fost traduse în limbi străine : maghiară, franceză etc...

În general, opera sa literară îl așează pe V. Voiculescu în loc de vază la masa unde Arghezi și Blaga, Ion Barbu și alți citiva, pînă la doisprezece, stau la cina de taină a modernului vers românesc, așa cum spune criticul literar A. Rău.

V. Voiculescu este scriitorul care și-a dat măsura talentului său literar și în lirismul unei remarcabile poezii religioase.

Dar V. Voiculescu a fost și un medic de frunte, care și-a cîștit din plin cariera sa, profesînd o largă și totală iubire de oameni, pentru care s-a străduiut din toate puterile, pînă la moarte, ca un adevărat «doctor fără de arginți».

sămării, iar tămia simbolul rugăciunii. Tot în descrierea unui simplu moment biblic, omonimul titlului *Pregătiri de cină*, autorul surprinde într-un cadru primăvărat peisajul domestic al apropierii Paștilor. Albul varului proaspăt de pe case, izul crud al ogrăzilor curățate, zbiretul sfișietor al mieilor, aburii calzi ai azimilor coapte și grija zorită a gospodinelor, imortalizate în admirabile veșuri, redau ambianța primăvărată a acestei sărbători. Sacrificarea mielului pascal, previziune a sacrificării Mielului lui Dumnezeu, polarizează, subtil, atenția autorului. Și aici justificările poetice devin vizuini, căci sărutul dat de Iisus mielului pascal simbolizează sărutul dat de Iuda lui Iisus. Ultimele două strofe confirmă aceasta:

...«Atunci duios și pașnic, ca un păstor
de munte,
Iisus îl luă în brațe, cu-adincă sfișiere,
Îl sărută cu sete pe bot, pe ochi, pe frunte.
Apoi întoarse capul și-l dete spre junghere.

Cu mineci suflecate, voioși îl apucară,
Îi scoaseră cordeaua, smulgindu-i clopoțelul.
Doar Iuda-nțepenise, holbat, năuc, pe scară,
Privind sărutul tainic ce osîndise mielul».

Nu rareori, poezia religioasă descriptivă voiculesciană se angajează și în subtile travestiri de stări sufletești ca în bucata *Iisus pe ape*, în care se recunoaște foarte ușor săvârșirea unei minuni asupra naturii și anume *Umblarea pe mare*. Noapte. Furtună. Corabia, o coajă de nucă costelivă, troznește în pumnii mării. Ucenicii, cufundați în apele deznădejdi mai adînc ca în apele mării, trăiesc presentimentul morții. De o dată, în fața lor, valurile se prefac în lespezi și pe pîrtii de lumină, tăind cer și ape, Iisus cu mîinile în lături, ca o imensă cruce, înaintează spre ei, învăluit de o profundă liniște a firii și a sufletului.

Ne-am putea opri aci cu exemplificările acestui gen de poezie religioasă, dar reprezentările trecutului, adăugînd noi trăsături la fondul tradițional, sufletul de copil al autorului, în înfiorări transmutate, sub un candid suris, se confesează ca în realistul poem *Iisus din copilărie*:

...«Toată tinerețea ți-o-nchinăm numai ție
Și patimilor Tale minunate.
Dar bătea în noi, ascuns, tainica bucurie
Că toate sînt un joc măreț și tu le birui
pe toate.
Joi porneam în cete la pădure
S-adunăm călțunași și viorele,
Umpleam de chiot și cîntec dealurile sure,
Uitînd că ești mort și c-o să
te-mbălsămăm cu ele.
Zăceau pe sfînta masă, flori vinete,
înfrîgurate
Și printre ele lucea, vie, zăgrăvită pe icoană,

Roșia floare a coastei Tale însingurate
Și stropii de singe picurați din coroană.
Dar dacă zarzării erau înfloriți, făceam jaf,
Și te-năbușeam sub troiane de cununițe
Pe Tine și pe tot alaiul de pe sfîntul epitar,
Iosif, Nicodim, mironosiște
Și Maica Domnului cu marama pe cosițe,
Vineri te prohodeam apoi de-a bine.
Biserica era o slavă de fum și pară.
Vineri te prohodeam apoi de-a bine.
Mama mă stringea la piept cu suspine
Și muream și noi cu Tine
Pînă ce duminică înviam iară»...

*

* *

Odată cu accentuarea elementului descriptiv, într-un grad cel puțin egal, poezia religioasă voiculesciană pune în evidență și preocuparea de materializare a unui complex sufletesc. Observarea subiectivă a fenomenelor propriei conștiințe, impune autorului, ca sursă de inspirație, și o profundă contemplare internă. Peisaje, tablouri, icoane etc... simple roade ale acestei contemplări, îndeplinind funcții de simboluri, alegorii și apologuri, devin o permanentă metodă de creație spre o sigură formulă de interiorizare. Poetul însuși are sentimentul că maturizarea talentului său a început dintr-o scăpărare a sufletului, din introspecție. O confruntare frecventă și pasionantă care furnizează poeziei religioase de introspecție teren întins se pune în evidență print-un mare număr de creații, avînd în centru teme sufletești, cum sînt: *Stă sufletul fără iubire, Sufletul, Popas în suflet, Cîntec sufletului, Imn sufletului* etc...

În primul rînd, autorul versifică originea divină a sufletului în poezia *Sufletul*, din care cităm prima strofă:

«Sint porumbelul călător al lumii...
Zvirliț de însăși voia mîinii Tale

Din arca vieții pe tărîmul humii.
Mă uit și numai ape văd în cale»...

În al doilea rînd, lucruri obișnuite, în poezia religioasă de introspecție, cunoscoare reală penetrație de emoții. Iată de pildă, cum elemente din viața înconjurătoare, printr-un neînchipuit de original caleidoscop psihologic, realizează o serie de evidente definiții poetice. Astfel, sufletul este un diamant șlefuit cu tășul aspru al suferinței și ferecat în aurul greu al iubirii (*ca pe un diamant*); sufletul este un bob de grâu, bun de măcinat, din a cărui făină poetul să ia merindea dragostei, iar Dumnezeu să ia uiumul adorației (*grâu comun*); sufletul este un ostrov, cînd încins de apele bucuriei, cînd bătut de vînturile tristeții (*ostrov încins pe ape*); sufletul este un riu care curge în albia vieții, cînd cu apele limpezi ale binelui, cînd cu apele turburii ale întinericului (*botezul*); în sfîrșit, sufletul este o navă călătoare pe apele timpului, purtînd în ea și încărcătura cu aurul faptelor bune și încărcătura cu lutul faptelor rele (*Cîntec sufletului*).

Variații pe aceeași temă demonstrează cum elemente din literatura populară devin instrumente de arderi lăuntrice exprimate printr-o admirabilă tehnică poetică, unul din basmele noastre servind ca termen de comparație cu sufletul poetului. Astfel, sufletul poetului este ca fîntina părăsită din poveste, cu apă sălcie, cu pereți nărușiți, cu ghizduri putrezite și cu găleata doigită; sufletul poetului este ca mărul părăginit din aceeași poveste, năpădit de omizi, cu crengi uscate și fără roade; sufletul poetului este ca vatra uitată tot din aceeași poveste, fără vad, fără foc, fără aluat proaspăt în covată și fără aroma caldelor piini. Dacă hărnicia fetei din poveste a curățat fîntina părăsită, a îngrijit mărul părăginit și a încălzi vatra uitată, iubirea creștină va curăța, va îngriji și va încălzi sufletul poetului (*stă sufletul lărd iubire*).

Urmind aceeași cale, dar folosind elemente din flora țării, sufletul poetului, strivit de huma trupului, ros de apele vieții și încununat cu floarea credinței din luminășurile faptelor bune, este asemenea nufărului care descinde cu rădăcina din fundul mîlului, care străbate cu tulpina adîncul apei și care își arată floarea în lumina văzduhului. Ultima strofă din poezia *La un nufăr* este o poruncă pentru sufletul poetului de a tinde către starea lui de origine divină :

...«Apoi, ca nufărul ce-n față
S-a ridicat alb din viltoare,

Străbate tot mai sus în viață,
Din adîncimi purtînd o floare».

Concomitent cu lanțul de arderi lăuntrice, poezia religioasă de introspecție reliefează în mod deosebit raportul sufletesc «luptă — izbîndă». În legătură cu acesta, poetul, printr-o inegalabilă stilistică antitetică pune în lumină și dramatismul inerentului proces psihologic de «pur și impur», «căderi și ridicări», «suferință și veghe», «disperare și voință», «vremelnic și etern», menit să asigure, între un raport și altul, un continuu schimb de substanță incandescentă. Și aici, mai mult ca oriunde, emoția primează. Spațiul în care ea evoluează este marcat, pentru început de versurile :

...«Căci mugînd ca Oltul sufletul meu trece
Turbure prin viață

Și de la o vreme bate crivăț rece
Făurindu-și lanțuri strașnice de ghiață».
(*Doina și tar Doina*).

iar, pentru sfîrșit, versurile :

«Sufletul meu este alb și fără pată
Ca năframa sfintei Veronica.

Doar a-tîns-o sfînta, negrînd nimica
Și martirul șterse fața-nsingerată».
(*Ca năframa sfintei Veronica*)

Între aceste limite, lupta poetului cu el însuși, pe temă de suflet, este grea, dar utilă. Acum, peșterile patimilor din sufletul lui sînt umplute cu pietrele grele ale pocăinței (*sînt peșteri*); fiarele simțurilor sînt imblinzite cu biciul cugetării (*deslegare*); oarba rătăcire, care-i bătea mereu la poarta sufletului, devine luminoasă convingere, care acum bate la poarta cerului (*glas de clopot*); apele timpului, care spală fața lumilor, sînt la poet apele iubirii sfînte, care spală fața sufletului (*trec vremi*); viroage de întunecimi se transformă în pașiști de lumină (*noapte*); tășul aspru al suferinței îi șlefuiește sufletul (*ca pe un diamant*); șarpele pizmei, încolăcit

pe sufletul lui, este acum iedera rugăciunii (*șarpele*); din rana deschisă de lancea urii țșnește sîngele iubirii (*poate*); cucuta faptelor rele din ograda inimii s-a copt în griul faptelor bune (*I-am lăsat de a trecut*); pe nicovala inimii bătută de ciocanul păcatului, poetul, din bulzul de aur al ei, și-a făurit cununa iubirii creștine (*cununa de aur*); răscrucile indoielilor devin căi sigure spre Dumnezeu (*la răscruce*) și, în sfîrșit, cămăra scundă a sufletului, prin cuminecare, devine palat luminos (*Cina cea de taină*).

Desigur, exemplele s-ar putea cita la infinit, dar ne oprim aci, căci cele consemnate sînt suficiente ca să demonstreze succesiunea gradată a luptei poetului cu el însuși.

*
*   *
*

Cultivînd intens poezia religioasă de introspecție, poetul își apropie atît de mult tema reveriei lui, încît și atunci cînd o abordează, unda emoției se răsfrînge în lumea pămîntească cu realitatea ei imediată, după cum am văzut și se penetrează în lumea transcendentă cu legile ei inefabile, după cum vom vedea. Versurile:

...«Și tu de la Domnul ai cirmaci
Zi la noapte, cu schimbul, cugetele» (*trista minune*)

inclină balanța spre termenul gîndire, iar versurile:

«Implîntă Doamne-n ceara molatecă-a simțirii
Vertebre tari de cuget, feștăla unui gînd» (*Trista minune*)

îi dă acestui termen un sens mai larg.

Chiar și cunoașterea religioasă, cugetarea, personificată, stă plecată pe cirna lumilor, veghează în noaptea întunecată, are ochii ațintiți în zare, ține firul ce măsoară genunile de sub picioare, găsește drumul în negurile oarbe ca fumul și mișcă pruncul cu mîna ei pînă ce întîlnește ostroave de idealuri (*Cugetare*).

Mai întii, conceptualismul religios al tineretii poetului se află pe poziția căutărilor lui Dumnezeu, cu indoielile și ezitățile ei. Pînă la urmă, sămînța nemuririi sădită odată cu nașterea lui, prin truda minții, a rodit ideea existenței lui Dumnezeu, transformîndu-se într-un fertil ogor (*Părinte unde să te caut?*). Din acest duh pus de Dumnezeu în simburile ființei lui, pecețluit de lesepzele vieții, poetul, tot prin truda minții, l-a adunat puterile risipite și acum își varsă lacrimile în pumni la picioarele tronului lui Dumnezeu (*Deslegare*).

Ceea ce surprinde, investigînd acest capitol, sînt fără indoiială cunoștințele teologice de care autorul dă dovadă și mai cu seamă transpunerea lor, sub formă de idei, în canoanele poeziei clasice, după cum vom vedea. Astfel, efortul de a-l gîndi pe Dumnezeu, și care nu poate fi văzut (*Fructul opril*) impune convingerea că sursa de inspirație a poetului a fost citatul biblic: «Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată» (Ioan I, 18).

Iscodirile minții îl conving apoi pe autor că Dumnezeu se descoperă și din creațiile Sale, căci el își scrie numele pe ceruri cu fulgere de trăznet și-și rostește glasul cu trnete de nori (*Ploaie mare*). Și aici sursa de inspirație a poetului este psalmul XVIII: «Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mîinilor lui o vestește tărîia».

Născut inger, dar devenit șarpe, prin vicisitudinile vieții, se luptă cu el însuși și roagă pe Dumnezeu să ajungă la puritatea cugetului de prunc (*Vaier*), ceea ce iarăși presupune că sursa de inspirație a poetului au fost cuvintele lui Iisus: «cine nu va primi împărătia lui Dumnezeu ca un prunc, nu va intra în ea» (Luca IX, 17).

Cu acest cuget pur de prunc este acum conceput Dumnezeu.

Mai întii, Dumnezeu este gîndit ca începutul și sfîrșitul a toate, deci și începutul și sfîrșitul poetului (α și ω). Cognomenul «*Alla și omega*» revine de mai multe ori în poezia religioasă voiculesciană de idei.

Apoi Dumnezeu este gîndit și ca atribut creator al lumii. Primul lucrător este «*Cuvîntul*», Cerul și pămîntul sînt niște vaste ateliere. Munca este întiiul născut al

Providenței. În acest sens, poezia *Facerea* merită a fi citată integral, textul ei susținând această afirmație.

«Sta grea vecla neagră de taina unei rodii,
Pumn strîns adînc pe-o beznă de gînd în miez
de zodii.

Tăiș divin Cuvîntul de-odată-a strălucit.

Nedespicalul iată-l s-a spart și risipit :

Curgeau bucăți de haos pe albi de-nceput

Cînd a surfă lumina cu chip de-nții născut

Și, geamăn cu azurul, din gestul ideal

Țînea spăimîntătorul nămol primordial.

Tulpini de legi strălîmpezi luptară cu furtuni

SĂ-mplînte rădăcina în sorburii și genuni.

În cîrduri nebuloase urcau îndrăgostite

Purtînd ascuns în pîntec un cosmos de ursite.

Luceferii sălbatici siliți de albe norme,

Iși făureaua inele din orbite enorme.

Cometele așijderi păunilor nerozi

Zvirleau peste abisuri nălucitoare cozi.

Ici colo cite-un soare abia înfăptuit

Lucea între răsplatii de hăuri țintuit.

Frin spațiile oarbe și vraște de țării

Se deslușeau înalte albastre schelării.

Pe cer rădvan de stele umbla ca pe un șleau

Băteau din palme îngeri că lunile creșteau.

Și-n vilvora rodirii cu scrișnete de dinți,

Năprasnicele ghețuri se deșteptau fierbinți.

Dar aspra zămislire și tuturor izvor,

Părea o fericire giganticul fior.

În pripă mîini intrară cutezătoare-n foc,

Făptură și unealtă s-au măritat pe loc.

Și Duhul ? pe noiane tira din cînd în cînd

Imense aripi triste, o lebădă cîntînd.

Conceput ca judecător, Dumnezeu, la sfîrșitul veacurilor, cu mina-i divină, ca o văpaie, pe o comoară îngropată, va vîntura, la roata dreptății, viața oamenilor, deci și a poetului (*Secretul vieții*), aceasta fiind o aluzie la cap. XXV, vers. 17, din evanghelistul Matei.

În sfîrșit, conceput ca proniator, pe pămîntul uscat de secetă, la mina ridicată a celui Prea Înalt, norii își adună aluatul și cîmpul îngenunchează sub patrafir de ploaie, vîrgat în curcubeie (*Schița pentru o meditație*).

Ca să-și apropie pe Dumnezeu cu mintea, poetul îl aseamănă cînd cu un copac înalt, iar pe el cu o floare din vîrf, care să-i sărute lumina cerească (*Doamne*), cînd cu un miner care nu caută în el nici aurul cugetării, nici diamantul poeziei, ci comoara inimii (*Minerul*), cînd cu un munte cu piscuri înalte, cu poteci tănuite, cu pajști înflorite, cu izvoare limpezi, cu azur și lumină (*N-ai teamă*).

Pînă la urmă, sătul de tras la plugul rațiunii grele, roagă pe Dumnezeu să-l scoată din brazda ei și să-i ajute să urce pe spirala duhului (*Spirala*); deși Dumnezeu este la înfinit de autor, el îi caută împărăția și se consideră contemporan cu el (*Contemporan*); convins că Dumnezeu este atît de mare că nu-l încapă lumea toată, dar că este și atît de mic că începe în inima fiecăruia, deci și în inima poetului, el își permite să-l socotească pe Dumnezeu prizonierul sufletului său (*Prizonierul*).

Cămara lui Dumnezeu fiind încărcată cu multe bunătăți: taine, minuni, putere, înțelepciune, har, slavă și iubire, poetul dorind-o pe aceasta din urmă prin versurile:

«Din toată holda de splendoare

Din visteria de frumuseți și odoare

Nu nădăjduiesc nimic, la nimic alt nu m-aș

bucura.

Doamne, numai dragostea ta aș rîni» (*Tihua*)

Motivul vizionar al îngerilor ocupă și el un loc apreciabil în poezia religioasă voiculesciană de idei. Acestui motiv, proiectat pe sentimentul singurătății cosmice a poetului, îi este dedicat un volum — *Poeme cu îngeri* — în care străbate, de la un capăt la altul, momente de autentică poezie religioasă. Perspectiva urcușului spre desăvîrșire sufletească, îi impun poetului materializarea viziunilor sale îngerești, îi mijlocește concretizarea inefabilului și-i fac posibil triumful ceresc asupra pămîntului. Sub titluri aparent simple, în ritmurile naturii, poetizată, evoluează anghelologia voiculesciană, cu convingerea existenței ei nevăzute, cu boarea ei de fantastic, cu armonia ordinei ei cerești, cu lucrarea ei de slujitoare a lui Dumnezeu și cu solia ei către oameni. Receptiv la fenomenul unei stilistici figurate, marile simțiri ale poetului sint personificate în chipuri de îngeri. Astfel, durerea este un arhanghel trimis de Dumnezeu ca să-l elibereze de cătușele humei, să-i purifice pornirile simțurilor și să-i deschidă calea spre lumina cerească (*Durere*). Iubirea este un heruvim poposit

pe vârful unui munte spre a duce plingerea poetului la Dumnezeu care să-i asculte rugile și să-i vadă trudele (*Plângere către heruvim*). Nădejdea este un înger care-l ține calea cu brațele deschise și care-i stă de pază în primejdii (*Îngerul nădejzii*). Tot un înger îi cercetează ograda inimii năpădită de cucuta și pelinul patimilor (*L-am lăsat de a trecut*) și tot un înger îi taie pădurile de gânduri care se opun în calea mintuirii lui (*În pădurile de gânduri*). Poetul își sprijină destinul în toaig de înger (*Toaig de înger*) și îl însuși se luptă să devină un înger în trup (*Înger aminat*). În sfârșit, îngerii sînt slujitorii tronului dumnezeiesc (*Îngerul din odae*) și luptătorii împotriva diavolilor (*Apus apocaliptic*).

Cu forța talentului său, V. Voiculescu, în poezia sa religioasă de idei, reușește să sensibilizeze și realitatea morală prin admirabile imagini concrete. Investigînd acest gen de poezie, nu e greu să se observe evoluția unei suite de alternative cu caracter moral creștin: «lumină și întuneric», «bine și rău», «fericire și suferință», «iubire și ură», «păcat și slavă» etc.. Din această neîmpăcată confruntare, Făt-Frumos — principiul binelui — răpun pe zmeu — principiul răului. Efortul personal al poetului în această privință se rezumă în strofa :

...«Rîvnind lumina depărtată
Mai bine trist privesc de jos,

Decît să trec neputincios
Cu aripa împrumutată» (*Ganimedea*)

Rezultă de aici că efortul acesta este o putere care se găsește în poet și pe care el o numește «noul mag», adică lumina lăuntrică, după cum sună versurile :

...«Nu mai aștept lumina dinafară ;
O alta-n mine tainic s-a aprins
Și arde-n fund pojarnica ei pară» (*Noul mag*)

În acest proces, lupta dintre lumina zilei și întunericul nopții este lupta dintre lumina binelui și întunericul răului din sufletul poetului. În nemărginitul iezer de lumină al sufletului se afundă umbrele serii păcatului (*Apus de soare*). Într-un amurg, largul ochi al unui lac soarbe nesățios lumina, după cum sufletul poetului soarbe nesățios lumina binelui care sporește în el (*Amurg pe lac*). Cînd primăvara pășește lîn cu flori în poală, din înaltul cer albastru i se revarsă pe umeri pletele bogate ale luminii zilei, așa cum poetului, din înaltu-i cer al mîinții, i se revarsă în suflet bogatele plete ale luminii binelui (*Prometeu*). Luna, răsărind în tinda muntilor sihaștri, calcă pe lespezii de lumină, la fel cum dorința spre desăvîrșire a poetului, răsărind în tinda sufletului său, calcă pe lespezile de lumină ale binelui (*Răsărit de lună*). Lumina țîșnește din atingerea amnarului de cremene, iar binele din atingerea oțelului voinței de amnarul credinței (*Sentența*).

Autorul, aflîndu-și puterea morală în el, luminătorul acestei puteri este suferința. Secura durerii lovind în cocioaba sufletului său a făcut să năvălească în ea soarele, slava și lumina (*Luminătorul*). Din fîntina sufletului, durerea își flutură năframele luminii (*Despărțire*). Ciorchinele de strugure, numai strivit, dă vinul și puterea, iar sufletul, numai ciuruit de alicele durerii, se purifică și devine lumină (*În vie*). Amurgul e frate cu dimineața și durerea e soră cu lumina (*Oboseala*). Din boabele durerii răsare dimineața cu chiot de lumină (*Vinul lumii*). Lumina sosește în noi abită de durere (*Sosește fericirea*). Durerea este o piatră care ascunde în ea vinele de aur ale purificării sufletului (*Piatra auriferă*).

Alt izvor al luminii binelui este iubirea creștină. Abordînd această problemă de morală, poetul se inspiră direct de la cap. XIII din epistola I către Corinteni a Sfîntului Apostol Pavel, unde se află scris nemuritorul imn al dragostei creștine. Conștient că Dumnezeu este iubire, că creștinismul este religia iubirii și că iubirea este o poruncă față de oameni și față de Dumnezeu, poetul, cel dintîi, se luptă să-și însușească aceste idei și să trăiască conform cu ele. Caracteristici generale despre această virtute cardinală impun convingerea că iubirea creștină luminează, încălzește și lucrează. Astfel, ea este farul care luminează fîntina părăsită a nemuririi divine din om, focul care încălzește vatra răcită a inimii și unealta care curăță mărul părăginit al sufletului (*Stă sufletul fără iubire*). Aceleași considerații impun

convingerea că iubirea creștină nu are umbre, nu pierde niciodată și rămâne peste toate. Lărgind cadrul de la descoperirile intime la domeniul infinit al imaginației populare, asemeni împăratului din poveste, care-și trimite pe cei trei fii să-i aducă floarea fericii din locuri neumbrate, tot așa și poetul își trimite fiii — credința, voința (nădejdea) și dragostea — să-i aducă floarea binelui în luptă cu răul. Cel mai mare — credința — cu coif de flăcări și paloș de lumină, nu se mai întoarce; mijlociul — voința (nădejdea) cu arcul și lancia stîrnind vijelie, iar nu se mai întoarce; numai mezinul — dragostea — cu chip de față blajină, îndeplinește dorința tatălui său (Poveste). În luptă cu răul, poetul are nebiruita armă a iubirii ca în versurile:

...«Pot tăbări de-acum asupra-mi zbirii :

Lăsindu-mi, Doamne; cuget pur de prunc,

Mi-ai prins în mină praștia iubirii

Ca în vrăjmaș, cu inima s-arunc (Nebiruita armă).

Iubirea creștină este un luceafăr care țîșnește din adîncul fîntinii durerii (Despărțire) sau un Făt-Frumos care luptă să cucerească tronul luminilor (Crimpei de baladă). După multe trude, poetul simte cum în clopotul inimii sale bate limba dragostei (Clopotul) și cum această dragoste i-a transformat inima într-un aprins motor (Zbor). Se poate spune în continuare că de acum iubirea poetului este o trăire interioară, frecventă în viața lui, care curge pururi involburată (Clepsidra); iubirea poetului este un nor încărcat de ploaie care varsă peste oameni picăturile rodnice ale dragostei (Norul). Din dragoste pentru oameni, altădată, Iisus frîngea piinea și o împărțea flămînzilor, acum, poetul își frînge și el inima și o împarte la toți (Cina cea de taină). Și, în sfîrșit, inima oricărui creștin, cetate trainică și cuib de forțe nebănuite, să închidă în ea, la un loc, și pe oamenii și pe Dumnezeu (Același cântec).

Dacă atunci, cînd s-a vorbit despre virtutea cardinală a iubirii, poezia religioasă voiculesciană de idei a fost o șoaptă, acum însă, cînd este vorba de problema păcatului, această poezie devine un strigăt. În acest strigăt, stihurile comunică ideea într-un limbaj expresiv, plin de patos liric. Cîtorul păcatului este satana, care aduce cu el floarea crimei, geniul putrede, gloriî scîrnave și prinți ai gheenei (Arca răului). Simbolul lui este șarpele, asupra căruia poetul își ridică călcîiul ca să-l ucidă, dar este oprit de strălucirea lui de giuvaier (Șarpele). Gîndit poetic, păcatul este arca răului — o neagră splendoare — al cărei cîrmaci este trufia, ai cărei matoși sînt: vra, desfriul, minia, lenea, etc... și ai cărei călători sînt viciile care zburdă în hamul plăcerilor (Arca răului). Viața omului care închide în ea o lume de minuni: bogății și duimul, clocote de cîntec, cununii de sfințenie, putere și lumină, este strînsă în menghinea păcatului (Bătrînește). Bradul uriaș ne crește cosciugul, pe lemnul lui ne încărcăm blestemul și ia odată cu noi cea mai puternică din amintiri, păcatul (O brad frumos). Zămisliți în păcat, oamenii iubesc păcatul, deci și poetul. Răstignit pe cruce de păcate (Ecce homo) poetul cere lui Dumnezeu să-i fie liman și răscurpărare (Nebunul). Încătușat de păcat, poetul luptă împotriva lui, oțelindu-și voința și aprinzînd lumina binelui (Cum stăm încătușat). Ciocanul greu al păcatului bătînd fără cruțare pe nicovala inimii (Cununa de aur), poetul, ca David, ia praștia voinței în mină și ucide pe Goliat-ul păcatului (O țară!). Strigătul poetului împotriva păcatului devine «glas de clopot» către toți cei din somnul întunecat și greu de suferință, către toți care trăiesc departe de viața dreaptă și adevărată, către foți cei ce calcă în picioare legile vieții. Păcatul stăruie de la începutul lumii și se revarsă peste oameni ca un greu talaz, gata să înăbușe pămîntul. Vizînd desigur societatea capitalistă și îndeosebi clasa sus pusă, poetul o acuză de ură, desfriu, lene, jaf, împilare, vrajbă, păcate care i se cuvî și i se potrivesc (Glas de clopot).

În sfîrșit, V. Voiculescu, în poezia sa religioasă de idei, abordează și problema morală a muncii. Brodată pe elemente biblice, munca este întîiul născut al Providenței, deci este de origine divină. Cerul și pămîntul, așa cum am mai spus, sînt niște vaste ateliere, în care primul lucrător este Dumnezeu. Cîntînd actul creator al muncii, poetul afirmă că pe umeri-i atletici se sprijină întreg universul. Viața împune munca. Ea se face cu brațele și cu mîntea. Cea mai veche taină și

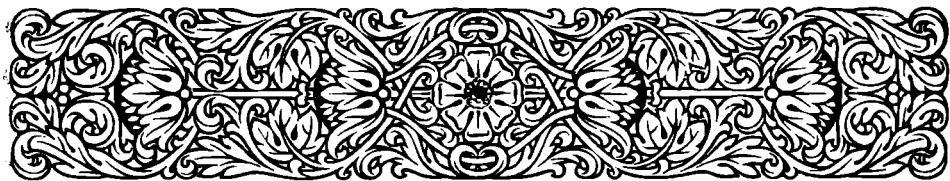
lege de pe lume este munca. Munca este vitejia supremă. Ostașii ei sînt muncitorii. Arma ei neînvinsă este unealta creatoare. Munca luptă cu ruina. Munca îl crește pe om și-l alină. Munca este sfințită de gîndul care o poartă și-i binecuvîntată atît cît clădește (*Imn muncii*).

Poezia religioasă prezentată aci, cu întregul ei fond de evocare, de introspecție și de gîndire, este pentru V. Voiculescu un capitol pasionant, rod al unei luminoase minți care și-a cinstit vocația printr-o largă și totală iubire de Dumnezeu și oameni.

Studiul de față este un modest omagiu adus lui V. Voiculescu și un cald îndemn către preoți de a citi această poezie.

Pr. HORIA CONSTANTINESCU

V. Voiculescu, *Poezii*, vol. I, București, 1968 ; V. Voiculescu, *Poezii*, vol. II, București, 1968 ; V. Voiculescu, *Confesiunea unui scriitor și medic*, în «Gîndirea», XIV, octombrie, 1935, p. 402—403 ; E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, 1937, p. 95 ; B. Munteanu, *Panorame de la litterature roumaine*, Ed. du Sagittaire, Paris, 1938, p. 295 ; Articolul, V. Voiculescu, *poet al spiritului*, în «Gîndirea», XXII, nr. 7, p. 369 ; Al. Busuiocanu, *Poezii gîndirii*, în «Esbos», 1941, p. 152 ; Șerban Cioculescu, V. Voiculescu, «URCUȘ», în «Aspecte lirice contemporane», Casa școalelor, 1942, p. 307 ; *Iluminările lui V. Voiculescu*, în «Creatorii în lumea lor», Fundația regală pentru literatură și artă, 1943, p. 391 ; N. I. Herescu, V. Voiculescu și poezia pură, în «Gîndirea», 1943, august—septembrie, p. 367 ; I. Pillat, V. Voiculescu, în «Gîndirea», 1943, august—septembrie, p. 372 ; Tudor Vianu, *Alegorism*, în «Figuri și forme literare», Casa școalelor, 1964, p. 134 ; I. Negoieșcu, *Un nou Voiculescu*, în «Scriitorii moderni», E.P.L., 1967, p. 174—179 ; Vladimir Streinu, *Opera literară a lui V. Voiculescu* (Prefață la Povestiri, I, 1966, p. 49 ; I. Valerian, *Interviu cu V. Voiculescu*, în cartea «Creatorii prin veac», E.P.L., 1967.

D O C U M E N T A R E

OMILIILE CATEHETICE ALE LUI TEODOR DE MOPSUESTIA

OMILIA A PAISPREZECEA (A TREIA DESPRE SFÎNTUL BOTEZ)

Textul cărții de explicat*: «Tu te îndrepti așadar către Sfântul Botez, și mai întâi dezbraci toate veșmintele tale și ești uns, așa cum trebuie, în întregime cu uleiul pentru ungere. Clericul întiiistătător începe zicînd: «Se unge (N) în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh». După aceea tu cobori în apa sfințită prin binecuvîntarea clericului întiiistătător, care, stînd în picioare și purtînd aceleași odăjdii ca și mai înainte, apropie mîna, o pune pe capul tău și zice: «Se botează (N) în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh».

Și în timp ce a pus mîna pe capul tău și a zis: «În numele Tatălui» el te afundă în apă. Dacă ți-ar fi îngăduit să vorbești în acest moment, tu ai fi zis: «Amin». După ce te-ai cufundat în apă și ai ridicat capul, clericul întiiistătător zice: «Și al Fiului», și în același fel cu mîna te face să te afunzi în apă. Și după ce ridici din nou capul, clericul întiiistătător zice: «Și al Duhului Sfînt», și în același fel cu mîna te face să te cufunzi în apă.

Iar cînd ieși din apă, te îmbraci cu un veșmint cu totul strălucitor. Atunci clericul întiiistătător se apropie și te însemnează pe frunte zicînd: «Se însemnează (N) în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh».

1. Cuvîntul nostru precedent de învățătură l-am oprit la momentul în care voi ați fost însemnați cu uleiul Botezului și ați fost recunoscuți ca fiind aleși și încercați să slujiți în oastea cerească. Or, împărăția cerului s-a manifestat prin iconomia (divină) a Domnului nostru Hristos, Care, după Patimă și Înviere, s-a suit la cer și acolo a statornicit împărăția Sa. Iar noi toți, care am fost chemați la această oaste (cerească), trebuie să avem părășie cu cerul, întrucît se cade ca noi totuși să ajungem acolo unde se află Împăratul nostru, după cum zice El însuși: «Eu vreau ca, acolo unde sînt Eu, să fie și ei» (Ioan XVII, 24). Căci pentru aceasta noi așteptăm «să și domnim împreună cu El», după cuvîntul Fericitului Pavel, «dacă prin răbdare noi îi arătăm dragostea noastră» (II Tim. II, 12), întrucît împreună cu El noi vom fi în cer și vom participa la măreția acestei slave. Pentru această chemare, așadar, ați fost voi însemnați, iar prin această însemnare voi ați fost recunoscuți că sînteți aleși pentru oastea cerească. De aceea, după ce ați ieșit din apă și îndată ce ați primit pecetea, voi ați întins un «orarium» de în pe capul vostru, ca semn al stării de libertate. Întrucît voi ați fost aleși pentru oastea cerească, voi ați fost eliberați de orice participare la lucrurile pămîntești și ați dobîndit starea de libertate pe care o au cei din cer; căci dacă cel ce domnește pe pămînt nu îngăduie cu nici un chip ca vreun sclav să facă parte din oastea lui, cu alții mai mult cel care intră în serviciul cerului trebuie să fie străin de orice fel de robie.

* Fiecare din Omiliile de la a XII-a la a XVI-a este precedată de un text din ritualul cultic pe care Omilia îl explică.

Ca urmare, noi toți, care am dobândit participarea la lucrurile cerești, sintem liberi, după cuvântul Feričitului Pavel: «Acest Ierusalim de sus este liber și este maica noastră a tuturor» (Gal. IV, 26).

2. Iată dar care sînt efectele însemnării; iar ceremoniile în legătură cu aceasta voi le cunoașteți, întrucît am vorbit îndeajuns despre ele în cuvîntul nostru precedent. Iar despre ceremoniile ce urmează trebuie să vorbim acum, întrucît de acum încolo voi trebuie să vă îndreptați către Botezul însuși, prin care se îndeplinește chipul (τύπος) acestei nașteri din nou: pentru că adevărata a doua naștere se va arăta în chip efectiv atunci cînd o veți primi după ce veți învia din morți și cînd veți dobîndi puțința de a redobîndi starea de care moartea v-a lipsit. Căci cel care se naște începe să existe; pe cînd cel care moare încetează, desigur, de a mai exista.

Nașterea cea nouă voi o veți primi deci prin înviere, și datorită ei v-a fost acordat dreptul de a exista încă, așa cum, cînd v-ați născut din femeie, ați început să existați, — existență de care v-a dezbrăcat moartea. Însă această a doua naștere voi o veți primi efectiv la vremea rînduită pentru ca să vă nașteți din nou prin înviere; pe cînd acum, avînd credința în Hristos Domnul nostru și pentru așteptarea bunurilor cerești, voi veți primi, prin aceeași mare Taină, numai chipul (τύπος) și semn (σημείον) al ei; încît, începînd de acum, voi aveți în chip sigur părășie la aceste bunuri viitoare.

3. Tu mergi, așadar, la Sfîntul Botez, care este chipul (τύπος) acestei așteptate nașteri noi, pe care Domnul nostru Hristos o numește o naștere de sus (ἄνωθεν), cînd zice către Nicodim: «De nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă împărăția lui Dumnezeu» (Ioan III, 3), arătînd că cei care vor să intre în împărăția lui Dumnezeu trebuie să se nască dintr-o astfel de naștere. Însă Nicodim își închipuie că această naștere, prin care zice Iisus că trebuie să ne renaștem, este asemănătoare cu nașterea din femeie; de aceea el zice: «Cum este cu puțință ca un om bătrîn să se nască? Au, poate el să intre a doua oară în pîntecele maicii sale și să se nască?» (Ioan III, 4).

Și întrucît Nicodim a arătat că își închipuie că nașterea din care trebuie să ne naștem din nou este o naștere asemenea celei dintîi, Domnul nostru Hristos omite să-i arate pentru a doua oară că de fapt noi vom primi această a doua naștere prin înviere, știînd că pentru înțelegerea lui Nicodim aceasta constituie o realitate prea mare. De aceea acum El îi revelează nașterea «chip» (τύπος) cea care se înfăptuiește în Botezul la care trebuie să vină cei care cred, pentru ca, prin aceste semne, ei să ajungă la bucuria realității, zicînd: «Dacă nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu poate intra în împărăția lui Dumnezeu» (Ioan III, 5). El numește maniera (în care se face aceasta), precizînd «apa»; apoi, arătînd și cauza acesteia, menționează «Duhul». Pentru aceasta El adaugă: «Ce este născut din trup, trup este; și ce este născut din Duh, Duh este» (Ioan III, 6), fără a mai menționa «apa», deoarece ea împlinește într-un fel oarecare rolul (τάξις) de semn și de taină; dar El menționează «Duhul» pentru că prin lucrarea lui are loc această naștere.

Este limpede că prin aceasta El spune că așa cum cel care din trup naște pentru trup este prin fire muritor, trecător, stricăcios și schimbător în orice lucru, tot așa trebuie să ne așteptăm ca, născîndu-ne într-un fel oarecare din Duh, atunci cînd vom fi născuți, noi să devenim, în conformitate cu nașterea noastră, nemuritori prin fire, netrecători și neschimbători în orice lucru.

4. Însă întrebîndu-L din nou cum poate să fie aceasta, Iisus i-a răspuns: «Duhul (vîntul) suflă unde vrea și tu auzi numai glasul lui, dar nu știi de unde vine și nici unde merge. Așa este și oricine este născut din Duhul» (Ioan VIII, 8). El trece «apa» sub tăcere totală; dar prin autoritatea Duhului, și pentru că merită să fie crezut, se confirmă ceea ce constituie ezitare în legătură cu acest subiect. Căci prin cuvîntul: «El suflă unde vrea», El indică suveranitatea cu care El realizează tot ceea ce vrea; de unde urmează că El poate face totul. În adevăr cel care are privilegiul de a putea să facă în chip suveran tot ceea ce vrea poate cu ușurință să săvîrșească absolut tot ce vrea. Așadar El a zis în chip apodictic: «Așa este și oricine este născut din Duhul».

El spune aceasta pentru că noi trebuie să atribuim Duhului o suveranitate deplină ca cele de care avem trebuință să ne fie asigurate prin ceea ce se face de către El, și pentru ca să nu ezitam în nimic, chiar dacă aceasta ar fi prea mare sau prea înalt pentru înțelegerea noastră. Astfel El dă Botezului numele de naștere nouă, pentru că el conține «chipul» (τύπος) acestei nașteri, și pentru că noi luăm «în semn» parte prin Botez la această naștere: în sensul că prin Botez, noi avem parte, fără îndoială și fără discuție, la această naștere.

5. Pentru aceasta și Fericitul Pavel zice: «Noi cei care am fost botezați în Iisus Hristos, în moartea Lui am fost botezați. Noi am fost îngropați împreună cu El în Botez, în vederea morții, pentru ca, așa cum Iisus Hristos a fost înviat dintre morți pentru mărirea Tatălui Său, tot așa și noi să ducem o viață nouă» (Rom. VI, 3—4).

În adevăr altădată și înainte de venirea lui Hristos, prin hotărâre dumnezeiască, moartea stăpânea în chip suveran asupra noastră și nu-i puteau fi rupte în nici un fel legăturile; încît era mare puterea pe care moartea o avea asupra noastră. Însă pentru că Domnul nostru Hristos a murit și a înviat, El a schimbat această hotărâre și a anulat puterea morții. Ca urmare de acum înainte moartea celor care cred în Hristos seamănă cu un somn prelungit, după cum zice Fericitul Pavel: «Acum Hristos a înviat din morți și a devenit pîrgă (începătură) a celor care dorm» (I Cor. XV, 20). El numește «Cei care dorm» pe cei care au fost îngropați după învierea lui Hristos, pentru că ei vor învia și se vor dezbrăca de moarte prin înviere. Așadar pentru că Hristos Domnul nostru a suprimat puterea morții prin învierea Sa, Fericitul Pavel zice: «Noi care am fost botezați în Hristos Iisus, în moartea Lui am fost botezați» (Rom. VI, 3); căci noi știm, zice el, că moartea a fost abolită de Domnul nostru Hristos.

În această credință noi ne apropiem de El și sîntem botezați intrucît dorim să participăm de acum înainte la moartea Lui, în speranța de a participa la aceleași bunuri: să înviem din morți în același fel cum a înviat și El. Din pricina aceasta cînd eu sînt botezat, cufundînd capul meu în apă, eu primesc moartea lui Hristos, Domnul nostru, și doresc să primesc îngroparea Sa; totodată eu mărturisesc încă învierea Domnului nostru: ieșind din apă, eu mă socotesc, într-un oarecare «chip» (τύπος) totodată deja înviat.

6. Ca urmare, intrucît aceste lucruri se prezintă în chip (τύπος) și în semn, vînd să arate că noi nu ne folosim zadarnic de semne, ci ne folosim de realități pe care le mărturisim și pe care le dorim fără ezitare, el zice: «Dacă, în adevăr, noi am fost împreună cu El răsădiți în moartea Lui, noi vom fi de asemenea (răsădiți) și în învierea Sa» (Rom. VI, 5). El confirmă ceea ce este acum prin ceea ce va fi; și prin excelență a ceea ce trebuie să fie arată că merită să credem în măreția chipurilor (τύπος). Or, chipul acestor lucruri este Botezul, prin lucrarea Sfîntului Duh. În speranța bunurilor viitoare, tu primești darul Botezului și pentru aceste bunuri tu te prezinți la darul Botezului, încît tu mori și înviezi împreună cu Hristos, te nașli la o viață nouă, realizezi chipul (τύπος) acestei cu adevărat a doua nașteri, în așa fel că, atraș de aceste semne, tu te apropii să participi la realitatea lor.

De fapt, dacă tu ai spune că măreția semnelor și a tainelor constă în apa văzută (a Botezului), ar fi păgubită realitatea și pe primul plan ar trece ceea ce se săvîrșește. Însă intrucît această a doua naștere se desăvîrșește prin lucrarea Duhului Sfînt, pe care tu o primești acum în Taină ca un fel de arvună, — mare este Taina ce se săvîrșește și de temut este superioritatea semnelor. Această taină este vrednică de credință și ea ne va da desigur și puțința de a participa la bunurile viitoare. În adevăr, dacă noi am primit oa arvună a bunurilor viitoare harul Sfîntului Duh, prin care noi ne împărtășim acum de aceste Taine, noi așteptăm de asemenea să ne bucurăm și de bunurile viitoare.

Pentru aceasta Fericitul Pavel zice: «În El noi am crezut și am fost însemnați ca și cu o pecete cu Duhul Sfînt al făgăduinței, care este arvună a moștenirii noastre spre strălucirea slavei Sale» (Efes. I, 13—14). El numește harul pe care noi l-am primit aici jos prin Duhul Sfînt «Duhul făgăduinței», intrucît noi am primit

acest har ca făgăduință a bunurilor viitoare. Dar el zice de asemenea: «arvună a moștenirii noastre», întrucît prin ea avem deja parte de bunurile viitoare.

7. Într-un alt loc Fericitul Pavel zice: «Dumnezeu este Cel ce ne întărește pe noi împreună cu voi în Hristos și ne-a uns și ne-a însemnat cu pecete și a dat arvuna Duhului în inimile noastre» (II Cor. I, 21—22). Iar în altă parte el zice: «Și nu numai atât, ci și noi care avem pîrga Duhului, și noi suspinăm în noi înșine și așteptăm adopțiunea filială (înfierea) pentru izbăvirea trupului nostru» (Rom. VIII, 23).

Noi am primit aici jos «pîrga Duhului», întrucît plenitudinea harului o vom primi atunci cînd ne vom bucura de realitatea însăși. În adevăr, zicînd că «noi așteptăm înfierea pentru izbăvirea trupului nostru», el arată că aici jos noi primim chipul (τύπος) înfierii, pe cînd înfierea însăși o vom primi atunci cînd ne vom naște din nou și vom învia din morți, cînd vom deveni totodată nemuritori și nestrîcicioși și cînd vom dobîndi suprimarea deplină a tuturor suferințelor noastre trupesti. «Izbăvirea trupului nostru», de care vorbește Apostolul, este în chip evident faptul de a primi nestrîciciunea și nemurirea, deoarece prin aceasta se va înfăptui suprimarea deplină a suferințelor noastre trupesti.

Asemenea este virtutea Sfîntului Botez; el îți dă speranța bunurilor viitoare, îți oferă participarea la aceste bunuri așteptate, cînd tu ești botezat. Botezul te face să primești, prin darul Sfîntului Duh, pîrga acestor daruri viitoare în chipurile (τύπος) și tainele lor.

8. «Tu înaintezi deci către Sfîntul Botez și în primul rînd tu te dezbraci de toate veșmintele tale». Întrucît Adam a fost gol la început și nu se rușina de loc de sine însuși; dar după ce a călcat porunca și a devenit muritor, el a avut nevoie de un veșmînt străin, tu — care te prezinți la darul Sfîntului Botez, ca să te naști din nou prin el și să devii, ca în chip (τύπος), nemuritor — trebuie mai întîi să scoți veșmintul tău, care este semnul mortalității și dovada convingătoare a hotărîrii care a silit pe om să aibă nevoie de veșmînt.

Iar cînd tu te-ai dezbrăcat de veșmînt, «tu ești uns în întregime, așa cum se cuvine, cu uleiul de ungere», ca indiciu și semn că tu vei primi veșmîntul nemuririi cu care vei fi îmbrăcat prin Botez. Așadar, dezbrăcîndu-te de veșmîntul care constituie dovada mortalității, tu te îmbraci prin ungere cu semnul veșmîntului nestrîciciunii, pe care tu aștepti să o primești prin Botez.

«Și ești uns în întregime». Veșmîntul nu atinge toate părțile trupului; căci, chiar dacă veșmîntul ar avea contact cu toate părțile exterioare, el nu poate atinge totuși pe cele dinăuntru; or, firea noastră întregă se va îmbrăca în nestrîciciune în momentul învierii; și atunci tot ce este în noi — fie că este dinăuntru ori din afară —, va trece sub toate aspectele la nestrîciciune, după lucrarea Duhului Sfînt care va avea atunci loc în noi. Tu primești deci această ungere, în timp ce clericul întîistătător «începe a zice: Se unge (N) în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt», iar cei rînduiți pentru aceasta ung corpul tău întreg.

9. După ce a fost săvîrșită ungerea, la momentul indicat, «tu cobori în apa sfințită prin binecuvîntarea clericului întîistătător». Desigur tu nu ești botezat în apă obișnuită, ci în apa unei a doua nașteri și această apă nu poate deveni așa decît prin venirea Duhului Sfînt.

Este nevoie ca mai întîi clericul întîistătător, după legea (νόμος) slujirii preoțești, folosind cuvintele stabilite să ceară lui Dumnezeu ca harul Duhului Sfînt să vină peste apă, să o aducă în starea de a fi vrednică de o astfel de naștere de temut și să o transforme în «sinul» unei nașteri sacramentale; întrucît Domnul nostru a răspuns lui Nicodim — care-L întrebă: «Poate cineva să intre pentru a doua oară în sinul mamei sale și să se nască din nou?» —: «Dacă nu se va naște din apă și din Duh, nu va putea intra în împărăția lui Dumnezeu» (Ioan III, 5). Aci se arată că așa cum în nașterea trupească sinul matern primește un germen, dar mîna lui Dumnezeu formează fătul după hotărîrea de la început, tot așa, în Botez, apa devine sîn (matern) pentru cel ce se naște, dar harul Duhului Sfînt formează pe cel care este botezat pentru o a doua naștere și îl face cu totul altul.

Așadar, așa cum un germen pătrunde în sinul matern, fără să aibă nici viață, nici suflet, nici simțire, dar fiind format prin mîna lui Dumnezeu el devine om viu,

dotat cu suflet și simțire și cu o fire capabilă de orice lucrare omenească, tot așa și în Botez: în apă cade, ca într-un sin matern, cel care este botezat ca un germene fără a avea vreo înfățișare și semne de fire nemuritoare; însă, când el a fost botezat și când el a primit harul dumnezeiesc și spiritual, el devine cu desăvârșire cu totul altul; el este acum format dintr-o fire nemuritoare în locul celei muritoare, nesticăcioase în locul celei stricăcioase; din fire schimbătoare ea devine neschimbătoare și în întregire cu totul alta, datorită puterii suverane a Celui care formează această nouă fire.

10. Și așa cum cel care se naște din femeie are puterea de a vorbi, de a înțelege, de a merge și de a lucra cu mințile sale dar este prea slab pentru toate aceste acțiuni, cu trecerea timpului însă, după hotărîrea dumnezeiască, el primește aceste lucruri; tot așa și acum cel care se naște în Botez posedă în sine întreaga putere a firii nemuritoare și nesticăcioase cu toate însușirile ei, dar este incapabil să o pună imediat în acțiune, să o facă să lucreze și să manifeste însușirile ei pînă în momentul pe care ni l-a fixat Dumnezeu, când vom învia din morți și când ne va fi acordată exercitarea deplină și desăvârșită a nesticăciunii, a nemuririi, a ne-suferirii și a statorniciei.

În adevăr cel ce se botează și primește prin Botez puterea acestor facultăți va primi exercitarea lor efectivă numai atunci cînd el nu va mai fi trupesc («psihic»), ci spiritual; atunci cînd prin lucrarea Duhului Sfînt trupul lui va fi făcut nesticăcios și sufletul lui neschimbător; atunci el le va deține pe amîndouă prin propria sa putere și le va păstra, după cum zice Fericitul Pavel: «Semănat în stricăciune, el va învia fără stricăciune; semănat în slăbiciune, el va învia în putere; semănat în necinste, el va învia în slavă; semănat trupește («psihic»), el va învia trup spiritual» (I Cor. XV, 44). El arată că nesticăciunea, slava și puterea le va obține atunci omul prin lucrarea Sfîntului Duh, lucrare care va cuprinde sufletul și trupul omului, așezînd sufletul în nemurire și trupul în schimbare. Și că trupul pe care îl va lua omul înviînd din morți va fi spiritual și nu trupesc («psihic»).

Dar pentru că toate aceste lucruri nu stau în firea apei, ci în lucrarea Sfîntului Duh, Care le transmite în Botezul cu apă, clericul înfîlțător, începînd după rînduiala (νόμος) preotească, folosește formule consacrate și binecuvîntări. El cere ca harul Sfîntului Duh să vină asupra apei și să o facă, prin această venire sîntă și de temut, să devină desăvârșită în vederea împlinirii tuturor acestora: să devină un sin vrednic în vederea unei noi intrări în lume, ca cel ce coboară în apă să fie format din nou prin harul Sfîntului Duh și să se nască din nou cu o altă fire omenească superioară.

Atunci cînd apa a devenit desăvârșită prin venirea Sfîntului Duh și a dobîndit o astfel de putere, nu cobori în ea îndată, așteptînd să primești, printr-un fel de comportare adecvată, o viață nouă.

11. Trebuie să gîndești că tu intri în apă ca într-un fel de cuptor și că acolo tu ești format din nou în așa fel ca să treci la o fire superioară: tu lași acolo starea veche muritoare și primești o fire total nemuritoare și nesticăcioasă. Iată încă pentru ce aceste lucruri legate de naștere au loc pentru tine în apă: pentru că tu ai fost făcut, la început din pămînt și din apă, și pentru că apoi, cazut în păcat, tu ai primit o totală stare de stricăciune prin condamnarea la moarte.

Așa cum olarii au obiceiul ca să fasoneze a doua oară în apă vasele care s-au stricat cînd le modelau, și modelate din nou vasele capătă forma pe care o vor olarii, tot așa Dumnezeu a poruncit profetului Ieremia să meargă la olar; iar cînd profetul a mers la olar și a văzut lucrul acestuia — că ceea ce se stricase era format din nou în apă și modelat în forma de la început —, Dumnezeu a zis către profet: «Oare, nu pot Eu să lucrez ca acest olar, față de voi, casă lui Israel?», zice Domnul (Ier. XVIII, 1—6). Pentru că și noi am fost modelați din pămînt și din noroi — «în adevăr tu ai fost făcut din noroi ca și mine» (Iob XXXIII, 6) și «întă celor care locuiesc în casă de noroi, întrucît din același noroi sintem și noi înșine» (Iob IV, 19) — și pentru că noi sintem căzuți și am fost pervertiți prin păcat, căci condamnarea la moarte ne-a pricinuit o stricăciune deplină. Însă în continuare, Ziditorul și Stăpînul nostru, după puterea Sa de negrăit, ne va modela din nou El,

Care a desființat moartea prin înviere, ne-a dăruit tuturor speranța de a fi mântuiți dintre morți și de a trece într-o lume mai bună decât aceasta; în așa fel că nu numai că noi vom exista încă, dar totodată vom fi și nemuritori și nesticăcioși.

12. Iar noi îndeplinim în Botez și în apă chipul (τύπος) și semnele acelor lucruri, pe care noi le credem că sînt așa cum nimeni nu le poate descrie. Botezul este un semn obligatoriu pe care Tradiția ne-a transmis să-l săvîrșim; întrucît noi șocim că, după fire, am fost făcuți din noroi, dar, căzînd în greșeală, păcatul ne-a corupt și prin aceasta a urmat condamnarea la moarte; însă harul dumnezeiesc oferindu-ne o fire nemuritoare, s-a arătat pentru noi o înnoire și o restaurare, pe care nimeni dintre oameni nu o nădăjduia și care nu urcase în inima lor.

Așadar noi împlinim prin apă semne și taine și sîntem iarăși înnoiți și modelați după lucrarea Duhului Sfînt care se săvîrșește în această apă; datorită ei, prin mijlocirea Tainei, dobîndim acum ca în chip aceste bunuri noi, care venim la Botez și care, în lumea viitoare, vom dobîndi în chip efectiv o reinnoire de negrăit a firii noastre.

13. Așa cum un vas făcut de olar este modelat și apoi remodelat în apă atîta vreme cît subzistă firea lui și el este încă maleabil și noroi, și atîta vreme cît nu a fost trecut prin foc, căci după ce a fost ars în foc nu mai există nici o posibilitate de a fi din nou fasonat și modelat, tot așa și pentru noi acum: aflîndu-ne în fire muritoare trebuie să primim această reinnoire prin Botez; însă, după ce noi vom fi din nou modelați prin Botez și după ce noi vom primi harul Duhului Sfînt, care ne va întări mai mult decît orice fel de foc, noi nu vom mai primi o a doua reinnoire, deci nici nu vom mai aștepta un alt Botez, — așa cum noi nu nădăjduim decît o singură înviere prin care vom deveni nemuritori și nu vom mai cădea în moarte și nici nu vom mai avea nevoie de o a doua reinnoire, întrucît Domnul nostru Hristos însuși, după cum zice Feriçitul Pavel, «a înviat din morți și nu va mai muri și moartea nu-L va mai stăpîni» (Romani VI, 9).

14. Iată așadar ce se va întîmpla cu tine prin harul Sfîntului Botez. Dar ca să știi de acum înainte Cine este cauza tuturor acestor bunuri, Cine este cel care introducîndu-te în cuptor te reinnoiește acum, Cine este cel care te trece într-o fire superioară, Cine este cel care te face nemuritor din muritor cum erai, Cine este cel care te aduce de la stricăciune la nesticăciune, ține seama că: clericul întîistălător stînd în picioare și întinzînd mina o pune pe capul tău și zice: «Se botează (N) în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh». El poartă aceleași odăjdii (σχημα) ca și mai înainte», aceleași pe care le purta cînd tu erai ingenușcheat și el te însemna pe frunte, aceleași pe care le purta cînd sfințea apa și aceleași pe care le purta cînd a săvîrșit slujba darului Botezului, întrucît se cuvine ca, în timpul întregii Taine, el să săvîrșească slujba purtînd aceste odăjdii (σχημα), în care este o indicație a lumii înnoite în care prin mijlocirea Botezului, tu vei fi trecut.

El zice: «Se botează (N) în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt» ca și cînd prin aceste cuvinte țî-ar indica Cine este cauza acestui har. El zice și: «Se însemnează (N) în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt» și «Se botează (N) în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt», întrucît aceasta corespunde tradiției Domnului nostru, Care a zis: «Mergeți, vestiți Evanghelia la toate neamurile și botezați-le în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt» (Matei XXVIII, 19). El arată prin aceste cuvinte că pricina deplină a acestor bunuri este «Tatăl și Fiul și Duhul Sfînt»: firea care există din toată veșnicia și este cauza a toate, aceeași prin care noi sîntem de la început și prin care acum așteptăm să fim reinnoiți; deoarece nu este cu putință ca una să fie cauza formării noastre celei dintîi și alta să fie cauza acestei de a doua formări, mult mai presus decît cea dintîi.

În primul rînd este sigur că Cel care a voit ca la început să ne facă muritori este Același care acum binevoiește să ne facă nemuritori; că Cel care la început ne-a făcut stricăcioși este Același care acum ne face nesticăcioși. Căci El a voit să ne facă la început supuși suferinței și stricăciunii, iar la sfîrșit ne face nesupuși suferinței și nesticăcioși, întrucît El este stăpînul și poate face și una și alta. În adevăr este frumos și potrivit ca El să ne aducă de la ceea ce este inferior la ceea ce este superior, pentru ca în această trecere de la mediocru la grandios noi să

avem o înțelegere măreață despre Creatorul nostru, cauza tuturor bunurilor noastre. El ne-a făcut la început așa cum l-a bineplăcut și cum a voit, iar la sfârșit ne-a adus la starea superioară pentru ca noi să învățăm, din această trecere la starea superioară, să-L cinstim pe El Care este cauza și a stării noastre celei dinli; și întrucît noi avem nevoie de El pentru a trece la starea superioară, noi trebuie să înțelegem că de la început noi nu am fi putut exista, dacă El nu ne-ar fi adus la ființă.

15. Pentru aceasta clericul întîistătător, avînd mina așezată pe capul tău, zice: «Se botează (N) în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt». El nu zice: «Eu botez», ci «Se botează», — tot așa cum cu puțin mai înainte el nu zisese: «Eu însemnez», ci «Se însemnează», căci el nu trebuia să zică «Eu botez» și «Eu însemnez», ci «Se botează» și «Se însemnează», întrucît nimeni dintre oameni nu este în stare de un astfel de dar pe care numai harul dumnezeiesc îl poate face. Și el precizează îndată prin cine este însemnat și botezat; căci cuvîntul: «În numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh» arată Cine este cauza a ceea ce se săvîrșește, iar în ceea ce privește pe clericul întîistătător, el se arată supus și în slujba a ceea ce se lucrează.

El descoperă cauza care dă putere acestor ritualuri. În adevăr, cînd el zice: «În numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt» el îi descoperă prin aceste cuvinte cine este cauza a ceea ce se săvîrșește. Pentru că, așa cum atunci cînd Petru zice: «În numele lui Iisus din Nazaret, ridică-te și mergi» (Fapte IV, 6), el desemnează pe Hristos drept cauză a ceea ce se întîmplă și ca pe Cel ce va da aceleia puterea de a se vindeca și de a merge, tot așa cînd clericul întîistătător zice: «În numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt» el indică drept cauză a bunurilor care ne sînt date prin Botez pe Tatăl și pe Fiul și pe Duhul Sfînt. Prin această cauză se împlinesc reînnoirea; prin ea ne este dat să ne naștem din nou; prin ea noi sîntem modelați ca oameni noi, nemuritori, nestrîcacioși, nesupuși suferinței și neschimbători; prin ea noi lepădăm vechea înrobire și dobîndim starea de libertate, în care se află înlăturarea totală a relexor și bucurarea de aceste bunuri pentru todeauna inefabile.

16. Prin urmare clericul întîistătător zice: «În numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt», ca și cînd ar zice: «Învocînd pe Tatăl și pe Fiul și pe Duhul Sfînt». Căci și profetul Isaia zice: «Doamne, în afară de Tine nu cunoaștem pe altul, cu numele Tău sîntem numiți» (Isaia XXVII, 13), voină să spună că în afară de Tine noi nu recunoaștem alt Stăpîn, cauză a universului; prin Tine a avut loc desființarea tuturor relexor și de la Tine așteptăm să primim bucurarea de toate bunurile noastre; din tradiție am învățat ca pe Tine să Te chemăm la tot ceea ce avem nevoie; Tu ești pricina universului; și Tu singur poți să dai orice lucru și poți să-l faci cum voinști Tu.

Tot așa clericul întîistătător zice: «În numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt», ca și cînd ar zice: noi sîntem botezați invocînd pe Tatăl și pe Fiul și pe Duhul Sfînt; Aceasta este firea pe care noi o invocăm pentru bunurile așteptate, Ea este cauza universului și Ea singură poate face totul cum vrea Ea.

De asemenea el nu zice nici: «În numele Tatălui, și în numele Fiului, și în numele Duhului Sfînt». Pentru că fiecare dintre aceste nume este un nume particular care nu este comun celorlalți. În adevăr, alta este numele Tatălui și alta este numele Fiului și alta este numele Duhului Sfînt. Pentru că numele pe care-l pronunță clericul întîistătător nu este numele sub care este invocată fiecare din aceste trei Persoane, adică Tatăl sau Fiul sau Duhul Sfînt; ci numele pe care-l rostește în invocarea — în care noi chemăm cauza bunurilor este firea existentă din toată veșnicia: firea Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfînt.

De asemenea el zice: «În numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt» pentru că unică este invocarea prin care noi chemăm pe Tatăl și pe Fiul și pe Duhul Sfînt. Căci noi nu invocăm ca pe o cauză diferită pe Tatăl, și ca pe o cauză diferită pe Fiul, și ca pe o cauză diferită pe Duhul Sfînt; ci întrucît unic este pentru noi obiectul acestei invocări, obiect spre care noi căutăm ca să dobîndim bucurarea de aceste bunuri pe care le așteptăm prin mijlocirea Botezului, pe drept

cuvînt noi afirmăm că unic este și numele pe care-L invocăm, numele prin care chemăm pe Tatăl și pe Fiul și pe Duhul Sfînt.

17. Inchipuieste-ți așadar, că aceste apelări împlinesc într-un fel rolul (τάξις) de rugăciune și cînd zice: «În numele Tatălui», socotește că clericul întîistătător zice: Dă, Tată, aceste bunuri veșnic inefabile pentru care acesta este botezat acum. Și cînd zice: «Și al Fiului», socotește că zice: Dăruiește, Fiule, darul bunurilor Botezului. Și cînd zice: «Și al Duhului Sfînt», socotește că zice: Dă, Duhule Sfînte, în Botez aceea pentru care cel care este botezat a venit acum.

Pentru că, așa cum atunci cînd Petru zice: «În numele lui Iisus Hristos din Nazaret, ridică-te și mergi», el vrea să spună: Dă, Doamne Iisuse Hristoase, acestuia puterea de a se ridica și de a merge, tot așa cînd clericul întîistătător zice: «În numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt», el nu spune nimic altceva decît: Tată și Fiule și Duhule Sfînte dăruiește celui care este botezat harul de a se naște din nou.

Cuvîntul «În numele lui Iisus Hristos din Nazaret, ridică-te și mergi» este același lucru cu cuvîntul: «Enea, Iisus Hristos te vindecă» (Fapte IX, 34); căci, așa cum atunci descoperirea lui Enea, care fusese vindecat și celor care erau de față, cine este cauza vindecării, tot așa și acum cuvîntul «În numele lui Iisus Hristos din Nazaret» descoperă cine este în adevăr cauza vindecării. Asemenea este și cuvîntul rostit acum: «În numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt», căci arată Cine este cel care dă prin Botez aceste daruri: nașterea din nou, reînnoirea, nemurirea, nescricăciunea, starea de a nu fi supus suferinței, statornicia, eliberarea de moarte, de înrobire și de toate relele, bucurarea de libertate și împărtășirea de bunurile așteptate, care sînt inefabile. Căci pentru aceasta se botează cel ce vine la Botez. Iar invocarea Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfînt se face ca tu să știi de la cine trebuie să aștepti bunurile Botezului.

18. Atunci «clericul întîistătător îți pune mîna pe cap și zice: «În numele Tatălui» și, în timp ce el vorbește, te face să te afunzi în apă». Iar tu te supui lui; urmînd indicarea mîinii clericului întîistătător, a glasului și a gestului mîinii lui, în același timp tu te scufunzi în apă; și tu apleci capul ca pentru a arăta prin aceasta asentimentul tău și pentru a mărturisi că de la Tatăl tu primești bunurile Botezului după cuvîntul clericului întîistătător. «Dacă, în adevăr, tu ai putea vorbi, atunci, tu ai zice și: Amin», cuvînt care, după părerea noastră, arată asentimentul nostru la ceea ce rostește clericul întîistătător, după cuvîntul Fericitului Pavel: «Cum va zice «Amin» la mărturisirea ta cel ce ține locul omului simplu (ἰδιώτης)» (I Cor. XIV, 16). El arată că cuvîntul «Amin» este răspunsul dat la mărturisirile clericilor întîistătători de către cei care reprezintă poporul; și prin acest cuvînt ei fac cunoscut asentimentul lor cu ceea ce s-a spus. Întrucît însă, în momentul Botezului, tu nu poți vorbi, căci trebuie să primești reînnoirea prin Taine în tăcere și în temere, tu arăți asentimentul tău întreg cu ceea ce zice clericul întîistătător, inclinînd capul în momentul cînd te afunzi sub apă.

19. «Deci după ce tu te afunzi și ridici capul, clericul întîistătător zice din nou: «Și al Fiului», și în același fel el te face cu mîna să te afunzi», și cufundîndu-te din nou, tu arăți în același fel asentimentul tău cu cuvîntul clericului întîistătător și faci semn că tu aștepti de la Fiul să primești bunurile care provin prin Botez.

«Tu ridici capul. Dar din nou clericul întîistătător zice: «Și al Duhului Sfînt», și, în același fel, te apasă cu mîna și te afundă». Iar tu din nou te afunzi, făcînd cu umilință semn că faci aceeași mărturisire și acum, că de la Duhul Sfînt tu aștepti bunurile care provin din Botez. Apoi tu ieși din apă. Căci atunci cînd clericul întîistătător zice «Tatăl», tu te afunzi și apoi ridici numai capul, dar tu însuși nu ieși din apă; dar cînd zice «Și al Duhului Sfînt», completînd invocarea Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfînt, el precizează atunci că nu-ți mai lipsește nimic din ceea ce ni s-a poruncit să invocăm drept cauză a bunurilor așteptate; și atunci, în timp ce te afunzi și ridici capul, tu ieși cu totul din apa Botezului pentru a primi împlinirea (τελειωσις).

20. De trei ori tu te afunzi în apă și fiecare din aceste afundări este identică cu celelalte: o dată în numele Tatălui și o dată în numele Fiului și o dată în numele

Duhului Sfint; după cum este numit fiecare dintre Ei, tu știi că există o perfecțiune egală între Ei și că fiecare este capabil să procure bunurile care provin din Botez.

Tu te cobori o singură dată în apă, dar te afunzi de trei ori după cuvântul clerului: întiiistător; și după aceea o singură dată ieși din apă; în așa fel ca tu să știi că unic este Botezul și că unul este harul pe care-l revarsă aici Tatăl și Fiul și Duhul Sfint, Care nu se separă în nici un fel unul de altul, pentru că firea lor este una. Din cauza aceasta, cu toate că fiecare dintre Ei poate acorda darul, după cum o indică afundarea pe care tu o faci în numele fiecăruia dintre Ei, totuși noi socotim că Botezul este desăvârșit cind are loc invocarea către Tatăl și către Fiul și către Duhul Sfint. Pentru că una este *οὐσία* și una este Dumnezeu, noi trebuie să înțelegem că una este voința (*θέλημα*) și una este lucrarea prin care este de regulă împlinit orice lucru față de creatură de către Tatăl și Fiul și Duhul Sfint.

Ca urmare noi așteptăm nașterea din nou, a doua creație, și într-un cuvânt toate bunurile Botezului numai invocând pe Tatăl și pe Fiul și pe Duhul Sfint; și apoi socotim că această invocare este pentru noi cauza tuturor bunurilor.

21. Pentru aceasta și Fericitul Pavel zice: «Un singur Domn, o singură credință, un singur Botez, un singur trup, și un singur Duh, un singur Dumnezeu al totului și prin totul și în noi toți» (Efes. IV, 4—6). Ceea ce spune el nu înseamnă că: Cel care este Domn nu este nici Dumnezeu nici Duh; nici că Cel ce este Dumnezeu nu este nici Domn nici Duh; și nici că Cel care este Duh nu este nici Domn nici Dumnezeu; deoarece în chip necesar Cel care este Domn este și Dumnezeu și este și Duh; și Cel care este Dumnezeu este și Domn și este și Duh; iar Cel care Duh în adevăr — adică Duh Sfint — este și Dumnezeu și este și Domn.

Prin aceasta el ne învață că unica domnie este Dumnezeirea unică. Unică este *οὐσία* — fără corp și fără limită — a Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfint, cea care la Botez ne dă adopțiunea filială, cea în care noi credem, în care sîntem botezați și în care devenim toți un singur trup prin lucrarea săvârșită la Botez în noi de către Duhul Sfint. Prin această lucrare noi devenim fii ai lui Dumnezeu și unicul trup al Domnului nostru Hristos, pe Care noi îl desemnăm drept cap al nostru, întrucît El este din firea noastră și întrucît El, cel dintîi, a înviat din morți pentru ca prin El să primim părășia la aceste bunuri. Și noi numind pe Tatăl și pe Fiul și pe Duhul Sfint am primit cauza bunurilor.

De fapt, Fericitul Pavel nu ar fi zis că una este credința în Tatăl și în Fiul și în Duhul Sfint, dacă el ar fi crezut că firea Lor este diferită; și nici n-ar fi zis că unic este Botezul în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfint, dacă ar fi știut că voința, puterea și lucrarea Lor sînt diferite.

Însă este sigur că credința noastră este una pentru că una este *οὐσία* în care noi credem; și unic este Botezul pentru că unică este voința Celor care sînt invocați, unică este puterea și lucrarea care ne face să ne naștem din nou și să devenim un singur trup al lui Hristos, noi toți care desemnăm Cap al nostru pe Domnul nostru Hristos, Care după trup a fost asumat dintre noi și El este cel dintîi înviat din morți și astfel ne-a asigurat participarea la înviere; prin aceasta noi așteptăm ca trupul nostru să devină asemenea cu trupul Său, după cuvîntul: «Cît despre noi, slujirea noastră este în cer de unde noi așteptăm ca Mîntuitorul nostru, Domnul nostru Iisus Hristos, Care a schimbat trupul umilirii noastre pentru ca el să devină după asemănarea trupului Său de slavă» (Filip. III, 20—21).

22. Ceea ce noi săvârșim la Botez sînt chipuri (*τύπος*) și semne, dar vor avea loc în chip efectiv la înviere. Prin urmare noi sîntem numiți și trupul Domnului nostru Hristos după cuvîntul Fericitului Pavel, iar Capul nostru este Hristos Domnul nostru, întrucît, zice el, Hristos este Capul, «prin care întreg trupul este întocmit și legat și crește creșterea lui Dumnezeu» (Col. II, 19).

Desigur, Domnul nostru Hristos însuși a fost văzut — înainte de învierea din morți — primind Botezul de la Ioan Botezătorul în apa Iordanului, pentru a înfățișa de mai înainte prin aceasta modelul (*τύπος*) Botezului de acum pe care, prin harul Său noi îl vom primi. Căci: «întrucît El a fost cel dintîi-născut din morți», cum zice Fericitul Pavel, «ca să fie El în toate lucrurile cel dintîi» (Col. I, 18), El nu a voit să fie pentru tine cel dintîi numai în realitatea învierii, ci și în chipul (*τύπος*) ei; pentru aceasta El a primit chiar să fie botezat de către Ioan Botezătorul și prin aceasta El a schițat chipul (*τύπος*) harului Botezului de acum pe care tu îl vei primi, în așa fel încît El devine capul tău și în aceasta.

Și de fapt, Fericitul Ioan Botezătorul îi zice: «Eu am nevoie să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine», ca să arate că între el însuși și Iisus Hristos este o mare diferență. Însă Iisus i-a zis: «Lasă acum, căci așa se cuvine ca să împlinim toată dreptatea» (Matei III, 14—15). Iată ce vrea să spună: dreptatea este constituită prin har în Botez și prin mâinile tale se cuvine ca ea să-și facă intrarea între cei care sînt supuși Legii (νόμος); în acest fel și Legea apare cinstită de faptul că prin ea are loc intrarea acestei dreptăți.

23. Prin urmare, Domnul nostru însuși a fost botezat de Ioan, dar acesta nu a fost botezul lui Ioan, care era un botez al pocăinței pe care Ioan îl făcea pentru iertarea păcatelor, botez de care Domnul nostru nu avea nevoie, căci El era absolut liber de orice păcat. El a fost însă botezat cu Botezul nostru pentru noi reprezentînd de mai înainte chipul (τύπος) Botezului nostru în Botezul Său.

De aceea a primit și El pe Duhul Sfînt, Care s-a arătat coborînd în chip de porumbel și s-a oprit asupra Lui, cum spune Evanghelistul (εὐαγγελιστής). Iar Ioan nu putea să dea pe Duhul Sfînt, căci el zicea: «Eu vă botez în apă; dar printre voi se află Acela pe Care voi nu-L cunoașteți și Care vă va boteza în Duhul Sfînt și în foc» (Matei III, 11), arătînd limpede că el nu avea puterea să dea pe Duhul Sfînt, întrucît el primise numai a boteza în apă cu un botez al pocăinței, pentru iertarea păcatelor.

Apartinerea Mintuitorului puterea de a da pe Duhul Sfînt a Căruia pîrgă El ne-o dă acum în Botez (Rom. VIII, 23) ca nădejde a bunurilor viitoare, pe care făgăduiește să ni le dea, în întregime la vremea învierii, cînd firea noastră va dobîndi cu desăvîrșire ridicarea deplină la o stare superioară.

24. Trebuie deci să știi că tu ești botezat cu acest Botez al Domnului nostru Hristos cu care El a fost botezat fiind în trup; pentru aceea tu ești botezat «în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt», deoarece acest Botez a fost schițat în fapt atunci în același chip (τύπος).

În adevăr, Tatăl, de departe (din cer), a zis cu glas înalt: «Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit» (Matei III, 17). Prin aceasta El arăta cu adevărat harul adopțiunii filiale, în vederea căreia are loc Botezul de acum. De fapt, a zice: «Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit» este tot una cu a spune acum: iată adevărata adopțiune filială; aceasta care se botează este «cel iubit» și el Mi-a bineplăcut; cel botezat este fiul care a primit această adopțiune filială, care este cu mult superioară față de adopțiunea evreilor, care era supusă schimbării, după cuvintele: «Eu v-am zis: voi sînteți dumnezei și voi totți sînteți fii ai Celui preainalt, dar ca oameni voi veți muri» (Ps. LXXXI, 6—7). Adopțiunea de acum rămîne statornică și definitivă; căci cel care va primi această adopțiune filială rămîne nemuritor; desigur el trece în chip (τύπος) la adopțiunea filială care va avea loc în realitate la înviere, care-l va transforma într-o fire nemuritoare și nestrîcioasă.

În chip neîndoielnic, Fiul era (în momentul botezării Dumnezeuului nostru) de asemenea acolo, în Cel care se boteza, era prezent și unit cu cel care fusese asumat, confirmînd adopțiunea filială.

De asemenea și Duhul Sfînt era acolo: El a coborît în chip de porumbel și s-a oprit asupra Domnului nostru.

În acest fel Hristos însuși a fost botezat în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfînt.

25. Așadar cînd clericul întîistătător zice: «În numele Tatălui» el amintește cuvîntul Tatălui: «Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit»; iar tu înțelege prin aceasta adopțiunea filială care este dată în acest chip.

Cînd zice: «Și al Fiului», tu înțelege aceasta despre Cel care atunci era prezent în cel care era botezat și recunoști că El a fost pentru tine cauza adopțiunii filiale.

Iar cînd zice: «Și al Duhului Sfînt», tu adu-ți aminte de Cel care s-a coborît în chip de porumbel și s-a oprit asupra Domnului. În scurt, tu aștepti de asemenea (în timp ce ești botezat) confirmarea adopțiunii filiale, întrucît după cuvîntul Fericitului Pavel: «Cei care sînt conduși de Duhul lui Dumnezeu aceia sînt fii ai lui Dumnezeu» (Rom. VIII, 14).

Adopțiunea filială cea adevărată este cea acordată prin Duhul Sfînt; însă ea nu este adevărată dacă Duhul nu este prezent, dacă El nu lucrează și nici nu în-

deamnă la darul credinței. Prin urmare, prin invocarea Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfint, tu primești harul adopțiunii filiale și după aceea ieși din apă.

Astfel tu ai primit Botezul — cea de a doua naștere; prin afundarea ta în apă ai împlinit porunca de îngropare, iar, ridicându-te din apă, ai primit semnul învierii. Tu te-ai născut (ai înviat) și ai devenit cu desăvârșire altul; tu nu mai ești de aci înainte parte a celui Adam, care era stricacios — întrucît era încărcat de păcate și nenorocit —, ci tu ești parte a lui Hristos, Care a fost total scutit de întinarea păcatului prin înviere, El nesăvîrșind nici un fel de păcat de la începuturi, întrucît se cuvenea ca această stare (de fără de păcat) să existe de asemenea în El cu titlu primordial; dar prin înviere El a primit cu desăvârșire fire nemuritoare. Ca urmare el confirmă și pentru noi învierea din morți și împărțășirea de nesticăciune.

26. «Iar îndată ce tu ieși din apă, tu te îmbraci în veșmint cu totul strălucitor», care constituie semnul acestei lumi luminoase și strălucitoare, al felului de viață și de comportare la care tu ai trecut deja prin chipul (τύπος) Botezului. De fapt, cînd tu vei primi în chip efectiv învierea și te vei îmbrăca cu nemurirea și cu nesticăciunea, nu va mai fi nevoie de nici un fel de astfel de veșminte; însă, întrucît tu nu ai primit învierea efectiv, ci numai ca simbol și ca chip (τύπος), tu ai acum nevoie de veșminte. Tu îmbraci acum astfel de veșminte, care manifestă acea suavitate, în care acum te afli în mijlocul simbolurilor și chipului (τύπος), dar în care, cînd va veni vremea, te vei afla în chip efectiv.

27. Astfel, după ce ai primit harul prin mijlocirea Botezului și după ce te-ai îmbrăcat în veșmint alb-strălucitor, «clericul întîistător se apropie, te însemnează pe frunte și zice: Se însemnă (N) în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfint». Pentru că Iisus ieșind din apă a primit harul Duhului Sfint, Care, în chip de porumbel, s-a oprit asupra Lui; ca urmare se spune și despre El că a fost uns de Duhul Sfint, căci se zice: «Duhul Domnului peste Mine, din care cauză Domnul M-a uns» (Luca IV, 18) și «Pe Iisus din Nazaret, pe Care Dumnezeu L-a uns cu Duh Sfint și cu putere» (Fapte X, 38), pentru a arăta că Duhul Sfint nu se desparte de loc de El; și așa cum de cei care au fost unși de către oameni cu ungere de untdelemn, acesta se lipește și nu se mai separă de ei, tot așa și tu trebuie să primești «însemnarea» pe frunte. «Și însemnîndu-te, clericul întîistător zice: Se însemnează (N) în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfint», ca tu să ai acest semn și indicii ca atunci cînd au fost numiți Tatăl și Fiul și Duhul Sfint, Duhul Sfint a venit și asupra ta și că tu ai fost uns prin aceasta și ai primit harul care este la tine și rămîne în tine.

În acest fel tu ai primit de aici de pe pămînt pîrga (Duhului), întrucît, ca în chip (τύπος) tu dobindești acum bucurarea de bunurile viitoare; dar tu vei primi harul întreg și prin el tu vei deveni nemuritor și nesticăcios, nesupus la suferințe și neschimbător, și în același timp trupul tău va sta pentru totdeauna și nu se va mai transforma, iar sufletul tău nu va mai putea fi supus la nici o schimbare în rău.

28. Astfel este această a doua naștere pe care noi o avem prin Botezul, la care voi mergeți acum. Prin această a doua naștere noi nădăjdum să trecem în chip efectiv la acea naștere minunată, a învierii; căci aceasta de acum ne asigură (βεβαιούσθ) pe aceea pe care în chip tainic (μυστικώς) o primim în semne și în chip prin credință, ceea ce ne garantează că vom trece de la una la cealaltă.

Nu trebuie să ne mire faptul că noi primim o dublă naștere și că trecem de la una la cealaltă, întrucît și în existența noastră trupească noi avem o dublă naștere: una din bărbat și cealaltă din femeie. Mai întii, prin sămînța unui bărbat noi ne naștem fără a avea vreo trăsătură de asemănare omenească. În adevăr este limpede pentru toată lumea că sămînța aceasta nu are nici un fel de asemănare omenească; însă cînd, în conformitate cu legile (νόμος) puse de Dumnezeu în fire, sămînța a fost zămislită și modelată, după ce a primit formă și după ce se naște din femeie, atunci ea capătă asemănare cu firea omenească.

Tot așa și acum ne naștem: mai întii în sămînță prin Botez, nefiind încă născuți pentru firea nemuritoare la care nădăjdum să trecem prin înviere și neavînd încă asemănare cu aceea. Însă cînd prin credință și prin nădejdea în bunurile viitoare ne vom forma și ne vom modela în conformitate cu felul de viață creștină,

în care vom rămâne pînă la vremea învierii, atunci, după hotărîrea dumnezeiască, din țărîină noi vom primi a doua naștere și vom obține acea fire nemuritoare și ne-strictăcioasă, cînd — după cuvîntul Fericitului Pavel — «Domnul nostru Hristos va schimba trupul umilirii noastre ca el să devină după asemănarea trupului slavei Sale» (Filip. III, 21).

29. Desigur, după ce veți fi primit astfel nașterea tainică prin Botez, atunci vă veți prezenta la hrana nemuritoare de care vă veți hrăni ca de un aliment potrivit cu nașterea voastră (din nou). Dar, despre ce este această hrană și în ce fel vă este dată, veți învăța la vremea cuvenită.

Pentru acum, întrucît, în urma instruirii noastre, voi ați primit nașterea cea din Botez, — și voi sînteți acum gata să vă împărtășiți de lumina inefabilă a acestei a doua nașteri la care voi vă prezentați acum —, noi v-am înfășat strîns în scutece prin ceea ce v-am spus pentru ca voi să rețineți cu tărie și să păstrați fără a ezita amintirea acestei nașteri care va avea loc. Și acum, vă vom lăsa să vă odihniți în liniște; iar la timpul potrivit, pe care îl va rîndui Dumnezeu, vă vom face să vă apropiați de hrana dumnezeiască și de explicațiile pe care ea le conține.

Acum însă să punem capăt vorbirii noastre, prin încheierea obișnuită, înălțînd laudă lui Dumnezeu Tatăl și Fiului Său unic și Duhului Sfînt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Traducere de
PARĂSCHIV V. ION

TITULARII EPISCOPIEI BUZĂU, ÎN SECOLUL AL XVIII-LEA *

EPISCOPUL METODIE (2 ianuarie 1741 — † 23 martie 1748)

Scaunul episcopal, după plecarea episcopului Misail cu rușii, fu ocupat vremelnic, prin delegație, cum am văzut mai sus, de arhimandritul Sofronie, fost egumen la Mînăstirea Argeș. La 2 ianuarie 1741 se face alegerea legală a noului ierarh. În *Condica Sfîntă*¹ se spune cum «plătindu-și dar obșteasca datorie fericitul kir Misail» arhieriei și egumenii cu voia mitropolitului Neofit și cu sfatul și porunca Măriei sale Domnului nostru Io Costandin Nicolae Voievod se string la mitropolie să facă noua alegere. Din însemnările făcute reiese că Misail după plecarea sa cu rușii, fapt ce-l cunoaștem și dintr-un act amintit mai sus, a mai trăit numai puțin. Mai reținem totodată un fapt, ce n-am întîmpinat pînă acum, și anume, că la alegerea Episcopului acestuia asistau, — cu drept de vot sau nu, dar desigur alegerea se făcea prin aclamație — și nouă egumeni². Și dacă vor mai fi asistat și altă dată, ei nu subscriau actul alegerii, ca în cazul de față! Ca de obicei se pun trei candidați și anume; primul este Sofronie arhimandritul fost egumen la Argeș — și oarecum locotenent de episcop în locul lui Misail plecat; — al doilea era Varlaam egumenul de la Aninoasa-Muscel, iar al treilea Metodie eclesiarhul Sfîntei Mitropolii «care s-au arătat mai de folos». Adică el este alesul, viitorul episcop, la scaunul vacant. Profesorul N. Iorja crede că Metodie era de neam grec³. Din cercetarea mai atentă ce am făcut a activității sale, și în special dintr-un zăpis de la 3 iunie 1725—1743⁴, scris în întregime de Metodie și iscălit de dînsul, într-o limbă perfect românească, ca și din alte mărturii credem că el a fost român. Sub simbolul credinții ca și sub angajamentul episcopal pe care și-l ia, el iscălește *românește*⁵, în vreme ce Neofit

* Vezi «Glasul Bisericii, nr. 3—4 (martie—aprilie) 1974.

1. *Condica sfîntă*, p. 129—132.

2. Aceștia erau: Ghenadie arh. Cozianu, Nicodim eg. Argeșul, Rafail eg. de la Snagov, Serafim eg. de la Buzău, Mihail eg. Văcărești, fost eg. al Panaghiei, Ilarion eg. Bistriței, Varlaam eg. de la Aninoasa, Dosotei ierom. eg. de la Fedilișcior.

3. *Istoria Bisericii românești*, vol. II, p. 60. 4. P. 48—197.

5. *Metodie cu mila lui Dumnezeu rînduindu la sfînta Episcopie a Buzăului cu mîna mea supt acest a mă iscălit*, loc. cit., p. 132.

mitropolitul cu trei-patru ani mai înainte (1737), ca și urmașul său în scaunul Buzăului, Filaret, iscălesc în aceeași *Condică sfântă grecește*. Dacă ar fi fost grec, deși nu era obligator să iscălească grecește — «se știe că al treilea Mavrocordat (Constantin) trimitea înapoi rapoartele grecești ale ispravnicilor săi)»⁶ — Metodie ar fi făcut-o cu mai multă ușurință. Ajuns titular al Eparhiei Buzău el desfășoară o activitate din cele mai intense cum se poate vedea din cele ce urmează. Nu se poate uita marea muncă depusă de dînsul, în anul 1742 la înnoirea catedralei episcopale, veche, în cursul păstoririi sale, de un secol⁷. Se pare, că însemnate reparațiuni mai face dînsul, și la Mînăstirea Vintilă Vodă. Un deosebit merit îl mai are, în redeschiderea tiparniței buzoene, din ale căreia teascuri ieșeau un Acatist al Maicii Domnului (1742), un Apostol în a patra ediție (1743) și un Molitvenic din anul 1747, de care vom vorbi mai pe larg, la capitolul activității tipografice al acestei Episcopii.

Constantin Mavrocordat Vodă (a treia domnie 1735 noiembrie 16—1741 septembrie înainte de 5) dă carte la 20 ianuarie 7249—1741 episcopului Metodie să fie volnic, să aperse o pădure ce era pe moșia Episcopiei la Macsin (Buzău). Această pădure era oprită și păzită încă mai dinainte vreme pentru nevoia morilor și a altor trebuințe ale Episcopiei. Poruncă se dă tuturor locuitorilor din Buzău și celor din satele dimprejur «să nu îndrăznească a tăea măcar un lemn» că li se vor lua gloabă pentru stricăciuni și de către Domnie li se va face certare⁸. La 7 aprilie 7249—1741 Constantin Nicolae Voievod dă episcopului Metodie carte «pentru toți oamenii care sînt șazători pe moșiea Ungurei, ce iaste a sfintei Episcopii, să-i ia întru stăpînirea sfintii sale și să le pue pîrcălab, să fie sat al Episcopiei, și fiește care om să aibă a face claca ce s'au orînduit de la Domnia mea de om într-un an, zile șase, însă clacă, iar nu lucru. Și această clacă să nu o facă tot de o dată, ci pe rînd, la coasă, la seacere și la arătură și să-ș dea și dijma din zeace una, după obicei. Iar mai mult supărare să nu aibă. Și nimeni să nu fie volnic a vinde vin pe moșiea Episcopiei, fără cît vinurile Episcopiei să se vînză în cărciumă, iar să nu-l leapede pe la săraci cu sila. Iar de care cumva nu va avea episcopul vinuri ca să vînză, veri care din oameni ar vrea să vînză vin, întâi să să așaze cu ispravnicul Episcopiei ce-l va fi avînd acolo, ca să-ș dea adeatul buții după cum să vor putea învoi, și apoi să aibă volnicie a vinde». Urmează porunca către oamenii care șed pe această moșie. Este aci prima formulare a îndatoririi clăcașilor către stăpin, conform vechiului obicei, în general nescris, și reformei lui Constantin Mavrocordat⁹. Moșia de la Bonțești era nealeasă de către ceilalți moșneni. De aceea Episcopul Metodie cere Domnului Costantin Nicolae Mavrocordat să numească boieri, care să meargă la fața locului să le aleagă, să le pună pietre și să le dea carte la mina lor. Poruncă domnească se dă în acest scop la 11 aprilie 7249—1741 «credinciosului» boierului Palaloga biv vel armaș, ispravnicul «marginii» țării spre răsărit orînduit a ținea locul a șase boieri și altor șase, deci, în total 12, după vechiul obicei¹⁰. Li se recomandă ca să urmeze «după bune dreptre cărți și zapise ce va avea sfînta Episcopie, să-i aleageți parte de moșie osebi de o parte de către cealaltii moșneni... cu ale voastre suflute, nefăcînd voi vegheate nici fățării la nici o parte». La 17 aprilie 7249—1741 Grigore Greceanul cu nepotul său Șarban Greceanul tretî vist închina Episcopiei schitul Găvanole de care vom vorbi cînd va fi vorba de mînăstirile Eparhiei Buzăului¹¹. La 20 aprilie 7249—1741 episcopul Metodie are o chestiune greu de rezolvat, care va da de lucru și urmașilor săi în scaun. Este vorba de averea boierilor Tătărani, descendenți din Doamna Neaga a lui Mihnea Vodă Turcul, ctitora mînăstirii Aninoasa. Iată cum se înfățișează pricina: Vintilă postelnicul, împreună cu Dumitru nepotul lui Drăgan clucerul, dau zapis episcopului Metodie, care-ș apuca de nește moșii și țigani ai Radului sin Drăgan clucerul. Aceste moșii au fost ale lui Matei paharnicul Tătăranel, care închină cu tatăl său Negoitșă «care s'au numit călugărește Neculae monah» schitul lor de la Aninoasa județul Saac, ce să numește și Cislaul, care au fost făcut den temelie de reposata Doamna Neaga moașa lor». Ei se călugăresc amîndoi la Episcopie și «au fost mai dat ce au avut ale lor moșii și țigani schitului lor Aninoasa. Deci dintr-acest neam trăgându-se acest copil anume

6. Iorga N., *Istoria bisericii românești*, p. II, p. 83.

7. Iorga N., *Inscripții*, p. 363—364, nr. 929.

8. P. 17, 16/29.

9. P. 7/36.

10. P. 59/53 și 54.

11. P. 0/7.

Radul, care să nimea stăpînitor moşiiilor acestora. Şi întîmplându-se şi acestui copil de au murit de ciumă s'au stîns neamul acestor cîtitori». Episcopul arăta lui Vintilă postelnicul şi lui Dumitru nepotul lui Drăgan clucerul actele de danie făcute de Tătărani Aninoasei şi Episcopiei. Radul lăsase pe Dumitru «epitrop» să cheltuiască la pomenirile lui şi să stăpînească moşiile şi Țiganii; o moşie ce se numeşte Făureni județul Buzău și Runcanii județul Saac, cum și Țiganii cîți se vor afla. Ei renunță la tot și cer numai, să li se plătească cheltuielile de înmormîntare și pomenire, și cele făcute de Drăgan clucerul «tatul Radului până au scos moșiile de la un Radul Țapone». Suma se ridică la 185 taleri, pe care o plătește Episcopia, jumătate o ia Dumitru, iar cealaltă jumătate o primește Vintilă postelnicul «pentru chiverniseala unei copile sâraca a lui Drăgan clucer ce iaste la mine, sor vitregă cu Radul sin Drăgan cliuc». Ei dau toate cărțile, zapisele Țapori și dieata Radului ca să stăpînească Episcopia moșiile amintite mai sus și Țiganii cîți sînt ai neamului acestuia, al Tătărănilor. Nu se uită nici un copil de Țigan, dăruit de Radul la nunta lui Dumitru, dînd în schimb un Țigan «iar dintracești Țigani ai Tătărănilui». Martorii acestui așezămînt sînt mulți și de marcă: † Costandin Filipescu logf. † Andronache Palad vel stol † Popa Manta ot beserica Bălăceanului † Ștefan Văcărescul vt logf † Filip ermoh egum ot Maxineani † Costandin logf. «Și am scris eu Vasile dascăl cu zisa și învățătura lor»¹². Neagul, cu doi frați ai săi, dau zapis episcopului Metodie la 22 aprilie 7249—1741 să stăpînească 24 stînjeni de moșie în Tărtășești, ce pretinseseră că sînt ai lor. Popa Ghinea «foarte slab și bătrîn» spune însă că a avut tatăl lor acești stînjeni, dar i-au vîndut lui Cărstian călugărul, de unde trecuseră la Episcopie¹³. Micul meșterul dă zapis episcopului, prin care se îndatorează la 4 mai 7249—1741, să facă o moară la Maxin pentru 10 taleri din care primește 4. Trebuia să fie gata la sfîrșitul lunii mai. Altfel «să mă apuce sfinția sa să împlinesc cită pagubă va fi»¹⁴. La 12 mai 7249—1741 episcopul Metodie dă carte de așezămînt jupanului Șarban Căndescul biv vel pah, pentru biserica făcută de părintele lui, Mihalcea Căndescul biv vel stolnic, și pe care o închină Episcopiei de Buzău și despre care se va vorbi la rînduiala mănăstirilor. Este vorba de mănăstirea Cetățuia «p-care o numesc și Berca»¹⁵. Drăghici Greceanu biv treti vistier scrie la 17 mai 7249—1741 o scrisoare: «cinstiului sfințitului iobitorului de Dumnezeu sfinții sale părintelui Episcop Buzău lui Kiriu Kiriu Metodie, al nostru intru Dhul sfîntu părinte sufletescu, cu plecăciune să se închine» în care li comunică că alte zapise pentru moșia Balteanilor n-a găsit, făr decît două hrisoave și o carte domnească. Un hrisov era de la Radu Vodă iar altul de la Matei Vodă și cartea iar a lui Matei Vodă. Greceanu cere episcopului să i se facă zapis și să-l trimită o dată cu bani, prin omul înadins și el îi va iscăli. Așadar dorința episcopului Metodie de a avea actele de proprietate a moșiei Băltenilor pe care o cumpărase de la Greceanu nu putea fi satisfăcută¹⁶. Anton căpitanul cu soția sa Stana dau zapis la mina episcopului Metodie, în care declara că i-a ajuns vremea de neputință și de neaveare» și că de aceea i-a vîndut moșia lor de la Ciorăști Buzău. Aceasta avea 3175 stînjeni, prețuită a 40 bani stînjenu care fac peste tot taleri 1056 pol (jumătate) și 20 bani. Moșia le era de moștenire și de cumpărătoare și se găsea alături cu moșia «jupăneasei Radii Filipeasca, care să cheama Bălteenii... din apa Buzăului, până în iazul comisului Radul Mihălcescu». Vinzarea se făcea la 20 mai 7249—1741¹⁷. Drăghici Greceanu biv tret vistier dă episcopului Metodie, la 24 mai 7249—1741 «scrisoare», un zapis, prin care i vinde moșia Bălteeni (Buzău) după o mai veche invoieală. O parte îi căzuse lui de zestre, iar altă parte fusese făcută danie la Mănăstirea Radu Vodă din București de cumnata lui Marica Filipeasca. Făcînd apoi schimb, toată moșia rămînea pe seama lui Drăghici Greceanu care o vinde acum Episcopiei «însă și cu voea soției meale». Stînjenu fusese prețuit 45 bani. «Și negăsînd cartea de hotărnicie ca să o dau sfinții sale, oricând și la cine s'ar găsi cu vremea acea carte, să nu-s crează, nici să-s ție în seamă, pentru că am vîndut moșiea cu tot hotarul după cum scriu zapisele ceale vechi. Iscălesc: Drăghici Greceanu biv tr vist, Zoîța Greceanu¹⁸. Lefter Cărlova Vernescu împreună cu Mihalcea vat, feciorul Mihălcii Odobeanu

12. Mss. 173 f. 30 v. — 40 verso și P, 35/16 lipsă. 13. Mss. 173 f. 571.

14. P, 21/24.

15. P, 13/28 și mss. 172 f. 358—359 și Cap. XIII/67.

16. P, 62/26.

17. P, 62/27.

18. Cap. mss. 171 f. 159 și P, 62/28.

dau scrisoare Episcopiei și episcopului Metodie, la 5 iunie 7249—1741 prin care le închină schitul lor, ce se cheamă Tihuleștii împreună cu schitul Coziearii «care iaste metoh Tihuleștilor. Imprejurările vor fi arătate la capitolul respectiv¹⁹. La 9 iunie 7249—1741 Costandin căpitan sin Predii căpitan Podeanul dă «scrisoare» episcopului Metodie cum a dat Sfintei Episcopii pe Dospina țiganca cu fiu-său Matei. Acești țigani fuseseră ai mamei lui vitrege și cind «a fost la moarte i-a lăsat tătă-ni său să-i facă pomenire «care i le-am și făcut tătă-ni meu toate. Deci eu i-am dat sfintei Episcopii pentru sufletele lor, măcar că să găsec dați și de răposatul Vernescul danie acești țigani, dar dumnealui n'au avut nici o treabă cu dănsii, fiind lăsați tătă-ne-mieu, pentru cheltueala pomenirilor ce va face». «Vasile logof am scris cu invățătura dum.»; cred că este aceeași persoană cu Vasile dascălul, amintit mai sus, ca scriitor de zapise. El înaintase doar; acum era logofăt²⁰. Mușa fata Stanciului Vernescul dă «scrisoare» la mina episcopului Metodie, cum închină Episcopiei pe Stan țiganul cu doi copii, care-i erau de moștenire. Ea dăruia țiganii la 10 iunie 7249—1741 «ca să fim și noi pomeniți și părinții noștri la sfința Episcopie»²¹. Moșnenii din Parscov în frunte cu Toader Sălceanul, cu fiul și nepotul lui, și cu Dușea răzdiacon, nepoții fetelor popii Lăudat din Parscov dau scrisoare de împăcare — la 14 iunie 7249—1741 — lui Ioniță căpit. Pârcoveanul cu care, avuseseră multă gilceavă pentru o parte din moșia Pârcovului. Lucrurile merseseră pină la bătaia moșnenilor de către Ioniță, căpitanul nesuferind aceasta «ocările noastre cu care l-au necinstit ... după cum ni s-au căzut». «Deci stând cu toții față la întrebăcione înaintea părintelui episcopului și înaintea dlui vel sârd și pentru moșie și pentru bataia acestă». Episcopul cercetează și ei rămîn de judecată: «și ne-au scos cu mare rușine vrând după faptele noastre să ne și pedepsească. Numai fiind mijlocitori alți boeri, sfinția sa și d-lui ne-au ertat». Ei dau această scrisoare prin care declară că Ioniță căpitanul are dreptul să stăpînească moșia Pârcovului «tot hotarul popii Lupului, iar ei de se vor mai scula vreodată cu gilceavă, să fie «închinați, prăzii domnești»²². La 15 iunie 7249—1741 episcopul Metodie împreună cu Grigore Topliceanul vel serdar judecă un proces care va dura multă vreme între Popa Lupul cu urmașii lui și moșnenii Sălțeni pentru moșia Pârcov. Episcopul cheamă pe Ioniță căpitanul Pârcoveanul și pe Sălțeni la Episcopie, de față. Ioniță căpitanul arată hirtiiile — el fiind nepot lui Popa Lupul — prin care se dovedește cum acesta, în patru rânduri, s-a mai judecat cu moșnenii, care au pierdut totdeauna; ba la ultima înfățișare au mîncat și bătaie de cite 100 toege «la scară». Întrebînd pe moșneni de au «niscare scrisori, sau cărți peste ale popii Lupului ce sânt la Ioniță căpit... ne-au scos oun hrisov al Mării sale Șarban Vodă Cantacuzino, intru care scriea pentru scuteala schitului popei Lupului ce să cheama *Uimetul*, care lor nu le era de nici o treabă acest hrisov». Căpitanul Ioniță Pârcoveanul ciștigă, iar moșnenii fac un zapis cu mare prinsoare, cum că nu se vor mai scula de acum înainte, nici ei, nici copiii lor «cu pricină de judecată asupra lui Ioniță căpitanul»²³. Episcopul Metodie primește în dar un loc în Focșani «pe ulița cea mare» de la Obreja Cireșar, lung de 24 stînjeni iar lat de 4. Obreajă îl hărăzește, ca să fie pomenit el și părinții lui la Episcopie. Dania se făcea la 27 iunie 7249—1741. Drept mărturie este «Micul Duminecuța moșneană împreună cu Obreaja»²⁴.

Costandin Nicolae Voievod dă carte, la 12 august 7249—1741, ispravnicului Episcopului Buzăului, kir Metodie, care e pus de sfinția sa la moșia ce are la Pârcov. El este impuțernicit prin această carte, să ia dijma din toate ce vor fi pe moșie, arături, fâneaje și alte bucate, după obicei. Ispravnicul va lua «dijma pămîntului» din zece una «veri fie ale sătenilor de acolo, veri ale altor slujitori, veri ale cui vor fi... și oamenii de vor fi săzători pe această parte a sfintei Episcopii, însă să aibă a clăcuși zilele de clacă ce s-au hotărit de la Domniea mea». Vinuri de nu va avea Episcopia ca să vînză în cărciumi, oamenii pot să vîndă vinul lor, însă numai după ce se va «așeza» cu ispravnicul Sfintei Episcopii. Ca încheiere Domnul se adresează către locuitorii îndemnîndu-i să dea dijma după obicei și să clăcuiască, altfel vor fi pedepsiți²⁵. Zota văpitan Buescul împreună cu nepotul său Neagul dau scrisoare la mina episcopului Metodie, cum au venit la sfinția și i-au vindut, la

19. P, 49/49.

20. Acad. R.S.R., CXXVII/113.

21. Acad. R.S.R., P, CXXXVIII/99.

22. P, 48/192.

23. P, 48/191, 2.

24. P, 60/21.

25. P, 48/194.

6 septembrie 7250—1741, moșia lor Batogul, din județul Slam-Rimnic. Dintr-această moșie vind 800 de stinjeni, cite 30 bani stinjenul, iar 200 de stinjeni îi dăruiesc sf. Episcopii, toată moșia fiind de 1000 de stinjeni²⁶. Această moșie avea oarecari incurcături pe care le clarifică episcopul după doi ani, și anume la 12 februarie 7252—1744. Ea fusese mai înainte supt stăpînirea lui Stoenica sin Mănăilă biv vel clucer și a avut judecată pentru ea cu cei doi de mai sus. Stoenică le dă partea lui cerîndu-le însă să i-o plătească. Căpitanul Buescul și nepotul său Neagul neavind banii, vind moșiea Episcopiei iar aceasta o vinde, la rîndul ei «jupănelui Iane, fiindă iaste dumnealui văr cu Stoenică. Cu banii luați, Metodie episcopul cumpără o altă moșie de la Ștefan Dudescul²⁷. Neagul sin Avraam Albușcul ot Cislău vinde episcopului Metodie 100 stinjeni moșie în Cislău, în hotarul Viperestilor cite 20 bani stinjeni, iar în total fac taleri 16 pol. Iar 50 de stinjeni îi dă danie sfintei Episcopii, pentru sufletul părinților săi. Actul îl scrie Vasile logof «cu învățatura lui», iar tranzacțiunea se făcea la 23 oct. 7250—1741²⁸. Maria Cojasca soția răposatului Costandin Caramanlău, da, la 25 octombrie 7250—1741, un zapis la mina episcopului Metodie cum acesta i-a făcut bine cu o sută șazeci taleri. Ea pune zălog moșiile Stancești și Coitești, cu vad de patru roate și cu o pereche de pietre. În caz de neplătă banilor, acestea intrau în stăpînirea Episcopiei, cea ce se și întîmplă, căci fată ce citim mai înainte: «Octombrie 25 7251, deci după un an, am luat de la sfînția sa părintele episcopul tl 40 și mai înainte tl 160, care s-au făcut peste tot tl 200. Și acești bani i-am luat de la sfînția sa pentru moșiea Stăncești și Coitești. Și cînd îi voi da zapisul de vinzare și celelalte zapise ale moșiei, să-mi mai dea și cealaltii bani, ce să va mai face. Marjea Caramaloe vânzătoare † Vasilie dasc mart «† Ghén: 1 dñi i pac mai dat tl 11; Febr. 13 dñi e mai dat tl 9. Am mai rămas să mai dau dum. Jupănesii Mariei Cojască din toată socoteala banilor moșiei... tl. 130»²⁹. Vasile ot Carlomănești cu nepotul lui Voicilă, fecior lui Ion Buziu, nepoții Oprii Buzii vind la 5 mai 7250—1742, episcopului Metodie 220 stinjeni, din care 20 îi dăruiesc pentru pomenire. Ei primesc 45 bani pe stinjen «care fac taleri 75». După hotărnicia moșiei, vînzătorii se obligă ca tot ce va mai fi al lor, din cîmp, din pădure, din apă, din dealul cu viile și din siliștea satului să o vîndă tot episcopului Metodie³⁰. La 7 mai 7250—1742 episcopul Metodie judeca din porunca domnească o pricină a lui Voicilă ot Cărlomănești, care avea datorie la Turci: «la jup Cara Amza tl 5 i la Cara Asan tl 7 pol» și pe care le plătește jupan Iane Buz.³¹ Între timp și anume la 9 mai 7250—1742, jupăneasa Maria scrie episcopului, după ce nu primise răspuns la o altă scrisoare de mai înainte, să-i dea 100 taleri prin «acest fecior», «iar pentru tocmeala știu că nu te vei bucura la mine, ci pă cum vei zice sfînția ta eu mă voi lăsa și să va face pă dreptatea lui Dmnezeu». Ea pune și ipoteza că episcopul n-ar vrea să cumpere moșiile și zicea: «iar de nu-ți va fi părinte voea ca să o ei, să-m trimiți zapisele, că am găsit să o vînz și aici (București) altora». Deci nici o urmă de exploatare a unor lipsuri omenești, cum erau acelea ale jupinesei Maria a răposatului Costandin Garamălău³². Mihai Vodă Racoviță (1741 sept. — 1744 iul.) dă carte episcopului Metodie, la 20 decembrie 7250—1741 «pentru toți oamenii de la Bonțești ot sud Slam-Ramnec cății sânt șezători pe moșiea sfintei Episcopii, să fie iarăși supt stăpînirea sfînției sale și să le pue sfînția sa parcălabu și fieștecare om să facă claca ce s'au hotărit de la Dmniea mea, într-un an de om zile 6. Și această clacă să nu o facă tot de-o dată, ci pe rînd, la coasa, la seacere și la arătură și să-ș dea și dijma pămîntului, din zeace una, după obicei». Se va vinde pe moșia episcopiei numai vinul acesteia, iar în cazul cînd ea nu are, oricine putea vinde însă va trebui să-și dea întii «adetul buții» după cum s-a învoit cu ispravnicul sfînții sale. Porunca se va da în acest sens ispravnicului județului, parcălabului și sătenilor din acest sat. Era o învoială agricolă, de felul căreia am mai amintit mai sus³³. Mihai Vodă Racoviță poruncește la 15 ianuarie 7250—1742 lui Șerban polcovnicul să ia moșneni Runceni și să meargă la Episcopie, să judece neînțelegerea dintre aceștia și episcopul Metodie. «Și scoțînd sfînția sa un hrisov care cuprinde întru sine alte moșii Dichesean și alte moșii și de va fi spuind cum că

26. P, 66/21.

27. P, 66/21.

28. P, 34/46.

29. P, 31/91 și mss. 171 f. 328 v. 329.

30. P, 89/2.

31. Acad. R.S.R., CXXXVI/212.

32. P 31/91.

33. P, 31/91.

iaste și moșia aceasta a a Runtenilor (sic) în hrîsov, să fie dată. Iar scoțind Runtenii zapisele lor, și fiind zapisele lor mai vechi, să-și stăpînească ei moșia cu bună pace de către sfinția sa»³⁴.

La 1 februarie 7250 — 1742 Antim egumenul mănăstirii sf. Gheorghe din București face un schimb de țigani cu episcopul Metodie. O țigancă a schitului Unguriul, care era închinat sf. Gheorghe ținea un țigan al schitului Pinu, care depindea de Episcopie. Și vrînd să nu se «despartă cununia lor» dă un alt țigan de la schitul Unguriul, sfintei Episcopii, recte Pinului, schimb, țigan pentru țigan³⁵. Andronache Palade biv vel stolnic dăruiește Episcopiei, la 6 februarie 7250—1742, 20 pogoane de vie paragină și cu stînjeni lor de moșie cit va cuprinde la vale, după cum vor arăta și zapisele vechi ce s-au dat. El le dăruiește, văzînd că nu-i aduc nici un folos și cum Episcopia a mai cumpărat iarăși 20 de pogoane de vie de la Anton căpitanul «care tot de noi sant vîndute lui Anton căpit». Andronache Palad le dăruiește ca «să fim și noi ctitori unde pururea nu să curmează a să săvărși Dumnezeiasca liturghie»³⁶. Dulea pîrcălabul, cu soția sa, vinde episcopului Metodie șase pogoane paragină în Dealul Văii Teancului la fântăni, cu livadă și loc de casă. Aceste vii sînt pe lângă viile Episcopiei «care sânt date de Mihalcea părc», și se vinde pogonul cu taleri zece. Vînzarea se făcea la 11 martie 7250 — 1742³⁷. Dumitrașco căpit snă Necula Brădeanul cu fratele său Arsene și cu feciorii se împrumută de la episcopul Metodie cu 40 de taleri, pe termen de 40 de zile. Ei pun zălog 8 pogoane de vie în Dealul Săsenilor, din care 3 și jumătate, lucrate «de un an încoace», iar celelalte nelucrate. «Iar ne dănd banii la zi, să fie aceste vii statatoare sfinții sale». Așezămîntul³⁸ se făcea la 1 aprilie 7250 — 1742.

Episcopul Metodie dă, la 28 aprilie 7250 — 1742, o înfricoșătoare carte de blestem moșnenilor și «împrejurenilor» lăcuroți de la Surani. Aci, dăruise o moșioară episcopiei, Stoica Leuca «și necăuțindu-se de multă vreme s-a împresurat de ouni de alții». Sătenii sînt îndemnați, să mărturisească adevărul, nefăcînd fătării sau voi «vegheate»; urmează blestemul și finalul «pînă nu veți mărturisii adevărul ertăciune nu veți lua»³⁹. Stoica Leucă feciorul lui Vlaico Leuca face diată la 1 mai 7250 — 1742 «păna mi-au fost mințele întregi și sănătoase». El spune cum a trăit cu soția sa Costanda și copii din trupul lor n'au avut, ca să rămîie cironomi «moșiilor noastre și pe noi să ne pomenească». De aceea el închina toată partea ce a avut-o moștenire de la părinții săi, moșia Oprisor care se hotărăște pe din jos cu Suranii și cu Soimari, cum și părțile cumpărate, cum arată zapisele, sfintei Episcopii. Aceasta urma să mai stăpînească moara făcută, jumătate, căci jumătate era a lui Gurban, și un vad, ce l-au ținut cu Toră. De asemenea moșia răscurpărată de la Irimia, care are și vad de moară. «Ci aceste moșii i vadurile de moară i pometul i livezi de fân i codrii de jăr, cu tot venitul să aibă sînta Episcopie, a le stăpîni stătătoare și neclătite în veaci». Din toate acestea cere să se dea «numai» stînjeni 30, celor trei nepoți, feciorii surori-sa Voica «să mă pomenească». Arunca blestem asupra neamurilor care ar îndrăzni să strice această diată a lui. De remarcă că Stoica Leuca iscălește: † «eu Serafim monah Leucă am închinat cu tot sufletul meu» deși el se călugărește. † eu Costanda care am fost soție lui am voit. Și am scris eu pop Cernat preot ot Valeani cu zisa lor»⁴⁰.

Episcopul Metodie nu pierde nici un prilej de a cumpăra moșii. Astfel, la 17 mai 7250 — 1742 Andrei căpit., da zapis sfinției sale cum el a cumpărat o moșie la Cărlomanesti de la moșnenii de acolo stînjeni 550, cărora le dăduse și 120 taleri, restul urmînd să-i plătească după hotărnicia moșiei. Dar episcopul fiind «mai vechio cumpărătoriu nu m'au îngăduit», el dă cei 120 taleri lui Andrei cupețul și ia în stăpînire moșia⁴¹. Martor al zapisului era Grigorie Top(luceanu) biv vel sârd(ar).

Jurisdicția episcopală avea și forme imperative, executive. Iată aici un caz. La 27 mai 7250 — 1742 Metodie episcopul scrie: Dumibale cap. Ștefan i popa Ilie ot Jideni i Grigorie ot Focșannei vă facem în știre că aice ne aduce Florea ot Stanomirești i Drăgan Măgariol ot luminată carte a Mării sale lui Vod, intru care ne poruncește ca să-v aducem să stați de fața cu dănsii sa-v îndreptam pentru moșia ce-s chiama Tătulești, care voi o numiți că iaste Măhureanca. Pentru care

34. Mss. 173, I. 77. 35. Acad. R.S.R., P. CXXVIII/171. 36. P. 30/74.

37. P. 30/75. 38. P. 27/76. 39. P. 43/14. 40. P. 43/15. 41. P. 89/13.

v-am fost sorocit'ca să veniți înaintea noastră, dar voi nu ați vrut să veniți. Ci de vreme ce nu veți să stați de față, să cunoaște lucrul că poate nu aveți nici o îndreptare. Ci iar vă zicem: să căutați să veniți precum iaste porunca Mării sale lui Vod, că ne viind, iată că i-am dat voe să ea toată dijma ce s-au strânsu în trecutul an dentraceasta moșie și să stăpânească moșiea, de vreme ce precum am zis, nu veți să stați la îndreptare. Aceasta vă scriem»⁴². Așadar episcopul nu numai judeca, ci pronunța și sentințe executive, cu caracter cominatoriu.

«Radul vornicul Bujoreanul sin răposatului dumnealui Șarban Bujoreanul biv vel vist da scrisoare la mina episcopului Metodie, la 5 iunie 7250 — 1742 cum avind 24 stinjeni de moșie în Tărtășești (Ilfov) îi dăruiește Episcopiei unde aceasta mai avea «puținică moșie» dată danie de «un calugaraș anume Climent». El dă acești stinjeni de moșie, pentru pomenirea lui, a părinților și a tot neamul său. Se arunca ălestem asupra celui care ar îndrăzni să strice această danie. Martorii erau: † Pop Ghinea și † Costandin Căndescul biv vtorii vistier⁴³. La 20 iunie 7250 — 1742, Mihai Vodă Racoviță (sept. 1741 — iulie 1744) da un hrisov, căruia i se zice «poruncă» și al cărui conținut este o pagină de istorie, din trecutul Eparchiei Buzăului și din care vom reproduce părțile mai caracteristice. Domnul da «porunca» Episcopiei Buzăului și Episcopului kir Metodie «ca să aibă a ținea și a stăpâni sfta Episcopie toate schiturile și metoașele, care sint date și închinat de raposații ctitori, pentru pomenireo lor la sfta Episcopie. Inșă schiturile anume: schitul Bordești, care iaste făcut din temelie de piatră de răposatul Mănăilă biv vel clucear și l-au închinat Șarban polcov i Ștefan căpit feciorii lui, la sfta Episcopie, precum arată cartea lor de închinăcione. Și schitul Cetățuea ce să numește și Berca, care iaste făcut din temelie de răposatul Mihalcea Căndescul, biv vel stol: care l-au închinat la sfta Episcopie dumnealui Șarban Căndescul biv vel pah, precum arată cartea dumnealui de închinăcione. Și schitul Găvanele, care iaste făcut de răposatul Papa vel vist și de Mihai Cluc, care mai pe urmă l-au închinat la sfta Episcopie dumnealui Grigorie Greceanu vel vist, împreună cu nepotul dumnealui Șarban Greceanu treti vist; trăgându-să dumnealor dintreu acel boear ctitor. Și schitul Tihulești, ce să numește și Coziani, care l-au închinat la sfta Episcopie Lefter Vernescul împreună cu Mihalcea văt, precum arată cartea lor de închinăcione. Și schitul Aninoasa ce să numește și Cislăul, care iaste închinat de Matei păh Tătăranul, precum arată cartea lui de închinăcione, și cartea Domnii sale răposatului Șarban Cantacuzino Vvd. Și schitul Menedicul, ce să numește Vintilă Vod, care iaste făcut din temelie de răposatul Vintilă Vod. Iar mai pe urmă ajungând la stricăcione și la pustiire, l-au închinat răposatul Matei Vod la sfta Episcopie cu cartea Domnii sale. Și schitul Alunișul ce iaste săpat în piatră de Simion și de Vladul ciobanii și l-au închinat ei singuri la sfta Episcopie, în zilele răposatului Serafim episcopul. Și schitul Pinul care iaste făcut de piatră de Domnia sa răposatul Matei Voievod și l-au închinat cu hrisovul Domnii sale la sfta Episcopie. Pentru că aceaste numite schituri toate au fost supt ascultarea sfinței Episcopii, dupre cum să află și până acum, și după cum au fost date și închinat de acei răposai ctitori, ce le-au făcut, cu cărțile lor de închinăcione. Iar dupe aceeaa când au fost acum în vremea răzmiriții, petrecându-să unile din hrisoavele de închinăcione și de alte cărți trebuincioase, de la sfta Episcopie și socotind sfinția sa de Dumnezeu iobitorilor Episcop kir Metodie, cum ca nu vreo dată după vremi, ne având sfta Episcopie scrisori, să iasă de supt ascultarea Episcopiei, au cerut la Domnia mea această carte de întărire peste aceaste schituri. Deci Domnia mea am dat acest domnesc hrisov... ca să aibă sfta Episcopie toată purtarea de grija a acestor schituri, otcărmuindu-le și îndreptându-le la toate ceale ce sânt spre buna lor chiverniseală. Așezand pe la dănselle nastavnici oameni cuvioși, cât va fi din destul spre folosul schiturilor și spre pomenirea acelor ce le-au zidit și le-au înfrumusețat, cu ceale ce le-au trebuit. Inșă schiturile acestea cu toate moșiile de câmp și de pădure vor avea să fie pe seama sfinței Episcopii și a iobitorului de Dmnezeu Episcop care după vremi va fi nameasnici scaunului Episcopiei Buzăului». În chipul acesta se reglementa raporturile dintre Episcopie și diferitele schituri închinat e, în decursul timpului⁴⁴.

42. P. 50/49.

43. Mss. 173, f. 571 și v.

44. P. 13/29.

Episcopia Buzăului primea încă, din vremea lui Nicolae Alexandru Vodă Mavrocordat, 250 taleri vechi din vinăriciul județului Buzău. Această danie fusese înnoită apoi de urmașii săi în domnie, Costandin Mavrocordat, Grigore Ghica și de Mihai Vodă Racoviță în prima lui domnie. Acesta din urmă, printr-un hrisov de la 5 iulie 1725 — 1742 ia o altă dispozițiune și anume, de acum înainte, Episcopia să ia vinăriciul domnesc de la Valea Mantei și Valea Poeni din județul Saac «care să înceapă aceste vii, latul din hotarul mănăstirii Glavaciocului în hotarul Nezovanilor, iar lungul din Arva pînă în Bucoviale». Episcopia urma să ia din vinăriciul domnesc, din zece vedre de vin o vadră, de la toți ce i ce plătesc vinăriciul. Iar de la cei ce vor fi supt scuteală «fiind la breasle», să nu ia. Însă jumătate să ia vin și jumătate bani, pe vadra domnească cîte bani 20 «cu parparul și cu poclonul dupe veachiul obicei». Mihai Vodă Racoviță justifică această schimbare spunînd că, cei 250 de taleri de multe ori nu-i lua Episcopia, uneori din nerodirea și stricarea viilor «alte ori și dintralte întâmplări după vremea să întâmpla». El crede că mai de folos îi va fi Episcopiei să ia vinăriciul domnesc «dintr'aceaste doao popoare ce sau zis mai sus» și a ridicat acei 250 taleri⁴⁵. În iulie 1725 — 1742 Ștefan paharnic Căplescul cu fratele său Luca vînd episcopului Metodie un țigan cu trei copii ai lui, drept 70 de taleri. «Și fiindcă au fost țigancă năbaonise (în-sărcinată) ci și pentru aceasta au de va face făt, au fată, să fie tot în prețul acestor bani»⁴⁶. Stoica diaconul Buzduga ot Homești vinde Episcopiei și Episcopului Metodie, la 14 sept. 1725 — 1742 «puțintică» moșie la Stănțești. Se da zapisul după toate cerințele, avînd ca martori pe: «Samuil ieromanah eclisarh † Atanas decheu sf. Episcopii, † Vasile logf mart»⁴⁷.

Moșnenii din Cărlige, care vînduseră moșie Mihalcii Căndescul, biv vel stolnic și fiului acestuia Șarban Căndescul biv vel paharnic, dau zapis episcopului Metodie și moșnenilor din Dealul Bontăștilor, prin care arată că au spus acestor cumpărători să nu intre în moșia străină, adică a Bontăștilor. Dacă s-ar afla că ei au vîndut din moșia Bontăștilor și au îndemnat «și să pue hotarul acolo unde l-au pus, să fim închinăți prăzii domnești și noi și bucatele noastre». Ei duc pe episcop și-i arată toate semnele și pietrele cele vechi, pe care nu le respectaseră Cîndeștii. «Și la toate acestea vom sta de față cu dumnealui ori la ce judecată ca fi» încheie moșnenii declarațiunea lor la 5 octombrie 1725 — 1742⁴⁸.

Neagul logofăt sna Mihaio căp Vuescul dă zapis Episcopiei «și la cinstită mîna sfinții sale părintelui episcopului kir Metodie» cum că i-a vîndut o țigancă care era cumnată cu un țigan al sf. Episcopii, drept 23 taleri. Zapisul se făcea la 20 oct. 1725 — 1742⁴⁹. Același vine la Episcopul Metodie și se împrumută cu 20 taleri la 21 oct. 1725 — 1742. Banii îi ia «însă pe moșie ca am eu la Batogul»⁵⁰. Maria Cojasca, soția răposatului Costandin Caramalău post, vinde la 24 oct. 1725 — 1742 o moșie la Stănțeștii și Coiteștii episcopului Metodie. Ea avea aci 434 stînjeni rămași de la răposatul său soț. Li vinde derpt tl 350. Vinzătoarea dăruiește cu acest prilej sf. Episcopii vadul de moară ce era pe această moșie «de patru roate» și cu casa de două roate «ce iaste făcută acum și cu o păreache de pietri de moară» pentru sufletul său, al părinților și al sotului său⁵¹. În aceeași zi Maria Cojasca mai da Episcopiei pentru pomenirea ei și a răposatului ei soț «moara noastră de la Stănțești în apa Buzăului, care moară iaste cumpărată de răposatul socru-mieu Iordache post, însă moară cu 2 roate și cu o păreache de pietri, iar vadul iaste de 4 roate; și nedându-mi mîna ca să ajungu să le chivernisescu... am dat-o sftei Episcopii»⁵². Episcopul Metodie adeverea vînzarea moșii Goniții la 12 dec. 1725 — 1742, care era vîndută de Șteful căpit vărului său Iane⁵³.

Neofăt mitropolitul Ungrovlahiei adeverează actul episcopului care vinde lui Grigore Greceanul vel vistier la 3 febr. 1725 — 1743 «puțintel loc aicea în București alătura pe lingă locul sf. Episcopii Râmnicu însă latul stj 6 și lungul stj 15 care merge alătura cu locul nostru și dă în ulița care merge pe lângă besearica

45. Acad. R.S.R., P. XCV/6.

46. Acad. R.S.R., P. CXXVII/9.

47. P. 31/92.

48. P. 59/56.

49. Acad. R.S.R., P. CXXVIII/67.

50. P. 66/22.

51. P. 31/93.

52. P. 31/94.

53. P. 66/23.

Sft. Dumitrie însă stânj po tl 15 care fac tl nooazeci. Iar pentru casa Episcopiei care iaste pe loc acesta prețuind-o m-am așăzat cu dumlui de mi-au dat tl treizeci.

Metodie Episcopul Buzău
Climent episc Râm

Cost Năsturel	Șerban Căndescul
vel vist maret	biv vel pah
Costand. Brâncov biv vel stol	
Ianache biv vel post. ⁵⁴	

Dumitrașco Arion dă scrisoare la mina episcopului Metodie, la 3 mai 7251 — 1743, pentru dijma ce luase sfinția sa de pe moșia Tăbărești a lui «kir Andrei». Arion se îndatorase la Episcopie pentru Andrei. Pentru dijma pe care o luase totuși episcopul pentru acei bani «să-ș caute Andrei cu mine» spune Dumitrașco Arion. Ipmrumutul se ridicase la respectabila sumă de 200 de taleri⁵⁵. La aceeași dată Anton căpitanul dă adevărinită episcopului că a primit banii pentru moșia Ciorăști⁵⁶.

O pildă de Ţelațiunile episcopului Metodie cu Domnia o găsim în următoarea scrisoare, de la 2 iunie 7251 — 1743⁵⁷.

Io Mihai Racovița Vvd. bj. milst. gospod. zemli vlahisoci.

† Cinstitului și de Dumnezeu iobitoriolui sfinția ta părinte Episcoape, al sfintei Episcopii Buzăul, kir Metodie, de la Dumnezeu pohtim sfinții tale sănătate și spăsenie.

Pricina cărții nu iaste alt fără căt mai în trecuta vreme, am fost scris sfinții tale, împreună și dumnealui vel clucer, ca să aleașeti gărla mănăstirii Banului de cătră vadurile Mănăileștilor și de către gărla domnească. Și dup porunca Domnii meale ați ales, și ați hotărât această pricină, dând și carte de hotărâre la mâna egumenului. Acum mai în urmă s-au sculat Costandin Filipescul și cu Mănăileștii de au dat jalbă la Domniea mea cum că nu sânt odihniți pă acea hotărâre, și Domniea mea după jalba lor, am fost orânduit pe Alexe cluc i pe Radul Fălcoianul, ca să meargă de iznov să facă hotărâre acestii pricini ce au între dânșii. De care lucru măcar că am scris Domniea mea la acești mai sus numiți boiari, dar sfinția ta văzind cartea Domnii meale nici de cum să nu mai îngăduiești a să mai face altă strămutare hotărârii sfinții tale și a dumnealui vel clucer, de la acești boiari care li s-au poruncit, fără numai pă acel așăzământ să să lăs, care s-au făcut întâi. Iar veri căruia i s-ar părea cu strămbul și nu s-ar odihni pă acel așăzământ ce ai făcut sfinția ta și cu dumnealui vel clucer; întâi să vie aici la divanul Domnii meale să stea de față cu toții, aducând și cartea sfinții tale de hotărâre. Și atunci nefiind acea carte cu dreplate, de aici vom hozără Domnia mea boiari îndreptători, de vor merge de iznoavă, acolo și vor lua seama. Iar altă strămutare hotărârii sfinții tale dentăi îți dăm Domniea mea volnicie să nu să mai facă, nici să-i îngăduiești pă acei boiari a mai hotărâ până nu vor veni întâi cu toții aici la divan. Aceasta și fii sfinția ta sănătos

Ioni 2 dni lt (7251) (1743).

Mihai Vodă Racovița dăruiește Episcopiei, la 12 iunie 7251 — 1743 un țigan «cu doi copii ai lui». Acest țigan era domnesc și se căsătorise cu o țigancă a Episcopiei, care fugise de 28 de ani. Domnul dispune trecerea lor la Episcopie pe următoarele considerente: fiind cununați să nu se mai despărță «și mai virtos fiind și sfinta Episcopie lipsită de munca țigăncii intratiția ani și înțelegând Domniea mea că sfinta Episcopie iaste lipsită de țigani m'am milostivit de am miluit pă sfinta Episcopie cu acest țigan și cu feciorii lui» ca să-i fie lui și părinților Domniei lui «veacinică pomenire»⁵⁸. La 3 iulie 7251 — 1743 Toader Ţebea și fiul său Radul dau zapis «la mina» episcopului Metodie, cum s-au apucat ei, fără știrăa sfinției sale și au pus trei pogoane de vie, cu vița lor «pe din sus de viile sfintei Episcopii». Sfinția lui nu le îngăduie și le întoarce banii pe muncă și viță; le plă-

54. P. 85/29.

55. Acad. R.S.R., P. CXXVIII/268.

56. P. 62/32.

57. P. 10/95.

58. Acad. R.S.R., P. CXXV/30.

tește cîte 4 taleri de bogon, care fac pentru trei pogoane peste tot taleri 12 «fiind și moșea sfintei Episcopii». Deci de acum înainte să fie moșie sfintei Episcopii stătătoare în veaci căci că sfîntlea sa nu ne-a făcut nici o strămbatate»⁵⁹. Mihai Vodă Racoviță are de dat o hotărîre neobișnuită, la 25 august 7251 — 1743, Episcopiei Buzăului. El întărește acesteia mai întîi moșia Ciorăști (Buzău) tot hotarul și cu tot venitul, după cum scrie în zăpisul cel de cumpărătoarea moșii, al lui Anton căpit «ce iaste dat la sfînta Episcopie. Pentru că această moșie fiind mai înainte vreama a lui Anton căpit Băncescul, iar când au fost în domnia Domnie-sale lui Coslandin Vodă, după ce s-au liniștit vreamurile razmîriții, venind și Anton căpit la pămîntul lui, din buna voea lui au fost vîndut această moșie Ciorăști sfintei Episcopii, cu zăpis bun de vînzare de la mîna lui și cu multe mîrturii, după cum am văzut Domniea mea zăpisul acel de cumpărătoare al sfintei Episcopii, de la leat 7249 — 1741». Domnitorul mai întărește Episcopiei o parte de moșie de la Ungureu (Buzău) pe care o inchinase Anton căpit și soția lui Episcopiei «pentru multă căutare ce i-am căutat sfînta Episcopie la neputintele lor... iarăși atunci în urma răzmiriții». Acum Anton se judeca cu nepoata lui, Maria și cu soțul ei Manole post, pentru lucrurile rămase la dînsul din averea fratelui său Iordache căpit-anul, tatăl Mariei. Toate averile lui Anton, moșii, vii, țigani și dobitoace ce a avut se vor vinde, spune Domnul pînă se va împlini datoria, iar acele două moșii, menționate mai sus, fiind cumpărătoare și danie «mai înainte judecătii» rămîn în stăpînire Episcopiei. Poruncă se da celor ce vor executa sentința, să se ferească de averile Episcopiei⁶⁰. Tot în aceeași lună august, fără zi, aflăm cum Anton căpit sin Dragomir căpit Băncescul cu feciorii săi Mihalcea și Ianache vind Episcopiei partea lor de moșie, de la Gurguiții, ce se numește Galbenul, ce le era cumpărătoare de la «boarii Topliceani» și de la alți oameni. Moșia era de 1064 stj. și se vinde cu 527 taleri și 39 bani. Martorii vînzării erau † Grigorie Top(licean) biv vel sârd + Șarban polc + Manolache post + Negoia post Top(licean) + Mihalcea Top(licean) port., + Iane Buz⁶¹. La 10 sept. 7252 — 1743 Costandin Filipescu biv logofăt vind episcopului Metodie un țigan cu 50 taleri. El fugise de la stăpînul său și se căsătorise cu o țigancă a sf. Episcopii. Filipescu îl vind «nevrînd să spargem cununia»⁶². Gheorghe Brașoveanu dă zăpis episcopului Metodie la 12 sept 7252—1743 cum el a cumpărat o moșie de la Mihai Abagiu «care moșie iaste dimpreună cu a sfintei Episcopii» stînjeni 18, drept 40 de taleri. «Și mergînd eu cu zăpisul la sfîntea sa părintele Episcopul, ca să-s iscălească, dar sfîntia sa nu m'au îngăduit mai căzându-i-să sfîntii sale să o cumpere fiind tot într-un oțar». El este obligat s-o vîndă episcopului în aceeași sumă, în virtutea dreptului de protimisii⁶³. Episcopul Metodie cumpăra la 15 noiembrie 7252 — 1743 o moșie mai întinsă, pentru care avuse multă gilceavă și înaintașul său în scaun, Misail. Stăpînul moșii era Ioniță căpitan Părscovanul. El spune, în zăpisul său, toate împrejurările neplăcute ale acestei vînzări. Episcopia avea deja, aici, la Părscov moșie dăruită de răposatul Nica cupețul din Buzău, care la rîndul său o cumpărase de la moșul căpitanului Ioniță, de la faimosul popa Lupul și de la alte rude, adunînd 2595 de stînjeni. Căpitanului Ioniță îi mai rămăsese puțină moșie pentru care avuse multe neînțelegeri. Pentru a le curma și impresurîndu-l «multe datorii» el vind Episcopiei cei 505 stînjeni, ce mai avea «afară de stînjeni 25 care l-am dăruit schitului nostru Ulmetul, care l-am inchinat metoh sfintei Episcopii» și altora. El vind totodată casele lui de acolo, din Părscov «cu toate nămeastiile de pîn prejur, cu liveazile de pomi și cu 2 roate de moară oumblătoare și cu toate vadurile de moară, ce sînt ale mele pe apa Sărățelului și cu trei cărciume făcute gata». Acestea toate le vind drept 1500 taleri⁶⁴.

O danie interesantă primește Episcopia la 20 decembrie 7251—1743 din partea postelnicului Mihai Dedulescul, strănepot marelui comis, a lui Matei Vodă, Radu Mihalcea (Cîndescul). Într-o foarte frumoasă scrisoare către episcopul Metodie el spune cum «din bună voință mea și cu creșlinească socoteală... răvniț-am... ca să mă numesc și eu ounul dintrăcea (cari au dat)... am inchinat sfintei Episcopii toată partea de moșie din Pătălage care moșie îmi iaste și mie despre maică-mea, dum-

59. P. 59/57. 69. P. 62—63/33. 61. 67/15.

62. Acad. R.S.R., P. CXXVI/82.

63. Mss 173, f. 582 v—83.

64. P. 48/100.

neaei jupăneasa Catrina, nepoata de față a dumnealui Radului comis, care au făcut schimb dumnealor cu sînta mănăstire Mîslea și partea ce iaste de cumpărătoare de dumnealui Costandin căp. Filipescul de la moșneanii de acolo din Pătărlage, dup cum pe larg arata zapisele și cărțile ceale vechi, care toate le-am dat la mîna sfinții sale părintelui». Martorii daniei sint: +Niculae Ded(ulescul), + Șarban polcov. + Iane Buz + Ioniț căpit Părscovanu⁶⁵.

Șarban polcovnicul sin Mănăilă biv vel cluc vinde episcopiei moșia sa Măgura de pe apa Buzăului, la 20 dec. 7252 — 1743, în întindere de 780 stinjeni, cite 20 bani stinjenul «care fac tl.130; iar stinjeni 100 i-am dat danie sfintei Episcopii». Ștefan căpitanul era singurul martor al acestui act⁶⁶.

Mihai Vodă Racoviță întărește la 4 ianuarie 7252 — 1744⁶⁷, Episcopiei și episcopului Metodie o moșie la Corbeni Ilfov ce-i fusese dăruită de Cărstian armașul «care pă călugărie s-au numit Climent monah». Alături de moșia acestuia avea pămînt și Mihai moșneanul care o vinde unui Gheorghe Brașoveanul. Episcopul nu îngăduie aceasta «fiind tot intr-un hotar» și dă banii lui Gheorghe Brașoveanul iar moșia intră în stăpînirea Episcopiei. Vinzarea pe care o cunoaștem că o făcuse căpitanul Ioniță Părscoveanul se înfățișă în chipul următor: la 8 ianuarie 7252 — 1744, el dă zapis la mîna episcopului cum a venit la acesta și i-a vîndut moșia pe care i-a fost ales 24 boieri «din zilele lui Costandin Vod Brancoveanul, însă stinjeni 3100». Vinde moșia aceasta cu casele lui «cu toată namestia lor» și moara cea nouă de la mătusa sa Vișa și moara cea din sus ce iaste zăgastul stricat» și vadul cel din sus și vadul de moară al mătusei sa Mihalcea a lui Ioan văt și 3 cărciume. Toate acestea le vinde drept 1500 taleri⁶⁸. În aceeași zi Ioniță căpitanul Părscoveanul vinde Episcopiei și moșia sa Bisăuca în întindere de 700 stinjeni. Documentul este rupt și nu vedem cum se vinde. Din ceea ce a rămas constatăm cum Ioniță căpitanul, cu acest prilej, dăruiește Episcopiei și ceva de pomană. Între martori găsim și pe Dediul biv vel sătrar⁶⁹. Episcopul Metodie scrie în legătură cu moșia Batogul pe care o cumpăraseră la 6 sept. 7250 — 1742, următoarele, după trei ani, la 12 februarie 7252 — 1744 —, «această moșie fiind mai înainte supt stăpînirea lui Stoenică sin Mănăilă biv vel clucer și avînd pricina de judecată... cu Zota căpit Buescul și cu nepotu-sau Neagul» o face vinzătoare. Zota și Neagul neavînd bani o cumpără Episcopia. Aceasta o revinde vărului lui Stoenică, care avea mai mult drept «care cu acești bani au cumpărat moșia de la dumliu peharnicul Ștefan Dudescul. + Eu Vasile dasc ot Episcopie, cu învătura lor am scris această scrisoare»⁷⁰. Episcopul Metodie cumpără și în Focșani unde cum știm Episcopia avea proprietăți bisericești. Astfel, la 5 martie 7252 — 1744 popa Vintilă sna Tuderașco căp Tihie, cu sotia și copiii vind episcopului un loc în Tîrgul Focșanilor «care loc iaste cu dughieana care o au luat sfinția sa de la Andrei căpit pe din sus». Prețul locului este de 17 taleri pol. Martorii erau +Ene sin Patrașco căp, +Ion bărbierul, + Enache parcălabul. + Și am scris eu pop Radul ot sti Nicolae cu zisa popei Vintilă»⁷¹. La 30 iunie 7252 — 1744 Metodie episcopul cumpără și de la turcii neguștori din Buzău. Iată ce spune zapisul acestora: «Adecă eu Ali turcul Deli Hogeia, împreună cu frate-mieu Abdula dat-am zapisul nostru, la mîna sfinții sale părintelui Episcopului de la Buzău kir Metodie... că avînd eu o prăvălie aici în Tîrgul Buzăului, care și eu o cumpărașem del Mahamut Bairactariol și fiind călătorio ca să mă duc de aicea o am vîndut sfinții sale, de a mea bună voe și cu știrea tuturor neguțătorilor turci de aici din Buzău în tl. 30. Deci să aibă sfinția sa a stăpîni această prăvălie cu bună pace»⁷². Costantin Vodă Mavrocordat (a patra domnie 1744 iul. — 1748 apr.) caută să pună în practică reforma pe care o aduseseră Fanariotii luminați. Iată ce scria el la 31 august 7252 — 1744 episcopului de Buzău:

+ Milstio bjiio Io Costandin Nicolae Voevod i gdă, davat gvmid saio po-yealemio gvmid: cinstitului și de Dmzueu iubitorului sfinții sale părintelui Episcopului al Episcopiei Buz kir Metodie, ca să fie vonic cu această carte a Domnii mele să stăpînească toate satele după moșiile Episcopii. Și părintele Episcop să aibă a pune parcălabi pe care va socoti a fi om mai dă ispravă: și oamenii ce

65. P. 32/25.

66. P. 65/10.

67. Mss 173, f. 566.

68. P. 48/ doc. 201.

69. 38/17.

70. Mss 173, f. 365 și v.

71. P. 60/22.

72. P. 81/5.

vor fi șezători pe moșiile mănăstirii să aibă a clăcui 12 zile într-un an, la arătură, la coasă și la seacere, și să-ș dea dijma moșii din toate bucatele după obiceiăo. Și nimeni să nu fie volnic, au din boeari, au din slujbași ,au din săteni, a pune vin, au rachiul pe moșiile Episcopiei să vânăză, fără numai vinurile Episcopiei. Și nimeni să nu fie volnici a cosi, au a ara, au a oumbra vitele lor pe moșiile mănăstirii, până nu-ș vor lua voe de la isprav(nicul) părintelui Episcopului. Și oamenii ce vor fi șez(a)tori pe alte moșii, de vor fi călcând moșiile Episcopiei să aibă voe isprav ce-l va avea părintele Episcop să-i oprească, au să-s așaze cu ispravnecul. Și așa așăzându-se să pască; și pe rumini de baștină să-i stăpânească mănăstirea ca și mai înainte. Iar carii nu să vor suferi va eși la divan. La bălțile care vor fi pe moșiile mănăstirii, nimeni să nu fie volnic a să amesteca, au dăn vameși, au din căpitani, ci numai părintele Episcop să aibă a lua întreeale a peștelui după obiceiăo. Drept aceeaș poruncim Domniea mea și dumneavoaștră ispravnicilor, i căpitanilor, i vameșilor, văzând cartea Domnii meale toți să vă arătați cu supunere, și să urmați la toate poruncile Domnii meale. Întralt chip să nu fie. I i sam rea gvid. Av. 31. 7252. S-au scris dup. condică de Mihai logf.⁷³. La 24 septembrie 7253 — 1744 Metodie episcopul adeverește următoarea impresionantă diată a lui Iane Buzoian. Fiind bogat în informațiuni istorice ale timpului și avind un accentuat simț religios o dăm aci în întregime: «Metodie episcopul Buz adeverez».

+ De vream ce întâmplarea cea viitoare iaste nevăzută, și însuș ingerilor necunoscute, pentru ca lui Dumnezeu toate sant cu puțință, ceale se sânt la oameni cu neputință. Iată dar și eu mult păcătoșul robul stăpânului meu Is Xs: Iane Buzoianul, ajunzându-mă vream de neputință și cunoscând slăbicioșia trupului, socotit-am în gândul meu mai înainte până a nu mă cuprinde infricoșatul ceasul morții, fiindu-mi în fire și cu mințele întregi. Am așezat toate ceale ce am avut întraceasta dieată care unde am socotit cui să rămăe. Însă de vream ce s-au întâmplat de mi-au trăit copii ca's moștenească ale meale. Pentru ca să aibă te-meio ceale ce am lăsat, am făcut epitrôp pe toate ale meale pe sfinția sa ciustitul de Dumnezeu iubitoriol al meu sufletesc părinte kir Metodie episcopul Buz(ă)ului și pe dum coconul Costandin Căndescul biv vt vist împreună și cu soția mea Despa, ca să chivernisească toate ceale ce am lăsat să-s dea toate pe unde le-am rânduit, atăta dobitoace, vii, moșii, țigani și altele. Căt și pentru 2 sfințe besearici, ce am răduit să-s facă, ouna mai proasta cum să va putea aici la Săseani în deal unde sânt vile și casele, unde s-ar socoti loc ca acela mai bun: Și la această besearică să fie călugărași lăcuitoiri cu egumen, și să fie supuș sfinței Episcopii, chivernisindu-se cu ceale ce voi da eu, de sfinția sa părintele Episcopul. Iar altă besearică am socotit să se facă la București în mahalaoa ce să chieamă a popii Soare, de pieatră, pentru care s-au și dal acum nainte tl 500, în mâna lui Mușat logf del sfința Mitropolie ca să facă gătire. Și la aceaste sfințe besearici voi lăsa toate ceale trebuincioase dintrale meale la mâna epitropilor, căroră și cu cuvântul m'am rugat și am luat pentru toate, adevărata făgăduială. Însă toate le voio arăta într-această dieată mai jos pe anume.

Sept.24.7253.

8 pogoane de vie lucrato si cu crama, care vii sânt cumpărate de mine. Dintraceștea 4 poș le las frăține-mieu lui Tudorache, și 4 frăține-mieu lui Lefter. Iar casele să le stăpânească frățește amândoi.

2 boi tineri i 2 vaci tinere le las frăține-meu Tudorache i un cal negru tânăr care s-au jugănit istimpu, și stupi 20.

2 boi tineri i 2 vaci tinere le las frăține-mieu lui Lefter și tl 21, care i-am dat cu zapisul lui, îi dăruesc: și o iapă murgă inbueștră ce am luat-o de la Vințilă ot Viespești.

1 cal negru jugan ce iaste în caii lui Negoită Cărlova, il dăruesc sfinției sale părintelui Episcopului.

1 ceasornic de sãn stricat il dăruesc iar sfinții sale.

Moșiea Bancești, cu heleșteul împreună, care am cumpărat del Anton căpt o las iar sfinției sale părintele Episcopului, însă schitului de aici ot Săseani unde va să sa facă besearica.

73. Mss 172, f. 346.

Zalhanaua jumătate împreună cu căldările și cu 15 stj de moșie care e-am cumpărat de feciorul lui Arion și de la ginere-său Nedelco acolo în Săseani, acestea le las, iar schitului Episcopiei de la Saseani. Iar zalhanuaoa jumătate iaste a tovarășului meu Lațcarache.

1 cal tânăr armăsar roib, nu armăsarior cel bătrân, il las coconului Costandin Căndescul.

- 1 cal roibu care s-au învățat acum, cu șaoa cea nouo ce am făcut-o acum, il las nepotu-mieu Barbului.

1 conțeș masliniu cu spinări de vulpe, il las iar nepotului Barbului.

1 dulamă de belacoasa galbenă și un brău de ibrișin vearde nou, iar nepotului Barbului.

Moșiea Blestematele după Slănic o las mănăstirii Banului. Însă intraceastă moșie sănt stanjeni 600, care l-am cumpărat de la vară-mieu Stoinică post; ci pe stj 240 mi-eau făcut zapisul lui, iar pe stâneni 360 nu mi-au făcut zapisul lui, ci numai mi-eau dat zapisele ceale vechi. Și banii încă e-am dat tl 80.

15 pogoane de vie del Cocuteani, care aceaste vii le-am avut de zestre de la femeaea cea dintâi. După ce le va culege de toamnă soțiea mea, le las nepotului Ianache căpît Bagdat. Și dumnealui să aibi datorie a purta grija schitului de acolo ca să nu să pustiească, dup cum am purtat eu, că nepurtând grija va da seama înaintea lui Dmnezeu.

1050 stâneni de moșie ce să cheamă Goniții, care s-au cumpărat del văru-mieu Ștefan căpît; această moșie o las schitului ce să va face de epitropi la Săseani să o stăpânească.

1000 stânjani de moșie alătura cu Goniții, ce să numește Batogul, care moșie au fost vândut-o văru-mieu Stoean post Zotii căpît. Și Zota căpît o vânduse părintelui Episcopului. Dar căzându-mi mie, fiind vânduta de vară-mieu, am întorsu banii părintelui și am luat moșiea. Aceasta o las iar schitului ce să va face la Săseani să o stăpânească.

530 oi ce sănt date cu foae la mâna lui Ion vâtf, luindu-se seama de toamnă să scoața ceale ce am lăsat pentru pomenile mele în foaea soției mele. Celelalte să le vânză epitropii și banii ce să vor lua să-s dea unde voi rândui.

Caii căți sănt după foaea de seam(a), scoțându-s cei ce e-am rânduit să-s dea, ceaealaltii să-s vânză de epitropi și banii ce să vor lua, să-s dea unde voi rândui.

Vitele de vaci, așijderea scoțându-se ceale ce am rânduit să-s dea: cealelalte vânzându-se de epitropi banii să-s dea unde voi rândui.

Stupii așijderea scoțându-se cei rânduiți, să-s vânză ceaealaltii de epitropi.

10 capete de bivoli, afară din 2 bivolițe ce s'au lăsat soții mele, ceaealaltii să-s vânză de epitropi și banii ce să vor lua dup aceaste bucate să-s dea la besearici, neajungând, ce am lăsat. Iar celelalte bucate ce vor rămănea, să fie ale schitului ce va să-s facă la Săseani.

Vasile țiganul cu lie-său Stoica care este însurat în Gradiște și ține o țigancă a Chiajnii Cămpineancii și Negoită nepotul lor, împreună și cu Stan țiganul care l-am luat de la văru-mieu Răducanul e-am dat sfintei Episcopii să-i stăpânească, ca să ne facă pomenire și e-am dat schitului del Săseani.

Pe Cozma țiganul împreună cu țiganca lui Marica, e-am ertat să fie slobozi: numai cât va trăi soțiea mea să-i slujească și să o asculte. Iar după moartea ei să fie precum am zis slobozi. Numai datorie necurmată să aibă ei în toate sămbetele să-m dea câte o leturghie de prescuri pentru sufletul meu.

265 tl ce am la egumenul del mănăstirea Banului Kir Antonie și dăruiesc sfintei mănăstiri, însă scoțându-se bucatele ce le-am dat: ce va mai rămănea să lucreze cu ei la zidul mănăstirii ce iaste început până se va încheia. Însă epitropii luind banii, dumnealor să lucreze, iar nu egumenul.

Socotindu-mă cu tovarășul meu Lațcaraché, s-au făcut ai miei băgați în bucate de neguătorie capete tl 2000 și ce se va mai strânge din datoriile ce are dumnealui pă la oameni, iar să va mai încărca la suma aceasta. Și acești bani să-s dea la facerea besearicilor ce am rânduit să-s facă.

50 tl dăruiesc copili Mitri căp, pentru ca să-s mărite anume Mariea fata.

50 tl bani gata și o dulamă voinicească verde las nepotu-mieu Ștefan al fraține-meu Tudorache.

- 2 roate de moară, care le-am cumpărat de la feciorii Călmaşului, ce sânt de ceaca parte de Buz, le las coconului Costandin Căndescul.
- 100 tl la Sfinţul Mormănt milostenie.
- 50 tl la un arhieru să-m slujească un sărindar.
- 2 roate de moară cu moşea Smedeşti ce le-am răscumparat del Anton căpt, să fie iar ale schitului del Săseani ce să va face.
- Un cortu nou ce l-am cumpărat îl dăruiesc dum. vără-mieu Şerban polcov.
- 1 bivoliţă cu lapte dăruiesc nepotului Scarlat polcov.
- 1 cal tânăr murgu dăruiesc dascalului Vasile del Episcopie pentru osteneala lui ce au făcut slujindu-mi, să-m pomenească.
- Aicea semnez datoriile, care pe unde am: cu zapise şi fără de zapise.*
- 90 (?) tl cu un zapis la sfinţia sa părintele Episcopul.
- 120 tl iar la sfinţia sa părintele Episcop, după moşile ce le-au cumpărat sfinţia sa del Şerban polcov, care moşii au făcut tl 400. Ci dintraceştea tl 280 sânt băgaţi in cei tl se am semnat mai sus. Iar tl 120 mi-eau rămas sfinţia sa să mi-i dea.
- 35 tl mai am la sfinţia sa dup 10 piei de bou.
- 24 tl iar la sfinţia sa dup 96 ocă seu.
- 50 tl iar la sfinţia sa care bani e-am dat în mâna dascalului Vasile cu porunca slinţii sale.
- Cin la părintele Episcop tl 1629. Dintraceştea scoţând mierea ce mi-au dat sfinţia sa episcopul v(e)d(re) (lipsă) po tl (lipsă) care fac tl (lipsă) mai rămân la sfinţia sa afară dintraceştea tl:
- 119 pl tl la Ioniţă căp del Plăşcoio banii 10 în 2: numai să i să ţie în seamă tl 25 dup 12 ved(re) de miere ce mi-eau dat astă toamnă.
- 55 tl la Marco căm(ăraş) ot Plăşcoio, precum arată zapisul lui; banii 10 în 2; numai să i să ţie în seama tl 8 pl, după vd 3 oca 4 miere ce mi-eau dat.
- 24 tl la Tatul cupeţ, care mi-eau rămas din tl 60 ce e-am fost dat an pe miere.
- 27 pol tl la Iane feciorul lui Postolache care bani e-am dat pe vin, când era vînl scumpu. Dintraceştea mi-eau dat atuncea vin ved 18, care s'au socotit tl 5 şi au mai rămas tl 22 pl.
- 10 tl bani 90 la popa Jipa ot Răteşti: să-s socotească banii 10 în 12.
- 30 tl la Silivestru ce au fost egumen la Aluniş cu zapisul lui; să-s socotească 10 în doi.
- 15 tl la Milea cizmar ot Urlători, cât îmi va păzi nişte stuşişori dobândă să nu i să ea, numai banii drepti să-i dea.
- 13 tl la Florea i Anghel ot Pleşcoio care li s-au dat pe miere.
- 20 tl la Neaga săpunăreasa, care da pe an săpun oca 35.
- 10 tl la Stoean cojocarul ce au fost slugă la Stanciul Carlova cu zapisul lui.
- 60 tl la Zalma ovreiuł cu zapisul lui 10 în 2.
- 10 tl la popa Paucea cu zapis: să i se ţie în seamă unt oca 12 pl ce au datu, cealalţi să-i dea.
- 18 tl la Oprea ot Policeori cu zapisul lui: 10 în 2, osteneala.
- 16 pol tl la Radul Bndrea care bani i-au luat pe miere cu zapis; afară din ce au dat, acoseala au rămas.
- 30 tl la Laţco Tabacul din Gura Nişcovului cu zapis: 10 în doi osteneala banilor.
- 4 pol tl la Neagoe logf cu zapisul lui, afară din untul ce au dat la Barbul untaru.
- 3 tl bani 90 la călugărul Brăzdosul pe miere, afară din doi stupi ce mi-au dat.
- 63 pl tal la popa Filip cu zapisul lui.
- 10 tl la popa Neculae ce au fost egumen la Găvane cu zapis 10 în 2.
- 15 tl la Barbul dieacon feciorul Poturului cu zapis, ca să dea miere pe ruptoare.
- 12 pl tl la Ştefan capit e-am făcut bina şi e-am ertat.
- 13 vedre de miere la Pascuł ot Mirceşti, care m'am socotit cu el vadra pe tl 1 pl.
- 5 tl la Frăţilă călugărul ot Gura Nişcovului cu zapisul lui.
- 164 tl la Negoită Cărlova, care bani i-au luat pe bucate. Ci pe câte bucate va scoate răvaşele tovarăşului meu Laţcarache să i să ţină în seam. Iar cealalţi bani să-i dea.
- 8 tl la Costandin Cărlova care au luat asupra dum. pe Gheorghe sluga.

141 pl tl la Vintilă cu nepotă-său Iane ot Viespești cu zapisul lor: însă au fost luat mai înainte tl 211, și scoțându-se ce au mai dat, au rămas acestea ce scrie mai sus.

† Inșă schitul ce să va face la Săseani, l-am închinat să fie metoh la sfînta Episcopie și să stăpânească toate ceale ce am arătat mai înainte, vii, moșii, care se vor lăsa după moartea soției mele, morile și altele. Și din venitul bucatelor acestora ce să vor strînge să aibă datorie necurmată sfînția sa părintele Episcopul să dea pe an câte 60 tl preoților ce vor fi la besearica din București păzitori, pentru ca să mă pomenească neîncetat. Inșă pentru besearica din București, ca să-s facă, am lăsat bani gata tl 1500, cu care socotesc că va ajunge să-s facă pe deplin ceale ce vor trebui, cu zugrăveala, cu cărți, cu odăjdii și cu alte odoară. Și dă vremi ce s-ar strica la această beserică să aibă datorie părintele Episcopul ce va fi după vremi să înoască din venitul moșiilor ce am lăsat schitului. Iar cela ce nu va urma a face toate ce am arătat mai sus, să aibă a darea seama înaintea înfricoșajului-judecătorio carele va să judece pre toți. Inșă am hotărât și aceasta, ca să aibă datorie să dea schitul del Săseani sfitei Episcopii pentru supunerea pe an cate tl 40, inșă tl 20 să-i dea la sftul Gheorghe, iar 20 la sftul Dimitrie. Și la aceaste 2 sfinte zile să aibă datorie părintele Episcopul ce va fi după vremi, să slujească și sfînta liturghie pentru sufletul meu, și al părinților miei. Și am lăsat și petru facerea schitului de la Săseani tl 1000, bani gata dupa ce să va vinde marfa.

† Iane Buzăian mărturisesc † Scarlat biv logf. za vist † Șarban (lipsă) mart † Ștefan căp mart † Lefter Vernescul mart Popa Barbul duhovnecul dumnealui martor † Eu Vasile dascălul am scris această dieată cu învățatura dumnealui † Costandin dieacon mart ⁷⁴.

Ștefan Dudescu biv vel paharnic vinde episcopului Metodie — recte Episcopiei — moșia sa Colțea din județul Rîmnicea, în anul 1744. Alte date nu mai avem. Moșia era părintească, «hotărîită și împietrită pe dă toate părțile stănjeni 1210». O vinde fiindu-i peste mină a o căuta, tocind stînjenul cu 45 bani, ceea ce fac în total tl 450. O vinde cu știrea fraților și rudelor sale. Actul este iscălit de «Costandin Dudescu vel logof» ⁷⁵.

La 28 mai 7253—1745 moșnenii din Pârscov dau carte la mina Episcopului Metodie, ca acesta să stăpînească în pace moșia ce are Episcopia la Pârscov. Ei expun pe larg cum «alunecându-ne după niște terfeloage de scrisori vechi» au dat jalbă la Domnitorul Nicolae Alexandru, cum Episcopia le-ar fi luat părțile lor de moșie. Merg la judecată, unde s-au citit cu «amănuntul» toate scrisorile, și «s-au găsit toate părțile bănuite de noi vândute de părinții și de neamurile noastre ... și văzând că am umblat rău și fără de socoteala, neavînd nici o treabă în moșia aceasta, ci numai ca niște oameni răi și părăși ne sculasesm de părieam fără de dreptate pe sfînția sa ... și tot noi am rămas dă judecată, petrecînd și rușine cu certare». Atunci ei merg la episcop și se roagă de iertare, dînd și carte de stăpînire acestuia luîndu-și și obligația, că dacă se vor mai scula ei, sau copii lor «să fim închinați prăzii domnești și ori la ce judecată am merge fără de pedeapsă să nu eșim. Și ni s'au luat de la Divan și cărțile ce am avut, gîsindu-le reale» ⁷⁶.

Hotărnicia moșiilor era o grijă perpetuă pentru posesorii lor. La 6 iunie 7253—1745 Metodie episcopul roagă pe Domnitorul Costandin Nicolae să dea poruncă ispravnicului Buzăului ca, împreună cu 2—3 boiernași, să hotărască moșia Zăpodia și Măgura, de către moșnenii de acolo. Domnul scrie ispravnicului în acest sens, adăugînd că dacă nu se vor «odihni» pe hotărîrea celor trei boiernași hotarnici, ei să vină la Divan și «de la Divan în ce chip să va hotără așa va ramanea» ⁷⁷. Episcopul Metodie ceruse în aceeași zi boiernași hotarnici pentru moșia «Moșăstii i Trestiea» ⁷⁸, iar prin a treia cerere separată, dar tot în aceeași zi, se făcea rugămintea la Domnie pentru moșia «Călpăul i Oltenii» ⁷⁹.

La 21 noiembrie 7254—1745 Episcopul Metodie cere Domnitorului să-i se hotărască moșia pe care o dăruise Episcopiei Stoica Leucă. Aceasta se găsea la Oprîșor

74. P. 10/100.

75. P. 66/20.

76. P. 48/102.

77. P. 65/12.

78. Mss 171, f. 388 v — 389.

79. P. 22/39.

în județul Saac. În fruntea hotarnicilor sta Ștefan Dudescu biv vel pah drept 6 boieri, avînd alături șase boiernași anume: «Stație cușet ot Văleani i Grigorie vameș ot tam, i Iane căpîit ot Izvoară, i Manea căpîit Brăcacean, i Matei Ezescul, i Dumitru căpîit ot Strâmbeni»⁸⁰. La 1 decembrie 7254—1745 Manea căpitan Brăcaceanu lasă prin diață sfintei Episcopii o cărciumă din Gura Sărățelului și moșia de la Podeni cu casă de șezut. Casa va intra în stăpînirea Episcopiei, numai după moartea soției sale Sida⁸¹. După 4 zile Manea căpitanul Brăcaceanu scrie Episcopului cum el a fost «inchinat mai dinainte călugării și mi-șeam uitat, cei acum am pus gînd ca să mă călugăresc, cei mă rog sfinții tale ca să ei osteneală să vii ca să mă călugăresc». Episcopul dă ascultare rugămînții acestuia, care curînd se va numi Macarie monahul. Ca urmare el dăruiește alte multe Episcopiei și anume: 8 pogoane de vie lucrate în Dealul Nucetului cu pivnița cu case de locuit, cu toate vasele cîte trebuiesc, cu moșie, cu livele de fân pînă în apa Tulburi. El mai dă moșia hotarului Matiții toată, cu 2 cîrciume, una lîngă biserică, alta în gura Lopatnii, moșia de la Podeni, împreună cu moara; aceasta, adică moara să fie Episcopiei numai după moartea soției lui; cum și cîrciuma din Gura Sărățelului cu casa lui de șezut, din Podeni. Macarie monahul mai da: 150 oi, cu capre, amestecate, 150 măci de stupi, 8 boi de jug, 6 vaci mari, 4 iepe și toți țiganii după moartea sa și a soției lui. Călugărul cere episcopului ca din tot venitul acestor moșii și dobitoace ce a dat să se chivernisească două sfinte biserici ale sale, una la Club și alta la Podeni, iar biserica de la Matița o lasă metoh sfintei Episcopii⁸². Episcopul Metodie arată Domnitorului cum are Episcopia un loc în Tîrgul Focșanilor, pe care loc sînt niște prăvălii și se calcă acel loc de Gheorghe slujitor și de alți «împrejurenii». Sfinția lui se roagă să dea Domnul poruncă ispravnicului de margine, ca împreună cu 2—3 boiernași «să tragă acel loc și să-l împietrească». La 13 ianuarie 7254—1746 Costandin Nicolae Voevod dă poruncă în acest sens ispravnicului de margine, care era Alexe biv vel clucer za arie să procedeze la această lucrare, care urma să se facă după tipicul cunoscut⁸³. La 27 ianuarie 7254—1746 Constantin Nicolae Voevod dă un hrisov cu un conținut cu totul aparte. El hotărăște prin acesta, ca să se dea sfintei Episcopii de la Buzău, «care iaste făcută și înălțată din temelie de răposatul Matei Basarab Vvd» și episcopului kir Metodie, să ia «de la vameșii din Tîrgul Buzăului pe an cîte tl 360, care bani i-am orînduit Domniea mea să să dea la trei dascăli, pe care i-am rînduit Domniea mea, pentru învățătura copiilor la aceste trei școale, însă la Episcopia Buzăului un dascăl elenescu și altul slovenescu și în Tîrgul Focșanilor un dascăl elenescu și să aibă a lua pentru osteneala lor fieștecare dascăl pe lună cate tl 10. Pentru că doao școale, ouna elenească și alta slovenească au fost orînduite încă mai dinainte de raposatul și vrednicul de pomenire părintele Domnii mele Io Nicolae Alexandru Voevod, după cum am văzut Domniea mea și hrisovul Domniei sale de la leat 7233. Iar o școală elenească de la Tîrgul Focșanilor însumi Domniea mea pentru folosul de obște m-am milostivit de am orînduit, ca să fie acolo școala pentru învățătura copiilor. Numai dascălii să fie oameni de ispravă și învățați cît să cade a fi și să aibă purtare de grija cu toată nevoița pentru învățătura și procopseala ucenicilor. Și dascălul slovenescu să aibă a învăța copiii, nu numai la Ceaslov și la Psaltire, ci mai vîrtos la gramatica. Și acești bani ce i-am orînduit Domniea mea, să-i aibă a-i lua dascălii de la vama ce scrie mai sus; iar neajungîndu-se să să ia acești bani numai din vama Buzăului, să aibă a-i lua sfinția sa părintele episcopul și din vama de la Tîrgul Râmnescului ca să împlinescă toată leafa cea orînduită de Domniea mea, la către trei dascăli tl 360. Și să dea catastih pe fiește care lună la vameș, cînd își vor lua leafa, de câți ucenici au și la ce matiria învață și vameșii să aibă a trimite acel catastih la Domniea mea, pentru ca să vedem cu ce sârgeală sântu dascălii asupra ucenicilor». Domnul ca încheiere «pohtește» și pe urmașii săi în domnie să innoiască și să întărească această milă ce a făcut părintele său și el însuși⁸⁴.

80. P. 43/16.

81. Mss 173, f. 193.

82. P. 39/23 și doc. 24 spre completare.

83. P. 60'23.

84. Acad. R.S.R., P. CXXV/14.

Metodie episcopul dă voe la mai mulți locuitori de la Runceani, jud. Saac, la 23 februarie 7254—1746 să-și puie vie pe moșia Episcopiei «cine câte pogoane va putea să pue» și să dea de 2 pogoane de vie câte o vacă cu lapte și după ce-ș vor pune vie măsurându-se locul «și dînd vacile după așzămănt» li se vor da fieștecăruia carte de osebi⁸⁵. La 23 aprilie 7254—1746 Nifon monahul face danie sf. Episcopii 25 stinjeni ca să-i fie întru pomenire lui și părinților săi. Moșia era în satul Cocojul de jos. Întră martori aflăm și pe Mihail «igumen Vjerăș»⁸⁶. Mihalcea căpitan, împreună cu femeia lui Andreio căpitan și fiul ei, vind episcopului Metodie un loc de un stinjen, drept 10 taleri și jumătate, pentru care aveau oarecare neînțelegere. Era un loc de dugheană în Focșani. Cumpărătura se făcea la 1 mai 7254—1746, între martori fiind și Macarie eromonah și pop Mărzea protopop ol Focșani⁸⁷. La 11 iunie 7254—1746 Metodie episcopul cere Domnitorului să i se dea o carte către ispravnicul județului Buzău care «împreună cu alți 2—3 boerinași» să hotărăscă moșia Cărlo-mănești de către moșnenii de acolo, dorință ce i se satisface⁸⁸. Moșnenii din Măgura dau zapis la mîna ispravnicului Scarlat și boierilor hotarnici, la 19 iunie 7254—1746, cum ei s-au învoit să dea episcopului Metodie moșia din Pieatra Ungureului în sus, după zapisele sfinții sale, stinjeni 990 pol; «pentru că așa ne-am învoit noi moșnenii între noi»⁸⁹.

La 21 iunie 7254—1746 ispravnicul județului Buzău, care era Scarlat biv logofăt za vistierie și cu alți «boerinași» luați pe ravașe domnești de episcopul Metodie aleg moșia Episcopiei, care se numește Măgura (Buzău) de către moșnenii de acolo. Se procedează după un sistem cunoscut, trăgînd moșia «după obiceiaio pen trei locuri, citînd toate cărțile și zapisele» ... «și am inherat o piatră stătătoare unde se chiamă Podul Tisii» ... din hotarul Ungureului până în hotar Cislăului ... ales-am partea sfinții Episcopii stănjeni 660. Hotărnicia este subscrisă și de Negoită vel clioc † Costandin Funduescul post, † Ivașco Vernescu⁹⁰.

Scarlat sin Panait vătaf vind episcopului Metodie 8 pogoane de vie paragină în Dealul Săsenilor, care sînt pe lingă viile Episcopiei drept taleri 45 «cu prețul ce au fost cumpărat de tată-mieu» Vinzarea se face la 16 noiembrie 7255—1746. Martori erau Samuil eclisiarh mare și Vasile dascalul, pe care-l găsim mereu menționat în actele Episcopiei Buzău⁹¹.

Constantin Nicolae Voievod reconfirmă la 25 ianuarie 7255—1747, dania domnească a unui țigan și cu doi feciori, care țigan fiind «domnesc de scaun» luase o țigancă a Episcopiei ce fugise de 28 de ani. Mihai vodă Racoviță — căci de el este vorba aci — ținînd socoteală că Episcopia fusese lipsită atîția ani de munca țigăncii «și fiind și neindestulată de țigani» închinase țiganul cu hrisov sfintei mănăstiri la leat 7251—1743 iunie 12⁹².

La 9 februarie 7255—1747 găsim menționată o bogăție devenită mai apoi de vitală însemnătate, păcura, în ținutul Buzăului. Ștefan Dudescu «biv vel pal» declară următoarele: † Scrisoarea mea să fie de bună adevărîntă, la cinstla și blagoslovita mână sfinții sale, iobitorului de Dmnezeu episcop al Buzăului kir Metodie, precum să-s știe că m-am tocmit cu sfinția sa să-i dau trei sute vedre de păcură, din păcurile domnești de la Podeani, care le-am cumpărat eu, vadra câte bani patruzeci. Și să nu aibă a da alt nimănu, până nu va implini această sumă de veadre, ce am scris mai sus, că am luat toți banii deplin ... însă să fie păcură bună groasă după cum va plăcea omului carele va trimite sfinția sa acolo ... și să o dau sfinții sale fără de nici o vorbă făcînd»⁹³.

Costandin Nicolae Voievod, înștiințat fiind de Episcop cum turcii au început să strice «dumbrăvile ținute» de Episcopie, de la Frasin, de la Maxini și cringul de lîngă Episcopie dă «volnicie» lui besleaga de la Tîrgul Buzăului și boierilor isprav-

85. Mss 173, f. 80 și v.

86. Mss 173, f. 583 și v.

87. P. 60/24.

88. Acad. R.S.R., P. CXXVIII/143.

89. Ms 171, f. 117 v.

90. P. 65/13 și mss. 172, f. 105 v. 196.

91. P. 27/80.

92. Acad. R.S.R., CXXV/34.

93. Acad. R.S.R., P. CXXVII/96.

nici, să le apere nu numai de către turci ci și de către alții care ar îndrăzni a tăia și a face stricăciuni. Porunca poartă data de 25 februarie 7255—1747 ⁹⁴.

Bogdana soția răposatului Nica frat Petre ot Gorcojoc dăruiește sf. Episcopii 11 stinjeni de moșie la Tărtășești care fusese răscumpărată de la Șărban Greceanul vel logf și pe care o cotropise apoi Daniil monahul și cu frații lui. Ea avusese cu aceștia judecată la Divan și cîștigînd-o o închina Episcopiei, fiindcă cumnată-său, cu toată casa lui pierise de moarte năprasnică. Bogdana cu fiul său Sima o dăruiesc pentru pomenirea sufltelor loî, la 25 martie 7255—1747 ⁹⁵.

Pentru moșia Iasul danie făcută Episcopiei de marele negustor Badea «priea-tenul» lui Matei Vodă s-au ivit multe gilcevi pentru hotarele ei. Iată încă una la 2 octombrie 7256—1747, cînd Ștefan Dudescul biv vel paharnic, Toma Guliano biv vel stolnic și Toma Arion reclamă Domnului că le împresoară Episcopia părțile și cer hotarnici, cu om domnesc, că după scrisori să le alegea părțile de către Episcopie ⁹⁶. Dumitrache logofătul «plecată slugă» scrie episcopului Metodie, că a ieșit în două rînduri la Măria sa Vodă în Divan, pentru că acum judecători nu sînt, fiindcă se află toți la deal. El mai spune că a consimțit la hotărnicia moșiei de mai sus, cerută de vecinii de moșie, dar arată că aceasta nu angajează definitiv Episcopia, care putea redeschide procesul, cînd va crede necesar. Scrisoarea era trimisă în aceeași zi, cea o înfățișa părților la Divan, adică la 2 oct. 7256—1747 ⁹⁷.

La 12 decembrie 7256—1747 Șărban polcovnicul se împrumută de la episcopul Metodie cu 70 de taleri, pentru care pune zălog moșia Bănțești cumpărătoare de la Maria, fata lui Iordache, nepoata lui Anton căpitan. Între martori găsim și pe Cozma arhimandrit ⁹⁸.

Cît simț de bun gospodar avea episcopul Metodie ne-o arată și următoarea scrisoare: Metodie milstio bjiio episc. Buz † Macarie, blagoslovenie: scrisoarea ce ne-ai trimis, împreună cu pearile ni le-au adus să fii blagoslovit. Pentru puțurile de păcură cît poți te sileaste, ca să-s gătească, ca noi fiind sănătoși mergând la București, ne vom ruga Mării sale lui Vod; numai cum zicem fă nevointă, ca să-s gătească. Pentru Ion trimite de vreme că iaste bolnav, la popa Ștefan dupa Băscă, să-l călugărească desăvârșit. Pentru puțuri fă lucru bun, să nu fie tot gâlceavă. Și caută pentru vite să-s chvernisească, fânul să nu să răsipească, Iosif să umble să ea aminte să vază cum să chihvernisească. Ș, să ne scrii la București și pentru puțuri și pentru Ion cum se află. Această și fii blagoslovit.

Dech 15. 7256

† Metodie episcop Buz. ⁹⁹.

La 23 februarie 7256—1748 vel paharnicul, care pare a fi un Roset, scrie o carte vătăfului Iane, vătăfului Frâncul și lui Oprea Aveanul de la Urlați cum o femeie Armeanca a avut judecată la București cu Macarie călugărul pentru niște puțuri ce s-au deschis «în anul trecut». Macarie spunea că ele sînt pe moșia lui ce se cheamă Matita, iar Armeanca pretindea că se găsesc pe moșia ei, numită Păcăleasa. Impricinații aduc cartea boierilor caimacami, în care se scrie, ca să se orînduiească trei boiernași din județ care să meargă să dovedească adevărul. Vel paharnicul spune că i-a numit pe ei, pe aci de sus, care vor merge acolo și vor strînge moșneni și împrejureni, să le citească cartea de blestem a mitropolitului și să dovedească adevărul. Ei vor da apoi carte iscălită de moșneni, împrejureni și de ei înșiși, aceluia cui i se cuvîin puțurile, ca venind cu ei aici, la București, «să-i să facă hotărare» ¹⁰⁰.

Prof. T. G. BULAT

94. P. 79/10.

95. Mss 173, f. 572.

96. P. 58/15.

97. P. 58/18.

98. P. 10/104.

99. Mss 173, f. 212 v — 213.

100. P. 39/27.

DATE NOI³ DESPRE BISERICUȚELE RUPESTRE DIN MUNȚII BUZĂULUI

Descoperirea unui carnet de schițe inedit a lui H. Trenk¹, pictorul elvețian care a însoțit pe Al. Odobescu în cercetările sale arheologice, apoi găsirea — citiva ani mai târziu — a unor manuscrise ale lui Al. Odobescu² însuși, care permiteau localizarea schiturilor rupestre desenate de Trenk, au atras atenția asupra unor obiective arheologice foarte interesante, pe nedrept neglijate, pe care ilustrul arheolog le-a studiat cu mare minuție. Noi investigații ne-au permis să găsim o altă serie de notații ale lui Al. Odobescu³, legate de obiective arheologice din județul Buzău, pe care le publicăm în *Anexele* prezentării de față. Aceste note aruncă o lumină nouă asupra preocupărilor savantului atras de trecutul județului Buzău și, totodată, pot constitui o bază de plecare pentru investigații ulterioare și pentru identificarea unor reperi arheologice, pe care scurgerea vremii le-a făcut mai puțin clare. Descoperirea carnetului lui H. Trenk, precum și a notelor care ne-au permis să reluăm cercetările inițiate acum un secol de Al. Odobescu, au dus la identificarea și la o primă prezentare a complexului de schituri rupestre din zona Aluniș-Nucu (com. Colți și com. Boziorul)⁴.

Cercetări de teren din primăvara anului 1972 s-au bucurat de concursul localnicilor din com. Boziorul și Nucu și, îndeosebi, al Ing. Dumitru Nicolae, care ne-a pus la dispoziție o interesantă copie (de pe la 1900) al unui document pierdut, din 1651, referitor la o moșie învecinată cu schiturile de care ne ocupăm. Cercetări de arhivă ne-au permis să găsim și o altă copie — de pe la mijlocul secolului al XIX-lea⁵ — care, confruntată cu aceea a Ing. Dumitru Nicolae, poate duce la reconstituirea hrisovului din 1651. Importanța ambelor copii ne îndeamnă să le publicăm, de asemenea, în *Anexe*.

Hrisovul din 1651, precum și alte documente referitoare la complexul Aluniș-Nucu, aflate la Arhivele Statului, ne deschid noi porți de acces către trecutul complexului Alunișul-Nucu, trecut pe care vom încerca să-l schițăm, deocamdată, în succinta prezentare de față. De fapt, o serie de elemente vorbesc de la sine despre vechimea multiseclară a bisericuțelor de piatră pe care le-am studiat⁶ — ne referim la complexul Alunișul-Nucu, unde se găsesc schiturile Alunișul (încă în funcțiune), Agathonul, Fundătura, Peștera îngăurită, Fundul Peșterii, Peștera lui Iosif (doar despre primele două ni s-au păstrat știri documentare), precum și Peștera lui Dionisie Torcătorul (aceasta din urmă, o chilie de pustnic) — și nu cele mai puțin importante sînt însăși toponimele, cum ar fi Virful lui Martirie (care ne evocă epoca în care martiri din stînga Dunării erau îngropați în dreapta ei, ca cei găsiți recent în mormîntul de la Niculițel⁷ sau Virful Cicilei (din muntele Cicila), care ar putea prezenta

1. H. Trenk, *Album*, Biblioteca Academiei, Secția Stampe, AD 5/162.

2. Biblioteca Academiei, Secția manuscrise și cărți rare. Fondul arhive personale. *Arhiva Al. Odobescu*, III, Varia 14. 3. *Ibidem*, III, Acte 1—4.

4. Pavel Chihala, *Cu privire la «Invățătură» și la cîteva monumente din vremea lui Neagoe Basarab, în Neagoe Basarab (1512—1521). La 460 de ani de la urcarea sa pe tronul Țării Românești*, București, 1972, p. 175—192; idem, *Un complex necunoscut de sihăstrie din munții Buzăului din vremea lui Neagoe Basarab*, în «Studii și cercetări de istoria artei», Seria Artă Plastică, tom 20 (1973), nr. 1, p. 3—20.

5. Arhivele Statului București. Fondul Episcopia Buzăului, XCII bis 1—17, f. 14.

6. O serie de alte schituri sau chilii rupestre, menționate de Al. Odobescu în notele peregrinajului său din 1871, ca de pildă «Breaza-Vispesci. Piatra Șoimului (cripte cu piatră cu inscripție; Pănătăul. Begug. Virful Comorutei (cripte în piatră); Cătina (cripta în piatră); Ruginoasa (Brăești) cripte; Păltineni (com. Nechoiu) cripte; Măjeț (com. Nechoiu) cripte; Virful lui Dragomir (Colți), Cîreșu Negru-Lupoasca», rămîn a fi studiate și vor da la iveală, desigur, noi date interesante despre trecutul lor.

7. Petre Diaconu, *Despre data pămîntirii lui Zotikos, Kamasis și Philippos*, în «Studii și cercetări de istorie veche» tomul 24 (1973), nr. 4, p. 638—644.

o degradare a numelui, Ciliciei, din Asia Mică, de unde vor fi venit o serie de predicatori, tocmai în epoca de afirmare a creștinismului în stînga Dunării⁸.

Totodată, organizarea monastică pe care o vădește acestei bisericiuțe de piatră, însoțite de două-trei chilii (Alunișul, Agathon, Peștera lui Iosif), glăsuiește de epoca dinaintea de organizarea centobilică pe care o introduce în Țara Românească Nicodim, din vremea în care s-au scobit în piatră și lăcașurile de la Cetățeni⁹, Corbiu de Piatră¹⁰ și Nămăești¹¹. Este interesant de menționat faptul că în acest județ de graniță (îndepartat de reședința metropolitană), unde s-a simțit nevoia, încă de pe timpul lui Radu cel Mare, să se întemeieze o a doua episcopie (în realitate o arhiepiscopie), o anumită organizare idioritmică, familiară lumii monahale de la noi anterioară venirii lui Nicodim¹², s-a menținut vie pînă dincolo de sfîrșitul secolului al XVII-lea. Într-adevăr, într-un document din 24 ianuarie 1694, dăruit Mînăstirii Pinul (din imediată vecinătate a complexului Alunișul-Nucu) se spune că inițial fusese «schitișor prost-ca și alte schitișoare ce se află împrejurul ei de se țin la dînsule călugărași sihaștri», dar că Matei Basarab îl făcuse «mănăstire de piatră, mamă tuturor schitișoarelor de acolo»¹³. Prin urmare, în 1647—1648, în vremea lui Matei Basarab, se hotărăște întemeierea unei mînăstiri care să obləduiască din toate punctele de vedere schiturile izolate. Dar au existat astfel de inițiative încă înainte de mijlocul secolului al XVII-lea. Astfel, încă din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, la 18 iulie 1587, Mihnea Turcîțul dăruiește o ocină «mănăstirii numită Motnău, hramul Sf. Toiță și mănăstirii Agaton, hramul Ion Zlataust și mănăstirii ce se chiamă Ion Bogoslov» (Evangelistul), arătîndu-se că «a fost ocină domnească și a fost pădure întreagă și necurățată, ci au curățat-o călugării de la mănăstirile mai sus zice cu securile și cu foc și cu trudă...¹⁴. Și s-au înfrățit frații de la tustrele mănăstiri de bună voie înaintea Domniei Mele, să fie frații pe acest loc și să se hrănescă frățește»¹⁵. În vremea lui Mihai Viteazul, în 1596, se înalță un lăcaș construit din lemn, închinat Sfințului Gheorghe, înconjurat de o mînăstire concepută după canoanele cenobitice, care a dăinuit pînă către sfîrșitul secolului trecut¹⁶. Dar schiturile săpate în piatră nu și-au istovit rosturile și ele au dăinuit pînă în secolul al XVIII-lea¹⁷, perpetuînd organizarea arhaică din Țara Românească, aceea cu cîțiva ani anterioară, oricum contemporană lui Nicodim (care nu a putut schimba dintr-o dată și pe întreaga arie a Țării Românești organizarea monahală tradițională). Și desigur nu întîmplător, în apropiere de colul Dunării, de Vicina și de focarele creștino-bizantine ale Dobrogei¹⁸, descoperim aceste mărlurii ale unei intense vieți religioase încă din prima jumătate a secolului al XIV-lea.

Există puține trăsături la micile biserici săpate în stîncă, care să ne poată ajuta la datarea lor. De fapt, trebuie să luăm în considerație și modificările survenite de-a lungul timpului și care le-au putut schimba aspectul inițial (cum s-a întîmplat și la bisericuța de la Cetățeni). Monumentele de care ne ocupăm, cu excepția Alunișului, modificat — se pare — în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, prezintă fie un tip arhaic de altar, alipit peretelui de est (Agathonul, Peștera îngăurită), cum s-a con-

8. Ambele ipoteze aparțin lui Petre Diaconu, cărui îl mulțumim și pe această cale. Există un verb, *a ciclii* însemnînd a lustrui, a curăți (H. Tikin, *Dicționar român-german*, II, București 1903, p. 730), dar al cărui perfect este *ciclit*. Este evident că, în cazul de față, este vorba de genitivul unui substantiv propriu (Vezi în *Anexe* documentul din 1651, în copia din jurul anului 1900).

9. Pavel Chihala, *Din cetățile de scaun ale Țării Românești*, București, 1974, cap. «Schitul de la Cetățeni-Muscel».

10. I. D. Ștefănescu, *La peintures religieuses en Valachie et Transylvanie depuis les origines jusqu' au XIX-e siècle*, Paris, 1932, p. 422—424.

11. Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România. Țara Românească, Craiova, 1970*, p. 444.

12. Răzvan Theodorescu, *Bizanț, Balcani, Occident la originile culturii medievale românești (secolele X—XIV)*, București, 1974, (începînd cap. VI).

13. Nicolae Stoicescu, *Bibliografia...*, nota 52, p. 521.

14. Mănăstirile Pinul și Găvanele sînt anterioare domniei lui Radu Șerban (1602—1610), după un document de la 8 septembrie 1647 (*Ibidem*).

15. D.I.R., XVI, B, V, nr. 330, p. 316—317. 16. Vezi nota 4.

17. Vezi mai departe. 18. Răzvan Theodorescu, *op. cit.*

statat și la Vodița I, sau la una din bisericuțele din grădina publică din Turnu Severin, fie nișele proscomidiei și diaconiconului săpate de asemenea în peretele estic, încadrând o nișe dreptunghiulară, în care desigur se punea o icoană, în fața altarului, dispărut în prezent (Peștera lui Iosif, Fundătura), nișe ale proscomidiei și diaconiconului pe care le constatăm în Țara Românească numai la biserica Sinicoară, de la Curtea de Argeș, după un canon constructiv bizantin, care își istovește rosturile în secolul al XIV-lea. Inclînăm, așadar, să credem că Agathonul și Peștera îngăurită, pe de o parte, și Peștera lui Iosif și Fundătura, pe de alta, sînt de două epoci distincte de construcție, ambele foarte vechi.

Pentru datarea Peșterii lui Iosif am avea și prezența celor două arce frînte, săpate în piatră deasupra ferestrei și intrării și care ar vâdi golicul (deci terminus «post quam» a doua jumătate a secolului al XIII-lea și «ante quem», a doua jumătate a secolului al XV-lea). Ulterior, atît Alunișul, cît și Peștera lui Iosif au primit un pridvor cu un acoperiș în trei ape, după cum putem deduce din lăcașurile de îmbinare ale acoperișurilor cu stîncă.

În sfîrșit, un element de datare important îl constituie hramurile acestor biserice de piatră. Știm că Agathonul era închinat Sfîntului Ioan Zlataust, Alunișul — Tăierii Capului Sfîntului Ioan Botezătorul, Fundătura — Schimbării la Față și mai știm că fie Peștera lui Iosif, fie Peștera îngăurită sau chiar Fundul Peșterii — una dintre ele — erau închinată lui Ioan Bogoslovul (Evangelistul)¹⁹. Schiturile învecinate, Pinul și Găvanele, anterioare începutului secolului al XVII-lea²⁰ — desigur cu mult mai vechi — purtau hramurile, respectiv Nașterea Născătoarei de Dumnezeu și Adormirea Maicii Domnului²¹.

Amintim că atît Corbi de Piatră, cît și Cetățeni, au hramul Adormirea Maicii Domnului, iar Nămăești — Ioan Bogoslovul.

Desigur că hramul isihast Schimbarea la Față a schitului Fundătura poate fi legat de activitatea discipolului lui Grigore Sinaitul, Theodosie, de la Mînăstirea Kelifarevo, «focarul activ al vieții ortodoxe» dintre 1346—1371, din vremea țarului Ioan Alexandru²², ctitorul cunoscutei biserici în piatră de la Ivanovo (de la nordul Sofiei)²³.

Este interesant de subliniat faptul că Emil Turdeanu demonstrează penetrația spiritului de la Kelifarevo în Țările Române²⁴ tocmai prin prezența *Perlelor* lui Ioan Hrisostom (traduse de Dionisie din Kelifarevo) la Mînăstirea Neamț, la începutul secolului al XV-lea²⁵. Ori Ioan Hrisostom este hramul bisericii Agathon. În sfîrșit se știe importanța pe care Grigore Palamas o acordă Maicii Domnului²⁶. Ioan Botezătorul, cel care a predicat în pustie, Ioan Bogoslovul (Evangelistul), ceș care scrie: «În El era viața și viața era lumina oamenilor. Lumina luminează în întuneric și întunericul n-a biruit-o. A venit un om trimes de Dumnezeu: numele lui era Ioan. El a venit ca martor, ca să mărturisească despre Lumină, pentruca toți să creadă prin el»...²⁷ sînt desigur hramuri, inspirate de curentul isihast²⁸, pe care le găsim și la bisericuțele rupestre dintre Aluniș și Nucu.

Considerăm, prin urmare, că etapa medievală a schiturilor de piatră Alunișul-Nucu începe în intervalul iradierii isihaste de la Kelifarevo (1346—1371), deși funcția lor de lăcașuri de cult este desigur mult mai veche, cum o arată toponimele de care

19. Vezi documentul de la 18 iunie 1714 la Arhivele Statului. Ms. 171, f. 275 v.

20. Vezi nota 14. 21. Nicolae Stoicescu, *Bibliografia...*, p. 328 și 482.

22. Emile Turdeanu, *La littérature bulgare du XIV-e siècle et sa diffusion dans les pays roumains*, Paris, 1947, p. 5—65.

23. Asen Vasiliev, *Ivanovskite stenopisi*, Sofia, 1953; André Grabar, *L'art de la fin de l'antiquité et du moyen âge*, II, Paris, 1968, p. 844.

24. În *Viața Sf. Theodosie de Tîrnovo*, a lui Calist, se precizează că îndată ce Theodosie s-a stabilit la Kelifarevo, «știrea a zburat pretutindeni... nu numai la bulgari, dar și la sîrbi, unguri și români...» (Emil Turdeanu, *op. cit.*, p. 36). 25. *Ibidem*.

26. Miloje M. Vasić, *L'hésychasme dans l'église et l'art des serbes*, Paris, 1930, p. 119.

27. *Evangelhia după Ioan*, I/1—9.

28. Pentru bibliografia problemei, Răzvan Theodorescu, *op. cit.*

am amintit la început, precum și o serie de grafite care le împodobesc²⁹ și care vor trebui să facă obiectul unei analize deosebite.

Acest interval convine și știrilor despre situația politică din acest important ținut de la Dunărea de Joș³⁰. Într-adevăr, simțim în epoca de slăbire a episcopatului Milcoviei, după bătălia de la Posada (1330), când regii unguri încearcă, dar fără succes, să reinvie acest episcopat, pentru a asigura și în acest fel dominația politică și militară — pe care o constatăm în privilegiul dat brașovenilor în 1358 — asupra acestui ținut de legătură între Transilvania și gurile Dunării. Un raport, alcătuit în 1332, aduce la cunoștința scaunului papal că «in regno Hungariae, in finibus videlicet Tartarorum» se află o episcopie a Milcoviei, dar care s-a nimicit după ce tătarii i-au dărâmat biserica «moșiile și drepturile eparhiei» au fost luate în stăpânire de «putericii acelor ținuturi» și propune pe episcopul Vitus, dar vechea episcopie catolică nu poate fi reinviată. Nici încercarea lui Ludovic cel Mare, din 1347, nu duce la rezultate mai bune. În 1348, papa Clement VI îndemână pe provincialul franciscanilor din Ungaria ca să trimită câțiva frați în părțile Cumeniei «et aliarum plurimum nationum infidelium infra fines regni Hungariae constitutis». Dar pînă în 1371 — cînd se înființează episcopia catolică de Siret — nu mai constatăm decît prezențe sporadice sau «in partibus» de episcopi catolici ai Milcoviei³¹.

Această situație favorizează reînființarea unor așezări monahale ortodoxe, de la 1346 înainte, de data aceasta a unor cuiburi isihaste, care fac pandant celor întemeiate de Nicodim câțiva ani mai tîrziu, la Vodița și Tismana olteană; (să nu uităm că și Nicodim este format la aceeași școală isihastă a lui Theodosie de la Kelifarevo³², atît de importantă pentru începuturile monahismului românesc), acestea din urmă mai tîrziu și cu o altă organizare a vieții monahale, aceea cenobitică.

*

Prima mărturie scrisă despre complexul rupestru de care neocupăm este pomelnicul de la schitul Agaton din vremea lui Neagoe Basarab, cînd constatăm un revirement al isihasmului în Țara Românească, cum am arătat³³. În acest pomelnic, grafitat la proscomidia fostului schit Agaton, constatăm pentru întia oară și numele arhiepiscopului³⁴ de Buzău Dositei (Dositiei) din vremea lui Neagoe Basarab, necunoscut pînă în prezent. Pomelnicul aparține probabil unei refaceri, schitul dăinuind cum am arătat, din secolul al XIV-lea.

Oricum, documentul din 1651, ale cărui copii le prezentăm în Anexe, vine să arunce o lumină nouă asupra complexului de la Alunișul-Nucu. Este vorba despre dania pe care Rdu de la Afumați o face în 1524 (el domnește în acest an după 19 ianuarie pînă înainte de 16 iunie, precum și din septembrie pînă la sfîrșitul anului).³⁵ moșnenilor Scăeni, din cătunul Scăeni al comunei Boziorul, pentru «slujba cu care s-au nevoit ei», luptînd alături de voievod în numeroasele bătălii pe care acesta le-a dat împotriva turcilor în intervalul 1522—1523, danie care consta în moșiile Nucetul și Hînsariul, ale căror repere pot fi identificate și în prezent³⁶. Documentul din 1524

29. Deasupra intrării Peșterii lui Iosif se poate distinge conturul unui pește, simbol paleocreștin, în fundul peșterii, o multitudine de contururi pîrînd ale unei penite, foarte probabil vîndînd o formă arhaică a «pomului vieții» etc.

30. Pentru acest aspect vezi îndeosebi Ioan Ferent, *Cumanii și episcopii lor*, Blaj, 1931; Emil Lăzărescu, *Români unguri și tătari în vremea întemeterii țărilor românești*, București, 1946, teză de doctorat; Răzvan Theodorescu, *Bizanz, Balcani, Occident la originile culturii medievale românești (secolele X—XIV)*; Gh. Moisescu, *Catolicismul în Moldova pînă la sfîrșitul veacului XIV*, București, 1942, p. 29—35, din care reproducem considerațiile de față.

31. Gh. Moisescu, op. cit.

32. Răzvan Theodorescu, op. cit.

33. Vezi nota 4.

34. Vezi N. Șerbănescu, *Titlatura mitropolitilor Ungrovlahiei*, în «Biserica Ortodoxă Română» LXXVII (1959), nr. 7—10, p. 701: «pe la 1540 cei doi episcopi de Rîmnic și Buzău și-au zis «arhiepiscop». Deci titlul dănuia probabil din vremea lui Radu cel Mare.

35. D.R.H., B. II, Passim.

36. Vezi B. Iorgulescu, *Dicționar geografic, statistic, economic și istoric al Județului Buzău*, București, 1892, passim.

de la Radu de la Afumați³⁷ este întărit de Moise Vodă, fiul lui Vladislav Vodă³⁸ (din care redactorul hrisovului din 1651 reține numai numele tatălui), apoi de Petru (foarte probabil cel Tânăr). Actele «vechi și stricale» sînt innoite de către Matei Basarab în 1651.

La 18 iulie 1587, voievodul Mihnea Turcitul dăruiește schiturilor înfrățite Motnău — întemeiat cîțiva ani mai devreme — Agaton și Ion Bogoslovul, așa cum am arătat³⁹, o ocină din domeniul voievodul, în ale cărei repere regăsim o serie de toponime din actul de întărire al lui Matei Basarab din 1651: Hînsariul, Piatra (Stîlpii) Tainiței, Virful Agaton.

În realitate, moșia Scăenilor «înconjura de două părți moșia Vatra Schitului» dăruită de Mihnea Turcitul, așa cum aflăm dintr-un document din 1858⁴⁰. Mențiunea din actul din 1651 că la Virful Agaton moșia Hînsariul «se hotărăște cu schiturile», vădește că aceste schituri — cele de care ne ocupăm — erau anterioare anului 1524. Și ne mai punem următoarea întrebare: dacă la 1524 virful dealului pe care se află la câteva sute de metri mai jos schitul Agaton se numea «Virful Agatonul» — admitînd că redactorul hrisovului din 1651 a preluat aidoma reperele din primul hrisov al moșiei, cum se obișnuia — nu cumva acest călugăr Agaton a viețuit cu mult mai devreme decît epoca lui Neagoe Basarab, epocă în care el este consemnat pe pomelnicul grafitat? Deși în acest virf se găsea și «crucea lui Agaton», menționată în hrisovul din 18 iulie 1587, ne pare puțin probabil ca un călugăr contemporan cu hrisovul pierdut al lui Radu de la Afumați să fi dat, încă din timpul vieții, numele său virfului de munte pe care se afla schitul său.

Faptul că în hrisovul din 1651 reperele au fost preluate din hrisovul din 1524, fără a se avea în vedere realitățile din vremea lui Matei Basarab, îl dovedește replica starețului de la Mînăstirea Aluniș, a cărui moșie este călcată, pe temeiul actului din 1651 de moșnenii Scăeni. Într-un hrisov din 8 iulie 1652, moșnenii Scăeni mărturisesc «Că fiindu în zillii lu Mateiu Vod(ă) inoitu-ne-am niște cărți di moșii ale noastre. Deci noi ne-am fost greșit di am fost impresurat moșia Alunișul. N'am pus pri unde au fost hotarul nostru»⁴¹.

În acest act se invocă hrisoavele vechi ale Mînăstirii Alunișul, căreia Mihnea Turcitul îi dăruiește moșia cu același nume, vecină cu Sibiciul și cu Mlăjet, în 1586—1587⁴², adică în același an în care inzestreașă schiturile Motnău, Agaton și Ioan Bogoslovul, ceea ce vădește că pînă în acest an și schitul Aluniș viețuiește fără avere proprie. Atunci cînd hotărăște hotarele moșiei Alunișul, Mihnea Turcitul îi hărăzește din pămînturile moșiei Scăenilor, care deci avuseseră temeuri de proprietate anterioare, cele de la Radu de la Afumați, menționate în hrisovul din 1651.

Începînd cu anul 1596 se înalță așezări cenobitice în regiune. Constatăm astfel, în acest an, mînăstirea și biserica închinată Sfîntului Gheorghe⁴³, apoi biserica Mînăstirii Pinul Mic, care, pe vremea lui Matei Basarab, în 1647, din «schitișor prost» devine biserică de zid.

Între anii 1678 și 1733 funcționează următoarele schituri: Pinul Mic, Sfîntul Gheorghe (acestea de zid), Găvanul (de lemn) și din schiturile rupestre de care ne ocupăm: Fundătura, Bogoslovul și Agathonul⁴⁴. Aceste schituri sînt în grija directă

37. Documente asemănătoare de la Radu de la Afumați (din 30 mai 1526 (D.R.H., B, II, nr. 13, p. 12) : «ci necruțînd a vărsa singele lor pentru domnia mea» sau cel din 1 sept. 1526—31 august 1527 (*ibidem*, nr. 28, p. 30—31) : «iar domnia mea am miluit pe acest mai sus botariu al domni mele pentru slujba ce au slujit domni mele».

38. Găsim mențiunea morții dramatice de la Rimnic a lui Radu de la Afumați într-un hrisov al lui Moisi «fiul lui Vladislav Voievod», din 17 mai 1529 (*ibidem*, nr. 65, p. 66) : «pentrucă le-a cumpărat... Încă în zilele lui Basarab voievod și a lui Radu voievod care a pierit la Rimnic». 39. Vezi p. 508.

40. Arhivele Statului. Fondul Episcopiei Buzău, XCII bis/1—17, f. 8.

41. Arhivele Statului. Fondul Episcopiei Buzău. Orig. XI/4 și Ms. 173, f. 65. Vezi și *Ibidem*, XCII bis 1/17, f. 20.

42. D.I.R., B, XVI, V, nr. 275, p. 262; Arhivele Statului, Ms. 173, p. 65 v.

43. Vezi nota 4.

44. Vezi documentele din 12 ianuarie 1678 (Arhivele Statului, Ms. 171, f. 215), 18 iunie 1714 (*Ibidem*, f. 275 v.), 1 aprilie 1720 (*Ibidem*, f. 276) și august 1733 (*Ibidem*).

a Episcopiei Buzăului — ceea ce nu se întâmplă cu Alunișul, care are mijloace proprii de întreținere (Din nefericire, nu știm care dintre bisericuțe, Peștera îngăurită sau Peștera lui Iosif purtau hramul, Ion Bogoslovul).

La 15 martie 1697, voievodul Constantin Brîncoveanu reinnoiește hrisovul lui Mihnea Turcitul din 18 iulie 1587, menționind și Minăstirea Motnău⁴⁵, care nu mai apare în nici un alt document.

Războiul ruso-turc din 1774—1780 aduce stricăciuni considerabile în regiunea schiturilor rupestre Alunișul-Nucu. Ele sînt dezafectate, călugării risipiți și, ca urmare, moșnenii Scăeni preiau între anii 1780—1786 și moșia Schiturile (dăruită de Mihnea Turcitul celor trei schituri înfrățite)⁴⁶. În 1786, Episcopia numește egumen pe Gavriil, care reconstituie moșia Schiturile. La 4 mai 1786, episcopul Cosma dă o carte de blestem pentru hotare pentru cele trei minăstiri, «anume Agaton, Sf. Ioan Bogoslovul și Motnău, la sud Saacu și la sud Buzău între județe ... care schituri necăutîndu-se de la o vreme încoace din întâmplările vremilor și neștiind cele ce au fost ale schiturilor mișcătoare și nemiscătoare»⁴⁷, s-au risipit». Se invocă hrisovul de la Constantin Brîncoveanu. Biserica Sfîntul Gheorghe este refăcută în 1793—1819 de episcopul Costandie (1793—1819), căpătînd și hramul Bunei Vestiri.

Este interesant, în legătură cu documentul lui Mihnea Turcitul din 18 iulie 1587, și conflictul dintre moșnenii Scăeni și schitul Găvanele pentru partea din moșia Fundătura (a schitului Fundătura, care nu intra în hotarele moșiei dăruite de Mihnea Turcitul celor trei minăstiri înfrățite), numită Chinovia. Dintr-un document din 1827 aflăm că «mai înainte vreme» (este vorba de intervalul 1780—1786) «stăpînindu-se ocolul acestor schituri Găvanele vechi <(la 1821 vechea biserică a Găvanelor este arsă de turci) nn>, «Agatonul și Sf. Gheorghe de moșnenii Scăeni»⁴⁸, ceea ce ne îndeamnă să credem că încă înainte de 1780 atît schiturile Motnăul, cit și Ioan Bogoslovul erau dezafectate sau nu mai existau, iar moșia Schiturile se afla în proprietatea schiturilor Agathon, Sfîntul Gheorghe și Găvanele.

ANEXE

1

Copie de pe hrisovul moșnenilor Scăeni

Cu mila lui Dumnezeu Ion Matej Basarab voevod și domn a toată Țara Românească dat-am domnia mea această poruncă a domniei mele acestor oameni de la Scăeni în plaiu din sud Buzău, anume lui Eftimie Monahu, strenepotul lui Vlad și feciorilor lui i popii lui Ivan strănepot Christii și cu feciorii lui i Lupului strenepot Stanciului Croială i lui Drăgoi strenepotul lui Godea și cu feciorii lui, i lui Nedelcu strenepotul Stoicii și cu feciorii lui i lui Călin strenepotul lui Bedonciu și cu feciorii lor, ciți Dumnezeu le va da, ca să le fie lor moșia satului Nucetul din plai tot satul și cu tot hotarul, pentru că acest sat Nucetul l-au cîștigat moși acelor mai sus zisi oameni de la răposatul Radu Voievod care au perit la Rîmnic cu dreaptă și credincioasă slujbă și cum și de către Vadișlav voevod: pentru slujba cu care s-au nevoit ei la răposatul Radu Vodă. Drept aceea și domnia mea am miluit cu această mai sus zisă moșie pe Vladul cu feciorii lui i Cîrștea cu frații lui i Stanciul cu feciorii lui, ca să le fie lor la cite trei jumătate moșia ce s-au zis mai sus. Iar Codeanul i Stoica Bedoci și cu feciorii lor ca să ție aceilaltă jumătate de moșie din moșia ce s-au zis mai sus, ca să le fie lor moșia de baștină. Și hotarele încă să știe pe muclea Muscelului pînă la Virful lui Cobil și drept la Virfu Boziorului și

45. Documentul din 15 martie 1697 la Arhivele Statului. Ms. 172, f. 352.

46. Vezi hrisovul din 15 iunie 1824 (Arhivele Statului. Fondul Episcopiei Buzăului. Original XC/2) : 25 mai 1827 (*Ibidem*, XCII bis/1—17, f. 23—23 v.) ; (1848) cerere a stareței Agripina de la schitul Sf. Gheorghe (*Ibidem*, XCII bis/1—17, f. 21) ; mărturia de stăpînire pentru Sînca Leului, de la 10 februarie 1838 (*Ibidem*, Orig. XCII bis/1, f. 4).

47. Cartea episcopului Cosma de la 4 mai 1786 (Arhivele Statului. Fondul Episcopiei Buzăului. Orig. VI/8).

48. Vezi nota 46.

din Bozior drept la Fintina Tudosii și despre această lature la Piatra lui Tudosie și prin dosu la Sarea Moznăului⁴⁹ și pînă în Moznău de Sus pînă la Virful Silionului și din Piatra Silionului unde se hotărăște cu schitul și de către Alunișul la Lacul Silionului și apoi din sus pînă la Calea Strimbă și la lacul Samarului și iarăși muceha Muncelului. Și iar să le fie lor moșia Legăru⁵⁰ în plai la Brădet oricît s-ar alege și semnele încă să fie de la Hînsaru pînă la Bîsca și apa pe jumătate pe Bîsca în sus pînă la Apa Tainiței. Apoi apa în sus pînă la Poiana Fulgerișului și prin dos pînă la Nucu i de la Nucu la Piatra Tainiței și de la Piatra Tainiței pînă la Virfu Agatonului unde se hotărăște cu schiturile. Și de la Virfu Agatonului pînă la Curmătura Prisăcii și pe'n Dealul Zimicelor⁵¹ iar la Piatra Silionului.

Pentru că am văzut domnia mea și cartea răposatului Radul vodă, feciorul marelui Mircea vodă, întărită și de răposatul Radu vodă și de răposatul Badislav Petru vodă, vechi și stricate, de cînd au fost curgerea anilor leat : 7032. Drept aceea și domnia mea însumi am întărit și am înnoit cu această carte a domniei mele și am dat-o acestor oameni ca să le fie moșie de baștină și ohabnică.

Iată și martori am pus domnia mea pe jupan... Vă leat 7159.

Pentru copie întocmai
...tor Mihăleascu

<Copie de la mijlocul sec. al XIX-lea>

2

Oocolnic moșii Scaeni de la Descălcătoare de cîndu este moșie Scaeni daruita de Radu voievodu

Cu mila lui Dumnezeu Ionu Mateiu Basarabu voievodu și domnu a tota Țara Rumîneasca datamu domnia mea această porunca a domniei mele acestor omîni din Scaeni în plaiu din Buzău așume lui Eftimie Monahu, strenepotu lui Vladu și feciorilor i lui Popa Ioanu strenepotu Chirste și cu ficiori i lui Lupu strenepotu Stanciu-lui Croela i lui Dragoiu strenepotu lui Godenu și cu ficiorii lui i lui Nedelcu strenepotu Stoichiș și cu ficiorii lui Colui ... strinepotu lui i Bădoiu și cu ficiorii lor. Cumu Dzeu le va da ca să le fie lor moșie totu satu și totu hotarulu pentru că aceștu satu — numitu această moșie mai susu zișii oameni de la raposatul Radul voevod care s-a perilitu la Rîmnicu cu dreptă slujbă și de Vladislavu vodă — pentru slujba care s-au nevoitu la Rîpa Satului lui Radu voevodu — dreptu aceea și domnia mea am miluitu cu acesta moșie mai susu zisa pe Vladu cu ficiori lui și Chirstea cu ficiori lui i Staicu cu ficiori lui ca să le fie lor cite tre<i> jumătate de moșia ce s-au zisu mai susu : cari Godenu Stoica i Bădoi cu ficiori loru cari acailalta parte jumătate de moșia. Din moșia ce s-au zisu mai susu ca să fie lor moșia baștină și hotaru să se știe pe muche Muncelului cîi zice Virfu Cicile și pînă la Virfu lui Covil <?> și drept la Virfu Boziorului și din virful lui drept la Fintina Tudosii și spre ceastalalta parte Piatra Tainiței și prin dosu la Sarea Motnăului și Motnău în susu pînă la Virful Silionului și din Piatra Silionului unde se hotărăște cu sc<h>itu despre Alunișu. Apoi locu Silionului. Apoi de-acole dosu pe cale Strimbă pînă la locu — Samarului și eare Muche Muscelului ce-i zice Virfu Cicili : Și eari să le fie lor moșia la Hînsaru în pădure de Brădetu ori cite să parte se va alege și semnele înca sa sa știe. Din Hînsaru pînă la Bîsca și apa Bisci în susu pînă la Apa Tainițe<i>. Apoi apa în susu Pana <pînă la ?> Fulgerișului și prin dosu pînă la Nucu și de la Nucu pînă în curmătura Stîlpiloru și drept<t>u în virfu Agatonulu unde hotareste cu schiturile și din virfu Agatonului pînă la curmătura Preseci și de pe <a>lu Zimeiciloru și cari în pi<a>tra Silionului precum amu vazutu domnia mea și carte roposatului lui Radu voda și de batrinul Vladislavu voda și de la Petru

49. In original Sarea Moznăului, cf. copia următoare.

50. In original Hînsarul, cf. copia următoare. A nu se confunda cu «husar». Hînsariu (folosit de Ureche, Nic. Costin, Cantemir) înseamnă ajutor de vornic (H. Tiktin, *Dicționar român-german*, II, București, 1903, s.v.). Despre moșia Hînsariu vezi și B. Iorgulescu, *Dicționar...*, p. 269.

51. In original probabil Zimeicilor, cf. copia următoare. Toponimicul nu există în *Dicționarul* lui B. Iorgulescu.

voda veche și stricată cîndu au fostu curgerea aniloru 7032. Drep<t>u aceia și domnia mea înca o am întăritu și o am înouit cu această carte a domniei mele și o am datu acestoru omîni din Scăeni ca să fie lor moșia baștină și I <o>hēbnică.

Și martoru amu pusu domnia mea pe jupînu pre Dovole <Predovole ?>.
Letu 7159 (de la Adam 1651 de la Cristos)⁵².

<Copie de pe la 1900>

3

Arhiva Al. Odobescu, III, Acte 1—4

Proiectu de companie pentru explorațiuni arheologice în districtul Buzău în vara anului 1871

I Excursiune: Podgoria și Valea Nișcovului în fundul văii Cricovului Buzeu — Valea Teancului (movila, puțuri tătărești, ruine, cruci); Gura Sărătii (movile); Dara (cimitire antice); Pietroassa cu Muntele Istria (cetate de piatră și de pînănt); Breaza-Vispescii (crypte cu piatră cu inscripții, cetate, vallu); Năienii, Proșca (gorgane, ruine...); Fințeștii (ruine cu lespezi săpate); Jugurenii (movile cu cetate); Fundul Nișcovului — Lapoșul — Valea Cricovului: Sîngerul; Lapoșul nou (cetate, cruci); Buda (cetate de zid); Valea Nișcovului: Tisăul. Bradul (monastire și cetate); Ciolanul (monastire și cetate); Barbu (monastire). Grăjdana (monastire, cetate și val); Gura Nișcovului (movilă cu cetate).

II Excursiune: Valea Slănicului cu gura văii Călnăului: Buzău — Mărcineni (movila cu cetate) Valea Călnadului. Fundenii (ruine de clădiri de piatră)⁵³. Valea Slănicului: Vintilă Vodă (monastire, cetate pe muntele Vornicul); Munții Coca. Schitul Govora.

III Excursiune: Valea Buzăului, în munți, cu afluenții săi, Lunca frumoasă și Bîscele. Buză — Săpoca — Berca (monastire și cetate); Rătești (monastire) Nifon (monastire); Pîrscovul — Valea Lunca Frumoasă; Boziorii-Scăenii (crypte în piatră) Skit Sf. Gheorghe; Gura Aninoasei (ruine de skit); Cislăul (cetatea doamnei Neaga); Patirlogele. Valea vii (cruce nedescifrată); Valea Muscelului (cimitire, cruci); Pânățul. Beга (crypte în piatră); Sibiciul Valea Sibiciului (crypte în piatră); Colții, Alunișul (cetate, ruine de schit); Mlăjetul. Valea Bisca Rozilei. Gura Teghi. Muntele La Chei, fruntaria Transilvania (Banteleu urme de șanțuri vechi); Valea Bisci mari: Cătina (crypte cu piatră) Chiojdu.

IV Excursiune: Cimpina, Buzeu — Găvănescii (valu și movile) Excursiune pe malul Buzăului în jos: Făurei, Grădiște (movile) Balta albă, Scurtești (critonituri <?> antice); Albești (șanțu, cetate). Caragelile (movile (serii de movile pe valea...)); Căldăresci (siliști vechi) Brădeanu (movile); Grădiștea (lingă Fulga); Mărgineanu (movile gemene Movila Banului); Cremenea (cetate); Stilpul (stilp de piatră).

<Urmează cu creionul>

Boziori 4 cripte săpate în piatră cu inscripțiune; Gavanele skit; Funditurile skit parăsit; Sr. George Skit; Colții (Alunișul) 1 skit parăsit (Alunișul); 2 munte f. înalt cu 3 pietre d'asupra scris cu litere; 3. La o grădină ce-i zice La Chili; skit parăsit; 4. La ziduri o biserică...; 5. Satul Călugăritele, skit parăsit; 6. Biserică ruinată, la capul satului spre N.; 7. Gropi de cehlebar; Mlăjetul, Valea Sibiciului odăi în piatră (în fața Sf. Ghéorghe?); Begu, Virful Comorutei, odae săpată în piatră; Valea Vulturului, Cruce mare cu inscripție, cu ornamente împrejur s-au găsit sulite și virfuri de fier; Vale Vii, Cruce mare cu inscripție ștearsă; Catina. Spre apus... la 1820 s-a găsit acolo hîrburî de oale; Cislea. La S.E. (de apa Buzău); Seliște Monastirea Cislău; Schitul Nifon Măgura Cetatea Jidovilor pe muntele Crila; Schitul Ciolanul, Buda. Spre apus în pădure, ... dnei Neaga ... Ruine de zid ... Dna Neaga. Puțul...; Lapoșul Nou și Jugurenii Mrea Bradul.

52. «de la Adam 1651 de la Cristos» adăugat ulterior.

53. B. Iorgulescu, *Dicționarul...*, p. 233: «Totuși se găsesc ruine de vechi construcții, despre care tradiția zice că au fost palatul unui domn al țării».

Arhiva Al. Odobescu, III, Acte 1—4

1. Boziori (pe Scăieni) 4 odăi săpate în piatră. Criptele Ruginoasa⁵⁴;
2. Găvanele Skit;
3. Fundătura Ruine de skit crypte;
4. Sf. George Skit;
5. Colții (Alunișul) Skit părăsit (Alunișul) cu odăi săpate în piatră 4 crypte. Munte foarte înalt cu trei pietre în formă de clăi. <Filipoiu>. La o grădină, cei zic la Chilii, skit ruinat Vîrful Sboiului; La Ziduri, o biserică dărîmată; La satul Călu-gărițele, skit părăsit; La capul satului Colții, spre N. biserică ruinată, gropi de cih-lebar. Peșteri cu oase omenești la Vîrfu lui Dragomir; Păltinen, crypte.
6. Mlăjetul spre N. 1/4 oră dreptunghiu
7. Valea Sibiciului odăi cu piatră, în formă de triunghi spre S. 1/4 ore triunghiu
8. Begu La vîrful Comorutei, odăi săpate în piatră;
9. Valea Muscelului. Cruce mare cu inscripție ștearsă; împrejur s-au găsit ose-minte; tot pe acolo și sulițe, vase de fier.
10. Valea Viei — Cruce mare cu inscripție ștearsă.
11. Cătina — Spre apus o stană de piatră, ca de 100 st. care pe la 1820 s-au găsit acolo hîrburi de oale și altele. Cetate de pămînt pe stîncă;
12. Cisleul, La S.E. lingă apa Buzeului, o siliște. La marginea comunei, spre V. raalu... cu os<eminte> de morminte unde a fost și skitul Anjnoasa. Monastirea Cislăul.
13. Buda: Spre apus, în pădure, ruine de ziduri, numite palatul dnei Neagăi.
14. Lapoșul nou. În centrul comunei, într-o livadă de pruni și nuci, ruine de ziduri făcute de doamna Neaga. Tot acolo, puț cu colac de piatră cu litere. La 1/4 oră spre răsărit Poiana dnei Neaga.
15. Jugureni. 4 ore spre N.E. de comună e un vîrf înalt cu păduri, munte Scări-șoara. La poala lui o poiană ca de 10 prăjini; în centrul ei o movilă pe care sînt ziduri ce se cred a fi de la dna Neaga. În vecinătatea cătunului Valea Smeilor, pe un deal spre V. mormint de uriaș. Geodu <?> de unde izvora Nișcovul.
16. Mînăstirea Bradul. Ziduri vechi (Vor mai fi la Grăjdana).
17. Schitul Ciolanul.
18. Măgura — Cetatea Jidova pe vîrful muntelui Ceolan.
19. Schitul Barbu.
20. Grăjdana — Mînăstirea Grăjdana. Cetatea ce se vede pe hartă și valul. Zid cam de 40 st. atribuit Dnei Neaga. La o ripă numită Fontana Maracinenii, oase de uriaș. Spre S. ruina a doi stîlpi de cărămidă, unde a fost pod peste vale. După cruce ca de 180 de ani.
21. Gura Nișcovului. Movilă ca de 80 metri înaltă cu cetate d'asupra, unde s-au găsit hîrburi.
22. Valea Teancului 2 movili, la Răsărit, pe locul șes, la est de ele puțuri tătărăști; pe o mucle la N o movilă unde s-au găsit ghiulele. Spre apus, în fundul unei văi (Valea Teancului) a fost bae de aramă; tot pe acolo puțuri tătărăști și be-luri de zidărie; Unde se începe pădurea, sînt cruci, unde au fost biserici sau pustnici.
23. Petroasa de Jos Cetatea. Locul unde s-a descoperit thesaurul.
24. Breaza (Vispecii) Pe muntele Istrița cetate (1 la Surla Nemților) lingă po-dan, <?> în două locuri. 1-a cuprinde 40 st. înălțime și 50 st. lățime la poale; vîrful e țuguiat și este făcut cu piatră cu un zid de împrejmuire. 2-a la o înălțime de 50 st. vîrful rotund, lungime de 600 st. pe culmea lui sînt înșiruite pietre în linii drepte. Sus în Piatra Șoimului⁵⁵, o gaură în perete săpată și cu litere.
25. Năieni-Proșca spre N. biserica veche cu morminte și schitul Proșca, într-o vale în marginea pădurii. La S. într-un gorgan, ziduri vechi de bolovani. În vecinătate cu Vipersacii, pe un vîrf de munte este o siliște și săpături cu piatră cu ulucii <?>; unde a fost Straje Tătărăscă,

54. Sînt două încăperi simple, cu cîteva simboluri grafitate.

55. B. Iorgulescu, *Dicționarul...*, p. 480: «Piatra Șoimului, stîncă însemnată în cătunul Breaza, rafinată din munții Istrița, avînd într-însa săpată o grotă. Se crede a fi din timpul tătarilor».

Spre răsărit, cu piatră, urmă de picior de uriaș. Fințeștii. Spre N. cu pădure, ruină a skitului Petricu, Fintina hoților cu lespezi săpat. La N.E. fntină de apă... și un șir de ziduri.

5

Arhiva Al. Odobescu, III, Acte 1—4

Plaiul Buzău :

Monast. Nifon. Cetatea de la Ciolan; Cisleu Siliște, mal cu morminte, skit ruinat, *Aninoasa*; Mlăjet. Criptă în piatră; Colții Criptă în piatră la Aluniș, Cetate în munte, trei pietre mari cu litere, ruine de skit. La Chilii, ziduri vechi, biserică veche, gropi de chihlibar; Valea Sibiciului Criptă în piatră (vezi Nr. 2); Cătina. Criptă în piatră de 100 stinț. cu culă înăuntru săpată la 1820; Buda Ruine de ziduri (Dna Neaga); Bega (Peneteu) Cripte în vîrfurile Cămorutei; Lapoșul nou Ruina de zidărie. Poiana Doamnei puț astupat. Colac cu litere; Valea Muscelului Cruce, cimitire, hirburi, arme; Valea Vij (Pătirlage) Cruce, Ruina de skit.

Plaiul Perscovului :

Boziori, Scăieni cripte în piatră cu inscripțiuni.

Plaiul Slănic ;

Fundeni. Ruine de case, urloaie de lut, ruine cu biserică, oseminte; Vintilă Vodă Monastire, cetate, muntele Vornicu, Săgețu.

Plasa Sărată :

Gura Nișcovului Movilă cu cetățuie; Valea Teancului Movilă, puțuri tătărești, cruci, beciuri; Grăjdana Zid de urieși (Dna Neaga). Pod pe Nișcov. Cruci; Mărăcineni. Movile, tabără, puțuri tătărești; Stîlpul Stîlp.

Plasa Tohani :

1. Fințești Skit, lespezi cioplite.
2. Jugureni Vîrfurile Scărișoarei, Movilă cu ruine (Dan Neaga).
3. Năieni Proșca Skit, gorgane și ruine la Vispești, siliște pe un vîrf de munte, tabără.

4. Breaza Cripte în piatră cu inscripțiune.

5. Pietroasa Cetate.

Plasa Cîmpului :

1. Crețești Șanț și cetate în patru colțuri.
2. Grebănu Movila Turcului.
3. Găvănești Iaz de pămînt. Siliște... patru movile.
4. Caragelile Opt movile, siliște...
5. Căldărești Siliște.

6

Arhiva Al. Odobescu, III, Acte 1—4

Proiectu de Campania pentru explorațiunile arheologice în districtul Buzeu în vara anului 1871

III Excursiune: Valea Buzăului, în munți, cu afluenții sei Lunca Frumoasă și Biscele; Buzeu — Peneteul. Begu (crypte în piatră); Sibiciul. Valea Sibiciului (crypte în piatră); Colții-Alunișul (cetate, ruine de skit); Mlăjetu. Valea Bisca Rusci. Gura Teghi. Muntele Peneteu ... Valea Bisci Mari: Căline (cripte de piatră) Chiojdu.

1. Bozioru (pe Scăieni) 4 odăi săpate în piatră Criptele Ruginoasa.

2. Găvanele, skit.

3. Fundătura Ruine de skit, cripte.

4. St. George Skit.

5. Colții (Alunișul) Skit părăsit (Alunișul) cu odăi săpate în piatră, 4 crypte. La o padină, ce-i zic la chilii, schit ruinat. La Ziduri, o biserică dărîmată. La satul Călugărițele, schit părăsit. La capul satului Colții, spre N. biserică ruinată.

7

Arhiva Al. Odobescu, III, Acte 1—4

Buzău :

1. Pe moșia Cremenea pl <asa> Cîmpu se află cetate.

2. La moșia Glodeanu Cîrlig (pl. Tohanii) și Monastirea Văcăresci într-o movilă unde a fost biserică s-a găsit la anul 1835 două pastale de aur, care s-au dat atunci slugerului Dumitrașcu din Urziceni care a trimes-o prefectului de Călărași, d. Polizu.

3. Monastirea Berca (pe Pîrscov) este zidită pe o cetate veche ce se crede a fi clădită de cruciați pe la anii 1211 și 1224, în timpul regelui Ungariei Andrei.

4. Pe vremurile lui Ladislau cel Sfînt (regele Ungariei...) s-au întemeiat plainurile cu plăși, făcînd Ungurimea aici începutul despre Făgărași și Almași, cu Secuii. În fiecare județ era cîte o *curte* sau o cetate (grădisce) în care trăiau căpităniile județului; în cele mai multe județe se găsesc ruine de acest fel de cetăți sau curți. Pîr-călabii, mai ales în Moldova, erau comandanți în cetăți, precum au și rămas pînă acum două județe, la Galați și la Botoșani, unde prefectii poartă aceste nume. Muntenia și Moldova erau pe acele vremi pline de codrii și păduri, mai cu seamă despre partea Dunării; despre podgorie, mai erau locuri deschise; cetățile din jud. Buzău și al Focșanilor ne dau dovadă; căci pe unde se află astăzi schituri, au fost în vechime cetățile. Partea din care se alcătuija județul Secuienilor este mai cu ose-bire de pomenită pentru șesurile și pentru munții ei; are plaiuri înalte și foarte întinse, pe la Urleți, pe la Văleni și pe la șanturile vechi care prin (?) în țara Secuilor. La poalele munților se începe cîmpiile, prin care curge apa Cricovului, care isvorăște din Cislău, și mai jos a Prahovei; apa care curge prin orașul Găgenilor (Mizilul) se cheamă Isteul; tot într-acolo Tiseul. Orașelul Visparci (pe Tohani) s-a mutat de la Petrosu, lîngă șanțul ce-i zice Troianul; altă veche era la Fontinele prin care trece apa Ceptura. Din ... am văzut că din cele mai vechi timpuri, lată moșu românii au stăpînit aceste locuri. Cea ce se cunoaște își dau numirile moșii-lor. Nicăieri nu se găsesc mai multe puțuri de cele zise tătărăști ca în partea locu-lui; aici sînt și sărăturile cele mai multe; acum sînt pe coaste, vii și livezi, iar sub poalele muntelui, cîmpii, căci drumul e deschis; dar în vechime pădurile pe aceste locuri erau înfricoșate; ... gura de vale avea meterezuri care încă se deose-besc. Muntele Istrița din care izvorăște apa Isteului, este între piscuri și cîmpie.

În satul de astăzi Petroasa (pe Tohanu) sub muntele cel petrosu din Istrița a fost una din cele mai mari cetăți în patru colțuri, cu temelie de piatră, iar cu pereții de piatră amestecată cu cărămidă. Căci în toată Petroasca se află hîrburi de olărie; apa o aduce la cetate pe țevi și izvoarele nu sînt departe, mai în munte. A fost și heleșteu mai sus în munte și se chiamă Fîntîna Vulturului. Alături cu cetatea au fost morminte. Drumul noroadelor cele vechi pe aici a fost.

Brazda lui Traian Împăratul, au dus cu urmele pînă la muntele Istrița, unde s-a și ... la cetățile ce se află la Petroasa, pe Istrulu jos și pe dealul Cislăului; el trece pe moșia moșnenilor Vispesci și merge de-a dreptul în vîrfurile Istriței, unde așijderea au fost cetate cu turn rotund; d'asupra ... pe care a fost heleșteul din izvorul ce-i zice Fîntîna Vulturului, se încep pădurile cele mari ale Nișcovului, unde nu se mai cunosc urmele șanțului lui Traian, fiind piatra muntelui. Cislăul, d'a dreapta apii Buzăului, pe care am găsit iarăși cetate, a asigurat îndestul despre năvălirile triburilor străine.

Athanaric a făcut cu ... îi din Prut pînă în D... tus; dar se poate ca Goții au făcut și pe locurile cele deschise. Troianul înalt de care ne mirăm, cu ziduri d'asupra lui, ale căror urme le-am găsit de o parte sub muntele Istriței, iar de alta în Mol-dova, la Ceușani, unde merge șanțul la 12 mîle depărtare de Galați. În Banatul Timi-șoarei, de asemeni se află mari șanțuri... Acnian care ne arată despre șanțul Vizi-goților, scrie că acesta au ajuns numai pînă la Dunăre.

5. Pe moșia Grădiștea (pe Tohani) pe apa Buzăului și nu departe de Balta Albă a fost cetate de pămînt cu chilii și prinblări.

6. D'a tot dreapta apii Buzăului, nu departe de ... Cislăul (pe Buzău) se văd pe un munte ruinele unei cetăți de cărămidă, care se <numea> Cetatea doamnei Neaga.

7. La gura Nișcovului, mai n'ainte de a ajunge la satul Mierii, se văd un val de pămînt care este ridicat d'a curmezîșul, dintre dealurile malului sting pînă în matca apii. Ceva mai departe ... este un tîpșan înalt, unde se zice că a fost o cetate.

PAVEL CHIIAIA

INSCRIȚII INEDITE DE LA BISERICA DOMNEASCĂ DIN CÎMPULUNG-MUSCEL

În cercetările făcute la Biserica Domnească din Cîmpulung-Muscel am descoperit câteva lespezi cu inscripții necercetate de N. Iorga¹ și nici de alți cercetători.

Astfel la temelia altarului, în partea spre răsărit se află fixate în zid două cruce de piatră cu sculpturi în relief.

Crucea din stînga altarului este lungă de 72 cm., lată de 45 cm. iar grosimea brațelor este de 20 cm. Crucea e sculptată cu trei ornamente florale în formă de liră, care pornesc dintr-o rozetă centrală de-a lungul brațelor crucii ies în relief o succesiune de ove, motiv decorativ din jumătăți de ouă, încadrate de un jghiab. Pe brațul vertical al crucii într-un panou semi-sferic e săpat într-un triunghi *Ochiul lui Dumnezeu*, din care pornesc raze în toate direcțiile. Ochiul lui Dumnezeu e încadrat de motive florale și de ove în partea de jos a panoului.

Pe brațul vertical al crucii, în mijlocul ornamentului în formă de liră sînt săpate inițialele I. S. — Iisus.

În rozeta din centrul brațelor orizontale se citesc inițialele: X S — Hristos, iar la extremitățile brațelor orizontale ale crucii ies în relief inițialele N I în dreapta și KA în stînga — NIKA ceea ce înseamnă *Hristos învinge*.

Pe brațul vertical al crucii, sub rozeta cu inițialele XS, se distinge următoarea inscripție:

PARAS	KROITO
KIVA	RU. MOR
SOTIA	TA LA
LUI N.	1870 OCT. 17.

A doua cruce se găsește în dreapta altarului, are aceleași ornamente florale și aceleași detalii sculptate tot în relief, cum se poate vedea în fotografie. Deci ambele cruce de piatră au motive ornamentale aproape identice, dar se deosebesc prin dimensiuni și inscripții.

Astfel crucea a doua are lungimea de 70 cm., lățimea de 42 cm. și grosimea brațelor de 20 cm. Pe brațul vertical al crucii sînt săpate inițialele: IS.—XS, adică Iisus Hristos, iar pe brațul orizontal: NI — KA — Victorie sau Iisus Hristos biruiește.

Sub rozeta din centrul crucii este săpată inscripția următoare:

DIMI	RA
TRIE	SPIRI
SAMFI	DON

restul inscripției e șters. Însă, după cum sînt sculptate ornamentele florale, cu gust și simț estetic, credem că au fost executate de același meșter și probabil tot către finele secolului al XIX-lea.

A treia piesă este o lespede funerară executată tot de un meșter artist. Aceasta era acoperită cu pămînt și iarbă, fiindcă prin poziția ei se află mai jos cu 10 cm. decît terenul din jurul bisericii. A fost descoperită de părintele paroh al Bisericii Domneasca, Traian Gogoncea².

Piatra tombală se găsește în curtea bisericii, în partea dreaptă și-i paralelă cu zidul exterior al pronaosului, mai precis în partea de miazăzi-răsărit a sfîntului locaș. E crăpată în partea de sus pe o porțiune de 25 cm. Are lungimea de 1,54 m., lățimea de 0,74 m. și un chenar lat, stilizat de 10 cm. Inscripția e încadrată de o bordură cu ornament în torsadă, avînd aspectul unei frînghii răsucite, despărțită prin caneluri, jghiaburi vertical săpate, care sînt înconjurate de un lanț de ornamente în relief, formate din frunze și flori împletite.

1. N. Iorga, *Inscripții din Bisericiile României*, vol. XV, 2, în «Studii și Documente», vol. II, București, Socec, 1908, p. 360 v. p. 29.

2. Informații date de părintele paroh al Bisericii Domneasca, Traian Gogoncea.

Inscripția de pe piatra funerară e cu litere chirilice, săpate înăuntru. Iată cuprinsul ei :

Supt această (pi)atră sânt	tat din viață la anul
oasele răpos(atu)lui robu	18... vîrsta vieții au fost
lui Dmzeu : Ana(st)ase; Hagiu	de ani X zisau Domnul ce
din orașul Cîmpulung de neam	la ce crede întru mine de
grec din țara (tu)rcească	va și muri viu va fi.
satul Palama și au ince	

Sub această inscripție e sculptată în relief o cruce lungă de 44 cm. și lată de 24 cm. În dreapta crucii e săpat soarele și în stînga luna. Pe brațul vertical al crucii sînt inițialele :

IC—IIsus
HG — Hristos

La extremitatea brațelor orizontale ale crucii sînt sculptate în relief inițialele : NI—KA, adică IIsus Hristos învinge. Din mijlocul crucii ies în relief patru raze ce se încrucișează simbolizînd o stea. Pe partea dreaptă a crucii scrie :

KIRAZI MARIA I NIKOLAE
VASILE I EKATERINA : scrie în partea stîngă
MONAHIA

La picioarele crucii e sculptat un motiv floral și mai jos un craniu și dedesubtul său două oase încrucișate, simbolizînd moartea, iar pe toată lespeda e încrustat anul : 1853.

Prin urmare o piatră funerară frumos executată. Să vedem acum cine este Anastase Hagiu ? În *Catagrafia* făcută în anul 1840, în care sînt trecuți nominal *enoriașii* Bisericii Domneasca, la nr. 39, citim : *Anastase Grecu cîrciumar*³. Deci Anastase Hagiu este un grec originar din satul Palama, Grecia, care s-a stabilit în Cîmpulung-Muscel, a fost cîrciumar și avînd situație materială bună a fost *enoriaș* al Bisericii Domneasca, a făcut probabil și danii Bisericii și a fost îngropat chiar pe locul unde se află lespeda, executată pe cînd era în viață.

OCTAVIAN MARCULESCU

BISERICI DE LEMN PE VALEA SLĂNICULUI-BUZĂU*

XII. BISERICA DIN SATUL GURA DIMIENII — CIMITIR — COMUNA BECENI

Satul Gura Dimienii care acum e încorporat comunei Beceni, înainte de reforma administrativă făcea comună deosebită, împreună cu satele Dogari, Gura Dimienii cel mai populat, și satul Florești, cel mai îndepărtat de Valea Slănicului, pe stînga, circa 6 km. peste dealuri.

Coborînd de pe Podu Muncii, în continuare se desfășoară satul Dogari și apoi într-o meandă mare a Slănicului, în dreapta, satul Gura Dimienii. Satul are un aspect plăcut, pentru că în preajma și după primul război mondial, schela petrolieră Arbănași, sus, pe dealurile din dreapta Slănicului, dădea de lucru multor oameni de aici.

Punctul Arbănași s-a transformat într-o atractivă și căutată tabără de pionieri.

Dealurile de prin prejur, reimpădurite, contribuie la îmbogățirea unui peisaj atractiv și odihnitor.

3. Preot Ioan Răuțescu — Cîmpulung-Muscel, *Monografie Istorică*, Tipografia Gh. Vlădescu, Cîmpulung-Muscel, 1943, p. 426, v. p. 266—267, nr. 39 din *Catagrafie*.

* Continuare din *Glasul Bisericii*, nr. 3—4, 1974, p. 307—315.

În vremea de înflorire a schelei Arbănași s-a ridicat, lângă șosea și în centrul satului Gura Dimienii o biserică mare de zid. Dar nu biserica aceasta ne interesează, ci bisericuța de lemn, din cimitir, care acum se prezintă într-o stare ce reclamă măsuri de salvare.

Legenda care stă la temelia satului este următoarea :

«În vremea veche trăia un om cu numele Dămian, pă fundul văii care s-a chemat de la el, Dimiana. El era sărac, dar era voinic și isteț. De multe ori trecea noaptea peste dealul Dimian, în Homocioaia, unde erau niște colibe tătărești și se lua la harță cu tătarii, pe care totdeauna îi biruia. De istețimea lui se dusese vestea și mulți se temeau de el. Și din pricină că se temeau toți de el, i s-a zis văii Dimiana, de la numele lui. Iar Gura Dămienii i s-a zis pentru că pe Valea Dimienii curge un pârîiaș care se varsă în Slănic, printr-o gură mare față de el. Și iarna când bate Crivățul este ger grozav pe această vale»¹.

«Noi, continuă unchișul, am fost toți clăcași. Comuna noastră e comună de clăcași. Pe aici erau moșii mari ale boerilor care trăiau pe lângă domnie. Oamenii noștri au luat pământ diabia la '64 (1864) din moșiile Floreștilor. Boerii de aici au făcut două schituri : unul de călugărițe, în stînga Slănicului, pe coastă, unde se zice «În Corniș», iar alt schit de călugări pe coastă, în dreapta Slănicului, unde se zice «La Lespede».

Aceasta este tradiția relatată de bătrînul Gheorghe Dăscăloiu.

Documentar, în 1594 (7103) octombrie, 5, Braga și Pătru din Furești pun jurători, în fața lui Mihail voievod, printre alții și... «din Demiani Ion...², deci la 1594 era satul Demiani și Ion, care nu putea fi decît boier, pentru că ei erau desemnați în primul rînd să depună ca martori în drepturi de stăpînire, jură pentru Brăgești, dar «rămîn de lege».

În 1649 (7158) septembrie 10, într-un act de vînzare, satul apare cu denumirea de «Dimiani»³, în 1676 (7184) august 5, într-un act de danie al lui Iane iuzbașa, către Mînăstirea Menedic, apare cu grafia «Dămiani»⁴, în 1715 (7224) octombrie 16⁵, cu aceeași grafie Dămiani, în actul de vînzare al lui Gheorghe, fiul lui Toader Mînă Verde, către Vilcu Leicoiu, în 1766 octombrie 7, într-o listă de zapise, apare cu grafia de «Dămieni»⁶.

În secolul XIX apare cu denumirea de azi «Gura Dămieni»⁷, și în «Catagrafia...» «după schepsitul ce s-au făcut»... asupra stării semănăturilor la grîu și porumb în 5 septembrie 1832 și în Catagrafia preoților din 1835⁸.

Satul e vechi și avînd în vedere tradiția celor două schituri, viața religioasă se desfășura normal în el.

Bisericuța cea veche, nu se observă în sat, din pricina arboretului.

Spre bisericuță duce un drumeag, care face în dreapta șoselei spre vest, la km. circa 31 și urcă spre coastă.

Bisericuța de tip navă, cu absida altarului în cinci laturi, nedecroșată, lucrată în birne groase de stejar, are în față un slon mic, strîmt, și o turlă scurtă octogonală deasupra tindei femeilor. Acoperișul bisericuței, puțin ridicat, are streșini largi.

Este așezată în întregime pe un soclu de cărămidă și piatră care se înalță din ce în ce spre altar, din cauza terenului înclinat.

Privită de aproape, atît pe dinafară, cit și pe dinăuntru, se observă că înainte de 1859 cînd s-a refăcut, așa cum o vedem acum, era mai mică. Chiar peretele sudic, care nu a fost căptușit cu scînduri de fag, cum e cel nordic, ne arată planul bisericii celei vechi cu un pridvor deschis, care a fost tot așa de frumos, ca și cel din Petrăchești, atît că grinzile care uneau stîlpii pridvorului deschis erau lucrate alfel. Vechea bisericuță n-a fost îmbrăcată cu scînduri pe dinafară.

Vechea bisericuță avea 12,70 m lungime și 5,40 m lărgime.

1. De la bătrînul Gheorghe Dăscăloiu, născut în 1845, culeasă în 1933. Nu știa carte, era din Gura Dimienii. 2. Documente, B. Țara Românească, vol. VI, p. 159.

3. Arh. Stat. Buc., Episcopia Buzdului, ms. 172, f. 539.

4. *Ibidem*, f. 303, orig. pac. XXXVII, doc. 24.

5. *Ibidem*, f. 248, orig. pac. XXXVIII, doc. 14.

6. *Ibidem*, f. 542-543.

7. Arh. Stat. Buzău, Fond 2. 8. I. Ionașcu, op. cit., p. 18.

După prelungirea din 1857, bisericuța are în lungime 18 m și lărgimea aceeași, de 5,40 m. În partea prelungită de 5,20 m coama acoperișului e mai coborâtă decât coama vechiului acoperiș, ceea ce face, împreună cu acel mic ston închis, să crească inesteticul ansamblului reconstruit.

În interior bisericuța are o boltă care se prelungeste uniform, de la jumătatea altarului și pînă la pridvorul cel vechi, fapt care mărește interesul constructiv al clădirii.

Turla octogonală, i s-a adăugat în 1859, iar pînă atunci clădirea n-a avut turlă.

În fața bisericeții e construită clopotnița, jumătate cu pereți groși de zid, ca soclul bisericii, iar jumătate, partea de deasupra, din lemn. În ea se află un clopot nou.

«Moșul care a făcut din nou biserică și clopotnița, pă cum să vede, se chema Ivan și era de fel din Beceni, și de meserie dascăl»⁹.

Biserica cea veche a fost construită de medelnicerul Ioniță Căloean... «ot Homocioaea care este făcută cu cheltueala și strădania noastră, a fi pentru slujba bisericeii (e vorba de cartea *Triodion*) și nooă vecinică pomenire...» ... în 1797 — 1798¹⁰.

În ceea ce privește localizarea acestei biserici în «ot Homocioaea», de către cititor nu se referă la sat ci la moșie. Moșia Homocioaea e departe, pe stînga Slănicului, între Florești și dealul nordic al Dimienii.

Bătrînii spun că niciodată n-au pomenit sat în Homocioaea, dar din ceea ce s-a transmis lor de bătrînii înaintași, e că pe Valea Homocioaea erau niște sălașe tătărești.

Polcovnicul Florescu, care dăruiește și el o Evanghelie bisericii, în 1836 Fevra-rie în 26¹¹, spune că această carte «s-au dat la biserică după moșia noastră Dimieana...». Acest toponim la fel îngloba întreaga moșie, nu numai satul.

Pisania bisericii este scrisă cu vopsea neagră, pe fond alb, deasupra ușii care dă în tinda femeilor, pe partea dinăuntru. Deasupra pisaniei este zugrăvită o bisericuță, cu o turlă, în culori galbene închise. Vopselele pisaniei au căzut, încît cu mare greutate se mai poate citi. Seamănă la început cu aceea a bisericii celei vechi din Beceni: «Întă(r)irea celor ce»¹² nădăjduesc spre Tine D(oa)mne. Întărește sfânta biserică aceasta ce cu scu(m)p) (sân)gele Tău l-ai căștigat. Cu răvna și cheltu(i)a dumnea(ei) Marii logofetesi Floresca și cu to(ii) poporani și alți ce-au avut răvnă. Cu binecuvîntarea prea sfințitului părintelui nostru episcopu Buzău D. D. Filoftei, la leat 1859 Avgustu 3. Vasile D. zugr(ajv)»¹³.

Zugrăveala din cuprinsul bisericii este executată pe lemn care a fost mai întii pregătît cu gips, ca și la biserică din Lopătari.

Execuția însă este slabă, întrucît zugravul Vasile n-a avut nici proporții și nici desen studiat. Sînt chipuri de sfinți care nu-și țin echilibrul.

Chipurile sfinților, ca înălțime, nu trec de un metru și sînt rînduite deasupra strănilor, și încadrate în rame de sclndură vopsite roșu. Numai culorile zugrăvelii, care sînt acoperite de un strat de fum, prezintă oarecare armonie.

În ceea ce privește orînduirea sfinților din biserică, notăm: pe peretele nordic, în tinda femeilor, începînd de la ușă «Sfnt. c. Zosima, Sfnt. c. Maria Eghipteanca, Sfnt. c. Alecse (cu o barbă mică rotundă, îmbrăcat cu o cămașă galbenă pînă la genunchi, cu picioarele goale, în mîna stîngă ține o cruce), St. c. Daniil Stălpnic, St. c. Simion Stălpnic, St. c. m. Marina (ține un diavol, de păr, cu o mină), St. c. Andrei Critian, Sfnt. c. Eftimie cel Mare, Sfnt. c. Efrimie Sirul, Sfnt. c. Sava cel Sfințit, Sfnt. c. Sîliano (cu un prunc pe brațul stîng)».

De la ușă spre sud: «Sfnt. c. Pahomie, Arh. Rafail (cu o pînză neagră pe cap, monahicească care se-ncheie la git. Are o sfită lungă care se-ncheie tot la git ca o hlamidă. Sub hlamidă are o rasă roșie. În mîna dreaptă are un pergament pe care

9. Spune același bătrîn Gheorghe Dascăloiu.

10. Cele două însemnări valoroase din *Triodion* și *Apostol* aparțin medelnicerului Ioniță Căloean, ctitorul bisericii vechi.

11. Vezi însemnarea de pe «Sf... Evanghelie», Buda, 1812. Moșia Homocioaea era în 1831 a stolnicului Hasan. Cf. Arh. Stat Buzău, *Catagrafia...*, fond 2/331.

12. Slovele primse în paranteze sînt cele care nu se mai văd.

13. Zugravul Vasile Dumitrovici, cf. C. Sandulescu-Verna, *op. cit.*, p. 18.

scrie: «Intr-acest chip te vei mîntui, o Pahomie». Are aripi roșii îndreptate în jos. Cu mîna stîngă arată spre Pahomie), Sft. c. Paladia, Sft. c. Efighenia, Sft. c. Onofrie (gol, cu frunze în jurul corpului și cu o barbă pînă în pămînt. Mîinile le are încrucișate pe piept, într-una ține metanii, iar într-alta un pergament pe care scrie: «Intr-acest chip te vei mîntui, o călugăre»), Sft. c. Varvara, Sft. m. Ecaterina, Sft. c. Paraschiva, Sft. c. Theofan egumen, Sft. c. Amvrosie, Sft. c. Athanasie».

În tinda femeilor mai sînt două icoane împărătești, cam de aceeași vîrstă cu cele de la tîmplă, însă mai puțin afumate. Fiind mai bogate în decorații de aur și argint, probabil că acestea au fost mai înainte la tîmplă. Curățate bine, ar sluji cu mult gust, la orice biserică pretențioasă.

Pe coarda care unește pereții dintre tinda femeilor și naos, avem: «Sft. c. Ioan, Sft. c. Eustratie, c. Zinon, c. Paladie, c. Theodosie, c. Macarie, c. Marcian, c. Mina». Pe pereții uniți de această coardă avem cîteva icoane aranjate ca cele împărătești: «Sfântul Ioan Botezător», «Iis. Hs.», «Mr. Thu.» și «Sfântul Ierarh Nicolae», care este lucrată de același zugrav ca și Sf. Ioan Botezătorul.

În naos, pe peretele nordic: «Sft. c. Efrim, Sft. c. Andrei, Sft. c. Pavel, Sft. c. Antonie cel Mare, Sft. m. Cozma doct.(or), Sft. Pantelimon doct., Sft. m. Evstatie Plachida, Sft. m. Miercurie, Sft. m.m. Mina, Sft. m. Nistor, Sft. m.m. Dimitrie, St. Ioa-chim», cu o carte în mîna stîngă.

Pe peretele sudic, naos: «Sf. Mahramă (s.n.), Sft. c. Ștefan, Sft. c. Fostie, Sft. c. Simion, Sf. c. Teodosie începătorul de obștie, Sft. m. Ermolae, Sft. m. Damian, Sft. m. Trifon (cu un cosor de vie în mîna stîngă și cu doi ciorchini de struguri. În cap are cască, pe umeri o hlamidă încheiată pe umăr, iar în mîna dreaptă are o sabie îndreptată în jos), Sft. m. Foca, Sft. m. Theodor Tiron, Sft. m.m. Gheorghie, Sf. împărați Cost. și Elena».

Dintre icoanele de pe tîmplă, numai cele împărătești sînt mai vechi, fără însă a trece de 1800. Sînt lucrate cu îngrijire, au fond de aur, ramele sînt zugrăvite cu chenare, iar decorurile veșmintelor sînt lucrate tot în aur. Toate sînt la fel, în afară de icoana hramului: Sfîntului Ioan Botezătorul.

La sfinții ierarhi din altar nu se mai pot citi scrierile din pricina fumului.

Pe bolta bisericii care se prelungește din altar și pînă în slonul bisericii celei vechi, sînt zugrăvite stele.

Cărți vechi cu note

1. *Sv(ă)nta și d(u)mn(e)ziasca Evanghelie*, București, 1682, pe ultima copertă: «Pomenjgdi Ion, Mihalcea firuiu, Susana isnăego — isnăego Mihail, Costin, Hristia ereu, Mariia prez., Vasile ereu, prez. Tudor(a), Done ereu, prez. Soar(a)».

Apoi alt scris: «Să știe că această Sfântă Ivanghelie o au cumpărat Radul Navadarul. Iun(ie) d.n. (zile) 17, 7251 (1743),. Snă Stana ot Cuptoare.

Pomighi: Radul, Dobrin, Ilinca, Badiul, Marie, Gafița, Gavril, Gheorghie, Dospina, Radul, Baba, Du(m)itra».

Morți:

Stoica, Stanciul, Neagul, Neamțul, Neacșa, Baba, Radul, Ionu, Radul, Andronic, Maria, Floare, Patrana, Bogdan, Ivan. Opre, Nida, Radul, Alicsandru, Ștefan, anchrul, Anghelina, Drăguș, Ilfoare, Radul, Oana.

2. *Pentecostarion*, București, 7291 (1783), un text grecesc de mină și semnătura lui «Ion(ă) Caloean med.».

3. *Apostol*, Rimnic, 1794, fr. 146: «Acestu apostol s-au cumpărat dă dum(nea)l(ui) medelnicer Ioniță Căloeian bisericii din Homocioea i pentru ca să știe am întărit și cu iscălitura.

Io(a)iță Căloeian med. 1797 Apr(i)l 2».

4. *Triodion*, București, 1798: «Această carte ce să numește Triod cumpărindu-să dă noi l-am dat la sfânta biserică ot Homocioea care este făcută cu cheltuiala și strădania noastră, a fi pentru slujba bisericeii și noao vecinică pomenire. În seama preot(u)lui popii Liică»⁴, 1798 Fe. 7, Ion. Caloean med.».

5. *Sfânta și dumnezeiasca Evanghelie*, Buda, 1812, prima f. albă: «Această sfânta Ivanghelie s-au cumpărat de mine polcovnecul Florescu din oștirile Rumănești și s-au dat la biserică după moștea noastră Dimieana, în leat 1836 Fevroarie în 26,

Polc. Florescu».

6. *Cazanii, București, 1828*, prima f. albă: «Să să știe de cându s-au cutremuratu pământu, noevrie 13, mercuri no(a)ptea spre (miercuri ?) nainte(a) cucoșilor spre joi și am semnatu pentruca să să știe. Și am scris eu Sta(n) logofătu Stan sin popa Liica, 1829 Noevre 13».

Pe poarta cărții: «tl. doăzeci și doi prețul legatu precum să vede și am ... jutat și eu la ceastă sfântă Cazanie. Și am ajutat și eu, Costandin Mărgărit».

7. *Viețile Sf(i)ntilor*, Fevruarie, București, 1835, prima f. albă: «Această carte numită viețile Sfinților pe luna lui Fevruarie s-au cumpărat de mine robu lui Dumnezeu supt iscălițul, pă biserica satului nostru Gura-Dimieni spre a mea pomenire, 1844 Iunie 26, Preotu Ioan Duhovnic».

8. *Viețile Sf(i)ntilor*, Martie, București, 1835, prima f. albă: «Această carte numită viețile Sfinților pă luna lui Martie s-au cumpărat de noi supt iscăliții robi lui D(umne)zeu la biserica satului nostru Gura Dimieni, cu prețu de doi sfanți și jumătate și spre a noastră pomenire ne-am iscălit prin condeiu scriitorului. 1851 Dechem 24». Eu Stan Dragomiru

Eu Gheorghe sin Stan Dragomir ... robii lui D(umne)zeu.

9. *Viețile Sf(i)ntilor*, Septemvrie, 1835, București, aceeași scriere, dar acum robii lui Dumnezeu sînt: ...«Ilie Rusu și Mariea soția lui Ichim Rusu spre a no(a)stră pomenire» ... 1851, Dechem. 26».

10. *Viețile Sf(i)ntilor*, Noemvrie, București, 1835, aceeași însemnare, cartea cumpărată de ...«roaba lui Dumnezeu Mariea soția lui Gheorghe Țiru...». 1851 Dechem. 26».

11. *Viețile Sf(i)ntilor*, Dechemvrie 1835, București, aceeași însemnare, cartea cumpărată de ...«robu lui Dumnezeu Tănase Negoescu și Gheorghe Ispas...». 1851 Dechemv. 26».

12. *Viețile Sf(i)ntilor*, Mai, București, 1936, aceeași însemnare, robu lui Dumnezeu, ...«Eu Dinu Savi 1851 Dechemv. 26».

13. *Viețile Sf(i)ntilor*, Iunie, București, 1836 ... «Dragomir Burlacu la biserica satului nostru Gura Dimieni spre a noastră pomenire, 1851 Dechemv. 26».

14. *Viețile Sf(i)ntilor*, Iulie, 1836, București: «Această carte numită Viețile Sfinților pă luna lui Iulie s-au cumpărat de mone robu lui Du(mne)zeu Neagu Burlacu, la biserica satului Gura Dimieni spre a mea pomenire. 1844 Dechemvrie 26».

15. *Psaltirea*, Buzău, 1835, pe prima f. albă: «1877 Avgustu 9/8 Preotu al acestei este Preotul Ionu Șoimărescu». 280—287: «Această Saltire ce este cumpărată de mine s-au dat bisericii ce este aicea în sat Gura Dimieni, drept schimbu făcându-i cu saltire mai veche. Dacă din tămplare, în viitor, să va dovedi mutată la alte părți, atunci slobod voui fi ca să iau iarăși în primirea mea i... I. Costandin 1853 maiu 26».

16. *Ocoih mic*, lipsește începutul, secolului al XIX-lea p. 168—185: «Să se știe de cînd m-am însurat eu sub scrisul de al doilea, și am luat pe Ioana lui Șerban Vasiloiu din comuna Petrăcheștii în anul 1860 Maiu 8. Și era și o mulțime de lăcuste, în toată Țara Rumânească, domnitoru fiind Alecsandru Ioan Întâi. Stanciu Zaharia. Și soția mea cea dintâi au încetat din viață în anul 1860 Fevruarie 5, unde să află îngropată la biserica Schei din acest plaiu ce-i zice Bodinești (?)».

S. Zaharia».

Șirul preoților

1. Popa Liica, în 1798 ia în primire «Triodul» de la medelnicerul Ioniță Căloean.
2. Popa Liica sin Pop Liica¹⁴, între 1832—1852.
3. Pop Neculai, vezi nota 14.
4. Preot Ioan Șoimărescu 1850—1852—1877¹⁵. Scrie numele cumpărătorilor volumelor «Viețile Sfinților», semnează condicile de botezați etc., pînă în 1865 cînd acestea trec la primari. Mai semnează pe Psaltirea de Buzău în 1877.

14. cf. I. Ionașcu, *op. cit.*, p. 18. Tradiția spune că a fost botezat și crescut de Popa Liica, și fiind isteț și învățînd repede buchile, l-a lăsat preot în locul lui. Semnează condicile de stare civilă (acum la Arh. Stat. Buzău), dintre 1832—1844 singur, apoi alternativ cu pop Neculai între 1845—1849. De la 1850—1852 semnează împreună cu Preot Ioan Șoimărescu.

15. Preotul Ioan Șoimărescu semnează pe cumpărătorii volumelor din *Viețile Sfinților*, datorite bisericii Gura-Dimieni.

5. Un alt preot Ioan, după Ioan Șoimărescu, din tradiție.
6. Preotul Partenie, de la Găvanu, a stat: ani circa 1885—1891¹⁶.
7. Preotul Neculai Ionescu, 1891—1906.
8. Preotul Constantin Popescu 1906—1927.
9. Preotul Constantin Preda 1927 — ...

XIII. BISERICA DIN SATUL BECENI — CIMITIR.

Comuna Beceni e de origine moșnenească și se întindea mai puțin pe Valea Slănicului-Buzău, decât se întinde astăzi, cînd după reforma administrativă i s-au adăugat comunele Gura Dimienii și Cărpiniștea.

Satul Beceni e de timpuriu menționat în istorie, datorită conflictelor ce au să se țină lanț, între străvechea proprietate a moșnenilor și moșia jupanului Neagu Braga, care este dăruit de voievodul Radu de la Afumați în 1522—1523 cu moșii și sate între Bogdania și drumul Buzăului, «să le fie de ocină și ohabă lui Neagu cu frații săi și la nepoții săi» ... «pentru că i-am miluit domnia mea pentru slujba pe care au slujit-o domniei mele»¹⁷. Dar nu trec nici patru ani și tot Radu de la Afumați, în 1526, dă «poruncă» ca să stăpînească Vintilă portar și sora lui, Sora, fiind excluși de la succesiune fiii lui Neagu Braga: «Pătru și Cărstina ... și seminția lor» ... pentru că ... l-au batjocorit și l-au smuls de barbă» ... pe Neagu Braga¹⁸. Acum e menționată și localitatea Beceni.

În 1548 (7056) Mircea Ciobanul «întărește» ... «lui Coman și lui Vlaicu cu frații lor Radul și fratele cel dintăiu (văr primar) feciorul Oprii și cu fii lor» (...) «ca să le fie moșie în Beceni, ori cîtă să va alege pentru că iaste a lor bătrînă și dreaptă moșie și descălicătoare»¹⁹. Împotriva Brăgeștilor care cereau și ei din moșnenia Becenilor. Acum se precizează și cine erau moșii Beceni: Coman cu Vlaicul și cu frații lor Radul în jumătate, iar Oprea cu ai lui, jumătate.

De acum vor începe lungi procese, care nu se vor liniștii nici după hrisovul lui Matei Basarab din 1643, pentru precizarea moșiilor mănăstirii ot Menedicu și a celorlalți urmași ai lui Vintilă Vodă și a surorii lui, Sora, față de «megieșii» lor, printre care erau și moșnenii Beceni.

Legenda moșnenilor Beceni consemnată de B. Iorgulescu e următoarea: «După tradiție, numele acestei comune ar deriva de la unul Becea, care în timp de invazii și-a găsit scăpare în pădurile de aci. Mai pe urmă a adunat și pe unii din membrii familiei sale, a zidit biserica la anul 1589 și a făcut pe fiul său Luca, preot. Din acest preot derivă moșnenii Beceni numiți «ceata preoților». Dintr-un hrisov dat de Matei Basarab în 1638 (sic)²⁰ prin care fixează hotarele mai multor proprietăți ale Mănăstirii Ot Menedicu (Vintilă-Vodă) ce se învecinau cu moșnenii Beceni, rezultă că ciata moșnenilor Beceni există în acel timp și își avea proprietățile recunoscute». Mai departe același autor adaugă: Moșnenii Beceni derivă din următorii moși: «Becenii descendenți din moșul lor Luca Beceanu; Enăcheștii descendenți din moșul lor Enache Blănaru și moșnenii Potlogea descendenți din moșul Chir Potlogea»²¹.

Satele fostele comune Beceni orau Mărgăriti și Gura Văii pe dreapta Slănicului. Becenii și Enculeștii pe stînga Slănicului.

Atît biserica nouă, de zid, lingă șosea, cît și biserica veche de lemn, sint amîndouă în Enculești. De la biserica de zid, din șosea, spre nord, la circa 160 m., duce un drumeaș spre vechea bisericuță în jurul căreia e cimitirul, drumeaș ce se oprește drept în porțița cimitirului.

16. Cu acest preot a fost bun prieten moș Gheorghe Dăscăloiu care mi-a mai spus: «Acest preot mi-a povestit toată viața lui. Cum a haiducit prin Țară și chiar și prin Turcia. Și apoi s-a dus la Schit la Găvanu unde a dat un blîd cu aur și l-a făcut preot. Aci a stat 6 ani și de aci a plecat la mănăstirea Ciolanu și acolo a murit».

17. Arh. Stat. Buc., S. I. Nr. 255, cf. și Documente, B. Țara Românească, vol. I (1501—1525), p. 171—172. 18. *Ibidem*, vol. II (1526—1550), doc. 16, p. 19—20.

19. Arh. Stat. Buc., op. cit., ms. 173, f. 291—292, cf. orig. slav la Academie, CXXVI/194.

20. E tipărit greșit. E hrisovul din 1643 (7151), Aug. 10.

21. B. Iorgulescu, op. cit., p. 32—33.

În ceea ce privește datele exacte cu privire la biserica becenarilor, încep cu 1781, după cum semnează ...«protp. Petri sin diaconul Chirul Beclanul (nota din «Octoih»).

În 1796, iulie 2, Climent ierodiacon, prin diata lui, dă ... «Bisericii din Beceni...», vie la Mircești, în Valea Teancului, lângă Buzău ²².

În 1797, Ghen(ar) 16... «Popa Liica ot Beceni» ... confirmă că ... «mi s-a ales partea mea de moșie bună și dreptă în Poiana Vilcului, stînjeni 13 adică treisprezece, la alegerea mea, dintre toți frații mei și eu am dăruit-o schitului Găvanu...» și semnează împreună cu popa Neagul și alții ²³.

Interesant e că acest «popa Liica ot Beceni», moșnean din Beceni, are moșnenie și-n Poiana Vilcului din comuna Mînzălești, la care se referă dania de mai sus, și că în 1795 Noemvr(ie), sătrar Caloian Pleșcoian dăruise aceluiași schit, pe Izvorul Sturzij (azi Jghiabul), un vad de moară, loc de casă și de pivniță, 4 pogoane pentru livele... «ce am cumpărat eu cu bani, de la moșneni Beceni...» ²⁴.

Biserița de lemn, exista deci în 1796.

Biserița de lemn ce se înfățișează ochilor, astăzi, e de plan navă, cu absida altarului decroșată, în cinci laturi, cu streșină foarte largă și cu o turlă pătrată așezată deasupra tînzii femeilor, așa de scurtă, că de-abia se bagă de seamă deasupra bisericii. Tot trupul bisericii, lucrat din birne groase de stejar, și prinse deusupă prin scoabe țigănești, ca toate bisericile vechi de lemn, este așezat pe o temelie de cărămidă și piatră. Ferestrele, mici și cu gratii de fier, au rame groase și late de stejar, ca și biserița din Coca Antimirești, mărește aspectul vechi al bisericii.

Biserica este învelită cu tablă. Așa cum se vede acum a fost făcută înainte de 1843, intrucît în «1843 August 5», a fost zugrăvită în întregime. Biserița mai veche de 1843 a fost mai scurtă și avea numai 14 m. în lungime. Către 1843 a mai fost lungită cu încă 3 m. Lărgimea navei e de 5,40 m., iar lărgimea altarului de 4,20 m. Forma biseriței vechi se observă mai bine pe dinăuntru, iar slonul l-a avut deschis. Refacerea din prajma lui 1843 n-a constat de fapt, decît în prelungirea navei cu încă circa 3 m. I s-a păstrat neatins altarul cu interesanta lui boltă octogonală care încearcă să imite calotele, naosul cu bolta lui cea mare, tot octogonală, care se desparte de cele două bolți din pronaos, tot octogonale, dar mici, printr-o coardă foarte frumos lucrată. Prelungirea cu încă circa 3 m. se observă îndată, intrucît între scîndurile bătute pe perete nu mai sînt birnele de stejar. Turla, patrulateră, se sprijină pe grînda care desparte slonul de pronaos.

Tradiția spune că biserița cea veche n-a fost aci, unde se află acum, ci la vreo 500 m. mai sus, de unde a fost adusă din pricina terenului care aluneca. Unde a fost vechea biserița a fost și cimitirul vechi.

Deasupra cadrului ușii de la intrare se află săpat leatul 1799 și în cifre arabe și în cirilice.

Această ușă, prinsă într-un cadru sculptat ușor, a fost la biserica cea veche, înainte de 1843. Este lucrată din birne de stejar ca și trupul vechi al bisericii. Deasupra leatului 1799 este icoana hramului «Intrarea în Biserică», zugrăvită pe tablă.

Biserica în ansamblu, din punctul de vedere al construcției, prezintă un tip vechi, care o face atractivă.

Pisania este scrisă cu vopsea neagră pe fond albastru, deasupra ușii de la intrare, pe dinăuntru, pe pînză aplicată pe lemn.

Deasupra pisaniei este zugrăvită o biseriță cu o turlă și cu slon deschis, susținută de doi îngeri. Pisania spune așa: «Întărirea celor ce nădăjduesc spre Tine D(oa)mnă întărește sf(î)nt lăcaș(ul) acesta, care cu scump sângele Tău l-ai cîștigat, prin cheltuiala și răvna robilor Tăi: D. D. Grigorie Periițeanu, Gheorghe iereu, Costandin iereu, Alexandru iereu, Chiru Beceanu și cu toți ceilalți pravoslavnici lăcuiitori ai acestui popor, cu blagoslovenia prea o sf(î)ntitului nostru episcop Buzău, D. D. Chesarie al nostru milostiv stăpin.

La leat 1843 August. 5. Naum zogr(a)l».

Zugrăveala: Chipurile sfinților sînt zugrăvite în mărime de 1,30 m. și sînt încadrate în rama de scîndură, în relief, vopsite cu roșu și portocaliu. Zugrăveala s-a

22. Arh. Stat. Buc., *Episcopia Buzăului*, pac. LIII, doc. 24 (originalul).

23. Arh. Stat. Buc., *Schitul Găvanu*, pac. II, doc. 1.

24. *Ibidem*, pac. I, doc. 1.

lucrat pe scîndură, care a fost pregătită cu un strat de gips. Tonurile zugrăvelii, șterse și armonioase, se apropie de cele de frescă.

Ca decor, în spatele sfinților, zugravul Naum a lucrat chipuri de nori în mod regulat.

Desenul care îmbină stilizări cu umbre este bunîșor.

În ceea ce privește orînduirea sfinților, notăm :

În tinda femeilor, pe peretele nordic : «S. c. Zosim, Sf. c. Maria Ieghipeanca, S. c. Andronic st. p. c. S. c. Mare stălpnic, S. c. Marina, S. c. m. Irina, S. c. Măcarie eghiptean, S. c. Ioan cel milostiv, S. m. m. Anastasia, S. c. Stilian i(u)bitor(u)l de prunci, S. m. m. Theodor stratilat».

Pe peretele sudic : «S. c. Pahomie cel mare, S. rh. Rafail — cu pergament obicinuit —, S. c. Simion stălpnec, S. c. m. Efghenia, S. c. m. Palaghiea, S. m. m. Vălvara, S. m. m. Iacaterina, *Imanoil* (s. n.), S. c. Ambrosie, cu un pergament în mîna stîngă : «Fraților, dragostea către D(um)nezeu este iubirea între noi», S. Ion Botezător, are aripi, S. m. m. Tîrfu» (Trifu) cu un ciorchine în îmna dreaptă și cu o lance în mîna stîngă.

Pe coarda care unește pereții dintre tinda femeilor și naos, sînt lucrate chipuri de profeți, mici, încadrate în rame patrate 46/46 cm. astfel : dreapta «S. pr. Avacum, cu un sul în mîna stîngă, S. pr. Isaiea, cu un clește în mîna stîngă, S. pr. Zaharia cu mitră pe cap și cu un sfeșnic în mîna stîngă, S. pr. Solomon cu coroană pe cap, Mr. Thu., S. pr. David împreună cu S. pr. Solomon arată spre Sfînta Fecioară, S. pr. Moise, cu pană în mîna dreaptă, S. pr. Ghedeon, S. pr. Daniil».

Tot pe acești pereți sînt aranjate încă patru icoane, în aceeași ordine ca și cele împărătești. Sînt vechile icoane împărătești : «Vovedenia Bgrd (icoana hramului : Intrarea în biserică a Maicii Domnului), Is. Hs., Mr. Thu. și Sf. Nicolae». Toate aceste icoane sînt lucrate de aceeași mîna. Icoanele : Mr. Th. și Is. Hs., sînt zugrăvite pe pînză pregătită cu gips și aplicată pe lemn, celelalte două sînt zugrăvite pe lemn ce mai întîi a fost pregătit cu gips. Au rame simple, reliefate, din însuși lemnul lor. Ca tehnică sînt superioare celorlalte icoane.

Au stilizări, culori și desen lucrate reușit. Păcat că au căzut porțiuni din zugrăvelă.

În naos (tinda veche) pe peretele nordic avem : «S. c. Theodosie obștejitul, cu un pergament în mîna stîngă pe care e scris : «Fraților nici un lucru nu zmirțește pe călugări ca gândurile ascunse», S. c. Efrem Șirul, S. c. Evtimie cel mare, cu pergament : «Fraților arma călugărilor este înfrînarea pofteilor».

Pe coarda veche, frumos lucrată și care despărțea tinda de naos la biserică veche, sînt lucrate, în medălioane, chipurile : «S. c. Daniil, S. c. Athanasie, S. c. Dimitrie, S. c. Nicodim, S. c. Grigorie, S. c. Avramie, S. c. Simion».

Pe peretele sudic : «S. c. Antonie cel mare, cu pergament în mîna stîngă : «Fraților, cu nesațiu! pintecului nu vom goni pre dimonul», St. cv. Parascheva, S. c. Sava cel sfințit, cu pergament în mîna stîngă : «Frumos era la vedere și dulce la mîncare, rodul ce m-au omorît».

Sub boltă cea mare (vechiul naos), spre nord, avem : «S. m. m. Nestor, S. m. m. Maria, S. m. m. Dimitrie, S. Arhanghel Gavriil, pe al cărui pergament din mîna dreaptă e scris : «Oamenilor, vedeți pre Mihail cum ține sabia goală în mîna», vis-a-vis, pe peretele sudic este zugrăvit Arh. Mihail —, S. *Alexandru* patr. Țarigradului, are mitră pe cap și barba stilizată, S. d. Ermolae, Sfta Ana». Sub chipul Sfîntei Ana e o icoană veche, ca cele patru din tinda femeilor, pe care scrie : «Mr. Thu. Gligofilusa».

Pe peretele sudic, spre altar : «S. m. m. Theodor Tiron, Sf. Costandin — Sfta Elena, S. m. m. Gheorghie, S. Arhanghel Mihail, cu sabia goală, cu mîna stîngă ține un copil de pîr și sub picioare are un om, S. m. Haralambie, S. Pandeleimon, S. Ioachim», cu o carte în mîna dreaptă.

Timpla are ușile împărătești sculptate și perforate frumos, iar pe ele e zugrăvită numai scena Bunei-Vestiri.

Icoanele praznicare de pe timplă, cum și chipurile sfinților Apostoli (busturi) sînt despărțite una de alta prin rame, lucrate ca un fel de stilpi, cu virfurile sculptate frumos în formă de frunze trilobate.

În ceea ce privește zugrăveala, se observă că icoanele împărătești sînt lucrate de aceeași mîna, cu mult aur, și cu ramele argintate.

Aceste icoane sînt mai noi decît cele din tînda femeilor, sînt mai bine păstrate, dar mai slab executate. Zugrăveala e dată pe lemn, pregătit cu gips.

Restul zugrăvelii de pe tîmplă este lucrat pe pînză groasă de in pregătită cu gips și aplicată pe lemn.

Praznicele împărătești sînt zugrăvite cronologic, iar după învierea Domnului urmează ca praznic «Duminica Tomii», unde Toma e arătat ca punînd degetul în coasta Domnului, fiind de față și ceilalți Sfinți Apostoli. Lipsește Sf. Năframă.

Șirul de sus al proorocilor este lucrat în medalioane încadrate în decoruri de ramuri cu frunze. În centrul proorocilor, *Theisis*.

Pe ușile laterale (îngerești) sînt zugrăviți: «Arh. Gavriil» nord și «Arh. Mihail», sud. Jos, la tîmplă, tablouri din N. T.

În altar chipurile sfinților sînt lucrate aproape naturale ca înălțime și sînt încadrate ca și celelalte chipuri din trupul bisericii. Ca ordine notăm: «Sf. arh. Ștefan, S. ier. Nicolae, la trei chipuri nu se mai vede scrisul, apoi «Is. Hs., S. Ambrosie, episcop Mediolanului, S. Chiril patr. Alecsandriei, S. Athanasie patr. Alecsandriei, S. Nichifor patr. Țarigradului, S-tul Spiridon făcătorul de minuni».

În centrul boltei Dumnezeu-Tatăl cu triunghiul.

Iconostasul este zugrăvit astfel: în față, sus «Buna Vestire», jos «Jărtfa lui Avram», spre nord «Sf. prc. Ilie cînd s-au luat în căruță», iar spre sud «Sf. prc. Moise cînd au văzut rugu arzînd în muntele Sinai».

De remarcat avertismentele morale de pe unele pergamente din mina Sfinților. Fapt rar remarcat în iconografia noastră. Zugravul Naum a fost plin de istețime²⁵.

Cărți vechi cu note

1. *Mărgăritul al lui Zlatoust*²⁶, lipsește începutul (Buc., circa 1746), pe f. albă: «Să să știe de cînd s-au început Constituția adică libertatea Țării Rumânești printr-un guvern provezoriu alcătuit de patru persoane anume: Ioan Eliad, Necolae Golescul, Hristea Teț și Neofit Mitropolitul și a ținut această Constituție de la unsprezece Iunie leat 1848 și pînă la treisprezece Sept(em)vr(e) tot în acest leat cînd au venit armile prea puternicilor doi împărați al Rōsiei Nicolae Pavlovici și ial Turciei Sultan Mohamet și cînd au sosit în capitala Romaniei mai întăiu în zioa de treisprezece Sept(em)vr(e) ce să zise mai sus puterea armiei hotomane s-au făcut mare răscoală și sînge s-au vărsat cit au fost toți bucureșteni(i) sperieați de pierzare. Tri-miși(i) Sultanului ceș mai însemnați suverani și cîrmuitori oștilor Turcești au fost doi anume: cel mai mare Fuad Efendi și celalalt Omer pașă, care însoțiți și cu al Rōsiei anume Lertes ghenearal al corposului rosec de al cincelea. Și prin urmare acest scop puteri unite au risipit Constituția din Țara Rumânească precum să spulberă praful de fața vîntului și cum se topește ceara de fața focului. Și am scris ca să să pome-nească cel smerit între preoți. Preotul Alecsandru Beceanu 1848 Noemvre».

Pe altă filă semnează: «pop Alecsandru sin preot Gheorghe Duhv. Beceanu ot Beceni».

2. *Octoih mare*, lipsește începutul (Rîmnic, sec. XVIII), f. 76—81: «Acestu Sfântu și dumnezeescu Ohtoih este a ... sale părintelui diiacon Chirul Becianul acum a do ora s-au legațu de părintele protp. Petri sin diiaconul Chirul cu toată cheltuiala sfinții sale leat 1781».

3. *Penticostar*, lipsește începutul (sec. XVIII), f. 20—23: «Aciastă sfântă și dumnezeiască carte (este?) ce să numește Pănticostar, sfinții sale părintelui protp. lui Petri Beceanul. S-au semnat pentru ca să să știe că este a sfinții sale».

4. *Triodion*, Neamțu, 1833, ultima f. albastră: «Însemnare pentru un semn ce s-au arătat pe cer acum în anu una mie opt sute patruzeci și trei în chipul următor: adică seara ținea ca pănă la patru ceasuri însă în parte sfințitului văzîndu-să la față ca o lumină așa la făptură ca o pînză lungă care să fie cu un capăt către sfințit și cu unu către răsărit dintre care cel dispre apus era rătund mai gros, mai lat și mai luminos oarecum; iar cel despre răsărit era făcut și adus tot mai suptire încăt vărful era prefăcutu ca niște zvorî suptiri care țîind din săptămîna brînzii pănă aproape de

25. cf. C. Sandulescu-Verna, *op. cit.*, p. 15.

26. În posesia Pr. Nicolae Stănescu-Lopătari, în 1933.

invierea Domnului s-au ascunsu. Nicolae Costandinescul». Insemnarea e repetată de mai multe ori.

5. *Sf(i)ntele și dumnezeieștile Liturghii*, Buzău, 1835, prima f. albastră: «Să să știe de cându m-am făcut preot la leatu 1837 Ghenarie 12 zile dieacon și la 16 preotu, tot în Ghenarie și am scris eu preot Rad. Preot Rad sin Neagu ot sat Valea Părului». Mai jos: «Să să știe că această(ă) Sfântă Liturghie este cumpărată din sfânta ipiscopie a Buzăului cu lei 22 leat 1837 Ghenar 22 și este a părintelui Radu ot satul Beceni de Jos și am scris eu Ionu brat părintele Radu cu mână de țărănă și cine va ceti mă va pomeni. Ion robu lui D(u)mnezeu».

V. aceeași f. «Pr. Nicolae Rădulescu din Valea Părului este făcut diacon la 8 august și la 15 August l-a făcut preot în Sf. Episcopie la leat 1865 August 15» (cu litere latine).

Pe ultima copertă: «Ace...tă sfântă și dumnezeiască Liturghie este a preotului Rad din sat Valea Părului și cine va ceti mă va pomeni. Preot Rad robu lui D(u)mnezeu, 1840 Iulie 4».

«Să să știe de cându s-au mutat satul Valea Părului și Valea Hotarului, la leat 1838, Iulie 8».

«Să să știe de cându amu făcutu puțu cel de la sfânta biserică de la Beceni de Jos, 1845 Fev(r)uarie 8».

«Să să știe de cându amu făcutu casa mea de la biserică Beceni de Jos la leat 1843 lu Fv. 15 și au fostu o iarnă foarte bună, câtă iarnă ca aceea nu au mai pomenit nici bătră(ni) noștri, așa iarnă bună și fără zăpadă și frigu nu au fostu toată iarna acea. Preotul Radu Dhv. Fv. 6, 1843.

La leat '844 Martie 12 m-am mutat în casă».

6. *Sf... Liturghii*, Buzău, 1835 f. 4 prefață și 1—5 în carte: «...Liturghie esti cumpărată din sfânta Episcopie Buzăului cu prețu 22 lei și esti a sfinții sale părintelui Radu din satul Becenii de Jos la leat 1837 Ghenar 22».

p. 259: «La aciastă lună Noevre întâi Marți spre Miercuri, noaptea, la 2 ciasuri din noapte s-au născut Ioan băiatu meu.

1835 preot Radu Dhv.».

p. 263: «La această zi la sfântul mucenicu Sevastian s-au născut Nicolae și era această zi Duminică și el s-au născut Duminică spre Luni la 5 ciasuri din noapte. 1838».

p. 265: «Să să știe de cându s-au cutremurat pământu foarte tare în cătu (au) făcutu multe minuni, la leatu 1838 la zioa Sf(în)țului Theodosie no(a)ptea Marți spre Miercuri la 4 ciasuri din noapte, dar sfântu Theodosie atunci era Marți».

p. 269: «A murit preotul Radu Sacheliu la 17 Martie 1865 Miercuri spre Joi la ora 3 noaptea după 3 luni de boală» (cu literă latină).

ultima f. r.: «La Avgustu 12 anu 1851 au slujitu prea o sfințiea sa părintele episcopu nostru Filoteiu, la sfânta biserică de la Mărăcineni și me-au datu boerie bise(ri)cească numită Sacheliu. Preotu Radu Sacheliu și proistosu Plaiului Slănicu».

7. *Viețile Sf(i)ntilor*, Fevroarie, Buc., 1835, prima f. albastră: «Aciastă sfântă și dumnezească carte ce să numește Viețile Sfinților a luni lui Fevroarie este a biserici satului Becenii și ca să nu să înstreineze la alți am însemnat eu cel mai micu între preoți. Preotul Nicolae 1857 Maiu 22».

8. *Viețile Sf(i)ntilor*, Avgust, 1836, Buc., prima f. r.: «Aciastă dumnezească carte ce să numește Vieța Sfinților a luni lui Avgust este a biserici satului Beceni și ca să nu să înstreineze am însemnat

Preotul Nicolai 1855 Avgust 17».

Cărți fără note: *Apostol*, Buzău, 1836, *Sf... Evanghelie*, Buzău, 1837.

Crucl vechi

În cimitirul de lângă biserică, în partea nordică se află o cruce veche pe care sint săpate următoarele:

«1831/ Iolie 22/ într-aciastă/ movilă odih/ neștii robu/ lui D(u)mnezeu/ Ioan Mărgă/ rit ce sau săvr/ așit aice de/ boala holerii/ Și i sau pus/ aciastă cruce/ e de dum. pah./ Alecu și de/ dum. medelni/ cerasă Sma/ randa — frați/ spre pome/ nire».

Aproape de peretele nordic al altarului se află altă cruce pe care sint săpate următoarele: «1852 F. 18/ Is. Hs. / NI. KA/ Aicea odih/ ște robu/ lui D(u)mne/ zeu

Gheor/ghie preot/ Becean. I s-au/ ridicat acea/ st. c. di fiu/ l său preot Alecsandru». Deasupra mormintului a fost o piatră, fără chenar, dar s-a tocit. Deabia i se mai observă leatul: «1852 F. 18». Pe crucea din 1831, semiluna!

Antroponime rare dintr-un pomelnic al bisericii:

Bărbătești :	Femeiești :	Porecle :
Septu	Hrisca	Purea
Fronie	Rovina	Căcălău
Rusin	Casandra	Țăcălie
Chitu	Tasja	Duluță
Sterie	Sermenita	Drăcșineanu
Pantazi	Frița	Bordeiu
	Aghieana	Coropcarul
	Sohica	Buco
	Iova	
	Bica	
	Prohira	
	Zoica	

Sînt trecute în ordinea în care se găsesc în pomelnicul lui Popa Ioan sin preot Radu Becean.

Șirul preoților

1. Popa Luca, din tradiție, ar putea fi același cu popa Luca de mai lîrziu.
2. Prot(o)p(p) Petri sin diaconul Chirul Becianul, 1781, semnează în Octoih.
3. Popa Liica ot Beceani, 1797, vezi nota 23.
4. Pop Gheorghe (Semnează condicile de botezați etc... între 1832—1841 ²⁷).
5. Pop Costandin Pop Gheorghe moare în 1852.
6. Pop Alexandru sin pop Gheorghe, semnează aceleași condici și cu
7. Pop Neculai între 1841—1853, pop Neculai de la 1853—1865.
Interesant că satele Licoi și Slobozia, care au dispărut, țineau tot de Beceni.
Pop Neculai sin Stoean Zăbavă era la Licoi și Slobozia ²⁸.
8. Preot Rad sin Neagu ot sat Valea Părului, 1837—1865 ²⁹.
9. Preot Nicolae Rădulescu, Valea Părului, 1865.
10. Preot Ioan Neagu, 1904.

Pr. SANDU TUDOR

CATAGRAFIA JUDEȚULUI TELEORMAN DIN ANUL 1810*

26. *Satul Tătăraștii de Sus.* (Nu are date asupra populației). Biserică de zid. Hramul Adormirea și veșmintele și cărțile deplin. La această biserică se află 3 preoți, un diacon și un țircovnic. *Preot, Pătrașco sin Ion*, 50 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de mirean. S-au hirotônisit preot, de prea sfinția sa, părintele Iliupomios, chir Serafim, cu blagoslovenia preasfințitului mitropolit Cosma, cu leat 1785, August 8, pentru biserica aceasta. Soția lui Neaga, 47 ani. Fiul lui Dumitru, 12 ani, învață oeslov. Fiica ei, Dragomira, 16 ani. Ipac, Ilinca, 14 ani, ipac, Stana, 10 ani; ipac, Neacșa. Preot Ivan și Popa Ilie, 40 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam

27. Cf. I. Ionașcu, *op. cit.*, p. 18.

28. *Ibidem*, p. 17.

29. *Ibidem*, p. 17.

A se vedea bibliografia și la N. Stoicescu, *op. cit.*, cuvîntul «Beceni», «Gura Dimienii» nu e înregistrată la N. Stoicescu, deși în *ms. meu* de la Institutul teologic biserica de lemn din Gura Dimienii e prezentată.

* Vezi «Glasul Bisericii», 3—4 (1974).

rumin, fecior de preot. S-au hirotonisit preot de prea osfinția sa, părintele Sevas-topoleos, chir Calinic, cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1795, Sept. 25, pentru biserica aceasta. Soția lui, Nedelea, 36 ani. Fiul lui, Ivan, 14 ani. *Preot Constandin sin Mincu*, 40 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de mirean. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Titopoleos, chir Teofilact, cu blagoslovenia, prea osfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1796, Ghenarie 8, pentru biserica aceasta. Soția lui, Floarea, 43 ani. Fiica ei, Sultana, 19 ani. Ipac, Joița, 17 ani, Ipac, Maria, 10 ani, Ipac, Ana, 8 ani. *Diacon Radu sin Bran*, 55 ani. Cu citire proastă. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de mirean. S-au hirotonisit diacon de prea sfinția sa, părintele Zihnon, chir Daniil cu blagoslovenia, prea osfințitului mitropolit Grigore, cu leat 1783, Noem. 22, pentru biserica aceasta. Soția lui, Anca, 47 ani. Fiul lui, Stan, 12 ani. Ipac, Radu, Fiica ei, Ilinca, 8 ani. Miron dascălu sin popa Pătrașco, 18 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Holtei.

27. *Ipac Satul Tădrăști* (Fără date asupra populației). Biserica de zid. Hram Sffmtul Nicolae. Veșmintele și cărțile deplin. La această biserică se află 3 preoți și 3 diaconi și 2 țircovnici. *Preot Albu sin Pencio*, 50 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de mirean. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Iliopoleos, chir Nicodin cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit, Dositei, cu leat 1795, Ghenarie 8, pentru biserica aceasta. Are carte și carte de duhovnicie de la prea sfinția sa, părintele mitropolit, Dositei, cu leat 1807, Aug. 5. Soția lui, Despina, 45 ani. Fiul lui, Nedelea, 15 ani, Ipac, Dumitru, 13 ani, ipac, Mihai, 11. Fiica ei, Maria, 17 ani, Ipac, Devida, 9 ani. Moise-proiestosul sin Marin, 30 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de mirean. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia preaosfințitului mitropolit, Dositei, cu leat 1799, Noem. 8, pentru biserica aceasta. Soția lui, Stana, 27 ani. Fiul lui, Anghelache, 8 ani, Ipac. Constandin, 6 ani, ipac. Ion, 4 ani. Fiica ei, Zoiața, 2 ani. *Preot Vladu, sin popa Ilie*, 30 ani. Cu citire de mijloc. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de preot. S-au hirotonisit preot de sfinția sa, părintele Sevastis, chir Dionisie cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1800, pentru biserica aceasta. Soția lui, Rada, 29 ani. Fiul lui, Nidelea, 18 ani (?). Ipac. Mihai, 8 ani, Fiica ei, Rada, 6 ani. Paracliseri. Bădea sin diacon Radu, 18 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Holtei. *Anghel sin Tudor*, 19 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Holtei. *Diacon Bădea sin popa Gheorghe*, 25 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de preot. S-au hirotonisit diacon, de prea sfinția sa, părintele Sevastis, chir Dionisie cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit, Dositei cu leat 1803, Noem. 9, pentru biserica aceasta. Soția lui, Nasta, 22 ani. Fiica ei, Marica, 3 ani. Ipac, Bădea, 1 an. *Diacon Ion sin Pătrașco*, 25 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de preot. S-au hirotonisit diacon de prea sfinția sa, părintele Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1808, Noem. 9, pentru biserica aceasta. Soția lui, Oprea, 24 ani. Fiul lui, Anghel, 5 ani. Fiica ei, Stanca, 2 ani. *Diacon Toma, sin popa Ilie*. 34 ani. Cu citire proastă. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de preot. S-au hirotonisit diacon de prea sfinția sa, părintele Iliopoleos chir Nicodin cu blagoslovenia, prea osfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1803, August 13, pentru biserica aceasta. Soția lui, Dobra, 29 ani. Fiul lui, Tănase, 10 ani. Ipac, Dumitrache, 8 ani. Fiica ei, Ioana, 6 ani.

28. *Satul Tădrăștii de Jos* (Fără date asupra populației). Biserica de lemn slabă. Veșmintele și cărțile deplin. La această biserică se află 3 preoți, un diacon și un țircovnic. *Preot Pătrașco sin popa Dumitru*, 67 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de preot. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Vidin, chir Grigorie, cu blagoslovenia preaosfințitului mitropolit Grigorie, cu leat 1782, Noem. 5, pentru biserica aceasta. Are și carte de duhovnicie de la prea sfinția sa, părintele mitropolit Cosma, cu leat 1790, Noem. 10, Soția lui, Bălașa. *Preot Dinu sin popa Tudor*, 64 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. De neam rumin, fecior de preot. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Vidin, chir Grigorie, cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit Grigorie, cu leat:

1773, Iunie 5, pentru biserica aceasta. Soția lui, Maria, 57 ani. Fiul lui, Sârban, 16 ani, învață psaltirea. Ipac, Antonie, 14 ani, învață ceaslov. Ipac. Pîrvu, 12 ani. Ipac. Radu, 10 ani. Fiica ei, Petra, 8 ani. *Preot Sârban sin Voica*, 32 ani. Cu citire de mijloc. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. S-au hirotonisit preot de preasfinția sa, părintele . . . chir Dionisie, cu blagoslovenia preaosfințitului mitropolit Ignatie, cu leat 1810, Aug. 12, pentru biserica aceasta. Soția lui, Monea, 24 ani. Fiul lui, Voico, 8 ani. *Diacon Ion sin diacon Andrei*, 50 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de diacon. S-au hirotonisit diacon de prea sfinția sa, părintele Iliopoleos, chir Serafim, cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit Cosma, cu leat 1785, Noem. 8, pentru biserica aceasta. Soția lui, Stanca, 48 ani. Fiul lui, Nedelea, 15 ani, învață ceaslov. Ipac. Dumitra, 12 ani, ipac. Constantin, 8 ani. Fiica ei, Dumitra, 17 ani. Ipac, Rada, 10 ani. Ipac. Anca, 6 ani. Costache, dascălul sin Constandin, 18 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Holtei.

Actualul sat Tătăraștii este împărțit și astăzi în 2 părți: Tătăraștii de Sus și Tătăraștii de Jos. În documente apare în secolul XVI (1538 — 25 aprilie. *Documente*, Ț. R. volum III, Doc. nr. 239). În acest an satul este dat ca ocină mînăstirii Glavacioc. La 1835 întreg satul avea 149 de familii, iar în anul 1862, Tătăraștii de Sus avea 90 de familii, iar Tătăraștii de Jos, 63 de familii. Preoții de la Tătăraștii de Sus erau: *Badea duhovnicul sin Dumitru* preoțit în 1832, noiembrie 7 și *Tudor Sin Ion* preoțit în 1859, ian. 30, iar în Tătăraștii de Jos, preotul: *Marin sin Badea*, preoțit în 1859 sept. 27. Aceiași preoți slujeau și în anul 1865 biserica din Tătăraștii de Sus amintită în anul 1810 fusese dărîmată de cutremur în anul 1802 și rezidită în același an. În anul 1839 a fost renovată dar devenind neîncăpătoare locuitorii s-au servit de biserica fostului conac al baronului Belu. În anul 1907 s-a renovat și mărît vechea lor biserică. Biserica din Tătăraștii de Jos a fost zidită în anul 1872. În sat sînt ruinele bisericii din Tătăraștii de Sus. În 1814, decembrie 2, era diaconit Șerban sin popa Dinu, pentru acest sat. În anul 1841, 6 Nov. era preoțit pr. Stan sin popa Stancu, iar în 1842, aug. 12, pr. Stan sin popa Marin.

29. *Satul Deduleasca* (Nu are date asupra populației). Biserica de lemn. Hramul Înălțarea. Veșmintele și cărțile deplin. La această biserică se află 2 preoți, 6 diaconi și doi țircovnici. *Preot Radu sin popa Ion*, 36 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia preaosfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1808, Decembrie 8, pentru biserica aceasta. Soția lui, Păuna, 32 ani. Fiica ei, Maria, 10 ani. Ipac. Badea, 8 ani, Ipac. Voica, 6 ani. *Preot Luca sin popa Tudor*, 34 ani. Cu citire de mijloc. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Sevastis, chir Dionisie, cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1803, mai 28, pentru biserica aceasta. Soția lui, Costina, 33 ani. Fiul lui, Dincă, 10 ani. Ipac. Ion, 6 ani. Fiica ei, Dumitra 8 ani. *Diacon Ivan sin popa Ion*, 37 de ani, Cu citire bună. Fără patimi și neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. S-au hirotonisit diacon de prea sfinția sa, părintele Logomiamis, chir Antim, cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1805, februarie 6, pentru biserica aceasta. Soția lui, Sanda, 29 ani. Fiica ei, 8 ani, Ipac. Petra, 4 ani. *Diacon, Badea sin preotul Tudor*, 37 ani. Cu citire de mijloc. Fără patimă și neglobit. Cu soția. De neam rumîn, fecior de preot. S-au hirotonisit diacon de prea sfinția sa, părintele Iliopoleos, chir Nicodin, cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit, Dositei, cu leat 1798, pentru biserica aceasta. Soția lui, Dumitra, 35 ani. Fiul lui, Gheorghe, 10 ani. Fiica ei, Safta, 6 ani. *Diacon Barbu sin popa Tudor*, 26 ani. Cu citire bună, fără patimă și neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de preot. S-au hirotonisit diacon de prea sfinția sa, părintele Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1801 (?) Decembrie 8, pentru biserica aceasta. *Diacon Petre sin Ivan*, 38 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de mirean. S-au hirotonisit diacon de prea sfinția sa, părintele Titopoleos, chir Teofilact cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1803, Ghenarie 20, pentru biserica aceasta. Fiul lui, Ion, 9 ani. *Diacon Zamfir, sin popa Albu*, 25 ani. Cu citire de mijloc. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. S-au hirotonisit diacon de prea

sfinția sa, părintele Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia preosfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1806, Noem. 8, pentru biserica aceasta. Soția lui, Voica, 22 ani. *Diacon Tudor sin Radu*, 25 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de mirean. S-au hirotonisit de prea osfinția sa, mitropolit Dositei, cu leat 1807, martie 10, pentru biserica aceasta. Soția lui, Stana, 23 ani. Fiul lui, Dumitru, 2 ani. *Manea dascălu sin popa Albu*, 22 ani. Cu citire bună. Holtei. Sat neidentificat încă.

30. *Satul Zlotești*. In acest sat case se află 32 și suflete parte bărbătească 156 și parte femeiască 162. Peste toți, 318. Rumini. Biserica de lemn. Hram Sfantul Nicolae. Veșmintele și cărțile deplin. La această biserică se află un preot, un diacon și un țircovnic. *Preotul Gheorghe sin popa Albu*, 55 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Văduv. De neam rumin, fecior de preot. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Pogoniamis, chir Antim, cu blagoslovenia preosfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1802, Mai 8, pentru biserica aceasta. Fiul lui, Gheorghe, 6 ani. Fiica lui, Maria 16 ani, Ipac, Floarea, 8 ani. *Diacon Călin sin Vasila*, 40 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de mirean. S-au hirotonisit de prea sfinția sa, părintele Titopoleos, chir Teofilact, cu blagoslovenia preosfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1795, Sept. 3, pentru biserica aceasta. Soția lui, Călina, 36 ani. Fiul lui, Ion 8 ani. Sărban paracliserul, 16 ani. Cu citire bună. Holtei. Ion Dascălu sin Marin. Cu citire bună. Holtei.

Satul Zlotești este menționat în anul 1540, iar biserica foarte veche (secolul XVI). A funcționat pînă în anul 1900, an în care se va ridica actuala biserică. La 1835 avea 61 de familii, iar la 1862 avea 104 familii și slujitor pe *preotul Radu duhovnicul sin popa Dumitru* preot mort în anul 1864. Ruinele Bisericii vechi se văd și azi. În anul 1846, 6 apr., era preoțit pr. Radu sin popa Dumitru.

31. *Satul Slăvești*. In acest sat case se află 45 și suflete parte bărbătească 255 și femeiască 281. Peste toți 536. Biserica de zid. Hram Sfantul Nicolae. Veșmintele și cărțile dep.in. La această biserică se află 4 preoți i 3 diaconi. *Preot Marin sin diacon Radu*, 60 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de diacon. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Iliupoleos, chir Serafim, cu blagoslovenia preosfințitului mitropolit Grigore, cu leat 1777, Mai 8, pentru biserica aceasta. Are și carte de duhovnicie de la prea sfinția sa, părintele mitropolit Cosma, cu leat 1789, Oct. 10. Soția lui, Ioana, 57 ani. *Preot Ban sin popa Neacșu*, 55 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de preot. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Poconiamis chir Antim, cu blagoslovenia preosfințitului mitropolit Grigore, cu leat 1779, Ghenarie, 4, pentru biserica aceasta. Soția lui, Ilinca, 49 ani. Fiul lui, Andrei, 8 ani. Fiica ei, Maria 10 ani. *Preot Radu sin popa Neacșu*, 40 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de preot. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Stavropoleos, chir Grigorie, cu blagoslovenia, preosfințitului mitropolit Cosma, cu leat 1790, Mai 25, pentru biserica aceasta. Soția lui, Anca, 37 ani. Fiul lui, Tănase 10 ani. Fiica ei, Lența, 8 ani. Ipac. Maria, 6 ani. *Preot Gheorghe sin popa Neacșu*, 36 ani. Cu citire de mijloc. Fără patimă și neglobit. Văduv. De neam rumin, fecior de preot. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Sevastis, chir Dionisie, cu blagoslovenia preosfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1801, pentru biserica aceasta. Fiul lui, Andrei, 13 ani. *Diacon Ion sin diacon Gheorghe*, 35 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de diacon. S-au hirotonisit diacon, de prea sfinția sa, părintele Vrața, chir Sofronie cu blagoslovenia preosfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1803, Sept. 29, pentru biserica aceasta. Soția lui, Manda, 33 ani. Fiul lui, Vișan, 8 ani. Ipac. Ion, 2 ani. *Diacon Vișan sin diacon Chiosa*, 30 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de diacon. S-au hirotonisit diacon de prea sfinția sa, părintele Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia preosfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1805, Ghenarie 8, pentru biserica aceasta. Soția lui, Vlada, 27 ani. Fiica ei, Ioana, 5 ani. *Diacon Călin sin popa Mareș*, 30 ani. Cu citire proastă. Fără patimă și neglobit. Cu soție, de neam rumin, fecior de preot. S-au hirotonisit diacon de prea sfinția sa, părintele Sevastipoleos, chir Călin, cu blagoslovenia preosfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1802, noem. 5 pentru biserica aceasta. Soția lui, Neacșu, 31 ani. Fiica ei, Stana, 6 ani.

Satul Slăvești este sat vechi existent în secolul XVII și cu biserica tot din același secol. Ruinele acestei biserici se mai văd și azi în partea de răsărit a riului Teleorman. A fost în funcție până la 1850. În anul 1853 se ridică actuala biserică. La 1835 satul avea 35 de familii, iar la 1862, avea 95 de case și pe următorii preoți: *Andrei duhovnicul sin preotul Ioan*, de 67 ani, preotit în anul 1831 febr. 21, și pe *Ioan sin preotul Badea*, de 30 ani, preotit în anul 1860, aug. 13. În 1865, slujea doar preotul Ion Badea. În anul 1831, 21 febr., era preotit pentru sat, pr. Andrei sin popa Andrei sin popa Badea.

32. *Satul Brătășani*. În acest sat case se află 31 și suflete parte bărbătească 110 și femeiască 123. Peste toți, 233. Biserica de lemn. Hramul Sfinții Nicolae. Veșmintele și cărțile deplin. La această biserică se află 2 preoți, *preot Badea sin popa Dumitru*, 50 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Mirion, chir Filaret, cu blagoslovenia preaosfințitului mitropolit Grigore, cu leat 1779, Mai 28, pentru biserica aceasta, *Soția lui, Neaga*, 47 ani. Fiul lui, *Ilie*, 17 ani. Învață carte. Fiul lui, *Badea* 14 ani, *Ipac. Ilinca*, 8 ani, *ipac. Maria*, 6 ani. *Preot Stan sin popa Dumitru*, 30 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție, de neam rumîn, fecior de preot. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Teobaidos chir Meletie, cu blagoslovenia, preaosfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1804 Oct. 6 pentru biserica aceasta.

Satul Brătășani este sat vechi, amintit încă din 1568. Biserica de lemn din 1810 a funcționat până în anul 1835. În acest an, s-a ridicat biserică de zid. De Adamache Brătășanu. În acel an satul avea 50 de case, iar la 1865 slujeau la biserică următorii preoți: *Preotul Preda sin popa Preda*, *preotul Dobre duhovnicul sin Lazăr*, preotit în 1835 și *preotul Marin Dobre*. În anul 1741 satul ținea de plasa Teleorman de Jos. Actuala biserică la care se slujește este zidită între anii 1870—1873, în comună mai existind două biserici cea zidită la 1835 și una din anul 1848. În anul 1831 10 febr. era preotit pentru acest sat, preotul Dobre sin Lazăr.

33. *Satul Orbeasca*. În acest sat case se află 30 și parte bărbătească 131 și femeiască 145. Peste toți, 276. Rumîni. Biserica de lemn. Hramul Cuvioasa Paraschiva. Veșmintele și cărțile deplin. La această biserică se află 3 preoți și un diacon i un țircovnic. *Preot Hristea sin Miu*, 50 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Zihnon, chir Daniile, cu blagoslovenia preaosfințitului mitropolit Cosma, cu leat 1785, Ghenarie 9, pentru biserica aceasta. Are și carte de duhovnicie de la părintele mitropolit Antim, cu leat 1802, Decembrie 10. *Soția lui, Ilinca*, 48 ani. Fiul lui, *Marin*, 16 ani. Învață psaltirea, *Ipac, Badea*, învață psaltirea, *Ipac. Ion* 12 ani, *ipac Dumitru*, 10 ani. Fiica ei, *Vlada*, 18 ani. *Ipac. Neaga*, 8 ani. *Ipac. Ioana*, 4 ani. *Preot Preda sin Rizea*, 35 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Iliopoleos, chir Serafim, cu blagoslovenia preaosfințitului mitropolit, Dositei cu leat 1809, Noem. 10, pentru biserica aceasta. *Soția lui, Maria*, 32 ani. Fiul lui, *Badea*, 12 ani, învață ceaslov. *Ipac. Hristea*, 10 ani. Fiica ei, *Badea*, 18 ani. *Ipac. Vlada* 16 ani, *ipac. Maria*, 13 ani, *ipac. Dumitru*, 5 ani. *Preot Stan sin Marin*, 30 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. S-au hirotonisit diacon de prea sfinția sa, părintele Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia preaosfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1807, Noem. 8, pentru biserica aceasta. *Soția lui, Duța*, 24 ani. Fiul lui, *Radu*, 5 ani. *Moșș citelul sin Nica*. 17 ani. Cu citire bună. Holtei.

Satul Orbeasca s-a mai numit în secolul XVIII și Fintinica. Este un sat foarte vechi existent încă din secolele XV—XVI, după monedele și obiectele de podoabă descoperite în sat, (N. Constantinescu, *Descoperirile de la Orbeasca* în «Studii și cercetări de istorie veche», 1966, p. 71—76). Este menționat și în timpul lui Mihai Viteazul. În secolul XIX s-a împărțit în Orbeasca de Sus și Orbeasca de Jos așa cum este împărțită comuna și astăzi. La 1835 Orbeasca de Sus avea 113 familii iar

Orbeasca de Jos 76 familii. Biserica din 1610 se zice că ar fi ridicată în anul 1757 și există și astăzi refăcută. În afară de ea în Orbeasca de Sus biserica actuală este ridicată în anul 1959, iar Biserica din Orbeasca de Jos, ridicată în anul 1844, fiind reparată în anul 1905 și 1932. La 1865 în Orbeasca de Sus, erau doi preoți și trei preoți în Orbeasca de Jos. În anul 1832, 30 martie, era preoțit Dumitru sin popa Hristea. În anul 1841 14 Nov., era preoțit la Orbeasca de Jos, Ion sin popa Preda, iar în 1842, 19 Dec., Minea sin popa Ion și pr. Ion sin popa Ion.

34. *Satul Sfințești*. Case întrinsul 156. Întrînsele parte bărbătească și femeiască 285. Peste toți 552. Rumini. Cu toate odoarele. Biserică de lemn. La această biserică sînt 3 preoți și doi țircovnici. *Preot Stan sin popa Badea*, 45 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumin. Fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, părintele Sidis, chir Grigore cu blagoslovenia proin mitropolit, Cosma, leat 1793, febr. 4, pe această biserică. Fiul lui, Stan, cu citire bună. Holtei. Preoteasa lui, Sanda. Fiica lor, Ilinca, Ipac, Ivana. *Popa Ivan sin Soare*, 40 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, părintele Mirei chir Timoftei cu blagoslovenia proin mitropolit Filaret leat 1793, Iunie 4, pe această biserică. Fiul lui, Savu. Preoteasa, Dobra. Fiica lor, Stanca, Ipac, Neacșa, Ipac, Voica. *Popa Petre sin popa Stan*, 50 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, părintele Zihnon, chir Daniil, cu blagoslovenia proin mitropolit Cosma, cu leat 1790, Aprilie 2 zile. Fiul lui, Ivan, ipac. Marin. Holtei. Fecior de preot. orînduit țircovnic cu pecete a proin mitropolit Ignatie. Preoteasa, Ana. Fiica lor, Floarea, ipac, Marina.

Satul Sfințești este sat amintit în anul 1656, la 1741 făcînd parte din plasa Tîrgului. La 1835 avea 118 familii. Biserica de lemn după Ion N. Staicu (*op. cit.*) ar data din secolul XVII. A funcționat pînă în anul 1930, refăcută de mai multe ori. Între anii 1927—1938 s-a ridicat actuala biserică. În anul 1872, forma o comună cu satul Rădeasca, avînd 620 locuitori.

35. *Satul Frâncesti*. Case 46. Parte bărbătească și femeiască 45. Peste toți, 94. Rumini. Biserica de lemn. Hram Sffintul Nicolae. Cu toate odoarele. La această biserică sînt preoți, 1. *Preot Stan sin popa Radu*, 35 ani. Bun. Neglobit. Văduv. De neam rumin, Fecior de preot. Hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit, Dositei, leat 1804, Febr. 28 zile. Fiul lui, Stăvărache. Fiica lui, Mița.

Nu am putut identifica acest sat. S-ar părea să fie satul Sfințești-Sirbi, cătun al comunei Sfințești.

36. *Satul Deparați*. În acest sat case se află 15 și suflete parte bărbătească 63 și femeiască 72. Peste toți, 135. Rumini. Biserică de lemn. Hram Sfinta Paraschiva. Veșmintele și cărțile deplin. La această biserică se află 2 preoți și un diacon. *Preot Barbu sin popa Albu*, 48 ani. Cu citire bună. Fără patimă i neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de preot. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Iliopoleos, chir Nicodin cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit Cosma, cu leat 1788, Mai 8, pentru biserica aceasta. Soția lui, Manea, 37 ani. *Preot Marin sin Dumitru*, 35 ani. Cu citire bună. Fără patimă și neglobit. Cu soția. De neam rumin, fecior de mirean. S-au hirotonisit preot de prea sfinția sa, părintele Pogomianis, chir Antim, cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1795, Ghenarie 10, pentru biserica aceasta. Soția lui, Maria 33 ani. *Diacon Radu sin Radu*, 30 ani. Cu citire proastă. Fără patimă și neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de mirean. S-au hirotonisit diacon de prea sfinția sa, părintele Titopoleos, chir Teofilact, cu blagoslovenia prea osfințitului mitropolit Dositei, cu leat 1803. Iulie 8, pentru biserica aceasta. Soția lui, Stanca, 27 ani. Fiul lui, Dragomir, 8 ani. Fiica ei, Ioana, 7 ani.

Astăzi *satul Deparați* se numește Schela și este un sat vechi. În anul 1741 este trecut în lista satelor teleormănene, iar la 1835 avea 80 de familii. În anul 1862 avea 44 de familii și preot pe Ștefan duhovnicul sin popa Stoica, preoțit în anul 1850, Oct. 13. Biserica din 1810 a funcționat pînă în anul 1824. În acest an, Sandu Depărățeanu a ridicat o nouă biserică de zid, azi capelă de cimitir, unde este înmormîntat și preotul Sandu Depărățeanu. În anul 1909 s-a început construirea actualii biserici terminate definitiv abia în anul 1935. În anul 1830, 19 oct., era preoțit pentru acest sat pr. Stan sin Oprea.

37. *Satul Balaci*. Case 86. Parte bărbătească 164 și femeiască 158. Peste toți, 322. Rumâni. Biserică de zid. Hram Adormirea Precistei. Cu toate odoarele. La această biserică preoți sînt 3. *Preot Negrea sin Stoica*, 63 ani. Slab. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfințitul Stavropoleos chir Grigore cu blagoslovenia, proin mitropolit Cosma, leat 1779, Febr. 10. Fiul lui, *Negrea*, ipac. Badea, ipac, Stan. Preoteasa, Stanca. Fiica lor, Rada. *Popa Radu sin popa Radu*, 43 ani. Slab. Neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de preasfinția sa, Argeșiu, chir Sevastis, cu blagoslovenia proin Mitropolit Dositei, leat 1804, Febr. 28. Fiul lui, Radu, ipac, Mihai, ipac. Matei ipac, Stan. *Popa Matei sin popa Matei*, 45 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, părintele Stavropoleos, chir Dorotei, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1797, Aug. 14. Preoteasa sa, Maria, 40 ani.

Satul Balaci documentar este amintit în anul 1592. Este sat foarte vechi, astăzi fiind sediul comunei Balaci împreună cu satele Burdeni și Tecuci. Biserica ridicată în anul 1684—1685. Reparată și zugrăvită la 1825. În afară de această monumentală biserică a mai existat în sat în secolul XIX o biserică de lemn în cătunul Balaci Pădureți, biserică la care în anul 1862, slujea preotul *Constantin Stan*, de 40 de ani, preoțit în 1853, decembrie 12. Același sat este trecut și în harta rusească din 1835 cu 5—20 familii. I se păstrează «pisania» așezată în anul 1825. În anul 1830, 10 dec. era preoțit pentru Balaci-Pădureți, Ignatie sin diaconul Marin, iar în 1842, 8 dec. pr. Marin sin popa Grigore.

38. *Satul Tecuciu de Jos*. Case 38. Într-insele parte bărbătească 95 și femeiască 86. Peste toți, 181. Rumâni. Biserica de lemn. Hramul Sfinților Mucenici. Cu toate odoarele. La această biserică sînt 2 preoți. *Popa Hirvu sin popa Ștefan*, 60 ani. Slab. Neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, chir Daniil cu blagoslovenia proin mitropolit Grigore 1777, Aprilie 6 zile. Fiica lui, Bălașa. *Popa Savu sin diacon Radu*, 40 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de diacon. Hirotonisit de prea sfinția sa, Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1806, Febr. 24. Fiul lui, Ion, ipac. Radu, ipac. Savu. Preoteasa Lisandra. Fiica lor, Ioana.

39. *Satul Tecuciu de Sus*. Case 70. Într-insele parte bărbătească 180 și femeiască 190. Peste toți, 370. Rumâni. Biserică de . . . (Nu are date). La această biserică sînt 3 preoți. *Popa Marin, sin popa Matei*, 60 ani. Slab. Neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Eliopoleos, chir Serafim, cu blagoslovenia, proin mitropolit Grigore leat 1774, Mai 8. *Ipac Peico sin popa Argeșeanu*, 63 ani. Slab. Neglobit. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Zihnos chir Daniil, cu blagoslovenia proin mitropolit Grigore ot leat, Sept. 10 zile. *Popa Ion sin Mihai*, 60 ani. Slab. Neglobit. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Daniil cu blagoslovenia proin mitropolit Grigore ot. leat 1773, Ghenarie 13. (Alte date nu mai au).

Satul Tecuci astăzi aparține de comuna Balaci. Este amintit încă din anul 1636. La 1741 aparținea de plasa Mijlocul de Sus. La 1835 satul avea 120 de case și stație de poștă pe drumul București-Craiova. La 1862 avea 220 de familii. Bisericile de lemn au fost vindute în anul 1850, una în satul Purcăreni și alta în satul Băduleasa. În același an serdarul Lazăr Calenderoglu, a ridicat bisericile existente în cele două sectoare ale satului. În secolul XIX satul era împărțit în Tecuciu de Sus și Tecuciu de Jos. În anul 1862 la biserică din Tecuciu de Sus erau preoții: *Marin duhovnicul sin Stancu*, de 80 de ani, fiind preoțit în anul 1837 și *preotul Ion sin popa Ion* preoțit în 1843. În satul Tecuciu de Jos erau preoții: *Voicu sin popa Marin* preoțit în 1852 și *preotul Marin sin Stancu* preoțit în 1857. În 1865, slujeau numai trei preoți. În anul 1843, 20 febr. era preoțit în Tecuciu de Jos, Ioan sin popa Ioan.

40. *Satul Dobrotești*. Case 142. Într-insele parte bărbătească 224 și femeiască 232. Peste toți, 456. Rumâni. Biserica de zid. Hram (nedeslușit). Cu toate odoarele. La această biserică sînt 4 preoți și un diacon. *Popa Radu sin Gheorghe*, 60 ani. Slab. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, 1804, Ghenarie 2. Preoteasa, Rada. *Popa Ioan sin Gheorghe*. 40 ani. Bun. Neglobit. Cu

soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, 1804, Ghenarie 2. Preoteasa lui. Rada. *Popa Mareș sin popa Radu*, 30 ani. Bun. Neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Zehnos, chir Daniil cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei leat 1802, Oct. 19. Fiul lui, Pascale. *Popa Dumitru sin Popa Tudor*. 30 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1804, Mai 20. Fiul lui, Ion, Preoteasa Maria. *Diacon Dobre sin Stanciu*, 40 ani. Slab. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Pogomiamis chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1800, Noem. 15. Fiul lui, Ion, ipac. Stan. Preoteasa sa, Dumitra. Fiica lor, Rada, ipac. Dumitra.

Satul Dobrotești este amintit în documentul din anul 1556. Biserica construită din lemn în anul 1536 și refăcută din zid la 1753, reparată la 1870, 1913 și 1945. În anul 1953 s-a sfințit și o a doua biserică în partea de sud-est a satului. La 1835 satul avea 156 familii, iar în 1862, 262 de case. La biserică erau în același an următorii preoți: Dumitru sin popa Tudor preoțit în 1809 (este trecut în catagrafia din 1810, avînd 30 de ani). *Ioan sin popa Dumitru*, preoțit în 1830, *Zamfir sin popa Dumitru*, preoțit în 1850 și *popa Nedelcu sin Ioan* preoțit în 1838. Astăzi comuna Dobrotești are alipită în administrația sa satul vecin Merișani. Satul s-a mai numit în trecut și «Doage». În 1865, preotul Dumitru numai apare, satul avînd acum numai trei preoți. Are pisanie cu care se arată ctitorul: Matei Berindei, pictat cu fii săi cu biserică.

41. *Satul Merișani*. Case 103. Într-insele parte bărbătească 168 și femeiască 170. Peste toți, 338. Rumîni, Biserica de lemn, Hram Adormirea Precistei. Cu toate odoarele gata. La această biserică sînt 3 preoți și 2 țircovnici. *Popa Stanciu sin popa Dobre*, 40 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul Stavropoleos, chir Teofilact, cu blagoslovenia răposatului Dositei, 1794 iulie 1, pe această biserică. Fiul lui, Marin, preoteasa sa, Maria, 35 ani. Fiica lor. Sanda, ipac. Maria. *Popa Radu sin popa Voico*, 46 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul Pogomiamis, chir Antim cu blagoslovenia proin mitropolit Cosma, leat 1791, Ghenarie 23, pe această biserică. Fiul lui, Tudor. Preoteasa Maria, 42 ani. Fiica lor, Petra, ipac. Ioana, ipac. Stana. *Popa Marin sin popa Dobre*, 42 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul Sidis, chir Grigore, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1804, Mai 6, Fiul lui, Ion, Preoteasa, Neaga. Fiica lor, Stana. Ipac. Dobra. Stancu sin popa Ion. Holtei. Fecior de preot. Orînduit țircovnic la această biserică cu pecete.

42. *Satul Merișanii de Jos*. Case 60. Parte bărbătească 150 și femeiască 160. Peste toți, 310. Rumîni. Biserică de lemn. Hram Sfințul Spiridon. Cu toate odoarele. La această biserică sînt preoți 1 și un țircovnic, (orînduit) de prea sfinția sa, Ignatie. *Popa Stan sin Constandin*, 60 ani, Slab. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior mirean. Hirotonisit de prea sfințitul Stavropoleos, chir Teofilact cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1794, pe această biserică. Fiul lui, Pîrvu; Ipac. Mihai, ipac. Ioana, ipac. Andrei, ipac. Teodor, Preoteasa lui, 55 ani... (nu e trecut). Fiica lor, Gherghina. Ipac. Catrina, Neacșu sin Pîrvu. Holtei. Fecior de mirean. Orînduit țircovnic cu pecete de prea sfințitul Ignatie, la această biserică.

Satul Merișani este amintit documentar în anul 1525 Oct. 23. Biserica de lemn, a existat pînă în anul 1908 și în ea a fost înmormîntat boierul Drăgușin Merișanu. Azi piatra sa de mormînt este în curtea bisericii. Biserica actuală construită în 1908—1910. În anul 1865 slujea preotul *Lisandru sin popa Matei*, iar în 1862 preotul *Năstase sin popa Neculae*, preoțit în 1854, 25 martie. În anul 1825, 22 febr. era preoțit pr. Mihai sin Marin.

43. *Satul Drăcșani*. Case 82. Parte bărbătească 178 și femeiască 180. Peste toți, 358. Rumîni. Biserică de lemn. Hram Sfințul Nicolae. Cu toate odoarele gata. La această biserică sînt 3 preoți, un diacon și un țircovnic. *Popa . . . sin diacon Constandin*, 44 ani. Bun la învățătură. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de diacon. Hirotonisit de prea sfințitul Pogomiamis, chir Antim, cu blagoslovenia

răposatului mitropolit Cosma, la leatul 1790. Dec. 21. Fiul lui Pirvu, Ipac. Ion, ipac. Maria. Preoteasa sa, Pirva, Fiul lui Pirvu, orînduit ȋrcovnic la această biserică. *Popa Dumitru sin popa Dumitru*, 45 ani. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul Stavropoleos, chir Antim, cu blagoslovenie proin mitropolit Dositei, leat 1799. Mai 1, Fiul lui, Dumitru, Ipac. Marin, Preoteasa, Maria, Fiica lor, Rada.

Popa Voivo, sin popa Radu, 33 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul părintele Neofil cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei cu leat 1808, Dec. 24. Preoteasa, Safta. Fiica lor, Sanda. Ipac. *Radu. Diacon Dumitru sin popa Dumitru*, 32 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul părintele, Vrața, chir Sofronie cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei leat 1809, Dec. 9.

Satul Drăcșani este amintit în anul 1741 sub numele de Drăgușani. La 1835 avea 132 familii. Biserica actuală ridicată în anul 1872. Azi satul aparține de comuna Drăcșanei, sat format mai tîrziu și cu biserică ridicată între anii 1924—1927. La 1865 era preot, *Radu sin popa Anton*. În anul 1825, 8 Sept. era preoțit pentru sat, *Marin sin popa Radu*.

44. *Satul Scrioastea*. Case 101. Parte bărbătească 206 și femeiască 217. Peste toți, 423. Rumîni. Biserică de lemn. Hram Adormirea. Cu toate odoarele. La această biserică sînt preoți 2, diaconi, și ȋrcovnici 2. *Popa Cirstea sin Tuinea*, 45 ani. Bun la învățătură. Neglobit. Văduv, de neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, părintele Pogomiamis cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1797, Ghenarie 19. Fiul lui, Ion, Holtei. Fecior de preot, Orînduit, la această biserică ȋrcovnic cu pecetea de la prea osfințitul Ignatie. Ipac. Stan. Fiica lui, Maria. *Popa Radu. sin popa Stan*, 35 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Sevastis chir Dionisie cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1805, Mai 22. Preoteasa lui, Maria. *Diacon. Anghel sin Constandin*, 35 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfințitul Vrața chir Sofronie cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei leat 1809 sept. 30. Diaconeasa, Maria. *Diacon Ivan sin Petre*, 28 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Pogomiamis, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1809, Sept. 20. Diaconeasa, Iilca. Ilie sin popa Stancul, Holtei. Fecior de preot. Orînduit ȋrcovnic la biserica aceasta de prea sfințitul Ignatie.

Satul este amintit documentar în anul 1533, 18 Aprilie. Biserica actuală ridicată între anii 1900—1906, în locul alteia tot de zid, ridicată înainte de 1821. În 1865 slujeau preoții Constantin popa Anghel, Stoica popa Hristea și Constantin preotul Ilie.

45. *Satul Papa*. 61 case. Parte bărbătească 161 și femeiască. 162. Peste toți, 323. Rumîni. Biserică de lemn. Hram Sfințitul Gheorghe. Cu toate podoabele. La această biserică sînt doi preoți. *Popa Radu sin popa Marin*, 32 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul, Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leatul 1793 (?), Febr. 18 zile. Preoteasa, Stana, Fiica lor, Voica. Ipac. Ioana. *Popa Niculae sin Tudor*, 45 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfințitul Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei leat 1806, Aprilie 11 zile. Fiul lui, Stan. Ipac. Radu. Preoteasa, Joița.

Satul Papa este sat vechi. Biserica de lemn a funcționat pînă în anul 1864. În anul 1846 s-a ridicat actuala biserică renovată în anul 1898. La 1835 satul avea 56 de case. Astăzi aparține de comuna vecină Scrioastea. În anul 1828, Mai 14, era preoțit *Constantin sin Dumitru*.

46. *Satul Săceni*. Case 55. Parte bărbătească 155 și femeiască 145. Peste toți, 300. Rumîni, biserica de lemn, Hram Cuvioasa Paraschiva. Cu toate odoarele. La această biserică sînt preoți, 1, diacon 1, și ȋrcovnic 1. *Popa Radu sin diacon Radu*, 70 ani. Slab la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de diacon. Hirotonisit de prea sfinția sa, Sidis chir Grigore, cu blagoslovenia răposatului mitropolit Cosma la leat 1788, Mai 15 zile. Preoteasa, Stana. *Diacon Iordache sin diacon Ilie*, 45 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de diacon. Hirotonisit

de prea sfințitul Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1809, Noem. 1 zile. Diaconeasa lui, Păuna. Fiica lor, Stana, ipac. Voica, ipac. Ilinca. Țircovnicul cu pecetie de prea sfințitul Ignatie la această biserică.

Satul Săceni este sat vechi. Biserica de lemn din 1810 a funcționat până în 1846. În anul 1847 se ridică biserică de zid renovată între anii 1922—1924. În anul 1827, 22 Noem., era preoțit pentru acest sat *Stan sin Niculae*, iar în anul 1830, 15 Dec., *Nicolae sin Constantin*.

47. *Satul Butculești*. Case 40. Parte bărbătească 64 și femeiască 66. Peste toți, 130. Rumini. Biserică de lemn. Hram Nașterea Născătoarei. Cu toate odoarele. La această biserică sînt preoți, 1 și diacon 1. *Popa Mihai sin popa Dumitru*, 45 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soție. Ne neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul Sevasțis chir Dionisie cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1804, Noem. 30 zile. Fiul lui, Radu. Preoteasa lui, Stana. Fiica lor, Maria. *Diacon Constantin sin popa Mihai*, 75 ani. Bun. Neglobit. Cu soția. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul Sidis cu blagoslovenia răposatului mitropolit Grigore leat 1783, Noem. 22. Fiul lui, Stan, fecior de preot, orinduț țircovnic cu pecetia prea osfințitului Ignatie la această biserică. Ipac. Marin, Diaconeasa, Rada.

Satul Butculești, amintit ca sat încă din secolul XVII. La 1835 avea 77 familii. Biserica actuală de zid ridicată în anul 1843 și renovată în anul 1888. În 1865 slujeau preoții Ilie sin popa Costache și Gheorghe sin popa Costache. În anul 1841, 8 Martie, era preoțit Stancu sin popa Radu.

48. *Satul Plosca*. 98 case. Parte bărbătească 198 și femeiască 190. Peste toți, 388. Rumini. Biserica de zid. Hramul . . . . (nu e trecut). La această biserică sînt preoți 1, *popa Manea sin popa Ion*, 32 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1803, Noem. 14 zile, la această biserică. Preoteasa lui, Voica, Fiica lor, Stanca.

Satul Plosca, este amintit la 1677 cînd boierul Teodor Bivavel clucer de Puținței, dona 500 de stînjeni din moșia Plosca, mînăstirii Aninoasa, din județul Muscel. Este trecut și în harta stolnicului Cantacuzino. Biserica actuală este zidită în anul 1810 și sfințită la 1812, din care cauză în catagrafie nu i se arată hramul. A fost refăcută în anul 1841 și în anul 1912. Înaintea ei a existat o biserică de lemn situată în partea satului dinspre Pirlita. În 1865 slujeau preoții: *Pîrvu Duhovnicul și Niculae sin popa Radu*. În anul 1839, satul avea 242 familii și următorii preoți: Radu Duhovnicul preoțit la 2 Mai 1805 și pr. Radu preoțit în 1836, 22 Iulie. În 1846, 21 Aprilie, era preoțit pr. Pîrvu sin popa Oprea.

49. *Satul Peretu*. 80 case. Într-însele parte bărbătească 154 și femeiască 150. Peste toți, 304. Biserica de lemn. Hram Sfințitul Gheorghe. Cu toate odoarele. La această biserică sînt preoți doi și un țircovnic. *Preot Neacșu sin Nedelcu*, 45 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfințitul Pojomiamis chir Antim cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1797. Decembrie 7, la această biserică. Fiul lui, Ivan. June. Fecior de preot. Orinduț țircovnic la aceasta biserică cu pecetia prea sfințitului Ignatie. Ipac, fiul lui, Stan. Ipac, Radu. Preoteasa, Maria. *Popa Badea sin popa Neacșu*, 33 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de chir Calinic cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei: leat 1804, Noem. 8 zile. Fiul lui, Șarban, Ipac. Dumitru. Preoteasa lui, Petrica, Fiica lor, Dobra.

Satul Peretu s-a numit în trecut Peret-Dulceni, și este sat vechi amintit în documente încă din secolul XVI. Biserica de lemn din 1810 în funcție pînă în anul 1830 cînd se ridică o biserică nouă de zid și azi în funcție. Mărindu-se în mod deosebit, satul astăzi fiind unul din cele mai mari sate din județul Teleorman, în anul 1914 se ridică a doua biserică în partea de vest a satului, iar în anul 1952 se construiește o capelă în cimitirul din partea de nord a satului, aproape de calea ferată. În 1865 erau următorii preoți: Tănase Ilie, Năstase Drăghici, Dumitru sin popa Ion și Ion Dimancea. În 1814, Iunie 1, era diaconit pentru acest sat, Ioan sin popa Danciu.

50. *Satul Măgureni*. 27 case. Parte bărbătească 54 și femeiască 51. Peste toți, 105. Rumini. Biserică de lemn. Hram Sfinții Împărați. Cu toate odoarele. La această

biserică sînt preoți 2, diaconi 2, și țircovnic 1. *Popa Stancu sin Cîrstea*, 65 ani. Bun la învățătură. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit cu blagoslovenia răposatului mitropolit Grigore, leat 1785, Mai 30, la această biserică. Fiul lui, Dumitru, orînduit țircovnic la această biserică, cu pecetia prea sfințitului Ignatie. Ipac, Radu. Preoteasa lui, Floarea. *Popa Stan sin popa Neagu*, 65 ani. Slab la citire, Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit (Nu are date). Fiul lui, Stancu, Preoteasa lui, Joița. *Diacon Marin sin popa Stan*, 25 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1804, Noem. 8, la această biserică. Diaconeasa, Ioana. Fiica lui, Ilinca, Ipac, Vlada. *Diacon Ion, sin popa Nuțu*, 25 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul Vrața, chir Sofronie cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1802, Noem. 17 zile. Fiul lui, Marin. Diaconeasa Gherghina. Fiica lor, Ioana.

Satul Măgureni se mai numea și Ciocanu și este sat vechi amintit în secolul XVI. În 1845 s-a construit actuala biserică de zid renovată radical în anul 1872 și 1894. Azi satul ține de comuna Măldăieni. În 1865 slujeau preoții: Marin sin popa Oprea și Nedelea Neagu.

51. *Satul Măldăieni*. Într-acest sat sînt case 36. Parte bărbătească 101 și femeiască 96. Peste toți, 197. Biserica de lemn. Hram Adormirea Precistei. Cu toate odoarele. La această biserică sînt 3 preoți, diaconi 2 și țircovnici, 1. *Popa Ion sin popa Radu*, 60 ani. Slab la citire. Neglobit. Însurat. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul Chesarie cu blagoslovenia răposatului mitropolit Grigore la leat 1779, Febr. 9 zile. Fiul lui, Ion. Preoteasa Stanca. *Preot Ivan sin popa Voica*, 38 ani. Bun la citire. Neglobit. Văduv. De neam rumîn. Fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1806, febr. 9 zile. Fiul lui, Ivan. Fiica lui, Stana. *Popa Badea sin Oprea*, 43 ani. Bun. Neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfințitul Vrața, chir Sofronie cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1806, Febr. 9 zile. *Diacon Tănase sin popa Ion*, 32 ani. Bun. Neglobit. Însurat. De neam rumîn. Fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Vrața, chir Sofronie cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1804, Oct. 13, Feciorul lui, Radu. Diaconeasa Stana, Fiica lor, Maria. *Diacon Pătrașco, sin popa Pătrașco*, 38 ani. Bun. Neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Vrața, chir Sofronie cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1808, Noem. 13.

Satul Măldăieni s-a numit în secolul XIX și Moldoveni. Este amintit documentar în secolul XVI. La 1835 avea 105 familii, iar în anul 1865 slujeau la biserică 3 preoți. Biserica actuală ridicată în anul 1846 și renovată în anul 1906—1908. În 1865 avea următorii preoți: *Ene sin popa Badea; Dumitru sin popa Voicu și Stancu sin popa Dumitru*. În 1862 mai slujea și popa Radu Duhovnicu, mort în 1864.

52. *Satul Belitori*. În acest sat case se află 233. Parte bărbătească 448 și femeiască 440. Peste toți, 888. Biserică de lemn. Hram Cuvioasa Paraschiva. Cu toate odoarele. La această biserică sînt 5 preoți și un țircovnic. *Popa Marin sin popa Fădăș*, 70 ani. Slab la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, chir Irimia, cu blagoslovenia proin mitropolit Grigore leat 1785, Aprilie 30 zile. Preoteasa lui, Stana. Fiica lui, Maria. *Popa Nicolae sin popa Nicolae*, 60 ani. Slab la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Sidis, chir Grigore cu blagoslovenia răposatului mitropolit Grigore leat 1783, Noem. 8. Fiul lui, Toma. Ipac, Ioan. Preoteasa, Neaga. Fiica lor, Voica, Ipac. Ioan. *Popa Ion sin popa Stan*, 45 ani. Bun. Neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Stavropoleos, chir Teofilact, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1797 Aprilie 20. Fiul lui, Ioan, ipac, Tudor. *Popa Ivan sin Tudor*, 37 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1805, Febr. 16. Fiul lui, Radu. Preoteasa Voica, Fiica lor, Rada. *Popa Crăciun sin Iancu*, 34 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Vrața, chir Sofronie cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1805, Martie 27.

Preoteasa sa, Voica. Ilie sin Nedelo, fecior de mirean. Orînduit ȋrcovnic la această biserică cu pecetia prea o sfințitului mitropolit Ignatie.

Satul Belitori este sat vechi amintit încă, din secolul XVI. Astăzi satul se numește Traianul. Biserica de lemn din 1810, va fi înlocuită în anul 1864 cu o biserică de zid și azi în funcție. Mărindu-se satul s-a mai ridicat după anul 1860 încă o biserică înlocuită în anul 1924 cu actuala biserică din partea de vest a satului. În 1865 slujeau preoții: *Mina sin popa Radu; Gh. sin popa Toma, Ioan sin popa Marin și Pană sin popa Marin*. În anul 1842, 22 Dec., era preoțit pentru acest sat, *pr. Mina sin popa Ion*.

53. *Satul Pirlita*. Într-acest sat sînt case 148. Parte bărbătească 250 și femeiască 240. Peste toți, 490. Biserica de lemn. Hram Sfințitul Nicolae. Cu toate odoarele. La această biserică sînt preoți 2. *Popa Gheorghe sin Lupu*, 40 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Tebaida, chir Meletie cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1799, aprilie 18. Fiul lui, *Ioan*. Preoteasa sa, *Badea*. Fiica lor, *Voica*. Ipac, *Ioana*. *Popa Stan sin Visarion*, 70 ani. Slab la citire. Neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Sidis, cu blagoslovenia proin mitropolit Grigore, leat 1785, Aprilie 12.

Satul Pirlita se numește astăzi Urluiul și aparține de comuna Bogdana. Este sat vechi, menționat în documente încă din secolul XVII. La 1741 ținea de plasa Tîrgului iar la 1835 avea 132 de case. Biserica de lemn din 1810 a fost arsă de turci, dar refăcută. Biserica actuală este ridicată în anul 1900. Satul în trecut s-a mai numit și Ciociova. În 1865, slujeau preoții: *Mircea sin popa Badea; Ion sin popa Ion și Alexe sin popa Mircea*. În anul 1841, 27 Noem., era preoțit *Ion sin popa Ioan*, iar în anul 1825, 23 Iulie, *pr. Ioan sin popa Gheorghe*.

54. *Satul Ulmeni*. Într-acest sat sînt case 103. Parte bărbătească 180 și femeiască 190. Peste toți, 370. Biserica de lemn, Hram Mucenicul Dimitrie. Cu toate odoarele. La această biserică sînt 3 preoți. *Popa Tudor sin Pirvu*, 45 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Tebaida chir Meletie cu blagoslovenia răposatului mitropolit Cosma, leat 1792, Iunie 4. Fiul lui, *Marin*. Ipac, *Tudor*. Preoteasa sa, *Stana*. Fiica lor, *Ilinca*, *Ipac*, *Mira*. Ipac. *Șarban*. *Popa Ion sin popa Nedelco*, 43 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Tebaida, chir Meletie, cu blagoslovenia răposatului mitropolit, Cosma, leat 1792, Mai 7. Fiul lui, *Ioan*. Preoteasa sa, *Rada*. Fiica lor, *Joița*. Ipac, *Maria*. *Popa Voico sin Preda*, 35 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Tebaida, chir Meletie cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei leat 1789, Mai 4. Fiul lui, *Ioan*. Ipac. *Șarban*. Preoteasa sa, *Hirșeva*. Fiica lor, *Manda*, *Ipac*. *Sora*, *Ipac*, *Petra*.

Sat foarte vechi existent în secolul XVI, menționat în timpul luptelor cu Mihai Viteazul cu turcii la Dunăre. La 1835 satul avea 105 case. Biserica actuală zidită între anii 1842—1843 de către Constantin Șuțu, proprietar al moșiei. Biserica a fost renovată și mărită în 1893 și repictată în anul 1928. În 1805 slujeau preoții: *Constandin Duhov. sin popă Tudor și Constandin sin popa Ilie*.

55. *Satul Dracea*. Într-acest sat sînt case 61. Într-insele parte bărbătească 181 și femeiască 185. Peste toți, 366. Biserica de lemn. Hram Sfințitul Nicolae. Cu toate odoarele. La această biserică sînt doi preoți. *Popa Gheorghe sin Vlad*, 45 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Mirei, chir Matei, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei leat 1799, Mai 10 zile. Fiul lui, *Dumitru*, Preoteasa sa, *Dumjtra*. Fiica lor, *Neacșa*. Ipac. *Neața*, *Ipac*, *Gherghina*. *Popa Stan sin Barbu*, 40 ani. Bun. Neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Teofilact cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1789, Ghenarie 10. Fiul lui, *Radu*. Fiica lui, *Maria*.

Sat vechi existent în secolul XVII. La 1741 ținea de plasa Marginea de Sus, iar la 1835 avea 126 familii. Biserica actuală ridicată între anii 1880—1881 și renovată în anul 1937. În 1865 slujeau preoții: *Călin Duhovnicu sin Voicu și Dumitru Duhov, sin Popa Stoin*.

56. *Satul Ologi*. Într-acest sat case sînt 30. Parte bărbătească 66 și femeiască 50. Peste toți, 115. Biserică de lemn. Hram Sfințitul Nicolae. Cu toate odorele. La această biserică sînt, 1 preot. *Popa Stan sin popa Radu*, 40 ani. Bun la citire, Neglobit. Cu soție. De neam rumin. Fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Stavropoleos chir Grigore, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1799. Fiul lui, Marin, Ipac. Dobre. Preoteasa sa, Stanca.

Satul Ologi se numește azi Crînjul și este sediul comunei cu același nume. Este menționat în documente încă în secolul XVII. La 1741 ținea de plasa Marginea de Sus iar la 1835 avea 64 de case. Biserica actuală este renovată în anul 1937. În 1865 slujeau preoții: *Stancu Duhov.* și *Andrei sin popa Stancu*.

57. *Satul Voevodz*. Într-acest sat sînt case 55. Parte bărbătească 145 și femeiască 150. Peste toți, 295. Biserică de lemn. Hram Sfinții Voievozi. Cu toate odorele. La această biserică sînt preoți 1. *Popa Stoica sin popa Stan*, 43 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei leat 1797. Ghenarie, 17, Fiul lui, Radu. Preoteasa sa, Stoica. Fiica lor, Ilinca.

Satul Voevoda este sat existent documentar în secolul XVII. În anul 1786 a fost mutat în actuala vatră, vechea vatră a satului fiind la «Valea Ruscăi». Este menționat la 1699 în harta stolnicului Cantacuzino cu numele de Voievodești. Biserica actuală a fost zidită între anii 1893—1894. Satul aparține azi de comuna vecină Furculești. În 1865 slujea preotul Tudorache Radu. Între 1542 și 1543, era în legături comerciale cu orașul Brașov (Radu Manolescu, S. M. Istorie. Buc. 1957, p. 190). În anul 1832, 25 Iunie, era preotit Tudor sin Radu, iar în 1845, 25 Nov. Ion sin popa State.

58. *Satul Piatra*. Într-însul sînt case 126. Parte bărbătească 172 și femeiască 162. Peste toți, 334. Biserică de lemn. Hram Sfinții Apostoli. La această biserică sînt 3 preoți și doi țircovnici. *Popa Mihai sin diacon Radu*, 70 ani. Slab la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumin, Fecior de diacon. Hirotonisit de prea sfinția sa, Sardeos, chir Timoftei, cu blagoslovenia răposatului mitropolit Grigore, leat 1781, Iulie 2. Fiul lui, Grigore. Preoteasa, Stoica. Fiica lor, Ilinca. *Popa Mincu sin popa Mihai*, 36 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumin, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfințitul chir Meletie cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei leat 1803, Mai 3. Fiul lui, Ion. Ipac, Stan. Preoteasa, Dumitra, Fiica lor, Maria. *Popa Nedea sin popa Ivan*, 40 ani. Bun. Neglobit. Văduv. De neam rumin, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Stavropoleos, chir Grigore, cu blagoslovenia răposatului mitropolit Cosma, leat 1790 Mai 8, Fiul lui, Dumitru. Fiica lui, Sanda. Ipac. Maria. Ipac. Ioana. Ivan sin popa Ivan. Bun. Fecior de preot. Orînduit țircovnic la această biserică cu pecetele prea o sfințitului mitropolit Ignatie.

Satul Piatră este amintit documentar în anul 1586, iar în anul 1594, Mihai Viteazul bătea aici pe turci și-i alunga peste Dunăre. În urma ciumei din anul 1812 satul s-a mutat în actuala vatră, vechea vatră a satului fiind mai aproape de comuna Lisa. La 1835 satul avea 219 familii. O biserică de zid a fost ridicată în anul 1864, iar actuala biserică este zidită în anul 1895. În 1865 slujeau preoții: Gh. Radu; Dragomir Stancu; Constandin Dumitru și Marin Gh. În anul 1846, 4 aprilie, era diaconit, pentru sat *Eltimie sin popa Ioan*.

59. *Satul Lisa*. Într-acest sat sînt case 47. Parte bărbătească 99 și femeiască 103. Peste toți, 202. Biserică de lemn. Hram Mucenicul Gheorghe cu toate odorele. La această biserică se află un preot. *Preot Nedea sin popa Ion*, 38 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soția. De neam rumin, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Stavropoleos, chir Grigore cu blagoslovenia răposatului mitropolit Cosma leat 1790, Mai 8. Fiul lui, Stan. Ipac. Iorgu. Preoteasa, Maria. Fiica lor, Marina.

Satul Lisa, actuala comună cu același nume este menționat în anul 1699 în harta stolnicului Cantacuzino. Și mai înainte, la 1566. La 1745 făcea parte din plasa Marginea, iar la 1835 avea 56 familii. Actuala biserică ridicată în anul 1938. Înainte de 1938, a funcționat o biserică de zid, ridicată în anul 1830. Azi în ruine. În 1865 slujeau preoți: *Anghel Stan* și *Ion Stan*. În anul 1842, 10 aug., era preotit pentru sat Vasile sin popa Stan, iar în anul 1844, 22 apr., Stan sin Vasile.

60. *Satul Căcândău*. Într-acest sat sînt case 16. Parte bărbătească 8 și femeiască. Peste toți 71. (Biserica nu este trecută, probabil fiind distrusă). La această biserică sînt preoți, 1. *Popa Costandin sin popa Ion*, (Fără etate). Bun. Neglobit. (Fără alte date). De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, părintele Pogomiamis, chir Antim, cu blagoslovenia răposatului mitropolit Cosma. Leat 1791, Mai 3.

Astăzi satul se numește Vinători, și aparține de com. Lișă. Este sat vechi existent din secolul XVI. La 1741 ținea de plasa Mărginea de Jos. La 1835, avea 61 familii. Biserica actuală construită în anul 1838 și refăcută după 1940. În 1865 slujeau preoții: *Zamfir Duhov. sin Oprea și Iancu Petre*.

61. *Satul Vișoara*. Într-acest sat sînt case 54. Parte bărbătească 144 și femeiască 150. Peste toți, 294. Biserica de lemn. Hram Cuvioasa Paraschiva. Cu toate odoarele. La această biserică sînt 2 preoți. *Popa Stan sin popa Ion*, 35 ani. Bun la citire. Neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Pogomiamis, chir Antim, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1794, Febr. 3. Fiul lui Dumitru. Fiica lui, Stana. Ipac. Dumitra. *Popa Stanciu sin Stelie*, 46 ani. Bun. Neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de mirean. Hirotonisit de prea sfinția sa, Chiril, chir Ninoveanu (?) cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei leat 1804 aprilie 5. Fiul lui, Marin, Fiica lui, Maria.

Satul Vișoara azi comună cu același nume, este sat foarte vechi numit în trecut și «Cotorani». La 1741 ținea de plasa Mărginea de Jos iar la 1835 avea 105 familii. Biserica actuală ridicată în anul 1847. Documentar este amintit la 1538, 16 Iulie. În 1865 slujeau preoții: *Ioan Drăghici; Smadu sin popa Florea și Marin sin popa Ion*.

62. *Satul Suhaia*. Într-acest sat sînt case 80. Parte bărbătească 180 și femeiască 170. Peste toți, 350. Rumîni. Biserică de lemn. Hram Cuvioasa Paraschiva. La această biserică preoți 2. *Popa Radu sin popa Albu*, 36 ani. Bun la citire. Neglobit. Văduv. De neam rumîn, fecior de preot. Fiul lui, Păun. Fiica lor, Maria. Hirotonisit de prea sfinția sa, Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1799, Mai 3. *Popa Ene sin popa Albu*, 28 ani. Bun. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de prea sfinția sa, Vrața, chir Sofronie, cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei leat 1804. Preoteasa, Tudora, Fiica lor, Maria.

Satul Suhaia este amintit într-un document din 23 iulie 1512—1513. În 1835 avea 157 de case iar actuala biserică a fost ridicată de starețul mănăstirii Glavacioc, Atanasie în anul 1857. În 1865 biserică avea următorii preoți: *Stan sin Popa Chiriță și Anghel sin Popa Chiriță*. În anul 1832, 30 martie, era preot pentru sat *Chiriță sin popa Albu*.

63. *Satul Fintinele*. Într-acest sat sînt case 38. Parte bărbătească 73 și femeiască 70. Peste toți 143. Rumîni. Biserică nu este, fiind arsă de turci. La această biserică un preot, *Popa Radu sin Popa Matej*, 50 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit de Prea Sfinția Sa Chir Matej cu blagoslovenia proin Mitropolit Dositei leat 1702. Fiul lui Radu. Ipac Ion. Ipac. Enache. Preoteasa, Sanda.

Satul Fintinele este documentat încă din anul 1584, 11 martie și este trecut și în harta Stolnicului Cantacuzino. În anul 1835 avea 85 de familii. Actuala biserică este construită în anul 1882. În anul 1865 slujeau aici preoții: *Oprea Duhovnicul sin Vasile; Dumitru Duhovnicul sin Barbu și Ioan sin Popa Oprea*. În anul 1834, 21 iunie, era preot pentru acest sat, *Gheorghe sin popa Crăciun*.

64. Preoții de *schitul Didești*. La acest schit sînt case 30. Parte bărbătească 93 și femeiască 72. Peste toți 165. Rumîni și sirbi. Schitul Didești biserică de zid. Hram Adormirea Precistei. Cu toate odoarele. Stareț Egumen *Dionisie Cosma. Popa Nicolae sin Popa Manea*, 40 ani. Bun la citire. Neglobit. Cu soție. De neam rumîn, fecior de preot. Hirotonisit cu blagoslovenia proin mitropolit Dositei, leat 1802 Aprilie 11. Fiul lui, Dumitrașcu. Mateiana, preoteasa, 35 ani. Fiica lor. Ana.

Sînt și doi țircovnici. Selea fecior de . . . , orînduit țircovnic la acest schit cu pecetele proin mitropolit Ignatie. Cîrstea sin . . . , orînduit la acest schit cu pecetea proin mitropolit Ignatie.

Satul Didești este amintit încă din secolul XVI. Biserica actuală, monument istoric a fost schit al satului Didești. Ctitor al acestuia a fost Șerban Știrbei la sfârșitul secolului XVII fiind înzestrată cu multe moșii și închinată în anul 1706, 2 februarie, mitropoliei.

La 1744 era egumen Serafim; La 1752, Ion; la 1777, Grigorie; la 1782, Rafail († 1787); la 1813, Stancul; la 1846, Ioanichie. Satul Didești este satul de naștere al scriitorului Gala Galaction. În anul 1828, 14 mai, era preotit pentru acest sat *Cdlin sin Teodor*.

65. Orașul Rușii-de-Vede. Protopop Dobre. Bărbați 582. Femei 534. Amîndouă părțile 1116. Casele 401. Biserici 6, preoți 27. Diaconi 12. Cîntăreți și țircovnici 3.

Orașul Roșiorii de Vede este amintit încă din secolul al XIV-lea (1385). El a fost reședința Județului Teleorman pînă în anul 1836, cînd a fost mutată la Zimnicea, de unde după 2 ani adică în 1838 s-a mutat în noul oraș Turnu-Măgurele. În oraș sînt astăzi 8 biserici, din care în funcție doar 6. Biserica Sfîntul Spiridon ridicată în 1708; Biserica Sfîntul Teodor, ridicată în 1786; Biserica Sfîntul Ilie ridicată în 1833. Biserica Sărdărească, ridicată în 1835; Biserica Sfînta Adormire, 1836; Biserica Sfînta Vineri 1836; Biserica Sfîntul Ioan, 1842; Biserica Sfînta Cruce-Deal, 1849. Între anii 1830—1845 au fost preoți pentru oraș, zece preoți.

*

Datele publicate în *Catagrafia amînită asupra satelor aflate astăzi pe teritoriul județului Teleorman*, pot contribui la cunoașterea așezărilor din județul Teleorman, destul de sărac în date publicate asupra lui, fapt ce l-a făcut pe Nicolae Iorga să afirme despre județul Teleorman că este un județ necunoscut.

Pr. IOAN SPIRU

BIBLIOGRAFIE

Ion Ionașcu; *Catagrafia Eparhiei Argeș, 1824*, București 1942; Pr. Gheorghe Diaconescu și Pr. Marin Braniște, *Date catagrafice Bisericești în fostul județ Olt, la anii 1832—1838*, în «Mitropolia Olteniei», XV (1962), nr. 5—6, p. 375—400; Documente, *Țara Românească veac XVI — vol. I*, București 1951; *Indice Cronologic, Mitropolia Ungro-Vlahiei*, București 1963.

Bibl. Acad. R. S. România, Ms. CM.X.VII. volumul 4; Cf. «Biserica Ortodoxă Română» din 1908 și 1922; *Anuarul de geografie și antropologie* pe anul 1911, p. 145 s. u.; Pr. A. Popescu — Runcu, *Catagrafia județului Dimbovița din anul 1810*, Tîrgoviște, 1926; Ion Ionașcu, *Catagrafia Eparhiei Argeș la 1842*, București, 1942.

Biserici bordei în județul Teleorman sînt menționate în satele Slăvițești, Slobozia, Potlogi, Tîea, Segarcea;

C. C. Giurescu, *Principatele Române la începutul secolului al XIX-lea*, București, 1956; Bibl. Acad. R. S. România, ms. nr. 1026, din 1810; *Almanahul Județului Teleorman*, Turnu-Măgurele, 1923, p. 19; Pr. Nițșor Cazacu și Matei Cazacu, «Hirotoniile săvîrșite în Eparhia Ungro-Vlahiei», între anii 1834—1852, în «Glasul Bisericii», nr. 11—12/1971 și 1—2/1972.

O CASĂ DE POPAS DOMNESC LA MÎNĂSTIREA GLAVACIOC

Cuprinse în ansambluri arhitecturale ale unor ctitorii domnești atinse de vreme și reclamate de trecerea ori zăbava domnilor și dregătorilor¹ în pricini felurite ce angajau domenii mînăstirești ori sate aservite, numitele case domnești — unele ne-

1. Locuitorii țării erau obligați să găzduiască dregătorii și trimișii domnești cînd aceștia călătoreau prin țară. Astfel de obligație e pomenită în documente sub numele de conace. Vezi: C. C. Giurăscu, *Organizația financiară a țării românești în epoca lui Mircea cel Bătrîn* în *Bib. A.R.S.R.*: «Mem. secț.» 1927, s. III, t. VII, mem. I, p. 34.

știute ori dispărute reflectă cum se știe, legitimitatea relațiilor de colaborare multi-laterală a așezămintelor monahale cu orînduirea feudală tirzie, motivează sprijinul și oblăduirea acestora de către domnie, vizează în parte forma inițială a obiectivelor ori pătrunderea de noi elemente în arta constructivă demonstrînd forța de expresie în proiectarea și execuția lor ca și adaptarea la gustul tot mai felurii și dezvoltat al clasei stăpînitoare, atestă utilitatea și funcționalitatea artistică a acestora ori oferă prilejul descoperirii și reconsiderării multor date istorice de seamă. În cele următoare, prezentăm cîteva observări asupra vechimei, prefacerilor și folosirii casei domnești necunoscute aflătoare în incinta complexului monahal din Glavacioc profilat în vecinătatea așezărilor geto-dacice dispărute de pe platforma Dealului Tîrgului² unde Glavaciocul (Bălțile) și Balabanul (Milcovul)³ adunînd în cale apa văcelor și izvoarelor subdeluroase vecine se unesc lîngă ruinele de la poalele minăstirii străbătînd în ocolșuri masivele păduroase cu așezări risipite ale cîmpiei vlășcene. Într-adevăr, dosarele vremii spun că în prima jumătate a veacului al XIX-lea «înăuntrul curții minăstirii la spatele altarului bisericii se aflau casele de mușafiri domnești cu două etajuri⁴, dar date topografice, urme arheologice locale, știri asupra preumblărilor și locul sfaturilor de taină pentru treburile domniei, zăbava fețelor străine în călătoriile lor prin țările române ori prezența oaspeților la petrecerile de obște⁵ a descendenților domnești sau boierești implică existența cu mult mai îndepărtată a unor încăperi trebuitoare găzduirii în cuprînsul ctitoriei. Astfel, două semne de hotăr necunoscute⁶ semnalate în anume cărți de alegere domnești din 1563⁷, 1576⁸, 1697⁹ și 1799¹⁰ asupra domeniului vetrii minăstirii și altor vecinași, amintite ca și alte numiri de așezări¹¹ în documente tirzii¹² dovedesc stăpîniri sigure prin moștenire sau cumpărătoare de către acest domn¹³ a unor locuri stătătoare cu ru-

2. Reclamat de creșterea continuă a nivelului comercial medieval și desfășurat pînă în primele decenii ale veacului al XX-lea în scopul vînzării vitelor mari și produselor țărănești ori mărfurilor orașenești vămuite de către egumeni, vestitul tîrg de hram al primăverii (25 martie) era așezat cu vamă, obor, bolți, umbrare și coșare în curtea a doua a minăstirii lîngă drumul și pe locul de vechi popas al mîrginenilor — mocani și țuțuieni — ce mîneau primavăra la pășune și toamna la iernatec oile spre șesul și bălțile Dunării. D.I.R. 1951, sec. XVI, f. IV ; A. Veress, *Păstoritul ardelenilor în Moldova și Țara Românească* ; Bib. A.R.S.R., Mem. secț. Ist., 1927, s. III, t. VII, mem. 6, p. 115. 3. Bib. A.R.S.R., sul. 50.

4. Arh. St. Buc. Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, dos. 924/1862, f. 1, verso, (B.A.S.R. ms. 722 f. 146, 162, 180.

5. Zapise de danii și inscripții mormintele spun că-n gropnița din pronaosul bisericii vovedoului ctitor se odihneau jupanița Neaga Craiuvșca (1499) soția nelegitimă a Basarabului cel Tînăr (Țepeluș), Ivan clucerul (1504) jupanița Despina (1510), Țigănușul din Neagra (1526), Hamza Banul (înaintea anului 1536) și Slamna, fiindcă au dat Scăieștii din Dolj minăstirii, fiu Stancăi Bengeasca coboritoare din Basarabi — Hamza, Stancu, Vlad și Drăghici (1589) uciși la Boiani-Olt — în lupta doamnei Chajna cu marea și mica boierime pentru domnie și jupanița Marga († 1588—1591) fiica lui Matei Banul din Brîncoveni, iar într-al XVII-lea veac și începutul celui următor, fiii și nepoții clucerului Tudor Știrbel din Izvorul Mărunt-Argeș, Ivan Radu comisu (Rafail monahal), Tudor și Praxia. Vezi : Diaconescu Ilie, *Icoane vechi, manuscrise și pietre de morminte la minăstirea Glavacioc*, în « *Glasul Bisericii »*, XX, (1961), 7—8 p. 667 ; D.I.R. vol. III, p. 328 ; Arh. St. Buc., ms. 223 ; *Minăstirea Glavacioc* XIV, 7 ; G. Florescu, *Divcnele domnești din Țara Românească*, București, 1943, p. 335 ; Șt. Greceanu, *Genealogiile documentate...*, București, 1916, vol. III, p. 404 I. Ionașcu, *Biserica chipuri și documente din Olb, Craiova, 1934*, p. 265. *Istoria României*, București, 1962, vol. II, p. 911. 6. Sălașele Mircii Vodă și drumul Mircii Basarab vovedov.

7. Arh. St. Buc., ms. 223, p. 24.

8. *Idem*, p. 17—18.

9. Bib. A. R. S. R. DL 34.

10. *Idem*, DL 55—68.

11. Vâlceaua Mirceștilor, vâlceaua Strungii, lacul Zlătarului, lacul Osiletului, vâlceaua Netofiilor. Arh. St. Buc., jud. Vlașca, Hotărnicii, dos. 1478, p. 352, *Minăstirea Glavacioc*, dos. 1/1842, f. 70, 108. 12. *Idem*. 13. *Mircea Basarab Vovedov*.

mâni¹⁴ și săleșe de robi¹⁵ ca și dregerea cu oamenii de prin prejur a drumului mare¹⁶ de-a lungul nord-vestului cîmpiei muntene în scopul potențării traficului de mărfuri cumpărate vindute sau schimbate de către așezătorii ambulanți de dincolo și de dincoace de Dunăre, dar acestea presupun că însuși Mircea, cîtitor, stăpîn și mare domn ori dregători și căpetenii de oști în căutarea intereselor domniei, frecventînd deseori acest drum deschis se vor fi abătut pentru odihnă și popas în chiliile minăstirii vecine. Asigurîndu-și domnia și cerînd Turcilor pace și steag¹⁷, Vlad-Vodă IV Călugăru¹⁸ (1481, 1482—1495 — toamna) folosind meșteri locali și de aiurea¹⁸ zidi precum se știe¹⁹ spre sfîrșitul vieții sale, locașul de pe locul sfințit²⁰ pe urmele celui

14. Aflătoare în hotarul dispărutului sat Mircești (Călugăreni) din vecinătatea Teleormanului și pomenite în documente pînă în vremea Brincoveanului jumătate erau închinată minăstirii încă de Mircea cel Bătrîn la care se alătura și partea Radului ban (1409—1415 ; 1416—1423) datorite minăstirii al căror localnici prelucrau în ajunul muncilor agricole lemnul masivelor locale în cărbuni, doage și cherestele ori unelte de cărașie necesare pieței interne și fortărețelor otomane, iar în suhaturile din jur s-a dezvoltat industria produselor-lactate generate de turmele domnești ale oierilor locali și celor de peste munți sau neguțătorilor otomani de prin satele și târgurile țării. Bib. A. R. S. R. DL II, 36 ; D.I.R. vol. I, p. 42 ; Arh. St. Buc., Minăstirea Sărindar 21 — 1 ; *Minăstirea Glavacioc*, XXXIV, 104.

15. Ducînd în corturi o viață cvasi-liberă și fiind în utilitate reală pentru minăstire și domnie, cele 36 săleșe erau așezate la 1507 pe vălceaua Netoiților și în preajma lacului Zlătăru¹l de pe domeniul Vetrei — unul culegînd și spălînd aurul din nisipurile locale și vecine cu incuviințarea domniei în schimbul unei contribuții anuale de 15 ocale sau vînzînd marelui armaș tot aurul pe care îl găsește la 2 lei dramul, alții umblînd călări prin sate vindeau poddoabe feminine — inele brățări, cercei și salbe, — iar alții confecționau la marginea pădurilor obiecte casnice — lopeți, fuse, linguri, coveți, căușe, banițe, ori ciure cu funduri de piele. N. 7 ; D.I.R., vol. I, p. 44 ; Arh. St. Buc., Min. Agr. și Dom. Hotărnicii : dos. 16/1842, f. 238 mapa 2637/1887. I. Chelcea ; *Țiganii din România*, ed. București 1944, p. 36. St. Olteanu, *Producția minieră din Moldova și Țara Românească sec. X—XVIII*, în «Studii», 1966, M. 5, p. 963, 964 ; Bauer, *Memoires historiques et geographiques sur la Valachie*, Francfort et Leipzig, 1778, p. 861.

16. Pomenit în documentele interne ale veacului al XVI-lea al XIX-lea și ramificîndu-se din drumul Tătarilor venia din București trecînd Argeșul și Neajlovul pe la Crov și Obislav străbătînd masivele din nord-estul Vlăsiei și întretăindu-se cu drumurile Tîrgoviștei, Piteștilor și Giurgului apoi se îndrepta pe lîngă Oboranii Vișinei Crîngarii și Neagra minăstirii spre apa Teleormanului încrucîșîndu-se la Ungheni — Numele cu drumul Slatinei (Sărîi), o parte mergînd prin Rușii de pe Vedea veche spre Nicopolea mică (Tr. Măgurele) și Zimnicea, alta spre vama de la Slatina, iar de acolo trecînd Oltul se îndrepta spre Strehaia craioveștilor și Cerneți. N. 7—8 ; B.A.S.R. DL 55—68 ; I. Nania, *Date noi privind lupta de la fîntina Țiganului* ; extras în Bib. A. R. S. R., p. 378—379.

17. *Ist. rom.*, București, 1962, vol. II, p. 258.

18. Vlad vodă Călugăru¹l care a zidit Glavaciocul și Babele — schit dispărut — întrebuința și el meșteri din Brașov după cum se vede într-o scrisoare unde reproșează brașovenilor că meșterul ce i-a trimis întorcîndu-se să cumpere cele trebuitoare meșteșugului său a fost împiedecat de aceasta de către tovarășii săi din Brașov rugîndu-se ca venînd iarăși să fie slobod și să nu-l bîntuască nimeni. Cum ceilalți meșteri întrebuințați de domnii noștri lucrau mai ales acasă la dinșii, se crede a fi vorba tot de un meșter special de clădiri. Cf. Al. Lepădatu, *Cercetări istorice cu privire la meșterii din Țara Românească* în «Bul. Com. Mon. Ist.», 1912, p. 179.

19. N. Iorga, *Istoria Bisericii Române și a vellei religioase a Românilor*, ed. II, București, 1928, vol. I, p. 118 ; N. Stoicescu, *Bibliografia loc. și mon. feud. din Rom.*, «Metropolla Olteniei», 1970, vol. I, p. 338. n. 16 ; pisanile minăstirii de la 1704.

20. Amintit în hrîsoave domnești din primul deceniu al veacului al XVI-lea apelativul semnaleză pelerinajile anuale ale credincioșilor locali și de aiurea în scopul vizionării icoanei celebre — Povățuitoarea — descoperită după tradiție la întemeierea cîtoriei (veacul al XIV-lea), precum și folosirea florei medicinale și a apei bune aflătoare aici de către bolnavii aduși la slujbe cu prilejul sărbătoarei și târgului de hram (Blagoveștenia) cînd după obiceiul întîlnit și într-alte țări, cei ce cunoșteau leacul puteau să-l ofere celui suferînd D.I.R. sec XVI, vol. I, p. 44—84 ; Arh. St. Buc. ms. 223, p. 256 ; C. C. Giurăscu,

de lemn rămas învechit, dar neisprăvindu-l și nici împodobindu-l cu zugrăveală și sfinți. Urme de vechi temelii aflătoare în nord-estul obiectivului, țesute din bolovani și gresie din apa Dimboviței, var de gîrlă de prin văile muscelene și nisip aspru argilos așternute în adâncimi reduse — 0,50 m — limitate la suprafața platformei deluroase implică existența dintr-aceeași vreme (secolul al XV-lea) a caselor călugărești clădite în factură populară pe tălpi masive și pereți scunzi din blojdini de lemn semirotunde încheiate în cepi avînd foisoare și interioare tencuite acoperite cu șindrîlă în ape rezezi între care se va fi cuprins și casa de adăpost a domnului ce-l întîlnim deseori zăbovind aici²¹, dăruind ctitoriei ocine și sate sălașe de robi, bălți, turme, vii și stupini, însemnînd însuși hotarele vetrei, dînd onora hrisoave de întăririi și stăpîniri ca dintr-o reședință domnească sau împărțind dreptatea din cel mai curat izvor al ei²². Documente interne mai spun că-n anii de atunci, 1485 — primăvara²³, 1491 — iarna²⁴ și-n 1495 — toamna²⁵, bătrînul domn așeza vataf pe Tatul din Hințești să păstreze albinele și brăniștea de la Slatina cît este loc domnesc dăruite de către el minăstirii ori întăria onora între care și ctitoriei de la Tismana stăpîniri și înfrățiri peste ocine și părți de sate aservite²⁶. Nu mult după aceea rîvnind poate îngereasca petrecere și sfîrșit de boală avea să-și odihnească oasele înlăuntru ctitoriei. Isprăvind cu zidirea locașul tălău său în 1496 și 1499 Radu cel Tînăr (mare) voievod (16 octombrie 1495 — aprilie 1508) zăbovind în casa domniei întărea prin hrîsov unei alte ctitorii refăcute²⁷, miei și stăpîniri peste robi poene, ocine, sate și vii iar, Năgoe de la Argeș (23 ianuarie 1512—15 septembrie 1521) aducînd pietrări (zidari) și ucenici zugravii încercați innoi locașul moșilor săi meremetisînd și încăperile din jur²⁸ ori adăugînd și întărirea alte miei și stăpîniri. Lipsită mai apoi de averi cu sate și sălașe risipite ori părăsîte din întîmplări de vreme²⁹, Al. Coconul voievod (august 1623—octombrie 1627) închinînd minăstirea lavrei Ivir din sfîntul munte spune într-un hrîsov că bunicul său Mihnea al II-lea (25 iulie 1577—iulie 1583; aprilie 1585—februarie 1591) a lucrat, a îndreptat și a făcut clopotnița și chiliile de piatră în jurul ctitoriei³⁰, apoi în primele decenii ale veacului următor, Matei Basarab — voievod (1632 — 3—8 februarie 1653; † aprilie 1654) mergînd la preumblare și odihnindu-se după obicei în minăstire, aflîndu-o în scădere de toate îi dăruia pentru pomana lui, a părinților săi și mătușei sale Marga îngropată cu ani în urmă aici, vinăriciul domnesc de la Cernăteștii Prahovei³¹ și bolovani de sare din ocna mică a Dimboviței³², scoțînd-o la 1639 ca și pe alte minăstiri pămîntene³³ de sub închinarea sfîntului munte³⁴. La sfîrșitul verii anului 1657 în notele sale de călătorii prin țările române, arhidiaconul Paul din Alep († 1670) însoțitorul patriarhului Macarie al Antiohiei spune că minăstirea aceasta zidită de către unul din vechii bei de la a cărei fondare sînt chiar 170 ani, era așezată într-o pădure mare cu drum ascuns la marginea unui lac avînd locaș cu structură arhitectonică neasemănătoare alteia din țară vădînd influențe orientale comune bisericii Ada din Tripolis, purtînd

D. C. Glurăscu, *Istoria Românilor*, București (fără an) p. 286; H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devdimașe*, București 1959, vol. II, p. 26 n. 1.

21. N. Stoicescu, *op. cit.*, n. 64 bis. 22. N. Iorga, *op. cit.*, p. 119.

23. *Doc. Hist. Rom.*, ed. București 1966, vol. II, p. 316—317, Arh. St. Buc., 30—34.

24. *Idem*, p. 364—365. 25. *Idem*, p. 416. 26. *Ibidem*.

27. N. 23, p. 332—477—478; N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 346.

28. Arh. St. Buc., ms. 223, p. 265. 29. N. 23, vol. II, p. 40. 30. *Ibidem*.

31. Șt. Greceanu, *op. cit.*, p. 331.

32. Era aproape de Tirgoviște dîndu-se minăstirii din cota domnească cîte două sute bolovani de hrană în toți anii, Arh. St. Buc, XXXIV. doc. 20.

33. Tismana, Cozia, Argeșul, Bistrița, Govora, Dealul Glavaciocul, Snagovul, Cotmeana, Valea, Rîncăcioc, Mîslea, Bolintin, Cîmpulung, Căldărușani, Brîncoveni, Sadova, Arnota, Gura-Motruului, Potopul (Butoiul), Nucet, Tînganul, T. Codrescu; *Uricariul*, 1862, vol. IV, p. 161.

34. La 9 aprilie 1641, Partenie patriarhul Constantinopolului întărea măsurile luate de Matei Basarab prin hrîsovul de la 1639 pentru dezînhinarea minăstirilor pămîntene intrate abuziv în mîinile călugărilor greci urmînd ca nici domni urmași nici mitropolii nici episcopi, nici boieri și nici un judecător să nu mai închine minăstiri la alte minăstiri străine, ci ele vor fi ocîrmuite și în veci ținute după hotărîrile ctitorului. E. Hurmuzaki, *Doc.*, vol. 14, part. I, p. 163.

două cupole — una deasupra navei, alta deasupra corului rezimată pe patru stâlpi cu arcuri (dublouri n.n. iar chiliile) (și cele ale domniei n.n.) toate erau de piatră³⁶. În preajma războiului austro-otoman (1691) poposind la conacul său³⁶ din Ciocănești (Slobozia) de pe Dimbovnic în drum spre Cerneți (Tr. Severin) Constantin B. Brincoveanu voievod (28 octombrie 1688—24 martie 1714) abătându-se și văzind cea veștijă minăstire a strămoșilor săi măcinată de vreme a trimis pe Ștefan eclesiarhul mitropoliei fost mai dinainte locuitor și logofețel de s-au așezat egumen cu blagoslovenia mitropolitului Teodosie (20 mai 1688—1672; 26 aprilie 1679; † ianuarie 1708) aducând pietrari, lemnari și zugravi domnești de au întărit și înnoit biserica cu zugrăveală peste tot, iar ferestrele, jețiile domnești, preastolul, umivelnița, pisaniile, portalul și mormîntul voievodului citor cu pietrărie scribă, clădind apoi case noi³⁷ în jurul bisericii — magopia³⁶, chilli și încăperi de oaspeți ca și pe cele mari boltite (stăreția) și pivnița de la clopotnița Mihniei Turcitol — aparate de ziduri masive — 0,80 m — marcate la intrare cu porți duble semicirculare copertinate cu olane. Urmele lor orientate în nord-vestul obiectivului țesute din cărămizi de apă oltenești — 0,26 m × 0,15 m × 0,04 m —, var de gîrlă și nisip argilos se văd și astăzi. Peste acestea se înălțau altă dată odăi rectangulare decorate cu prispă boltită în acolade trilobate rezimate pe colonete prismatice de lemn cu interioare tencuite — 3,50 m × 3 m — străpune de orificii înguste avînd uși din tablă de gorun prînse în tocuri cu căței în praguri, clante și zăvoare de fier, pardosite cu cărămizi de epocă, bine arse, purtînd scaun în ape rezezi din birne de stejar bărduite prînse pe cosoroabe în cuie de lemn așternute cu invelitoare de șindriță lămbuită, reparată între 1741—1742³⁹ de către arhimandritul Iona egumenul minăstirii. În casele brîncovenesti pomenite, Neofit I Cretanul (1738—1754) mitropolitul țării — scrie grămăticul său⁴⁰, venind în vara anului 1747 de la conacul și ctitoria pustiită a Hrzii Bălăceanul, trecînd apa Teleormanului și ocolind Negrenii vecini (Topora — Ciocănești) — sat cu biserică de lemn — și ajungînd seara la minăstire au șezut trei zile slujînd liturghie pentru citori, dînd soborului povețe și două predoslovii către dom-

35. Emilia Cioran, *Căldătorile patriarhului Macarie al Antiohiei în țările române*, București, 1900, p. 204—205.

36. Apărat de revărsările apelor prin diguri de pămînt ridicat în nord-vestul obiectivului de către clăcașii de pe moșe era așezat în bucla din dreapta Dimbovnicului lîngă sîliștea veche a satului Neagra de lîngă drumul Mircii vodă avînd han și moară pe apă. Temella rectangulară a obiectivului nedecapată țesută din cărămizi subțiri de apă — 0,23 m × 0,12 m × 0,04 m — var și nisip aspru este orientată după spusele bătrînilor spre sud-est în spatele clădirii primăriei de astăzi. La acest conac poposeau adeseori căpeteniile de oști, iar în vremea războiului austro-otoman (1691). C. Brincoveanu primi aici pe Scarlat Celebiul, fiul dragomanului Al. Mavrocordat (Exaporitul) făcîndu-l mare paharnic și dîndu-i de soție pe fiica lui Ilinca a căror nuntă se făcu în cișlegile din februarie cu mare veselie și cînte domnească despre o parte și despre alta. Cronică anonimă (1688—1714), p. 96; R. Greceanu, *Istoria domniei lui C. Basarab Brincoveanu voievod (1688—1714)*, București, 1970, z. 74—122.

37. Data începerii lucrărilor este semnalată pe verso-ul copertinei unei tipărituri liturgice unde scrie: «Să știe den a ce zi se-au început casele a se făcea la mai în ziua dă (ve) ti Irina ani 5 l(ea)t 7215 (1707). La mart(ie) din 30, 7217 (1709) se-au început casele a se face cele de la clopotnița, fiindu sfântul Ioan (Scăraru n.n.) le-a stî(n) cîit (sic) Bib. parohiei Glavacioc: *Mînet slavo-român*, mai—iunie, Buzău 1698. 38. Brutărie.

39. Pe o filă a pomelnicului minăstirii de la 1741—1742 se spune: M-au făcut și pe mine egumen la minăstire la Glavacioc Ioan Arhimandritul de la Rumele (Rumelia). Cînd am veni egumen am găsit minăstirea slabă fiind neînvăltă și apucîndu-mă am învălt casele cele mari de la clopotnița pînă la magopie și-au făcut și grajd nou și l-am învălt. Și du(pă) grajd slomnu(sic) și am dres și foșoru cel mare (al clopotniței (n.n.) fiind stricat și blăniile putrede și l-am și pardosit. Și-am învelit și casele ce sînt la Cernătești și alte multe care au fost stricate. Și am ferecat pe Maica Precista cu argint și poleit cu aur. Arh. St. Buc., *Mitr. Țara Românească*, ms. 5, 33—40.

40. Între altele, acesta mai arată că minăstirea era veche făcută de către Vlad vodă Călugărul la leat 7004 (1495—1496) cum scrie în pisanie la poartă(uşă), născut fiind acest urmaș basarabesc la leat 1425 d. Hr. Bib. Acad. R.S.R., ms. 1206, f. 26 v.

nie, apoi îndreptindu-se spre Obislav a petrecut seara la conacul boierului Constantin Corbeanu de pe apa Neajlovului. O întărire de privilegiu⁴¹ a feldmaresalului Al. P. Rumianțev din toamna anului 1772 dată egumenului Daniil de a nu se pricinui vreun neajuns moșilor și satelor aservite minăstirii pare să vizeze popasul unor trimiși împărătești în casa de oaspeți ce vor fi adus cu ei, proclamații pentru angajări de voluntari țărani în oaste⁴² cu prilejul confruntărilor militare ruso-otomane (1768—1784; 1788—1792) sprijinite de boierimea și clerul unor minăstiri de prin țările române⁴³. Ca și aiurea, înăsprirea relațiilor de proprietate în condițiile destrămării obștei — renta, invoirile, zeciuelile, robirile, prisoasele și birul, frecvente în veacurile al XVIII-lea și al XIX-lea ce pricinuiau jălbi plecate la domnie, nesupunere și fugă, răzmirețe și prigoniri în satele de pe moșii și chiar pe domeniul vetrei erau înlăturate uneori de către logofeții mitropoliei la scaunul de judecată aflător în casa de oaspeți⁴⁴. Cutropirile de pământ prin mutări de pietre, stilpi și stricări de semne între hotare generau înfățișări și expertizări în cărți de stăpînire pește sate și moșii⁴⁵ ca și facerea de noi hotărnicii și planuri⁴⁶ de către boieri ori ingineri hotarnici tocmiti în casa domnească a minăstirii⁴⁷. Rezidirea complexului monahal ca și a altor ctitorii aflătoare în dărăpănare din deseale cutremure (1802, 1838) înțimplate între 1841—1843 sub egumenul Daniil (21 august 1842—10 iunie 1842) de către Eforia Școalelor după proiectul direcției arhitectonice obștești⁴⁸ a mărit ce e drept, numărul și volumul dependențelor reclamat de către directivele regulamentare organice, dar a schimbat în parte planul inițial și podoaba. S-a zidit atunci biserica la nivelul temeliei din secolul al XV-lea prelungindu-se axul longitudinal și al absidelor, atenansele din jur — stăreția cu pivniță boltită, tainița și săli de mese, cancelaria cu odaia grămaticului profilate în afară ca și pe zidirile brîncovenești nimicițe, jîmbliăria, școala candidaților de preoție cu sală de predare și patru odăi ale școlarilor, bucătăria cu încăperea arendașilor, meremetisîndu-se și casele domnești avariate, flancate de emiciclurile celor zece chilii monahale cu galerie pe noi temelii. Concepută și stilizată aidoma culelor din zona subcarpatică munteană, numită casă de oaspeți brîncovenească ale cărei zidiri profilate poate pe urmele celei vechi (secolul XV.) ce se oglindea în apa bălții mari domnești cu vedere spre drumurile deschise ale Teleormanului și Vlăscii ori spre braniștele, țarinele suhaturile și strun-

41. Arh. St. Buc., Minăstirea Glavacioc, XXXIV, 12.

42. *Istoria Românilor*, București, 1964, p. 483—533.

43. În 1964, arhimandritul Argeșeanul și egumenul Vioroșanul au lăsat minăstirile și s-au dus la Muscali fiind povăța lor în țară pe care-i aveau muscalii în mare ciste dîndu-le împărăteasa și cavalerii, cruci cu pietre scumpe și cu aur ferecate. A. Papiu Ilarian, *Tezaur de monumente istorice pentru România*, București, 1863, tom. II, p. 164.

44. Faptele sînt confirmate și de o veche însemnare: «Să știe cîndu am venit eu din porunca prea(0) sfințitului) părintelui mitropolit Dositie la Minăstirea Glav(acioc) unde se făcu împăciuire cu sătenii pentru prigonirea (sic) Obcinului (iconomului) moșilor. Er(m) on Mateu log. (0) fătu 1805 Ghenarie 15. —Bib. Paroh. Glavacioc Топарон Туликон Filadelfia 1603, copertina ultimă.

45. Încălcările de hotare și conflictele de proprietate se-nmulțesc în secolul al XVIII-lea minăstirile aducînd neconținut în fața instanțelor de judecată actele originale de proprietate care astfel se uzau, se desfigurau sau chiar se și pierdeau, iar procesele încălcărilor de hotare se țineau lanț; astfel că din locașuri de reculegere, minăstirile ajung un fel de birou advocațiale cu-ii du-te vino de oameni și de acte. E. Virtosu, *Un diplomatăru manuscris a Țării Românești 1841*, în «Revista Arhivelor», 1, p. 131. 46. *Idem*, p. 132.

47. În 1780 actele de proprietate ale pămîntului trebuiau înscrise în condicele județen special înființate. Această măsură precum și ridicarea de planuri a moșilor au prilejuit înghițirea cu reprezițiune a micilor parcele de către marea proprietate, iar articolele 34 și 347 ale Regulamentului Organic (1831—1857) orînduiau în fiecare județ o comisie ca să hotărască toate moșiile de acolo, hotărnicile păstrîndu-se în arhiva marelui divan. S. Vianu *Cu privire la descompunerea feudalismului în țările române*, în «Studii și referate privin Istoria României», 1954, partea I, p. 821; *Regulamentul organic*, București, 1832, p. 257.

48. În planul și devizul lucrărilor Eforiei Școalelor se arăta între altele că se vo clădi și încăperile cu două caturi (brîncovenești n.n.) cit și cele cu unul în care se cuprînd o sală pentru școală. Buletin (Gazeta oficială, 58/1840, p. 240; 28/1834, p. 155.

gile așezărilor din stepă, măsoară un poligon exagonal neregulat cu un perimetru de 40 m.l. așezată pe temelii masive — $2 \times 0,80$ m — în trepte înfipte în sprinceană dealului, clădită din cărămizi subțiri de apă — $0,29$ m $\times$ $0,13$ m $\times$ $0,04$ m —, var de gîrlă și nisip argilos peste care se profilează ziduri bine țesute, înalte și puternice, decorate cu bosajii măcinate de vreme și interioare drișcuite ce cuprind tinda exagonală cu intrare inițială semicirculară — $2,80$ m $\times$ $1,80$ m — legată de coloane prismatice și de cele două cămăruțe, trapezoidale străpunse de orificii înguste — $0,55$ m $\times$ $0,36$ m, — o sală mare circulară — $6,30$ m — marcată cu două firizi ogivale trebuitoare sobelor cu stilpi, trei deschizături — $2,20$ m $\times$ $1,20$ m flancată de două încăperi rectangulare pentru odihnă — $3,85$ m $\times$ $3,63$ m — pavimentată inițial cu blăni de stejar date în joagăr. O scară de lemn învîrtită duce la nivelul împărțit într-aceiași chip decorat cu balconul brîncovenesc dispărut, iar alta mobilă cu muchii incizate așezată în camera din stînga urcă la tainița din pod angajată într-unul din orificiile nișei de nord ale sălii circulare ca și la scaunul învelitoarei refăcute și așternută în șase ape rezezi acoperite inițial cu șindriță lămbuită purtînd streășină răsfîrîtă peste cornișa zimțată tencuită, protejată de solbancuri și burlane. După isprăvirea și tirnosirea noilor ziduri (29 iunie 1844)⁴⁹, unele știri subliniază venirea în minăstire a domnitorului Gh. D. Bibescu voievod (1843—14 iunie 1848) în vara anului 1844⁵⁰ ca și popasul și zăbava în încăperile domnești a mitropolitului Neofit al II-lea românul (1840—1849) în toamna anului 1847⁵¹ pentru acuratețea aerului și apeii bune⁵² ori petrecerea în anii 1845, 1846 a zugravului Mincu⁵³ din Gârdești Vilcii ce zugrăvia cu unul sau doi vecenici, prăznicare și icoane cu sfinți pentru biserici și case de țărani de prin sate depărtare și vecine. La 1850? se mai știe că dascălul Inochentie Chițulescu — episcopul de mai tirziu al Buzăului — locuind în casa domniei preda prin rotație cu celălalt dascăl Erotei egumenul, învățători, candidaților de preoție (gramăticii) în școala nou zidită a minăstirii⁵⁴ devenită la 1872 școală comună⁵⁵ condusă poate la 1879 de către cunoscutul dascăl Ion Ionescu Mirodot⁵⁶ numit îngrijitor al minăstirii⁵⁷, iar între 1862—1866 egumenul Calinic Giurăscu Rîncăciovanu amator de zugrăvie și poate în unire cu Nichifor eclesiarhul, caligraf al minăstirii⁵⁸

49. I. Diaconescu, *Un manuscris de cancelarie la Mîndstirea Glavactoc*, în «Glasul Bisericii», XXX (1971), 3—4, p. 352. 50. *Idem*, p. 358.

51. În aceeași vară cercetase și alte minăstiri din jurul Bucureștilor; Arh. veche a mitropoliei Țara Românească, dosar 94/1847.

52. I. Diaconescu, *Școala candidaților de preoție din minăstirea Glavactoc*, în «Glasul Bisericii», XIX (1960), 7—8, p. 666 n. 31.

53. Amănunte biografice despre acest zugrav. în «Glasul Bisericii», XX (1961), p. 661, n. 7.

54. Pr. Gabriel Cocora. *Episcopul Inochentie al Buzăului*, în «Glasul Bisericii», XXI (1962), 7—8, p. 707—723. 55. M. D. C. R., Buc. 1900, vol. III, p. 567—569.

56. Străduințele și calitățile pedagogice ale binecunoscutului dascăl preotul Ivan (Ioan) Mirodot, viitorul arhiereu Ieronim Ploesteanul reușiseră să obțină în 1875 pentru școala Domnița Bălașa din București dreptul de a fi școală publică organizată după modelele școlilor primare ale statului și care avea să servească drept școală de aplicație adică școală model la 1890. E. Virtosu și I. Virtosu, *Așezămintele brîncovenesti*, București, 1938, f. XIV, XV.

57. Arh. St. Buc., Min. Inst. și Culte, dosar 107/1873.

58. Pe o tablă de lemn — $0,30$ m $\times$ $0,22$ m $\times$ $0,01$ m — cioplită în arc de cerc și timbrată cu hîrte aspră decorată cu zimți marginali și patru vignete coresiene s-a caligrafiat în roșu și negru cu majusculă cirilo-române cuvintele: Pomelnicul părinților sf (l) a (tei) m(inăstiri) Glavactocul. VII. Nifon arhiereu, Calinic arhiereu, Filotei arhiereu, Climent arhiereu, Misail arhimandritul, Ierotei protosinghelul, Achepșima eromonah, Calist eromonah, Nechifor eromonahul, Ilarion eromonahul, Cosma shimonah, Dorotei shimonah, Mina monah, Ion frateroc, Mihail Ioan ereu, Nica ereu, Costache ereu, Matei. S-a scris de mine mai jos iscălitul în sînta minăstire Glavactocul, anul 1855, recto. Pomelnicul morților. Neofit arhiereu. S-a scris tot de mine Nechifor (tulie) 8 1855, verso.

afișa în etajul casei de oaspeți, expodate dispărute ale lucrărilor sale⁵⁹. În jurul anului 1848 credem că tănuiau deseori aici fețe pașoptiste ce purtau relații cu fețe din sobor și de la care va fi rămas material documentar revoluționar — scrisori, tipărituri și manifeste — după cum dovedește o scrisoare a generalului Lüders de la sfârșitul anului 1848 către comisia arestanților din Văcărești unde se arată că la igumenul minăstirii Glavacii (sic.) Ierotei și la ierodiaconul Veniamin s-ar fi păstrind hirtii de ale lui Iliade și corespondența lui de revoluție întrebând în ce măsură de adevăr poate fi această arătare și de pot fi folositoare comisiei cercetătoare hirtiiile din vremea revoluției lăsate de Iliade⁶⁰. Alte date informative din dosare mai târziu spun că în deceniile dinainte și de după secularizare când vitorii se vor fi săvârșit ori răspândit aiurea, înstrăinarea inventarului prețios — obiecte de cult, tipărituri, documente, manuscrise și acte de arhivă⁶¹, ori vânzarea la mețat a celui casnic⁶² întâmplate sub tutela numiților curatori ca și absența sprijinului oficial în întreținerea dependențelor rămase credincioșilor și slujbașilor de mir aveau să pricinuiască năruirea continuă a ctitoriei. Încercări de remedieri sorocele, dar neizbutite, semnate într-a doua jumătate a veacului al XIX-lea⁶³ și în cele patru decenii următoare se plineau abia după cel de-al doilea război mondial când reconsiderându-se contribuția străvechii ctitorii în promovarea unității stabilității și continuității graiului și legii ca și răspândirea culturii materiale interne ori cooperarea cu aceia a neamurilor vecine, conducerea de stat județeană a sprijinit substanțial investigațiile parțiale arheologice, descoperindu-se și marcându-se urme arhitectonice necunoscute în incintă (secolele XV—XVIII) salvându-se și consolidându-se turnul de la poartă (secolele XVI—XIX) și locașul de cult (secolele XV—XIX), delimitându-se și împrejmuindu-se zona de protecție a ansamblului monumental ori restaurându-se casa de popas domnesc amintită în încăperile căreia se oferă privitytorilor, expodate de cultură materială protoistorică și feudală de pe vatră și din zonă «nu numai cu scop contemplativ, dar și în scopul interpretării realității faptelor și fenomenelor sociale»⁶⁴.

Pr. ILIE GH. DIACONESCU

59. Două cadre mari cu pervazuri poleite cu patimile Mîntuitorului, două cadre mici din care una a lui Calistrat fost vicar un portret mare al imaginii părintelui mitropolit (Nifon 14 sept. 1859 — † 5 mai 1875) poleit. Arh. St. Buc. Bunuri mici Min. Agr. Ind. Com. și Dom. dos. 434/1867.

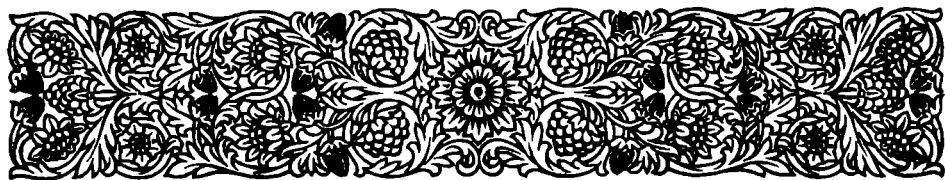
60. *Arhivele statului Buc., Documente privind anul revoluționar 1848 în Țara Românească*, București, 1962, p. 68.

61. În raportul de verificare a catagrafiei minăstirii din 1860, Cesar Boliac propune a se înainta muzeului național, unele obiecte între care : un epitrahil și o bederniță brîncovenești, o cruce sculptată în lemn cu mărgăritare o altă cruce împodobită cu rubine, o cădelniță cu inscripții, un pomelnic vechi unde sînt trecuți toți mitropoliții, o cazanle tipărită la Govora în zilele lui Matei Basarab voievod și o evanghelie greco-română tipărită la București în 1693. Arh. St. București : Min. Agr. Bunuri publice, dos. 1062/1860.

62. Arh. St. Buc., Bunuri publice, Dos. 1330/1863.

63. Proiectul de reparații și amenajări întocmit în 1857 de către arhitectul minăstiresc I. Schlatter cerut și de către minister în primăvara anului 1860 pare a nu se fi împlinit după cum dovedesc sesizările de mai târziu ale mitropoliei, prefecturii județului Vlașca, comunei locale ba chiar și scrisoarea unor neguțători de prin țirguri depărtate și vecine. Arh. St. Buc., Min. culte și Instr., dos. 351/1861, 938/1867 passim. ; Bunuri mici, dos. 1062/1860.

64. L. Ștefănescu, *Investigație cu privire la relație muzeu-public*, în «Vitorul social», 1972, IV, p. 1308, 1309.

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

CEA DE A II-A CONFERINȚĂ DE ORIENTARE DIN CUPRINSUL ARHIEPISCOPIEI BUCUREȘTILOR Mai-iunie 1974

Între 27 mai și 4 iunie a.c. a avut loc cea de a doua conferință de orientare a clerului din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, care a avut de dezbătut, pe lângă problemele actuale ale vieții bisericești tema: «Predica în zilele noastre».

Subliniind îndatorirea pastorală majoră a clerului de a instrui și lumina pe credincioși cu adevărurile eterne ale credinței noastre și vieții noastre creștine și reflectarea principiilor creștine — cu ceea ce are ea mai bun — pe fondul social și actual al vieții noastre, toți vorbitorii au arătat că păstrarea unității sufletești a credincioșilor constituie o condiție a trăinicieii bisericii și o contribuție la unitatea spirituală a poporului român. S-a arătat că Biserica, prin preoțimea ei, prin activitatea ei pastorală, sacerdotală și predicatorială, se încadrează, cu întregul ei tezaur, pe linia istorică a construirii păcii, a progresului spiritual și material, a fericirii și mântuirii.

Aceasta constituie o afirmare a unei înalte conștiințe preoțești și cetățenești. Stînd de vorbă cu viața și cu conștiința contemporană, «Predica din zilele noastre» are menirea deosebită de a frămînta în aluatul actualității creștine, elementele nepieritoare și minunate ale cultului și comorilor ortodoxe.

Astfel Conferința s-a desfășurat pe unitățile protopopești din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, sub președinția delegaților chiriarhali, începînd prin săvîrșirea unui Tedeum de către preoții din protoieriele respective, răspunsurile fiind date de către toți cei de față.

În ziua de 27 mai a avut loc Conferința la: *Prot. Circa I Capitală*. A prezidat P. C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicar mitropolitan.

Tema a fost prezentată de preotul Rusu Zevin de la parohia Militari III. Au participat la completări și discuții preoții: Ion Dumitrașcu, Silviu Șerbănescu, Vasile Prisăcaru, Lefter Anatolie, Mihail Bulacu și Cunescu Gh.

A citit raportul de activitate preotul Dimitriu Gheorghe.

La Circa I Ilfov. A prezidat P. S. Țeșcu Roman Ialomiteanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Subiectul a fost tratat de preotul Nițu Ilie de la parohia Domneștii de Sus. Au luat parte la completări și discuții preoții: Stoica Marin, Constantin Nicolae, Vlase Grigore, Popescu Marin, Stoica Gh., Tudor Marin, Șeitan Ion, Soare Nicolae, Pavel Radu, Niță Mihai, Vergulescu Teodor, Georgescu Florea, Daneș Nicolae și Nedelcu Gh.

Au citit rapoarte preoții Angelescu Ștefan și Vârlan Teodor.

La Protoieria Alexandria. A prezidat P. C. Pr. Ioan Popa, consilier mitropolitan.

Tema a fost dezvoltată de preotul Ivănescu Paul. Au luat parte la discuții și completări preoții: Sandu Ion, Mocanu Marin, Cîrnu Marin, Boboșilă Gh., Mitroi Stancu, Nicolau Ilie, Banu Ion, Bonaș Nicolae, Păun Matei și Dumitrescu Gh.

Au citit rapoarte de activitate preoții: Mirzencu Ioasaf și Cojoacă M.

La Protoieria Titu. A prezidat P. C. Pr. Nicolae Diaconu, consilier patriarhal.

Tema a fost tratată de preotul Vulpescu Ion. Au luat parte la completări și discuții preoții: Secăreanu Ion, Vasile Popescu, Alexandru Popescu, Cristescu Constantin, Grecicosei Simion, Petrescu Constantin, Albu Alexandru, Ciobanu Ion, Georgescu Mihai, Pîrcălabu Ion. Au citit rapoarte de activitate preoții Teodorescu Alexandru și Albu Alexandru.

La protoieria Ploiești. A prezidat P. C. Pr. prof. Ene Braniște de la Institutul teologic din București.

Tema a fost prezentată de preotul Gheorghe Ioan, parohia Sf. Vasile. Au participat la discuții și completări preoții: Radu Constantin, Stănescu Ion, Dumitrescu Trandafir, Bădiceanu Dumitru, Zamfir Ion, Arion Leon, Strejnicu Alexandru, Barac Virgil, Marin Gh., Păcuraru Ion, Cernea Nicolae, Popescu Gh., Laudă Florea etc. A citit raportul de activitate preotul Pirvu Gheorghe.

In ziua de 28 mai.

La protoieria Circa II Capitală. A prezidat P. C. Preot Alexandru Ionescu, Vicar mitropolitan.

Tema a fost tratată de preotul Berezescu Pavel. Au participat la completări și discuții preoții: Virgil Tacu, Alex. Misirliu, D-tru Cristescu, Mihai Ștefan, Dumitru Alexandru, Stan Dimancea și Ispir Constantin.

A citit raportul de activitate preotul Marinescu Ion.

La protoieria Turnu Măgurele. A prezidat P. C. Pr. Petre F. Alexandru, consilier mitropolitan. Tema a fost susținută de preotul Ionescu F. Ioan. Au luat parte la completări și discuții preoții: Naidin Constantin, Ionescu Paul, Marinescu Ioan, Nițu Dumitru, Nicolae Mitrea, Stănescu Mihai, Ivan Nicolae, Netcu Gh. și Rotaru Ion. Au citit rapoarte de activitate preoții Rădulescu Gh. și Mihăilescu Iuniu.

La protoieria Călărași. A prezidat P. C. Pr. Vasile Diaconescu, Inspector eparhial. Tema a fost susținută de preotul Mihăilescu Dumitru de la parohia Rași. Au participat la discuții preoții: Vasile Costache, Popa Gh., Vulpe Constantin, Ionescu Alexandru, Rîmbu C-tin, Viașu Ion, Curteanu Alexandru, Zaharcu Valentin, Ion Ifrim și Alecu Paulin. Au prezentat rapoarte de activitate preoții Zotea Gheorghe și Ioniță Constantin.

La protoieria Țirgoviște: A prezidat P. C. Pr. Iatan Octavian, consilier mitropolitan. Tema a fost tratată de preotul Chilan Ion, parohia Schela Mare. Au luat parte la completări și discuții preoții: Saghe Dumitru, Zoie Enache, Voinea Ion, Ciocan Gh., Bucurescu Traian, Popa Ioniță, Popescu I. Ioan, Oprea Ion, Iacobescu Gh., Popescu

N. Ion, Mihai Spiridon, Marinescu Ion, Ionescu Vasile, Cristache Ion, Nițescu Constantin și Dl. Toma Rădulescu, membru în adunarea eparhială.

A prezentat raportul de activitate preotul Vătășescu Ioan.

La protoieria Oltenița. A prezidat P. C. Preot Ioan Cristache, consilier mitropolitan. Tema a fost susținută de preotul Vasile Ioan de la parohia Gostinari.

Au luat parte la discuții și completări preoții: Nițulescu Vasile, Cucută Gh., Dumitrică Radu, Rădoi Toader, Vasiliesc Ioan, Rentea Nicolae, Hladine Dionisie, Moise Nicolae, Burcea Nicolae și Bălășescu Nicolae.

Au prezentat rapoarte de activitate preoții Radu Marin și Alecu Ioan.

La protoieria Cîmpina. A prezidat P. C. Pr. Ion Gagiu, Directorul Administrației Patriarhale. Subiectul a fost prezentat de către preotul Covali Nicolae de la parohia Poiana Comarnic.

Au luat parte la completări și discuții preoții: Arjoca Aurelian, Ion Săndulescu, Teodor Nicolae, Negulescu Gheorghe, Săvulescu Gh., Floroiu Gh., Izvoranu Gh., Opriș Constantin, Vasiliu Vlăduț.

Au citit rapoarte de activitate preoții: Țepeș Petre, Pîntea Nicolae și Ghenghea Ion.

La 29 mai.

La protoieria Giurgiu. A prezidat P. C. Pr. Ioan Popa, consilier mitropolitan.

Tema a fost dezvoltată de preotul Croitoru Marin. Au participat la discuții și completări preoții: Ciobanu C-tin, Daia Teodor, Drăghici Stancu, Drăgan Ion, Draghe Teodor, Drăghici Trandafir, Barbu Ion și Ghenghea Dincl.

Au prezentat rapoarte de activitate preoții Teodorescu Teodor și Militaru Nicolae.

La protoieria Circa III Capitală.

A prezidat P. C. Pr. Alex. Ionescu, vicar mitropolitan.

Tema a fost susținută de preotul Nicon Popescu de la parohia Progresul. Au participat la completări și discuții preoții: Prejneanu Gh., Stoenescu Gh., Drăgulescu Toma, Drăguliu Gh. și Titus Trifu.

La 30 mai.

La protoieria Videle. A prezidat P. C. Pr. Ion Neamu, consilier mitropolitan.

Subiectul a fost tratat de preotul Stănescu Nicolae de la parohia Furculești-Videle.

Au participat la completări și discuții preoții: Goleșteanu Ilarie, Lepădat Alexandru, Mustăreață Petre, Petrescu Zamfir, Andrei Gh., Ion Popescu-Bujoreni, Budeanu Ațanasie, Dincă Gh., și Fierbințeanu Ion.

A prezentat raportul de activitate preotul Vlad Dumitru-Coșoia.

La protoieria Găiești. A prezidat P. C. Pr. Teodor Cazan, consilier patriarhal.

Subiectul a fost dezvoltat de preotul Popescu St. Mihail Valea Caselor. Au luat parte la discuții preoții: Bărbulescu Eugen, Ionescu Romulus, Bejan Eugen, Scărlătescu Mihail, Constantin Lucrețiu, Constantinescu Florin, Guga Pavel, Bojin Petre și Popescu Constantin.

A citit raportul de activitate preotul Nicolescu Ion.

La 4 iunie.

La protoieria Vălenii de Munte. A prezidat P. C. Pr. Ion Cristache, consilier mitropolitan. Tema a fost tratată de preotul Velcu Dumitru. Au luat parte la discuții preoții: Ion Oporan, Ivănescu Alexandru, Ionescu Stelian, Măteescu Gh. Gh., Scărlătescu Simion, Levu Nicolae, Dinescu Stelian, Totolici Zamfir, Ilie T. Vasile, Vlad Gabi, Veringioiu Gh., Ionescu Gh., Traian Pirvu, Nicolescu Panait și Dobra Const.

Au prezentat rapoarte de activitate preoții Georgescu Alexandru, Simion Grigore și Bărlița Vasile.

La protoieria Cîmpulung-Muscel. A prezidat P. C. Pr. Oct. Iatan. Subiectul a fost dezvoltat de preotul Heroiu Mihail, de la parohia Dobrești. Au luat parte la discuții preoții Niță Grigorescu, Păunescu Dumitru, Burcea Nicolae, Ilie Dragomirescu, Popescu Nicolae și Dascălu Gh.

A prezentat raportul de activitate preotul Bănuță Constantin.

La protoieria Slobozia. A prezidat P. C. Pr. Mihail Marinescu, consilier mitropolitan. Tema a fost prezentată de preotul Voiculescu Vasile de la parohia Marsilieni. Au luat parte la discuții preoții: Iacob Mihail, Ciolca Petre, Turliu Gh., Badea Neagu, Negoită Ilie, Dan Nicolae, Caraivan Vasile și Dumitrescu Nicolae.

Au citit rapoarte de activitate preoții Caraivan Velicu, Nițu Nicolae și Alexandru Niță.

La protoieria Urziceni.

A prezidat P. C. Pr. Teodor Cazan, consilier patriarhal. Subiectul a fost tratat de preotul Sandu Lisandru de la parohia Dridu Movila.

Au participat la completări și discuții preoții: Rădulescu Leon, Prisacă Dumitru, Mureșan Ștefan, Nicolaescu Ion, Marinescu Alexandru, Uzună Nicolae, Mihăilescu Constantin, Zaharia Alexandru, Teodor Iordache și Mihăilescu Gheorghe.

A prezentat raportul de activitate preotul Rotaru Gh.

La protoieria circa II Ilfov.

A prezidat P. S. Episcop Roman Ialomiteanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Tema a fost prezentată de preotul Fluture Năstase.

Au luat parte la discuții preoții: Popescu Florea, Lăzărescu Emanoil, Apostolina D-tru, Anghel Ion, Moroza Serafim, Ivanciu Gh., și Tincoca Iosif.

Au prezentat rapoarte de activitate preoții Roman Ioan și Lăzărescu Emanoil.

În general conferințele de orientare din luna mai-iunie 1974, s-au desfășurat în toate protoierile eparhiei sub nimbul strălucitor al praznicilor Înălțării Domnului și Pogorîrii Duhului Sfînt, într-o ambianță de primăvară și de nădejdi de viață și de avînt creator. S-a subliniat că prin explicarea cultului divin, a ierurgiilor și sfîntelor taine și printr-o participare cit mai numeroasă la muzica omofonă putem întări foarte mult zidurile de apărare spirituală a bisericii noastre. De asemenea au fost făcute aprecieri pozitive și au fost primite cu entuziasm veștile despre lucrările primului congres al Frontului Unității Socialiste și de alegerea în organele de conducere centrale și locale a multor personalități de seamă ale bisericii ortodoxe. Prin tema care s-a tratat s-a arătat cum poate preoțimea ortodoxă să sprijine toate eforturile ce se fac în acțiunile patriotice ale poporului nostru.

După ce au fost comunicate unele dispozițiuni și ordine de servicii din punct de vedere administrativ, conferința de orientare din vară s-a închis într-un elan general de înprospătare spirituală și cetățenească.

REDACTIA

CURSURILE PENTRU ÎNDRUMAREA GHIZILOR

Între 6—18 mai a.c. au avut loc la Sanatoriul Preoțesc din Techirghiol, Cursurile de îndrumare a ghizilor de la minăstirile și monumentele istorice bisericesti din cuprinsul Mitropoliilor Ungrovlahiei, Ardealului, Olteniei și Banatului.

Organizate cu zece ani în urmă de către Arhiepiscopia Bucureștilor și Departamentul Cultelor aceste cursuri s-au ținut, an de an, întâi la Mânăstirea Cozia, apoi la Curtea de Argeș, la Techirghiol, în ultimii doi ani la Bușteni, ca în acest an ele să se desfășoare din nou la Techirghiol, unde Arhiepiscopia Bucureștilor poate găzdui pe cursanți în cunoscutul Sanatoriu Preoțesc din această localitate balneară.

Și în acest al zecelea an de cursuri, o seamă de profesori și cercetători de la câteva mari instituții de cultură din București au fost invitați să țină prelegeri din specialitatea lor, prelegeri care au îmbogățit cunoștințele celor 61 de ghizi și îndrumători de muzee de la monumentele noastre istorice bisericesti. Astfel, au fost invitați să țină cursuri, P. C. Prof. Ene Braniște și Dl. Prof. Alexandru Elian de la Institutul teologic din București, Dl. Prof. Ion Barnea de la Institutul de Arheologie, Dl. Prof. Gh. Curinschi de la Institutul de Arhitectură «Ion Mincu» din București, D-na Prof. Corina Nicolescu de la Institutul de Arte Plastice «Nicolae Grigorescu» din București, Dl. Prof. Ion-Radu Mircea de la Institutul de Studii Sud-Est Europene și Dl. Mihai Gramatopol cercetător la Institutul de Istoria Artei. A fost invitat să țină două prelegeri și Dl. Prof. Adrian Rădulescu, Directorul Muzeului de Arheologie din Constanța.

Cea mai mare parte din prelegeri a fost însoțită de proiecții, care au avut darul să ilustreze și să facă mai înțelese problemele expuse de conferențieri.

În dimineața zilei de 6 mai, la ora 10, în bisericuța monument istoric din curtea Sanatoriului s-a oficiat un Te-Deum, după care în sala de cursuri a avut loc obișnuita festivitate de deschidere, în prezența D-lui Rizescu Primarul orașului Techirghiol, P. C. Protoiereu Stănilă de la Constanța și D-lui Dumitrescu Directorul Casei de cultură din Techirghiol.

Cu acest prilej P. C. Consilier Petre F. Alexandru de la Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor a rostit următorul cuvânt :

«Deschidem astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, cea de a zecea serie de cursuri pentru îndrumarea ghizilor și îndrumătorilor de muzee de la monumentele istorice bisericesti și de la minăstirile din cuprinsul Mitropoliilor Ungrovlahiei, Ardealului, Olteniei și Banatului. De zece ani, prin urmare, corpul nostru de ghizi se întrunește la umbra unui monument bisericesc sau altul, într-o parte sau alta a țării noastre, pentru ca în liniștea și tihna ce le-o oferă aceste monumente, ei să se îngrijească de pregătirea lor profesională.»

Ceea ce facem noi cu ghizii noștri, o știți bine, nu este un lucru nou și nu ne aparține numai nouă. Ați auzit, desigur, că atâtea categorii de salariați sînt chemate din timp în timp să-și reîmprospăteze sau să-și îmbogățească cunoștințele. Preoții, și ei, merg din timp în timp la cursurile de îndrumare misionară și pastorală, sau iau parte, trimestrial, la conferințele de orientare. Căci, Doamne! cine poate spune că nu mai are nimic de învățat! Cine dintre Dumneavoastră, conștient fiind de larga gamă de probleme cu care poate fi confruntat la locul său de muncă, nu socotește a fi absolut necesar să cunoască și mai mult din problemele de artă de la noi și din alte părți, de astăzi și de ieri, de secole și de milenii! Am mai spus-o și

în alte dăți și cu riscul de a mă repeta, o spun din nou: un ghid trebuie să fie un om de aleasă și bogată cultură artistică și istorică. În desfășurarea activității sale, de multe ori el este pus în situația de a trebui să răspundă la diferite întrebări sau de a face față la discuții ce se nasc întâmplător asupra unor chestiuni de artă, de istorie, de istoria artei, de arhitectură, de pictură, de sculptură, de tipărituri, de iconografie, de arheologie etc. Ce frumos este ca în asemenea ocazii, ghidul nostru să se dovedească a fi un om care, chiar dacă nu este perfect cunoscător în problemele discutate, are, cel puțin, idee de ele, poate să facă față unor astfel de discuții, — să se dovedească adică un om instruit. Îmi sînt vii în minte discuțiile pe care le-am avut eu și alți turiști dintr-un grup mai mare, cu un ghid de la vestigele catacombe San Calisto ale Romei, în toamna trecută. Cunoștințele sale istorice, literare, artistice, ne-au uimit pe toți. Îar la urmă și mai mare mi-a fost plăcerea cînd dîndu-și seama că sînt cleric, mi-a spus că și el este preot. M-am bucurat.

Și noi am dori să avem la noi acasă această bucurie, cînd aceleași constatări despre ghizii noștri le vor face vizitatorii străini, despre cunoștințele, despre cultura acestora. Vizitatorii vor pleca de la noi cu impresii și mai frumoase, adînc grăitoare despre realitățile din țara noastră. Ei își vor da seama că noi știm nu numai să prețuim trecutul nostru prin restaurarea monumentelor noastre istorice și de artă, dar și să-l și punem în valoare, încredințînd prezentarea a ceea ce avem din acest trecut, unor oameni bine pregătiți. Ei își vor da seama, deci, că modeștii noștri ghizi, în majoritatea lor în sutană călugărească, au minți luminate, ceea ce grăiește mult unor oameni străini de țara noastră, care pînă nu de mult nu cunoșteau realitățile de la noi, sau le cunoșteau rău.

Iubiți cursiști, după cum bine știți, Conducerea noastră de Stat face mult pentru păstrarea și punerea în valoare a ceea ce există din trecutul nostru, din punct de vedere arhitectonic și artistic. Există, cum iarăși bine știți, o Direcție a Monumentelor Istorice și de Artă, care lucrează intens pentru restaurarea monumentelor noastre istorice, Statul investind în acest scop sume însemnate. Departamentul Cultelor, de asemenea, cheltuiește sume importante pentru aceste monumente, nu numai pentru restaurarea lor, dar și pentru ca acestea să fie înfățișate vizitatorilor de către oameni cu pregătire specială. În acest scop, s-a înființat corpul de ghizi plătit integral din fondurile sale, corp din oare și Dumneavoastră faceți parte. Și iarăși, în acest scop, Dumneavoastră sînteți chemați la aceste cursuri de perfecționare în fiecare an. Conducerea noastră bisericească, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian împreună cu toți Ierarhii noștri, știți bine, au făcut și fac atît de mult pentru monumentele noastre istorice bisericești. Iată, ați veni aici, ghizi din atîtea Eparhii, dovadă a grijii tuturor Ierarhilor noștri pentru monumentele noastre istorice. Aceste cursuri, organizate de Sfînta Arhiepiscopie a Bucureștilor, de comun acord și cu sprijinul Departamentului Cultelor, au deci menirea să vă facă să plecați de aici mai îmbogății în cunoștințele Dumneavoastră. Un grup de profesori și cercetători bine aleși și cu nume bun, de la marile instituții de cultură din Capitală, ce au legătură cu specificul muncii Dumneavoastră, vă vor preda multiple și variate teme. Am înțeles să nu neglijăm nimic din ceea ce vă poate interesa și folosi. Pe cît va fi cu putință, multe din lecții vor fi ilustrate cu proiecții, pentru ca temele propuse să fie și mai clare și mai bine prinse de cursanți.

Iubiți cursiști, nădăjduim că audierea acestor cursuri vă va folosi mult și că veți pleca de aici cu un însemnat spor de cunoștințe. Dacă Eparhiile care v-au

trimis și Departamentul Cultelor nu precupețesc nici un efort și nici o cheltuială pentru ca corpul nostru de ghizi să fie cât mai bine pregătit, este datoria Dumneavoastră să răspundeți cu interesul și hărnicia Dumneavoastră de aici de la cursuri și de la locurile de muncă, încrederii pe care v-o acordă Departamentul Cultelor și Ierarhii noștri în frunte cu Prea Feicitul Părinte Patriarh Justinian.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian dînd înalta aprobare pentru organizarea acestor cursuri, mi-a încredințat și sarcina de a vă transmite binecuvîntările Prea Fericii Sale părintești și patriarhale. Să ne îndreptăm toți gîndul către Prea Fericea Sa, mulțumindu-i respectuos pentru dăruirea întregii Sale ființe intereselor mari ale Bisericii noastre și pentru dragostea pe care o poartă corpului nostru de ghizi și să rugăm pe Dumnezeu, să-i dăruiască zile îndelungate și puteri de muncă spre a conduce Biserica noastră ca să-și împlinească rostul său. Să ne îndreptăm gîndul către Domnul Președinte al Departamentului Cultelor, Profesor Dumitru Dogaru, mulțumindu-i respectuos pentru toată înțelegerea și tot interesul pe care le acordă problemelor bisericești în general și — în ceea ce ne privește pe noi — problemei punerii în valoare a monumentelor noastre istorice bisericești și pregătirii ghizilor noștri.

Să mulțumim Domnului Președinte al Consiliului Popular al Orașului Techirghiol care a binevoit să ia parte personal, însoțit de Domnul Dumitrescu, Directorul Casei de cultură a orașului, la deschiderea acestor cursuri. Îl încredințăm că ne vom simți bine aici și că bucurîndu-ne de frumusețea acestor locuri atît de mult căutate nu numai de cetățenii Patriei noastre, dar și de alții turiști străini, apreciem totodată cum se cuvine grija pe care conducerea acestei vestite așezări balneare o are pentru ca toți cei ce trec prin Techirghiol să se simtă bine, ca la ei acasă.

Să mulțumim onoraților noștri profesori care, răspunzînd invitației noastre, vin aici pentru a revărsa din belșugul pregătirii lor, cunoștințe cu care să vă îmbogățiți, spre a fi cît mai folositori Bisericii și Patriei noastre dragi, pe care le slujiți în egală măsură prin rostul pe care îl aveți la locurile Dumneavoastră de muncă. Mulțumim P. C. Protoiereu Stănilă care a luat parte la această modestă festivitate de deschidere a cursurilor noastre.

Aduc odată cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, urările Prea Fericii Sale de tot binele și de mult spor în munca pe care o încep astăzi aici : profesorii, cursiștii, personalul administrativ, în frunte cu Maica Semfona Gafton, și personalul de serviciu al acestui Cămin bisericesc ce ne găzduiește, fiind siguri că strădania tuturor va rodi mîine, însutit, în lucrarea nobilă pe care ghizii noștri o desfășoară la monumentele istorice bisericești din Mitropoliiile amintite».

S-a citit apoi textul celor două telegrame care au fost trimise de către cursiști : Prea Fericitului Patriarh Justinian și Domnului Profesor Dumitru Dogaru Președintele Departamentului Cultelor.

În aceeași zi la orele 15 au început cursurile care au durat pînă la 18 mai inclusiv.

În timpul cursurilor : sîmbătă 11 mai după masă și duminică 12 mai, cursanții au vizitat minăstirile Cocoș și Celic-Dere, localitatea Niculițel cu descoperirile cunoscute și orașul Tulcea.

Sîmbătă, 18 mai la ora 12, a avut loc închiderea cursurilor, în prezența P. S. Episcop Antim al Dunării de Jos care a venit în mod special, însoțit de P. S. Ghe-rasim, Arhiereu Vicar al acelei Eparhii, să facă o vizită cursiștilor.

După ce P. C. Consilier Petre F. Alexandru informează pe P. S. Episcop Antim al Dunării de Jos și pe P. S. Arhiepiscopul Gherasim despre modul cum s-au desfășurat cursurile din acest an; după ce mulțumește P. S. oaspeții ca și celorlalți oaspeți prezenți la această festivitate; după ce mulțumește profesorilor, conducerii Sanatoriului Techirghiol și personalului care și-a dat osteneala și a asigurat buna desfășurare a acestor cursuri, P. C. Sa mulțumește în numele cursiștilor Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și Domnului Profesor D. Dogaru, Președintele Departamentului Cultelor, pentru grija pe care o poartă corpului nostru de ghizi.

Toți cei de față își manifestă dragostea pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, intonind Imnul Patriarhal.

La sfârșit, P. S. Episcop Dr. Antim al Dunării de Jos rostește un documentat și cald cuvânt către cursiști, arătând menirea lor și indemnându-i să-și împlinească cu dragoste și entuziasm această menire cu care ei cinstesc și Biserica și Patria noastră.

La ora 13 cursurile din acest an pentru îndrumarea ghizilor au fost declarate închise, cei 61 de ghizi și îndrumători de muzee mergând la locurile lor de muncă mai bine pregătiți, îmbogățiți cu cunoștințe multe și variate pe care le vor folosi în munca lor și mai hotărâți să-și continue această muncă cu toată însuflețirea care trebuie să caracterizeze pe cei ce sînt puși să facă să grăiască prin ei, trecutul nostru de muncă, de pricepere, de creație artistică, de spiritualitate.

CRONICAR

BISERICA „SFINȚII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA“ DIN PAROHIA VALEA POPII — CÎMPULUNG-MUSCEL

Cînd primăvara își trimetea ultimile înviorări pentru natură și om, iar vara se pregătea să preia totul, — în duminica de 26 mai — a avut loc resfințirea bisericii din parohia Valea Popii, în urma lucrărilor de reparații generale și restaurarea picturii.

Bucuriile acestui eveniment bisericesc le-au trăit credincioșii de aici încă de sîmbătă, seara, cînd un sobor de preoți în frunte cu P. C. Consilier Mihail Marinescu, Diacon Zamfira Petre și P. C. Protoiereu Dădu Gheorghe, au săvîrșit vecernia, sfințirea artoselor și s-a rostit o frumoasă cateheză.

Duminică, credincioșii din acest sat s-au adunat de dimineață, încît la ora 8, pajiștea din fața bisericii, țurtea și cimitirul erau împinzite cu credincioși de toate virstele, îmbrăcați în frumoase costume naționale și stăpîniți de dorința de a participa la această mare sărbătoare.

Același sobor dimpreună cu părintele paroh Costescu Nicolae și alți cucernici preoți din parohiile vecine au săvîrșit sfînta liturghie. Răspunsurile au fost date de toți credincioșii, care au păstrat totală ordine.

Predica zilei a fost rostită de P. C. Protoiereu Dădu Gheorghe, arătînd în primul rînd rolul celor 318 Sfinți Părinți la Sinodul de la Niceea și apoi a vorbit despre viața veșnică, dînd exemple și explicații în înțelesul tuturor.

După sfânta liturghie P. C. Protoiereu a făcut o frumoasă prezentare a preotului octogenar N. Costescu, unul dintre cei mai merituoși din Protopopiat. C. Sa a arătat ultimele realizări ale preotului pe teren pastoral și gospodăresc, subliniind că deși la o vîrstă înaintată — n-a pregetat a se angaja la lucrări importante, pe care le-a dus la bun sfîrșit, într-un timp foarte scurt.

Aduce smerite mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian pentru îndrumările și sprijinul dat, Departamentului Cultelor și elogiile și urări de bine preotului și credincioșilor de aci.

A luat cuvîntul în continuare preotul Nicolae Costescu, făcînd o dare de seamă asupra lucrărilor și considerațiunilor generale referitoare la îndelungata pastorație de 50 ani, dintre care 45 ani la această parohie.

Acum încearcă sentimentul de mare mulțumire sufletească pentru tot ceea ce a realizat, pentru faptul că în parohia sa nu există nici un credincios care să fi părăsit Biserica Ortodoxă Română și pentru că bunul Dumnezeu l-a învrednicit să ducă la îndeplinire și resfințirea de azi.

Răspunde P. C. Părinte Consilier Mihail Marinescu, împărtășind celor de față sentimentele sale de admirație pentru participarea credincioșilor, pentru cîntarea lor în comun și pentru disciplina păstrată. Aceste roade se datoresc preotului Nicolae Costescu care a muncit cu tact deosebit și fără preget.

Peste tot se vede strădania preotului; chiar și cimitirul perfect aliniat, îngrijit și cu monumente atît de frumoase.

C. Sa recomandă — cu multă căldură — tuturor credincioșilor să mențină și să sporească viața creștin-bisericască de aici. Dă asigurare celor de față că aceste roade constatate, vor aduce mare bucurie sufletească Părintelui Patriarh Justinian. În continuare, se dă citire ordinului și gramatei Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care acordă pentru merite deosebite distincția de Iconom Stavrofor preotului Nicolae Costescu.

Așa s-a desfășurat această înălțătoare sărbătoare care se adaugă la celelalte din Protopopiatul Cîmpulung Muscel din ultimii doi ani, care au avut loc în parohiile Negrești, Rădești, Bogați, Vițichești, Ciulnița-Prundeni, Glimbocel și Valea Mare.

ASISTENT

REVEDERE COLEGIALĂ (iunie 1964 — iunie 1974)

Marți 25 iunie 1974, absolvenții Seminarului teologic din București, promoția 1964, au avut «revederea» la zece ani de la absolvire.

Acest moment a fost aniversat într-un cadru festiv și într-o atmosferă plină de bucurie și satisfacție colegială, la Mînăstirea Radu Vodă unde funcționează astăzi Seminarul teologic din București.

În dimineața acestei zile, foștii colegi de acum zece ani, cei mai mulți din ei veniți cu soțiile, au participat la slujba religioasă a sfintei liturghii, săvîrșită în sobor în biserica mînăstirii. Din sobor au făcut parte: P. C. Pr. Gheorghe Sirbu, fost

spiritual al Seminarului teologic, precum și colegii : Pr. Stănculescu Ștefan, Pr. Roșioru Stelian, Pr. Chiriță I. Dan și Pr. Dedu Nicolae.

Răspunsurile la strănă au fost date de o parte dintre ceilalți colegi și din elevi ai Seminarului teologic. Dintre foștii profesori au participat la serviciul divin : P. C. Pr. Nicolae Ciudin și D-nii Ștefan Constantinescu și Adrian N. Popescu.

Predica zilei a fost rostită de pe Pr. Stănculescu Ștefan.

După sfânta liturghie a urmat slujba parastasului în memoria profesorilor, întretimp, adormiți în Domnul. Totul s-a desfășurat într-o atmosferă de meditație și reculegere sufletească, de mulțumire și recunoștință adusă lui Dumnezeu pentru că ne-a învrednicit să ajungem și să sărbătorim acest frumos moment din viața noastră.

După serviciul divin, foștii elevi împreună cu profesorii lor au trecut într-o sală de clasă, unde a avut loc o «oră de curs». Dirigintele, Dl. Prof. Șt. Constantinescu a strigat catalogul, prilej pentru fiecare «elev» de a trece în revistă situația și activitatea sa personală în răstimpul de zece ani cîți s-au scurs de la absolvire pînă astăzi. S-a constatat că marea majoritate a colegilor sînt preoți, cu familii bine încheigate, cu copii, cu activitate pastorală vrednică de toată lauda și prețuirea.

Pornind de la relatările făcute de fiecare coleg, P. C. Pr. Prof. N. Ciudin, care a luat cuvîntul după aceea, a vorbit despre profilul adevăratului preot ortodox, așa cum îl recomandă Sfîntul Apostol Pavel în scrisorile sale.

Din partea foștilor elevi a vorbit P. C. Pr. Dedu Nicolae. Acesta a subliniat sensul și semnificația instrucției intelectuale și mai ales a educației morale și patriotice, pe care le-au primit elevii în cursul celor cinci ani de seminar și care le-a folosit și le folosește foarte mult în activitatea lor preoțească de acum.

A mai luat cuvîntul P. C. Pr. Gheorghe Sirbu, fostul spiritual, care și-a exprimat satisfacția pentru roadele muncii sale depuse cu peste zece ani în urmă ca îndrumător direct al foștilor elevi de atunci.

Festivitatea de revedere s-a încheiat cu o masă colegială, care s-a desfășurat într-o plăcută ambianță.

Momente din această festivitate colegială au fost prinse, spre amintire, pe pelicula aparatului de fotografiat.

ASISTENT

† PREOTUL ALEXANDRU ZAMFIRESCU

A încetat din viață la 7 ianuarie a.c. preotul Alexandru Zamfirescu de la parohia Piteasca-Pasărea, fost consilier administrativ la Arhiepiscopia Bucureștilor.

Născut în anul 1909 din părinți gospodari în comuna Cernișoara, satul Armășești, Județul Vilcea, a absolvit seminarul la Rîmnicul Vilcea și Facultatea de teologie din București fiind preot la parohiile Mădulari și mai apoi protoiereu — la vârsta de 28 de ani — și preot la biserica Sfîntul Dumitru din Rîmnicul Vilcea și consilier episcopal.

Ca preot al parohiei Căramidarij de Sus din București și consilier administrativ la Centrul Eparhial, atît la această parohie, cit și la Piteasca Pasărea, el a realizat numeroase lucrări gospodărești: repararea caselor parohiale, renovarea bisericilor, împrejmuirea și modernizarea cimitirului etc., fiind foarte apreciat de către credincioșii săi.

Ceremonia înmormîntării s-a oficiat în biserica parohiei Căramidarij de Sus de către un sobor de preoți, în frunte cu P. C. Preot Alexandru Ionescu, Vicar mitropolitan, și P. C. Protoiereu Ion Băltărețu de la Circa II Ilfov.

Luînd cuvîntul P. C. Pr. Alexandru Ionescu, a subliniat activitatea depusă de cel dispărut în calitate de preot și consilier la Centrul Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

P. C. Protoiereu Ion Băltărețu, a adus omagiul și ultimul salut din partea preoților din protoieria sa și a scos în evidență activitatea depusă la parohia Piteasca-Pasărea în ultimii ani.

Preotul Tilea Gheorghe de la parohia Căramidarij a arătat munca și realizările preotului Alex. Zamfirescu la acea biserică atîta vreme cit a slujit acolo. După ocôlirea sfîntei biserici și, potrivit rînduieiilor tradiției, a fost condus de colegi și prieteni la cimitirul Tudor Vladimirescu, unde a fost înhumat.

ASISTENT

---

† PREOTUL VALENTIN POPOVICI

S-a stîns din viață — pe neașteptate — pe un pat de spital, preotul Valentin Popovici, parohul bisericii Saxoni, comuna Buturugeni, județul Ilfov.

Născut în comuna Cireteni, județul Iași, regretatul și-a împodobit viața cu blîndețea caracteristică a moldovenilor, care l-a însoțit pînă la moarte.

După absolvirea facultății de teologie, a fost hirotonit în preot pe seama parohiei Copanca și numit, după pușin, protoiereu. Din anul 1946 a funcționat ca preot paroh al bisericii Saxoni, pe care a păstorit-o vreme de 28 de ani, pe care i-a închinat rugăciunii, bisericii și credincioșilor săi.

Va rămîne în amintirea tuturor lucrărilor de restaurare și înfrumusețare a bisericii, pe lingă zidirea sufletească a atîtor credincioși. Pentru munca sa și pentru meritele sale pastorale și gospodărești, conducerea Bisericii i-a acordat rangul de iconom stavrofor și Crucea Patriarhală.

Slujba înmormîntării a avut loc în ziua de 30 ianuarie de către un sobor de preoți în frunte cu P. C. Protoiereu al Circ. II Ilfov, Ion Băltărețu.

După aceasta preoții Buruiană Galaction de la parohia Sf. Andrei din București și preotul Savian Bunescu de la parohia Drăgănescu Ilfov, au adus omagiul colegilor

de școală și al preoților din împrejurimi pentru dispariția prematură a preotului Valentin Popovici.

P. C. Protoiereu Ion Băltărețu a evocat personalitatea și rivna regretatului preot pentru biserica pe care a păstorit-o, cu indemnul că amintirea sa să rămână neștearsă din mijlocul credincioșilor.

Sicriul cu rămășițele sale pămîntești, după ce a fost purtat pe umeri de colegi și prietenj în jurul bisericii, a fost lăsat în mormînt alături de zidurile pe care le-a înfrumusețat.

ASISTENT

† PREOTUL NICOLAE VASILESCU-NAIPU

În ziua de 2 mai a.c. a trecut la cele veșnice preotul Nicolae Vasilescu, parohul bisericii Naipu județul Ilfov.

Se stinge din viață, după o lungă și grea suferință, neobosit în mijlocul iureșului pentru terminarea construirii măreței biserici din parohie, care a fost visul său de o viață.

Născut la 24 iunie 1905 în această comună, după absolvirea Seminarului Central, a fost hirotonit pe seama bisericii din parohia Prunaru, în anul 1929, iar în anul 1935 a trecut în parohia Naipu, satul său natal, pe care o păstorește aproape 40 de ani.

Inzestrat cu o mare putere de muncă, cu un spirit gospodăresc deosebit și cu o dragoste nețărmurită pentru biserică și pentru credincioșii pe care îi păstorea, sus-numitul a pus la temelie activității sale pastorale slujirea omului, pacea și construirea bisericii celei noi în parohia sa.

Apreciind meritele sale deosebite, conducerea Centrului Eparhial i-a acordat rangul de iconom stavrofor și Crucea Patriarhală.

Slujba înmormîntării a fost săvîrșită de către un sobor de preoți, în frunte cu P. C. Pr. Ion Cristache, consilier mitropolitan, și cu P. C. Protoiereu Ion Băltărețu de la Circa II Ilfov.

După ceremonie, a luat cuvîntul P. C. Pr. Consilier Ion Cristache, ilustrînd activitatea plină de rivnă și zelul pastoral desfășurat de regretatul dispărut.

P. C. Protoiereu Ion Băltărețu a arătat munca pastorală și gospodărească a preotului Nae Vasilescu în ultimii ani, cea mai de seamă realizare fiind construcția noii biserici.

După o scurtă și tradițională procesiune prin satul natal pe care l-a păstorit, sicriul, purtat pe umeri de colegii preoți, a ocolit biserica și a fost așezat în cavoul familiei de lângă altarul bisericii.

ASISTENT

† PREOTUL ICONOM STAVROFOR ION RĂUȚESCU-DRAGOSLAVELE

Martji 21 mai 1974, locuitorii comunei Dragoslavele — Muscel, comună cu trecut și rezonanță istorică, au îmbrăcat haine cernite, petrecînd la locul de veșnică odihnă, într-o atmosferă de adîncă durere și unanime regrete, pe bunul și vrednicul păstor, Pr. Ion-Iancu Răuțescu.

Pentru meritele și osîrdia sa deosebită, atît pe teren teologic-pastoral, cît și pe cel al publicisticii prin numeroase lucrări, cuvîne-se a arăta, succint, cine a fost preotul Ion Răuțescu.

Născut la Dragoslavele — Muscel, în ziua de 1 octombrie 1892, din părinți moșneni, creștini și gospodari, după terminarea școlii primare urmează, între anii 1905—1913, Seminarul Central din București și primește apoi, în anul 1914, hirotonia și numirea de preot paroh al bisericii «Înălțarea Domnului» din Dragoslavele, pe care o

păstorește cu drag și râvnă evanghelică pînă în anul 1968, cînd se pensionează, în tot acest timp rămînînd nedezlipit de satul pe care l-a iubit cu tot focul inimii sale.

Setos de cultură, își întrecește, între anii 1927—1931 studiile la Facultatea de Teologie din București.

Prima sa lucrare intitulată «Colinde» a publicat-o în anul 1919 în biblioteca «Duminea Poporului».

Teza de licență, cu subiectul «Minăstirea Aninoasa», i-a dozat dorința de studii adîncindu-se din ce în ce mai mult în cercetarea trecutului, mai întîi cu privire la satul său și apoi extinzîndu-și aria cercetărilor și la alte probleme și subiecte îndrudite.

Materialul documentar adunat îl valorifică prin publicarea în anul 1923, a primei sale lucrări, monografia «Dragoslavele» premiată de Academia Română.

Scrie și tipărește apoi, rînd pe rînd: «Oaia pierdută» (1927); «Minăstirea Aninoasa» (1933); «Luptele din regiunea Bran și Dragoslavele» (traducere din limba germană) (1933); «Dragoslavele» (monografie) ediția II revăzută și adăugită (1937); «Topoloveni», monografie istorică premiată de Academia Română (1939).

Monumentala lucrare «Cîmpulung-Muscel», monografie istorică, format mare, bogat ilustrat, în 423 pagini, este rezultatul unei strădanii laborioase de peste 10 ani, a părintelui Răuțescu.

Munca i-a fost grea, dar și izbînda deplină. Să fii preot de sat — spunea autorul în prefața monografiei Cîmpulung — să n-ai la îndemînă nici o bibliotecă bogată, dar să ai totuși curajul de a lumina trecutul celui mai vechi oraș din Muntenia, iată un lucru cu adevărat greu.

Dar alături de lucrările sus amintite, părintele Răuțescu a fost neobosit și competent colaborator la numeroase reviste și publicații.

În ciuda temeinice sale pregătiri, a bogatului material documentar ce adunase, al reușitei depline, a acestor mari lucrări, părintele Răuțescu, plin de duh creștin și inimă curată și mai ales de modestia ce i-a caracterizat întreaga-i ființă, spunea în prefața Cîmpulungului: «Eu atît am putut face. Faciunt meliora potentes».

Strădania sa de o viață întreagă, meritele sale bine cunoscute, i-au asigurat un înalt prestigiu între cei care l-au cunoscut.

După slujba prohodirii, oficiată de un sobor de 28 preoți în frunte cu P. C. Protoieru Gh. Dudu, au rostit cuvîntări preoții: Aurelian Derioiu, Spiridon Nițescu, Zaharia Petrescu, Mircea Dragomir, Toma Minciunescu, pensionarii Ion Mailat și Constantin Predoiu și profesorul I. Catrinu. La sfîrșit a luat cuvîntul P. C. Protoieru Gh. Dudu, care după ce a adus cuvînt de mîngiere familiei îndurerate și credincioșilor, a evidențiat personalitatea defunctului, figura lui luminoasă și totodată buna apreciere de care s-a bucurat din partea Centrului Eparhial și personal din partea Preafericitului Părinte Patriarh.

Apoi, în dangătul clopotelor al căror ecou se prelungea departe în munți, sicriul cu rămășițele pămîntești a fost coborît în cripta din fața bisericii.

Dumnezeu să-l odihnească în pace și veșnică să-i fie amintirea.

ASISTENT

† PREOTUL MIHAIL FLUTURE

În dimineața zilei de 25 mai 1974 s-a stins candelă vieții — după cei 80 de ani de ardere continuă — a preotului pensionar Mihail Fluture.

Steaua i-a răsărit la 20 septembrie 1894 în comuna Jilavele, județul Ialomița, din părinți Gheorghe și Floarea, de la care a căpătat o educație aleasă.

Simțînd chemare către strană — și apoi către altar —, după absolvirea școlii primare din comuna natală, tînărul Mihăiță și-a îndrumat pașii către fostul Seminar Central din București.

La un an după absolvirea Seminarului teologic (1918) este hirotonit preot pe seama parohiei Cîlbia, județul Buzău (la 24 martie 1919). Este transferat, apoi, la parohia Bărbulești-Ialomița și peste cîtiva ani, la 1 noiembrie 1925, în căutare de

cimp mai larg de pastorație vine la parohia Bărcănești, același județ, unde rămâne până la pensionare. Intre timp, ca să-și desăvârșească studiile teologice se înscrie și termină cursurile Institutului teologic din București.

Peste tot, în cele trei parohii pe care le-a păstorit, preotul Mihail Fluture desfășoară o activitate lăudabilă, reparând bisericile și casele parohiale, înfrumusețind cimitirile, pentru care a fost distins de către conducerea superioară bisericească cu rangul onorific de «iconom».

Ajuns de greutatea anilor «șaptezeci, iar de va fi în putere optzeci», după cuvintele psalmistului, preotul Mihail Fluture s-a pensionat la 1 iulie 1974 și a rămas în parohia pe care a slujit-o vreme de peste 40 de ani și pe care a îndrăgit-o atât de mult și numai cu doi ani în urmă s-a mutat la București, la unul din copii, ca să-și odihnească zilele pe care i le număra Stăpînul vieții și al morții și Căruia, la 25 mai crt. i-a încredințat duhul său.

A fost depus în biserica parohială de domiciliu, Militari III din Protoieria I Capitală, la catafalcul său perindîndu-se credincioși din parohiile Bărbulești și Bărcănești, județul Ialomița, care au venit să-și ia rămas bun și să sărute mina aceluia care i-a botezat, i-a cununat și le-a sfințit casele.

Slujba prohodului — marți 28 mai a.c. orele 14 — a fost săvîrșită după rînduiala înmormintării preoților de către P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, vicar al Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor, înconjurat de P. C. Pr. Alexandru Ionescu, Vicar mitropolitan, de P. C. Pr. Dinu Provian, Protoiereul circa III Capitală, de Arhim. Grigorie Băbuș din Administrația Patriarhală, de P. C. Pr. Toma Ceroiu de la Afumați, fost mulți ani protopop al răposatului, ca și de preoții: Gheorghe Șeitan, Zevin Rusu, Anatolie Lefter, Ion Teodorescu, Ion Diaconescu, Ion Covercă și alții, slujba fiind înfrumusețată de diaconii Constantin Dumitrescu de la Sfînta Patriarhie și Constantin Diaconescu de la Biserica «Domnița Bălașa» din Capitală.

După oficierea slujbei prohodului, părintele Vicar Alexandru Ionescu a adresat un cuvînt cald, de îmbrăbătare, îndureratei familii a răposatului, asistenței întristate.

P. C. Sa, după ce a evocat activitatea pastorală și gospodărească a defunctului, a stăruit asupra credinței noastre creștine ortodoxe în învierea morților, subliniind caracterul trecător al vieții pămîntești și încredințarea că viața cea fără de sfîrșit abia acum începe pentru preotul Mihail Fluture, care și el a predicat o viață întreagă această învățătură despre care noi avem nestrămutată încredere că Dumnezeu — Căruia îi încredințăm acum smeritele noastre rugăciuni va binevoi să-l răsplătească după rîvna cu care i-a slujit în propovăduirea dreptei învățături, în slujirea Sfințelor Lui Taine, în buna chivernisire a bisericii încredințate și în părinteasca păstorie a credincioșilor.

Părintele Toma Ceroiu, a reliefat și el meritele regretatului dispărut, care «lupta cea bună s-a luptat, credința a păzit» iar acum se infățișează în deplină seninătate și odihnă în fața Dreptului Judecător ca să-și ia răsplata cerească pentru viața creștinească și preoțească pe care a trăit-o vreme de 80 de ani, aici pe pămînt.

După ocolirea îndătinată a sfîntei biserici, sicriul cu rămășițele pămîntești ale preotului Mihail Fluture, purtate de preoți și de foști enoriași, au fost transportate la cimitirul parohiei Militari I unde își va odihni oasele după atîta trudă omonoască.

ASISTENT

† PREOTUL ILIE POPESCU-LUNGULEȚU — JUDEȚUL DÎMBOVIȚA

În ziua de 27 mai 1974, s-a stins, după o grea suferință, bătrînul preot Ilie Popescu de la parohia Lungulețu II, județul Dimbovița. Vreme de 46 de ani a păstorit această parohie, lăsînd în mintea și amintirea tuturor chipul său plin de demnitate și de prestigiu, și respectul pe care îl impunea tuturor prin ținuta sa demnă și plină de reverență.

Fiu de preot din comuna Poiana, județul Dimbovița, a urmat școala primară în satul natal și și-a completat educația sa religioasă și culturală la Seminarul Cen-

tral din București și apoi la Facultatea de Teologie din București, unde și-a luat licența.

După ce a funcționat timp de doi ani la parohia Gălbinași, a venit în parohia Lungulețu II, unde a păstorit pînă la pensionare. Aici a stăruit pentru restaurarea bisericii sale pe care a înzestrat-o cu toate cele necesare, iar pentru rîvna sa, Conducerea Bisericii l-a cinstit cu rangul de «Iconom».

A fost un om respectat de către credincioșii săi pentru modestia sa și pentru adinca înțelegere pe care o arăta enoriașilor săi. Bun slujitor și cunoscător al rînduieilor, Părintele Ilie Popescu era pentru mulți izvor de învățătură și pildă de urmat.

Slujba înmormîntării a fost oficiată de un sobor de preoți în frunte cu P. C. Protoiereu N. Dumitrescu Răcari, de la Titu, care a și subliniat meritele și activitatea deosebită a celui dispărut.

Preotul Popescu Alexandru, de la parohia Lungulețu I, a ilustrat figura distinsă a celui dispărut, accentuînd latura misiunii preoțești pe care acesta a desfășurat-o în mijlocul credincioșilor săi. Preotul Ioan Voicu a adus cuvîntul de rămas bun al foștilor colegi, după care, după datina creștină sicriul a ocolit biserica, pe umerii colegilor de preoție și a fost depus în cavoul familiei din curtea Bisericii pe care a păstorit-o vreme de o jumătate de veac.

ASISTENT

† PREOTUL PROF. UNIV. PETRE VINTILESCU

S-a stins din viață, în noaptea de 11 spre 12 iunie 1974, la venerabila vîrstă de 87 de ani, încă unul din marii dascăli ai teologiei ortodoxe românești.

Cărturar de prestigiu și slujitor al altarului ortodox de certă vocație, Părintele prof. univ. Petre Vintilescu a văzut lumina zilei la 25 septembrie 1887 în comuna Căteasca-Argeș, dintr-o familie de preot. Școala primară a început-o mai tîrziu în comuna natală și a terminat-o în orașul Pitești. După absolvirea ei, a fost înscris la seminarul preoțesc din Curtea de Argeș. Aici a urmat numai un an, după care a fost transferat la seminarul «Central» din București, pe care l-a absolvit în anul 1907; apoi a urmat Facultatea de teologie din București, unde și-a luat diploma de licență în teologie în anul 1911.

Căsătorindu-se curînd după aceea, tînărul licențiat a fost hirotonit preot pe seama unei parohii rurale, vecine cu comuna sa natală. Distingîndu-se printr-o multilaterală și rodnică activitate pastorală și obștească, în anul 1914, preotul Petre Vintilescu a fost transferat la parohia Maica Precista din orașul Pitești, la care a funcționat pînă în anul 1917, cînd a fost din nou transferat, acum la parohia Sf. Ioan-Botezătorul din același oraș.

În afară de activitatea liturgică și pastorală propriu-zisă, Părintelui Petre Vintilescu i s-au încredințat mai multe funcții în administrația eparhială argeșeană. A fost redactor la revistele bisericești eparhiale «Adevărul bisericesc» și «Păstorul ortodox», a fost protoiereu al județului, președinte al Consistoriului eparhial, consilier cultural la Episcopie.

Între anii 1924 și 1926, vrednicul preot Petre Vintilescu a urmat și cursurile de doctorat ale Facultății de teologie din București. La 30 iunie 1926 a trecut în chip strălucit examenul de doctorat cu teza *Cultul și ereziiile*. Pe bază de concurs a fost apoi numit profesor agregat la catedra de Liturgică și Pastorală de la Facultatea de teologie din București, unde în 1931 a devenit profesor titular.

O dată cu activitatea didactică, Părintele Prof. Petre Vintilescu a desfășurat și o frumoasă activitate liturgică-pastorală ca preot slujitor la biserica Sfinții Voievozi din Capitală, unde fusese transferat, pînă în anul 1940. O perioadă de mai bine de un an și jumătate, 1 ianuarie 1932 — 1 august 1933, Părintele prof. Petre Vintilescu a funcționat ca preot slujitor la capela română din Paris. A fost, de asemenea, în mai multe rînduri prodecan al Facultății de teologie și, pentru scurt timp, și al Institutului teologic din București, în faza de organizare a acestuia. În fine, mai menționăm,

pe linia activității sale multilaterale, participarea la dialogul dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Anglicană, ținut la București, în 1935, precum și la Consfătuirea interortodoxă de la Moscova, din iulie 1948, unde a avut un cuvânt hotărâtor în privința problemei calendarului și a datei Paștelui.

Dar ceea ce l-a consacrat îndeosebi pe regretatul dispărut, a fost activitatea didactică și publicistică. A funcționat ca profesor universitar mai bine de 20 de ani, la Facultatea de teologie și apoi la Institutul teologic de grad universitar din București. La 1 martie 1950, a ieșit la pensie pentru limită de vîrstă. Ca dascăl la catedră s-a dovedit un teolog foarte bine pregătit, un profesor exigent cu studenții, dar și cu sine însuși, un om meticolos dar drept: cerea carte. Un profesor de adevărată vocație! Și-a împletit activitatea de la catedră cu o foarte bogată activitate publicistică. Drept rod al acestei duble activități, amintim cursul litografiat de *Liturgică generală* pentru studenți, unde se ocupă de două mari probleme: «Principiile și ființa cultului ortodox» și cursul de *Istoria liturghiei*, unde se ocupă de «liturgia creștină în primele trei veacuri, publicat în 1930, în revista «Studii teologice», serie veche, și în extras. Dintre celelalte foarte numeroase lucrări (studii și articole) publicate, amintim: *Contribuții la revizuirea Liturghierului român*; *Despre poezia imnografică din cărțile de ritual și cîntarea bisericească*; *Liturghiile bizantine privite istoric în structura și rînduiala lor*, «studiu remarcabil prin temeinicia documentației, prin acuratețea metodei sale de lucru, prin sobrietatea stilului». Apoi lucrările din domeniul Pastoraliei: *Preotul în lața chemării sale de păstor al sufletelor*; *Spovedania și duhovnicia*.

După ce cu ani în urmă publicase *Insemnări pentru o nouă ediție a Liturghierului*, în 1972 Părintelui prof. Petre Vintilescu avea să-i apară ultima sa lucrare tipărită, *Liturghierul explicat*, care cuprinde studii scrise după ieșirea sa la pensie, în 1950, și publicate în revistele centrale bisericești.

Toate sînt mărturia unei prodigioase activități, care fac din Părintele prof. Petre Vintilescu unul din cei mai mari teologi și liturgiști contemporani.

Amintim, de asemenea, că după ieșirea sa la pensie, Părintele prof. Petre Vintilescu a îndeplinit cîțiva ani și funcția de președinte al Consistoriului Central Bisericesc.

*

Slujba înmormîntării a fost oficiată în biserica Sf. Elefterie de către un mare sobor de clerici, din care au făcut parte I.P.S. Teotist, mitropolitul Olteniei, P. S. Roman Ialomițeanul, episcop vicar patriarhal, P. C. Pr. Prof. Mircea Chialda, rectorul Institutului teologic universitar din București, P. C. Pr. Prof. Ene Braniște, ucenicul direct și urmașul la catedră al celui dispărut și alți preoți și diaconi, mulți foști studenți ai răposatului. După slujba înmormîntării au luat cuvîntul mai mulți vorbitori, care au elogiat personalitatea și activitatea Părintelui prof. Petre Vintilescu.

I.P.S. Mitropolit Teotist, delegatul Prea Fericitului Patriarh Justinian, a dat citire, cu acest prilej, următoarei telegrame din partea Prea Fericirii Sale: «Încetarea din viață a venerabilului Părinte prof. univ. Petre Vintilescu m-a întristat adînc. Evocînd îndelungata și prodigioasa sa activitate didactică în cadrul învățămîntului teologic universitar, valoroasele sale scrieri cu care a îmbogățit patrimoniul liturgic și pastoral al teologiei românești, prețioasele sale servicii aduse Bisericii în administrația superioară, cu o rară competență și o înaltă conștiință preotească, exprimăm îndureratei familii patriarhicești condoleanțe și rugăm pe milostivul Dumnezeu să primească sufletul său în rîndurile celor aleși în împărăția cerurilor».

P. C. Pr. Prof. Ene Braniște a rostit un mișcător cuvînt de prețuire și de adio din partea și în numele profesorilor și studenților Institutului teologic, iar P. C. Pr. Mihail Bulacu a vorbit în numele slujitorilor bisericii Sf. Elefterie, unde răposatul se înbiserica și slujea uneori, în ultimii ani.

După slujba de prohodire din biserica Sf. Elefterie, corpul neînsuflețit al celui ce fusese Preotul prof. Petre Vintilescu a fost transportat și înhumat în cripta familiei de la cimitirul Sf. Vineri.

Dumnezeu să-l odihnească în pace în rîndurile celor aleși ai Săi, iar noi cei care l-am cunoscut de aproape îi vom păstra o pioasă aducere-amînte.

ASISTENT

† IULITA CENUȘĂ

S-a stins din viață, în zorii Sîmbetei celei Mari, după o grea suferință, una dintre cele mai vechi salariatale ale Centrului Eparhial, Iulita Cenușă, care vreme de aproape 40 de ani a fost prezentă în fiecare zi la Magazinul de desfacere a obiectelor bisericești, slujind, alături de soțul ei, cu cinste și corectitudine, Arhiepiscopia Bucureștilor.

De o adîncă modestie și o distinsă comportare, cu dragoste de muncă și un atașament devotat față de instituție, a fost pentru mulți dintre salariați o pildă vie de răspundere și activitate.

Din prisoșul sufletului ei, dar mai ales din sffntul tezaur al îndatoririlor creștine, deși nu a avut copii, a crescut două fete, revărsînd asupra lor din balsamul sffnt al dragostei de mamă și din căldura unei inimi alese.

Îndurerată, salariații Centrului Eparhial au regretat dispariția neașteptată a unei colege; la înmormîntarea Iulitei Cenușă, în a patra zi de Paști, au luat parte conducători și salariați ai Centrului Eparhial și Administrației Patriarhale, rude, prieteni și cunoscuți, precum și enoriași ai parohiei Buna Vestire-Belu.

Slujba înmormîntării s-a oficiat de către un sobor de preoți și diaconi, în frunte cu P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, P. C. Vicar Alexandru Ionescu, P. C. Director Ion Gagiu și PP. CC. Consilieri de la Arhiepiscopia Bucureștilor.

La sffrșit, luînd cuvîntul, P. S. Episcop Roman Ialomițeanul a adus un cuvînt duhovnicesc de mîngiere familiei și copiilor văduviți de dragostea ei și a reflectat această dureroasă pierdere în cristalul nădejzii creștine și al învierii.

Din partea salariaților Centrului Eparhial a adus un omagiu Pr. David Popescu, odată cu mîrturisirea prețuirii pe care au avut-o toți față de ea și regretul pierderii sale timpurii. Din partea prietenilor și cunoscuților a adus un cuvînt de mîngiere Pr. Constantin Grigorescu de la biserica Boteanu, care a rostit următoarea cuvîntare :

«În toată viața lor, pe pămînt, oamenii trăiesc în lume cu sentimentul puternic al apropierii unii de alții, poate ca o nostalgie a vremurilor de la începutul neamului omenesc, cînd formau o singură familie.

Și, întrucît este deosebit de grea înfăptuirea practică a unității tuturor oamenilor într-o singură familie omenească, oamenii implinesc acest sentiment de apropiere grupîndu-se pe linia înrudirii de sînge în familii și națiuni, iar pe linia înrudirii spirituale ei se grupează în comunitatea de credință a Bisericii care le deschide și perspectiva trăirii împreună în viața de dincolo de mormînt.

În viața creștinilor există încă o împlinire a acestui sentiment de apropiere a oamenilor sub forma înrudirii spirituale, între nași și fini — de botez și de cununie — care duce la formarea unui fel comun de a fi și de a înțelege viața și rosturile ei, nu numai între nașii și finii direcți, ci și între mai multe familii de fini ai acelorași nași.

De aceea, îmi îngădui să fac cunoscut că Iulita Cenușă a făcut parte din familia spirituală a șase familii de fini ai acelorași nași de cununie. Și, în numele acestei familii spirituale, îmi îndeplinesc mandatul încredințat de cel care a ctitorit această mare familie (reținut de boală pentru cîteva zile în pat de spital), precum și mandatul poruncit de adîncurile cugetului meu, și depun mărturie că Iulita Cenușe, care părăsește pămîntul înaintea noastră, a reușit să înfăptuiască o viață îmbunătățită, ca om și creștin. Ea a fost, așa precum bine știu cei de față și toți cei care au cunoscut-o, făptura care a avut o prea bogată zestre sufletească : inimă caldă și înduioșată, minte limpede și trează, hărnicie fără pregetare și un duh de jertfire de sine pe care viața nu i l-a slăbit în nici o împrejurare.

De o rară bunătate, adînc umanitară, cu deosebită sensibilitate creștină, impresionabilă ca un copil, dreaptă în cuget, sinceră în cuvînt, nepripită în judecată, blindă ca sufletul Evangheliei, atentă în lume, cu sufletul rupt din iubirea de oameni a Evangheliei Domnului, era o desăvîrșită armonie de spiritualitate și viață, care te înțîmpina totdeauna cu figura sufletului armonios, în care delicatețea și finețea simțirii conturau eleganța și precizia unei judecăți înalte și vieți bine cumpănite.

Și, după cum mărturisește fratele nostru Nicolae, soțul copleșit de durere sfîșietoare, «ea a format timp de 40 de ani o singură ființă cu el în familie și în muncă, atît la bine, cît mai ales la greu».

De acest suflet bogat, nobil, generos și ospitalier care a purtat fără încetare în el magia și vocația prieteniei și a dăruirii totale, ne despărțim acum, cînd viața trupului său a încetat iar cea a spiritului, depășind hotarul fizicului, se prelungește dincolo, în taina veșniciei, — acest moment al despărțirii fiind veșnic firesc și veșnic nefiresc pentru înțelegerea noastră.

Acest veșnic nefiresc este desigur motivul pentru care o întrebare mare și grea vă doare, ca soț și rudenii, și ne doare pe toți, în neputința noastră de a răspunde mîngietor: de ce acum?! și ... de ce așa?!

De ce era necesar ca flacăra vieții ei să se stingă înainte de vreme?! De ce să se pogoare atît de grăbită seara tristă peste amiaza însoțită a vieții ei?!

Iată întrebări care roiesc în fiecare din noi, pentru a spori nedumerirea și tristețea.

Dar, pentru că nici un grai și nici un cuvînt nu poate cuprinde, mărturisi și alina asemenea dureri, vom «sîrghi spre dumnezeieștile scripturi și pravile creștine care ne sînt statornic izvor de putere și temeii de nădejde, învățîndu-ne: să nu ne întristăm ca cei ce nu au nădejde».

«Ca preoți și creștini, noi raportăm la voia Creatorului rînduieștele firii și privim prin prisma eternității menirea omului».

Știm, de asemenea, că moartea este însăși început de viață, pentru că este condiția și pragul nemuririi, este somn și trecere spre viața următoare, spre viața unde nu se mai moare.

Un adevăr axiomatic este cunoscut tuturor că trupește sîntem muritori. Oricine s-a născut trebuie să plătească acest tribut, unii mai devreme, alții mai tîrziu. Noțiunile acestea de timp sînt foarte relative fiindcă, oricum, timpul trece, iar ceasul fiecăruia trebuie să sune cîndva. Se cuvine deci să împlinim cu creștinească meditare, resemnare și împăcare acest moment de zguduitoare și inevitabilă răscruce a destinului nostru, spunînd ca și odinioară prorocul David: «Călător sînt, Doamne, pe acest pămînt și oaspete vremelnic, ca toți strămoșii mei».

La ofranda întristării unanime, ce cuvînt de mîngiere ați mai putea găsi pentru inimile dvs. atît de încercate? În afară de profunda noastră solidaritate în această durere, trebuie să ne gîndim că viața trupului are o limită peste care nici o sforțare nu poate trece.

«Pămînt ești și în pămînt te vei întoarce cu trupul» sună mereu, ca un clopot al veșniciei, porunca dumnezeiască a vieții și morții, — adevăr exprimat atît de cuprinzător și în cuvintele poetului nostru Gh. Coșbuc: «Ce oameni! Ce sînt cei de-acum?! / Și toți s-au dus pe-același drum. / Ei și-au plinit chemarea lor / Și i-am văzut murînd ușor; / N-a fost nici unul plîngător, / Că viața-i fum».

Fiiți deci mîngiați că cea care s-a desprins doar vremelnic de cei iubiți ai săi, a fost făptura care a onorat viața cu viața sa și care va mai trăi încă pe acest pămînt în toate inimile care au cunoscut-o, pentru că pe toate le-a îndatorat la iubire și recunoștință.

Aveți de suferit cea mai mare pierdere, dar faceți-o cu răbdare și mîngiați-vă cu nădejdea întemeiată că într-o zi, știută numai Bunului Dumnezeu, ne vom întîlni cu toți ai noștri, în familia cea mare de dincolo de moarte, iar veșnicia va uni din nou sufletele care s-au iubit atît.

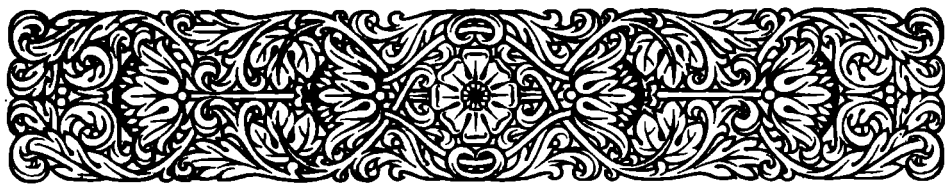
Noi, slujitorii ai Bisericii strămoșești, ne rugăm lui Dumnezeu să vă dăruiască mîngierile milei sale, că alt ajutor afară de El noi, cei din țărîină, nu avem întru pătîmirile și durerile noastre.

Și încă ne rugăm ca pe scumpa voastră Iulita s-o așeze, s-o odihnească și s-o bucure acolo, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin. Iar, cu sentimentul pe sforțare care ni-l dă credința și învățătura creștină, cugetăm la revederea în veșnicie.

— Spre seară, însoțită de lacrimile tuturor, a fost condusă la locul ei de veci de la cimitirul Buna Vestire.

ASISTENT

EPISCOPIA BUZĂULUI

ȘTIRI DIN EPARHIE CONFERINȚE DE ORIENTARE

În conformitate cu hotărîrea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, s-a ținut în cuprinsul Eparhiei Buzăului, la cele șase protopopiate, cea de a doua conferință de orientare a clerului fixată pentru luna mai, cu subiectul intitulat: «Predica în zilele noastre». Această conferință s-a desfășurat după următorul program: marți 7 mai la protoieria Pătîrlagele — delegat cu prezidarea Pr. Gh. Guță — consilier economic, joi 9 mai la protoieria Focșani — prezidată de Pr. Nic. Bivolaru — consilier administrativ, marți 14 mai la protoieria Panciu — sub președenția Pr. Gabriel Cocora, — vicar administrativ, joi 16 mai la protoieria Brăila prezidată de Pr. M. Negulescu — inspector eparhial, marți 28 mai la protoieria Buzău — delegat cu prezidarea Pr. Vicar Gabriel Cocora și joi 30 mai la protoieria Rm. Sărat, delegat eparhial fiind Pr. Gh. Guță — consilier economic.

Referatele asupra temei conferinței au fost întocmite astfel: la protoieria Pătîrlagele Pr. Chivoiu Nicolae-Mlăjeț, la protoieria Focșani Pr. Sevestre Ion-Dealul Sării, la protoieria Panciu, Pr. Cotea Vasile-Căliman, la protoieria Brăila Pr. Negrea Ion — Sf. Filofteia — Brăila, la protoieria Buzău, Pr. Stanciu Gheorghe-Girlași-Buzău, și la Protoieria Rm. Sărat Pr. Stoicescu Adrian-Livada.

Preoții rinduiți cu dezvoltarea acestui subiect au depus tot interesul consultînd cu pricepere bibliografia indicată, reușind să prezinte lucrări temeinic pregătite, completate judicios de preoții înscriși la cuvînt, care în discuții însuflețite au relevat interesante și utile experiențe predicatoriale, personale, acumulate în parohiile lor.

Subiectul acestei conferințe, deosebit de important și de actual, a dat prilejul preoților de a-și reaminti de obligația lor permanentă, primită la hirotonie — propovăduirea cuvîntului lui Dumnezeu — și de a-și reîmprospăta cunoștințele în legătură cu întocmirea unei predici (observarea regulilor omiletice de elaborare, scriere și susținere), dar mai ales cu privire la conținutul predicii în zilele noastre și a rezultatului ei în viața credincioșilor noștri.

La toate cele șase conferințe, în deschiderea lor, a participat P. S. Episcop Antim, unde, ca întotdeauna, a adus o contribuție substanțială la reușita temei respective. După ce insistă asupra predicii pastorale, instructive și de învățătură, din care credincioșii rețin cu ușurință învățăminte folositoare pentru conduita și activitatea lor zilnică, Prea Sfinția Sa în încheierea cuvîntului rostit a arătat: «Egalitate,

coexistență pașnică, frățietatea popoarelor, abolirea războiului, iată ceea ce Biserica noastră dorește și își aduce contribuția sa în această direcție prin ecumenism.

O viață nouă intră în lume, o nouă lumină se ivește la orizont, un nou ideal intră în conștiința umană.

Cu o deosebită mîndrie patriotică constatăm că Patria noastră, prin conducătorii ei, în frunte cu Președintele Republicii noastre Socialiste, și-a cîștigat faima și stima internațională. Ziua de 28 martie 1974 s-a înscris cu litere de aur în istorie prin alegerea Primului Președinte al Republicii — Domnul Nicolae Ceaușescu.

Bisericile trebuie să coboare pline de iubire în arenă și să-și aducă cuvîntul de pace, dreptate și iubire, așa cum Prea Fericitul Patriarh Justinian afirmă în numeroasele volume ale Apostolatului Social. Este voința divină ca orice om să aibă în chip legitim partea sa la bunurile de aici de pe pămînt.

Cu aceste îndemnuri și recomandări, așteptăm de la preoțimea noastră să ne dea buna și adevărata predică cerută de totdeauna și mai ales în actualitate».

În concluziile ce s-au fixat, au fost trasate jaloanele cu privire la predica în Biserica Ortodoxă Română, în vremea noastră, la conținutul ei. S-a precizat în acest sens că predicile trebuie să trateze în subiectele lor, pe lîngă învățătura Bisericii noastre și explicarea cultului divin, probleme cum ar fi: preocupări creștine privind unitatea Bisericii, slujirea creștină în lume, promovarea valorilor morale creștine, probleme legate de realitățile vieții din parohiile noastre, probleme legate de trecutul și aspirațiile actuale ale poporului și Patriei noastre, probleme legate de marile năzuințe ale societății și ale lumii contemporane: pacea, prietenia și colaborarea dintre popoare, bucuria de a trăi în libertate și demnitate etc.

S-a scos în evidență faptul că «Apostolatul Social» al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian este un nesecat izvor și un permanent îndrumător pentru activitatea predicatorială și catehetică a preoțimii.

Cu acest prilej, preoții eparhiei Buzăului, pătrunși de chemarea înaltă a preoției, în duhul Apostolatului Social, potrivit dispozițiilor Sf. Sînod și îndemnurilor Prea Sfințitului Episcop Antim, s-au angajat să fie alături și să sprijine cu hotărîre eforturile poporului nostru, pentru progres material și spiritual, precum și năzuințele acestuia spre destindere, cooperare și pace în întreaga lume. În cuvîntările lor nu vor uita niciodată să îndemne pe credincioșii la muncă, izvorul fericirii și bunăstării, la dragoste de țară, de popor și de conducătorii ei, la consolidarea familiei și creșterea copiilor, precum și a sprijinirii inițiativelor de folos obșteesc.

Delegații Centrului Eparhial, în cuvîntul lor de deschidere, împreună cu preoții participanți la conferință, au omagiat pe P. S. Episcop Antim, cu prilejul împlinirii la 21 mai 1974 a 30 de ani de episcopat pe scaunul Episcopiei Buzăului.

S-au scos în evidență, cu această ocazie, realizările importante în gospodărirea bătrînului Centru Eparhial de la Buzău, care a fost înfrumusețat în pas cu vremurile noi, realizări ce au fost un bun exemplu pentru preoții Eparhiei, stimulîndu-i să pornească și ei la renovări și reparații masive la sîntele locașuri. I s-au făcut totodată P. S. Episcop urări de viață îndelungată, sănătate și puteri tot mai sporite de muncă, pentru a continua cu și mai mult belșug de roade înalta mîsiune de slujitor a lui Dumnezeu și al oamenilor.

În încheiere, delegații Centrului Eparhial cu prezidarea acestor conferințe, au făcut recomandări și îndemnuri preoților cu privire la: obligația de a nu se lăsa

negluciat nici-un petic de pămînt, îngrijirea curților și cimitirelor, navetismul preoților, cîntarea în comun, problema achizițiilor de icoane vechi, păstrarea inventarului bisericii, abonamente la publicațiile recomandate ș.a.

Hramul Paraclisului Sfintei Episcopii

De sărbătoarea Sfinților Împărați Constantin și Elena, la 21 mai a.c., s-a săvîrșit sfînta liturghie în Paraclisul Sfintei Episcopii, care servește drept capelă pentru practica liturgică a elevilor seminașiști de la Buzău.

Slujba a fost oficiată de un sobor de preoți compus din Pr. Prof. Luca Dumitru, directorul seminarului, Pr. Prof. I. Constantinescu, Pr. Prof. Stan Alexandru și Diac. Prof. Mihalache Tudor.

Prea Sfințitul Episcop Antim a asistat la sfînta liturghie însoțit de P. C. Pr. Nicolae Bivolaru, consilier administrativ și P. C. Diac. Leon Cristian, secretar eparhial.

Predica zilei a fost rostită de elevul Popa B. Constantin din anul V, care a scos în relief viața și faptele sfinților prăznuiți, patronii paraclisului.

La sfîrșitul slujbei, P. C. Prof. Luca Dumitru a evocat persoana Episcopului Chesarie (1825—1846), ctitorul paraclisului, făcînd o plăcută paralelă între vechile realizări ale ierarhului de odinioară și realizările P. S. Episcop Antim, în cei 30 de ani de episcopat la Buzău, care s-au împlinit chiar cu acest prilej, la 21 mai 1974.

P. C. Prof. Luca Dumitru a urât P. S. Episcop Antim, în numele seminarului, multă sănătate și spor în activitatea P. S. Sale, în pragul celui de al 31-lea an de arhierescă păstorie la Buzău.

În continuare, P. C. Pr. N. Bivolaru, consilier administrativ, în numele salașilor Centrului Eparhial, a adus P. S. Episcop Antim asigurări de sprijin necontenit pentru P. S. Sa în activitatea de zi cu zi și i-a urât noi și frumoase realizări la cirna Episcopiei Buzăului, pe care o păstorește de 3 decenii.

P. S. Episcop Antim, emoționat de spontană manifestare ce i s-a făcut, cu prilejul împlinirii a 30 de ani de arhipăstorie la Buzău (eveniment care a dorit să fie trecut sub tăcere), a arătat că și-a făcut numai datoria și din împlinirea datoriei nu și-a făcut niciodată un merit, avînd permanent sentimentul răspunderii față de strălucii înaintași, care l-au precedat cu realizările lor, fiind cu multă grijă pentru buna gospodărire a Eparhiei Buzăului, din sinul căreia a fost ridicat la treapta arhieriei, la începutul anului 1944.

A urmat apoi la Seminarul teologic o agapă frătească.

Hramul Mînăstirii Rătești

Așa cum glăsuiește pisania de la intrarea în biserică, («întru slava și cinstea Prea Sfintei cei de o ființă și nedespărțitei Sfintei Treimi s-a ridicat din temelie această sfîntă biserică în locul celei vechi și împodobită cu zugrăveală și cu multe alte podoabe prin osîrdia și cheltuiala Prea Sfințitului și mult iubitului de cele dumnezeiești D. D. Chesarie Episcopul Buzăului, întru al 19-lea an al păstoriei sale, la care a ajutat și alți pravoslavnici creștini»)...: mînăstirea de maici de la Rătești, situată la 30 km, depărtare de Buzău, a fost afierosită Sfintei Treimi, în această zi serbindu-și hramul după cuviință.

Anul acesta, la 3 iunie, ca și în alți ani, slujba de prăznuire a fost săvîrșită de Prea Sfințitul Episcop Antim, înconjurat de un sobor de preoți din administrația superioară a Centrului Eparhial, și de cei doi duhovnici ai mînăstirii.

Înălțătoarea slujbă și cîntările Sfintei Liturghii au fost executate de corul maicilor, fiind ascultate cu evlavie și cu simțăminte de bucurie de viețuitoarele mînăstirii și de toți credincioșii prezenți.

La sfârșitul sfinteii liturghii, P. S. Episcop a rostit un cuvînt de învățătură cu privire la dogma Sfintei Treimi, dogma fundamentală a creștinismului, pe credința căreia s-a întemeiat Biserica.

După ce explică dogma Sfintei Treimi, cu lux de amănunte, pe înțelesul tuturor, cu temeiuri din Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție, în incheiere, P. S. Sa, a spus: «De aceea, Domnul nostru ne-a lăsat învățătură în sfînta Sa Evanghelie. Mai întîi ne zice să ne păzim de răutăți și să ne abatem de la păcate, prin pocăință cu lacrimi și cu umilință, cu postul și cu rugăciune. Dacă cineva a luat ceva de la cineva cu nedreptate, să întoarcă înapoi împătrit ca Zaheu. Să se roage pentru păcatele sale cu smerenie și cu inimă zdrobită ca vameșul.

Să ne nevoim să avem pe Dumnezeu oaspete în sufletele și inimile noastre. Să ne rugăm ca Dumnezeu să ne curățească de păcatele făcute în noi de duhul rău și să ne dea duh sfînt ca să putem mulțumi Tatălui, Fiului și Duhului Sfînt și să zicem: Sfîntă Treime nedespărțită și neschimbată pe tine te mărturisim ca ziditoare a toată lumea, mulțumim milostivirii tale că ne-ai iubit și ai plinit această taină minunată și preaslăvită. De aceea ne rugăm ca aici în lumea aceasta să ne învrednicim să putem petrece viață pașnică și fără de păcate».

La urmă a avut loc în trapeza minăstirii tradiționala agapă, unde P. C. Pr. Vicar G. Cocora, în numele maicii starețe Vasile Arsenia și a soborului, a mulțumit P. S. Episcop Antîm pentru osteneala ce și-a luat de a participa la această slujbă solemnă, dar mai ales pentru grija ce o poartă acestei minăstiri, concretizată prin importante ajutoare bănești pentru buna întreținere a întregului complex de clădiri, realizîndu-se aici lucrări de seamă ca: lumină electrică, apă curentă, reparații generale la toate clădirile, o spațioasă casă arhierescă ș.a. La acestea se mai adaugă și însemnate sume de bani pentru salariile maicilor încadrate în posturi de îngrijire. De aceea, P. S. Episcop Antîm poate fi socotit pe drept cuvînt al doilea ctitor după vrednicul de pomenire, Episcopul Chesarie, primul ctitor al minăstirii Rătești, pe care a zidit-o la anul 1844.

A răspuns P. S. Episcop, care și-a exprimat satisfacția pentru modul corect de viață și muncă la această minăstire, care-și desfășoară programul zilnic după pravila monahală, îndemnînd pe viețuitoarele de aici la ascultare și rugăciune și la o sporită activitate și utile preocupări, pentru ca în acest fel totul în minăstirea Rătești să decurgă normal și potrivit rînduielilor noastre canonice și bisericesti.

Biserica Sfîntului Gheorghe din Brăila

La sfârșitul secolului al XIX-lea, în inflăcărata sa lucrare «România Pitorească», poetul și scriitorul Alexandru Vlahuță închină Brăilei pagini scînteietoare. Între altele, el scrie: «Pe o înălțime ridicată în fața înălțimilor fumurii ale Dobrogei, se desfășoară, în toată măreția, Brăila, vechea Proilavia, unul din cele mai frumoase orașe ale țării noastre. Turlele bisericilor strălucesc în razele dimineții ca niște globuri de cristal. Avem impresia că sîntem pe Bosfor, la intrarea în Constantinopol. Pe dealul culcat de-a lungul Dunării, se ridică orașul cu străzile lui largi și drepte, cu grădini frumoase și clădiri mărețe care îi dau înfălișarea unei capitale apusene». Între bisericile ale căror turle strălucitoare le-a văzut poetul de pe Dunăre în orașul Brăila, se afla și biserica cu hramul Sfîntului Mare Mucenic Gheorghe.

Acțiunea organizată pentru construirea bisericii datează din anul 1851. În prefața unei condici — pantahuze care poartă numărul 689 din 23 martie 1851 se scrie: «Cu mila lui Dumnezeu Filoteiu Episcop al Buzăului, — Prea Cuvioșilor Arhimandriți și Egumeni, după la toate mănăstirile din această Eparhie, blagorodnicilor boieri, cucernicilor protopopi, molifta voastră preoților și tuturor de obște pravoslavnicilor creștini parte bisericescă și mirenească, de la Milostivul Dumnezeu rugăm a vi se dăruî har, pace și sufletească mîntuire; iar de la smerenia noastră vă trimitem arhierescă blagoslovenie. Către aceasta vă facem cunoscut că în orașul Brăila, mahalaua iancanilor, fiind neapărată trebuință de o biserică, mahalagii de acolo, prin jalba ce ne-au dat, ne arată dorința și rîvna ce au pentru ridicarea bisericii la care să-și poată întîmpina sufleteștile lor datorii, fiind cu depărtare de celelalte biserici din oraș; spre care sfîrșit pe lingă contribuția făcută din partea lor, mai avînd trebuință și de ajutorul pravoslavnicilor creștini și de binefăcătorii cu care să-și poată desăvîrși facerea unei asemenea biserici. De aceea părintește vă sfătuim și arhie-

rește vă indemnăm ca spre oricari se vor arăta înfățișători cu această carte a noastră să-i primiți cu toată dragostea și să le întindeți o mână de ajutor, ajutorind la clădirea acestui sfânt și dumnezeesc locaș care cu ce inimă îl va lăsa și puterea îi va ajuta, crezind că înmîită plată veți lua de la acela în numele căruia se înalță acest sfânt locaș».

Temelia bisericii s-a pus la 6 august 1852. La construirea, împodobirea și înzestrarea bisericii și-a dat obolul tot poporul dreptcredincios. Printre donatorii remarcabili se numără Barbu Dimitrie-Știrbei, domnitorul Țării Românești și Arhiman-dritul Hrisantie Horezeanul, starețul mănăstirii Horezu, brăilean de origine, descendent din familiile Penetis-Zurmale. Urmează nenumărați enoriași și mulți alți creștini din oraș, precum și breslele locale: a căruțașilor și sacagiilor, a chiligiilor, bănicerilor și ciurarilor, a cojocarilor și cavafilor, a dogarilor, a brutarilor și a băcanilor.

Biserica are o arhitectură cu totul aparte: cruce grecească cu toate brațele egale, ferestre etajate, nivelmetru montat în zidul bisericii din față, 69 m. deasupra nivelului mării, înălțime 30 m. de la sol pînă la piciorul crucii de pe turle.

Se menționează un fapt cu deosebită mindrie că în cuprinsul parohiei Sfântul Gheorghe s-a născut scriitorul Panait Istrate, locuind cîtiva ani pe străzile Plevna și M. Bravu.

De-a lungul anilor, biserica a fost reparată în mai multe rînduri, avînd nevoie de lucrări de consolidare, amenajări, completări și întreținere. Astfel, în 1885 s-a consolidat temelia, în 1894—1895 s-a executat pictura murală de către pictorul Dimitrie Teodorescu din Buzău, distins colaborator al renumitului pictor Gheorghe Tata-rescu, în 1910 biserica a fost învelită cu tablă, în 1912 s-a construit actuala catape-teasmă, iar în 1916, în 1924—1926 s-a făcut pardoseala de parchet și s-a instalat orologiu, în 1934 s-a amenajat clopotnița de la intrare, în 1943—1944 — reparații și spălarea picturii, în 1957 — reparații generale în exterior și în 1961 s-a instalat conducta de apă și canalizare. Biserica a fost sfințită în două rînduri: 1857 și 1895

Lucrările mai recente, premergătoare slujbei de resfințire a bisericii și care au impus necesitatea acestui act, au fost: în 1970 s-au executat lucrări de reparații generale la exterior, fiind vopsită biserica în culori de ulei, punîndu-se astfel în valoare liniile arhitectonice; în 1972—1973 a fost refăcut complet plafonul de la cupola turlei, cu refacerea a mari suprafețe de tencuială, repararea timplăriei și tot acum s-au fixat 208 ochiuri geom ornamental la ferestrele etajate și 154 ochiuri geom la ferestrele de la parter.

Lucrarea cea mai importantă, terminată la finele anului 1973, care a încununat toate celelalte străduințe și realizări, a constat din renovarea și completarea picturii murale din interior și exterior, de către pictorul Ștefan Calopăreanu din Craiova. În biserică s-a renovat pictura pe suprafața de 930 m.p., s-a executat pictură nouă pe suprafața de 360 m.p. și pictură decorativă pe 310 m.p. (total 1600 m.p.) iar în exterior au fost pictate din nou pe suprafața de 12 m.p. icoanele consacrate Sfinților Apostoli Petru și Pavel, precum și Sfîntului Mare Mucenic Gheorghe.

În naos, la locul potrivit, în mărime naturală, a fost pictat portretul P. S. Episcop Antim, ca semn al respectului și dragostei pentru arhiepiscopul Eparhiei și al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, în semn de omagiu la aniversarea unui pătrar de veac de la alegerea și înscăunarea ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Concomitent cu lucrările de pictură au fost procurate și instalate două poli-candre noi, s-au argintat și nichelat sfințele vase, ca și toate celelalte obiecte din metal, au fost legate toate cărțile de ritual și s-a reparat mobilierul bisericii.

Pentru toate aceste multiple și importante lucrări, s-a ostenit vrednicul preot paroh Gogu Sirbu, unul dintre preoții de seamă ai Eparhiei Buzăului și un iscusit condeier, care funcționează la această parohie de 26 ani, împreună cu conslujitorii săi, Preot Bibicu Tănase și Pr. Petre Anghel — decedat în luna noiembrie 1972, sprijiniți de personalul bisericii, de organele parohiale și de obștea credincioșilor, cu mențiunea lăudabilă și plină de mindrie că toate lucrările executate pînă în prezent s-au efectuat numai cu contribuția credincioșilor.

Biserica Sfîntul Gheorghe, astfel pregătită și împodobită ca o mireasă, a primit din simbătă seară (8 iunie) oaspeți aleși de la Centrul Eparhial Buzău, pe P. C. Preoți din administrația eparhială, în frunte cu P. C. Vicar G. Cocora și cei ai protoieriei Brăila, în frunte cu P. C. Protoiereu N. Velescu, care au oficiat împreună după da-

tină, vecernia cu litia, pomenind la timpul potrivit numele credincioșilor prezenți la slujbă.

A doua zi, duminică 9 iunie 1974, toată suflarea prezentă, clerici și credincioși, au întâmpinat cu vrednicie și după cuviință, pe bunul lor arhipăstor, pe P. S. Episcop Antim, care era bine cunoscut la Brăila, deoarece a fost înălțat la treapta arhieriei din ceata preoțească brăileană, după ce, timp de aproape un sfert de veac a îndeplinit o operă de adevărat apostolat la biserica Sfinții Apostoli. Și astăzi, mulți enoriași, vorbesc cu respect, cu recunoștință și admirație de părintele lor sufletească de odinioară, P. C. Preot Anton Angelescu.

Prea Sfințitul Episcop Antim, înconjurat de un sobor de preoți de la Centrul Eparhial, de la protoierie și din municipiul Brăila, invitați ai preotului paroh, a oficiat slujba de binecuvîntare și redeschidere, împreună cu sfința liturghie, răspunsurile la strană fiind date de un grup de inimoși și talentați coriști, împreună cu obștea credincioșilor, inițiată în executarea cîntării în comun.

După săvîrșirea ritualului tîrnosaniei și a sfinței liturghii, a fost oficiat Polihroniul, după care Pr. paroh Gogu Sirbu a făcut o amplă dare de seamă asupra istoricului bisericii, cu reparațiile și modificările survenite în decursul timpului, dar mai ales asupra mersului lucrărilor recente, evidențind cu mîndrie dărnicia și jertfelnicia credincioșilor, împreună cu dorința lor fierbinte de a-și vedea biserica reinnoită în veșmintul său exterior, iar înăuntru înfrumusețată cu podoaba unei picturi minunate. A mulțumit Prea Sfințitului Episcop, pentru oferirea acestei desfătări duhovnicești, făcîndu-i urări de sănătate și putere, depline bucurii duhovnicești, ani mulți și rodnici în slujba sfinței noastre biserici și în conducerea Eparhiei Buzăului. A transmis apoi mulțumiri P. C. Preoți din administrația eparhială, celor de la protoierie și din Brăila, pentru participarea lor la această solemnitate, consiliului și comitetului parohial, tuturor credincioșilor parohiei, care prin sacrificii materiale și osteneți pilduitoare, au contribuit la împodobirea și înzestrarea Sfinței Biserici, precum și Departamentului Cultelor și organelor locale de stat, pentru sprijinul dat în obținerea aprobărilor legale pentru reparații și pictură, asigurîndu-i de toată recunoștința, grațitudinea și loialitatea.

În încheiere, pr. paroh a spus: «Noi sîntem fii duhovnicești ai Sfinței noastre biserici și în același timp, fii și cetățeni ai scumpei noastre Patrii — Republica Socialistă România. La acest prilej festiv mărturisim respectul nostru desăvîrșit față de legile țării, adîncă noastră recunoștință față de conducătorii Patriei, atașamentul nostru față de orînduirea politică și socială a statului nostru socialist și devotamentul nostru nelimitat în strădania de a sprijini, după puterile noastre, la progresul și bunăstarea poporului, la promovarea luptei pentru pace, și a tuturor inițiativelor care urmăresc fericirea poporului».

A luat cuvîntul Pr. Protoieru N. Velescu, care, în numele preoților brăileni și al celor din protopopiat, salută cu respect și supunere prezența Prea Sfințitului Episcop pe aceste meleaguri dragi de la Dunăre, face o scurtă prezentare a vieții religioase din protopopiat amintind că multe biserici, între care trei în Brăila, vor mai îmbrăca haine de sărbătoare, prin împodobirea lor cu pictură. A evidențiat apoi mentul preoților de la această parohie și al credincioșilor pentru importanțele lucrări realizate, asigurînd pe Prea Sfințitul Episcop și pe colaboratorii Prea Sfinției Sale de toată dragostea și respectul cuvenit, iar autoritatea locală de stat, de sentimente loiale și de sprijinire a tuturor acțiunilor obștești în care vor fi solicitați preoții din cuprinsul protoieriei Brăila.

A răspuns Prea Sfințitul Episcop, vădit emoționat de calda primire ce i s-a făcut.

Prea Sfinția Sa arată cu temeiuri scripturistice rolul bisericii ca locaș de închinăciune, menționînd că biserica noastră strămoșească, românească, a fost mereu cu poporul, aducîndu-și contribuția la unitatea de grai și de neam și la viața cea nouă și fericirea obștească din Patria noastră.

Mulțumește, în continuare, pr. paroh Gogu Sirbu pentru momentele de elevație sufletească create, organelor locale de stat pentru larga înțelegere arătată nevoilor noastre gospodărești și de cult, binecuvîntînd în încheiere strădaniile și ostenețile credincioșilor pentru înfrumusețarea locașului lor de închinare.

A urmat apoi tradiționala agapă, organizată în casa preotului paroh, la care a participat și membrii Consiliului parohial, alături de Prea Sfințitul Episcop Antim și cellalți oaspeți.

OASPEȚII DE PESTE HOTARE ÎN VIZITĂ LA CENTRUL EPARHIAL

Între 4—8 iunie a.c. s-a ținut la mănăstirea Cernica o conferință interortodoxă a comisiei «Misiune și Evanghelizare» din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, la care au participat reprezentanți, clerici și laici, din partea unor Biserici Ortodoxe, dezbătând tema: «A mărturisii pe Hristos astăzi».

După terminarea lucrărilor, participanților la conferință li s-a oferit prilejul de a vizita mai multe biserici și mănăstiri — monumente istorice și de arhitectură — din țara noastră și în special cele din cuprinsul Sfintei Mitropolii a Iașilor.

În ziua de 10 iunie 1974, la înapoierea spre București, venind de la Iași, delegația de participanți, compusă din circa 20 persoane, a sosit la Centrul Eparhial Buzău, fiind însoțită de Pr. Prof. Dr. Ioan Bria, secretar pentru cercetări și relații cu Bisericile Ortodoxe din Consiliul Ecumenic (Geneva) și de Dl. Rus Remus, de la Serviciul Relațiilor Externe al Patriarhiei Române. Aici, oaspeții au fost primiți de Prea Sfințitul Părinte Episcop Antim la reședința episcopală, unde prof. Ioan Bria a făcut prezentările de rigoare.

În numele grupului, dl. Nikos Nissiotis, de la Atena, directorul Institutului Ecumenic de la Bossey, a rostit o scurtă cuvântare, în limba franceză, informând despre scopul venirii lor în România, aducând mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și colaboratorilor săi pentru găzduirea oferită și posibilitatea creată de a admira frumusețile Patriei noastre și ale Bisericii Ortodoxe Române, și Prea Sfințitului Episcop Antim pentru primirea cordială ce le-a făcut, luând act cu satisfacție că la Buzău este o Episcopie ortodoxă veche cu tradiție culturală însemnată.

A răspuns Prea Sfințitul Episcop Antim, tot în limba franceză, salutând pe oaspeți și urindu-le bun venit la Centrul Eparhial Buzău, arătând că este mișcat sufletește de această vizită. În continuare, și-a exprimat speranța că Bisericile, în numele paternității divine, vor contribui în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor la apropierea și înfrățirea popoarelor, asigurând prin aceasta pacea și fericirea obștească.

A urmat o scurtă vizită la Catedrală și muzeul eparhial, unde delegații au admirat pictura și sculptura din biserică, precum și obiectele expuse în muzeu.

Fiind ora prinzului, oaspeții au fost reținuți la masă în sufrageria palatului episcopal.

La plecare, Prea Sfințitul Episcop Antim le-a urat drum bun și a oferit în dar la fiecare vizitator câte un exemplar din cartea «Scurt istoric al Episcopiei Buzăului».

În cartea de onoare a muzeului, distinsii oaspeți au consemnat: «Participanții la Conferința Interortodoxă de la Cernica din 4—8 iunie 1974, cu tema: *A mărturisii pe Hristos astăzi*, mulțumesc Episcopului Antim și colaboratorilor săi pentru primirea călduroasă și urează ca harul lui Dumnezeu să întărească Episcopia și Seminarul Teologic de la Buzău, în slujba Bisericii noastre Ortodoxe» semnează: Nikos Nissiotis-Atena și Arhimandrit Simon-Varșovia.

ÎNCHEIEREA CURSURILOR LA ȘCOALA DE CÎNTĂREȚI BISERICESȚI ȘI SEMINARUL TEOLOGIC DIN BUZĂU

În ziua de 25 iunie 1974, potrivit aprobării P. S. Episcop Dr. Antim, după susținerea examenelor de fine de an și de diplomă la anii II și V, s-a ținut serbarea tradițională de sfârșit de an școlar.

P. S. Episcop Antim a sosit în școală la orele 18, însoțit de P. Cuv. Arhim. Ieronim Motoc, vicarul administrativ al Eparhiei Dunării de Jos, delegat al P. S. Episcop Dr. Antim Nica.

Erau prezenți în sală personalul din conducerea administrativă a Centrului Eparhial, P. C. Protopop al Protoieriei Buzău, directorul Seminarului, Profesorii, părinți ai elevilor etc.

Serbarea a fost deschisă cu intonarea imnului arhieresc și a cîntecului *Republică Măreață Vatră* de Ioan D. Chirescu.

Corul Seminarului, condus de Diac. Tudor Mihalache, profesor de muzică, a mai executat: *Doamne, Doamne* de A. Uncu, *Foaie verde bob secară* de M. Jora, *Cîntec soldășesc* de Nelu Ionescu, *Pe a binelui cărare* de Al. Podoleanu și *Gaudeamus igitur*. Intre coruri, au recitat poezii elevii: Curt Vasile, Isbășoiu Constantin, Rîmboi Angel, Cristiades Ion și Cicula Dumitru.

După partea festivă, părintele director D. Luca a prezentat darea de seamă asupra activității școlare pe anul 1973—1974. P. C. Sa a ținut să sublinieze că în momentul de față pe plan intercreștin a căpătat tot mai multă substanță conceptul de slujire sau diaconie. De asemenea, a arătat că diaconia este calea sau metoda prin care Biserica se apropie de credinciosul modern, dar că pentru a răspunde la multiplele chemări contemporane este nevoie de cadre bisericești bine pregătite. Părintele director a prezentat apoi statistic numărul elevilor pe ani și pe cele două Eparhii: Buzău și Galați, arătînd succesele obținute de elevi în anul școlar parcurs. S-a amintit că în afara activității școlare din seminar, elevii au arătat interes pentru educația cetățenească, prestînd peste 3200 ore de muncă patriotică.

Pentru sprijinul efectiv acordat seminarului, P. C. Sa a adresat cuvinte de recunoștință și de mulțumire Prea Fericitului Patriarh Justinian, Departamentului Cultelor, Prea Sfințitului Episcop Dr. Antim Angelescu al Buzăului și Prea Sfințitului Episcop Dr. Antim Nica al Dunării de Jos.

În numele Prea Sfințitului Episcop Dr. Antim Nica, a ținut o scurtă cuvîntare P. Cuv. Arhim. Ieronim Motoc, transmițînd salutul și binecuvîntările arhieresti ale Prea Sfinției Sale, adresate respectiv Profesorilor și elevilor seminarului. A remarcat, în continuare, că societatea noastră a creiat condiții optime pentru tineret și că generația de acum va prelua în curînd tot ceea ce s-a realizat în țara noastră timp de treizeci de ani de unitate în jurul conducătorilor Patriei. Pentru seminaristi, Părintele vicar Motoc a dat sfatul ca ei să se pregătească pentru viitor prin omenie, adică prin tot ce slujește binele obștesc și al societății în general. În încheiere a adresat felicitări elevilor premiați.

A luat cuvîntul apoi, în numele promoției, absolventul Nicolae Vasile, care a mulțumit profesorilor pentru eforturile ce le-au depus în formarea lor ca viitori preoți.

Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Angelescu, ca Episcop al locului și îndrumător permanent al seminarului, a scos în relief faptul că a reținut cele arătate în cuvîntările lor de Pr. Director și P. Cuv. Arhim. Motoc pe linia îmbunătățirii pe cît posibil a condițiilor de desfășurare a procesului de învățămînt în anii următori.

Prea Sfinția Sa a subliniat că Biserica este datoare să fie permanent o Biserică slujitoare. Pentru a se putea menține pe această linie este nevoie să-și facă un auto-control permanent. Este necesar să fim cetățeni buni și vrednici ai Patriei noastre și să întîmpinăm cu succes în muncă sărbătoarea de la 23 August, cînd se împlinesc 30 de ani de la eliberarea Patriei noastre. În încheiere, P. S. Sa a binecuvîntat strădanțiile profesorilor și elevilor depuse în anul ce s-a încheiat, urîndu-le mult succes în viitor.

După cuvîntare, P. S. Episcop Antim a înminat premiile elevilor distinși la învățătură și purtare.

Pr. NICOLAE I. BIVOLARU

D E C E S E

† PREOTUL MATEI GRIGORIU

În ziua de 26 aprilie 1974 a încetat din viață preotul pensionar Matei Grigoriu. S-a născut în anul 1888, în orașul Rm. Sărat.

A urmat cursurile primare și liceale în orașul Rm. Sărat, după care și-a complotat pregătirea profesională și formația intelectuală, urmînd cursurile universitare la facultățile de Drept și Teologie, obținînd Licența în Drept și Teologie.

După terminarea acestor studii, s-a hotărît pentru lucrare în slujba Bisericii. A fost hirotonit diacon în 1914 și numit la minăstirea Cotești. În 1915 a fost transferat ca diacon la Catedrala orașului Rm. Sărat, biserica Cuvioasa Paraschiva, iar în 1918 a fost hirotonit preot și numit la parohia Sf. Ioan din orașul Rm. Sărat, unde a slujit pînă la pensionare.

Dotat cu calități deosebite de bun slujitor, voce cu timbru bogat, cunoscător al tehnicii muzicale și pasionat de melodia bisericească, părintele Matei Grigoriu și-a cîștigat multe și alese aprecieri. Cu conștiința totdeauna trează, cucernicia sa respecta riguros rînduiala cultică și administra cu înfrigurare Sfintele Taine. Se impunea prin seriozitatea și rigorismul său, fiind căutat și solicitat pentru corectitudinea sa sacerdotală.

Cultura sa generală l-a indicat pentru președenția Consistoriului protopopesc în mai multe rînduri, pentru prezidarea mai multor comisii de lectură.

Și-a îndreptățit, prin atitudine și muncă, distincțiile: Iconom-Stavrofor și «Răsplata muncii pentru Biserică clasa I».

Slujba prohodirii sale, a avut loc în după amiaza zilei de duminică 28 aprilie 1974, în biserica Sf. Ioan, unde octogenarul părinte slujise pentru ultima oară în ziua de 23 aprilie 1974 — Sf. Gheorghe.

I-a slujit un sobor de preoți, în frunte cu P. C. Protopop Gh. Popescu — Rm. Sărat.

Au omagiat și înfățișat personalitatea părintelui Matei Grigoriu, în cuvîntări alese P. C. Protopop Gh. Popescu și actualul paroh al bisericii Sf. Ioan — preot Maxim Iluță.

O asistență numeroasă a dovedit pentru ulla data preuirea acestui preot decedat la vîrsta de 86 ani.

A fost înmormîntat în cimitirul orașului, în cavoul familial, lingă soția sa, preoteasa Aurelia, decedată cu cîtiva ani mai înainte.

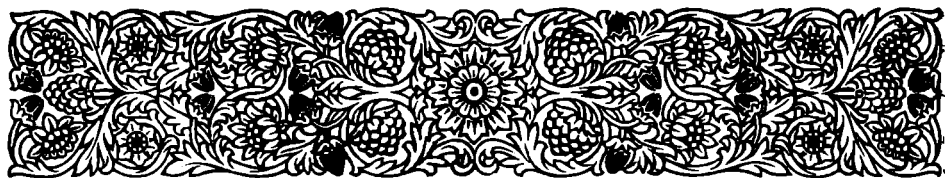
Cîntăreșul Oprea N. Gheorghe

S-a născut la data de 20 septembrie 1911 și a funcționat numai la parohia Vipe-rești, județul Buzău, de la data de 1 ianuarie 1936. A decedat la 19 mai 1974, fiind înmormîntat în cimitirul parohiei Vipe-rești, pe care a slujit-o cu cinste și pasiune.

Hirotonie

În ziua de 2 iunie 1974 — de sărbătoarea Rusaliilor, a fost hirotonit preot tinărul Vasile I. Gheorghe, licențiat în Teologie, pe seama parohiei Maxenu, jud. Buzău.

Pr. NICOLAE BIVOLARU

EPISCOPIA DUNĂRII DE JOS

DIN ACTIVITATEA CENTRULUI EPARHIAL GALAȚI PE LUNA MAI 1974

Vizite canonice

La 4 mai 1974, P. S. Episcop Antim Nica al Dunării de Jos a vizitat biserica parohială Serdaru și filiala acesteia Movileni, județul Galați.

La 5 mai, P. S. Sa a vizitat minăstirile dobrogene Celic-Dere, Cocoșu și Saon. Între alte probleme discutate la fața locului, P. S. Episcop s-a interesat de modalitatea aprovizionării lor cu apă potabilă curentă. Pentru minăstirea Celic-Dere și pentru Saon s-a preconizat forarea unor puțuri adinci, iar pentru Minăstirea Cocoșu curățirea și captarea unor izvoare deja existente. Atât la Celic cât și la Cocoșu și la Saon sînt în curs lucrări de reparații.

La 17 mai a.c., P. S. Episcop Antim, însoțit de P. S. Arhiereu Vicar Gherasim Constanțeanul, a vizitat biserica filialei Stupina, parohia Crucea, județul Constanța. În aceeași zi, a vizitat și filiala 2 Mai, care aparține de parohia Mangalia. La ambele filiale P. S. a discutat cu unii credincioși și membri ai consiliilor parohiale despre reparațiile și amenajările care trebuie făcute la aceste biserici.

Ședința Consiliului Eparhial

— La 16 mai a.c., a avut loc ședința de lucru a Consiliului Eparhial, sub președinția P. S. Episcop Antim. Consiliul a ratificat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial și a rezolvat problemele eparhiale care cad în sarcina sa.

Sectoarele administrativ-bisericesc, cultural și economic au prezentat dări de seamă asupra activității Centrului Eparhial.

Conferințe.

— La 28 și 30 mai a.c., s-au desfășurat conferințele preoțești de orientare pe protoierii. P. S. Episcop Antim a prezidat conferința de la Protoieria Tecuci. P. S. Arhiereu Vicar Gherasim a prezidat conferința de la Protoieria Galați. Conferințele de la Protoierii Constanța și Medgidia au fost prezidate de P. C. Inspector bisericesc preot C. Comșa. Iar conferințele de la Protoierii Babadag și Tulcea, au fost prezidate de P. C. Cons. Pr. N. Grosu.

Subiectul conferinței a fost: «Predica în vremea noastră», temă de permanență actualitate pentru activitatea pastorală și misionară a preoților, căci «credința este din auzire, iar auzirea prin cuvîntul lui Hristos» (Rom. X, 17).

În cuvîntul de deschidere a conferinței de la Tecuci, P. S. Episcop Antim a făcut o informare asupra lucrărilor Congresului Frontului Unității Socialiste.

Concluziile rezultate din prezentarea subiectului, din discuții și din directivele date de P. S. Sa și de delegații Centrului Eparhial, au fost de un real folos pentru stimularea activității predicatoriale și pentru orientarea preoțimii în problemele și realitățile vieții de astăzi din țara noastră, arătîndu-se că amvonul nu poate fi despărțit de slujirea omului, a patriei și a omenirii întregi.

— La 28 mai a.c., P. S. Episcop Antim și P. S. Arhiereu Vicar Gherasim au luat parte la închiderea cursurilor de ghizi de la Techirghiol. Aceste cursuri pentru îndrumarea ghizilor de la minăstiri și alte monumente istorice bisericești și de artă au fost organizate, ca și în anii trecuți, de Arhiepiscopia Bucureștilor și Departamentul Cultelor, între 6—18 mai 1974. Cu prilejul închiderii acestor cursuri, P. S. Episcop Antim a rostit o cuvîntare despre importanța monumentelor istorice pentru poporul nostru și despre folosul acestor cursuri de ghizi.

În zilele de 22 și 23 mai a.c., P. S. Episcop Antim și P. C. Pr. C. Mohonea — consilier economic la Centrul Eparhial Galați, au participat la lucrările Congresului Frontului Unității Socialiste. P. S. Sa a făcut parte din comisia pentru relațiile externe, iar P. C. Pr. Mohonea din comisia pentru controlul obștesc.

Activitate ecumenistă

— În cadrul relațiilor ecumenice, menționăm participarea P. S. Episcop Antim Nica la consultarea teologică de la București, ce a avut loc la 9 mai a.c., între comisia sinodală a Bisericii Ortodoxe Române și delegația Federației Lutherane Mondiale, condusă de Episcopul Martin Lündstrom din Suedia. P. S. Episcop Antim a făcut parte din comisia sinodală și a participat la discuții. Această consultare s-a făcut în vederea pregătirii dialogului care urmează să aibă loc între ortodocși și luterani.

Hirotonii și sfințirile de biserică

— Duminică 12 mai 1974, P. S. Arhiereu Vicar Gherasim Constanțeanul, în catedrala Episcopală din Galați, a hirotonit pe diaconul Petre Borbil ca preot pe seama parohiei Vadu din județul Constanța.

La 21 mai a.c., sărbătorirea Sfinților Constantin și Elena, P. S. Arhiereu Vicar Gherasim a săvîrșit sfințirea mică a bisericii din filiala Șipote, parohia Zorile, comuna Adamclisi, județul Constanța. Preotul paroh Vasile Ilie, împreună cu consiliul și comitetul parohial, ajutat de credincioșii parohiei, a făcut unele lucrări de reparații la acoperiș, tencuielile exterioare și vopsitoria bisericii.

În cursul lunii mai, potrivit directivelor P. S. Episcop Dr. Antim Nica, Centrul Eparhial a dat îndrumări și a urmărit activitatea preoților pe latura pastoral-misionară, a reparațiilor și a înfrumusețării sfințelor lăcașuri, precum și pentru sprijinirea acțiunilor inițiate de organele locale de Stat pentru îndeplinirea lucrărilor de interes obștesc.

Arhim. IERONIM MOTOC

VIZITA ÎN EPISCOPIA DUNĂRII DE JOS A ÎNALT PREA SFÎNȚITULUI MITROPOLIT EMILIANOS AL CALABRIEI

În zilele de 8—11 iunie 1974, Centrul Eparhial Galați a primit vizita Înalt Prea Sfințitului Mitropolit grec Emilianos Timiadis al Calabriei, reprezentantul Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol pe lângă Consiliul Ecumenic al Bisericilor de la Geneva. Înalt Prea Sfinția Sa a venit în țară ca participant la conferința unui departament al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, ținută la Mănăstirea Cernica, la începutul acestei luni, cu reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe Răsăritene și Orientale.

După terminarea conferinței, Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române o făcut o invitație oaspeților, ca să viziteze diferite centre bisericești din țară. Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Emilianos i s-a oferit posibilitatea să viziteze Episcopia Dunării de Jos.

Oaspetele a sosit la Galați cu trenul, simbătă 8 iunie la orele 17.32. La gară a fost întâmpinat de Prea Sfințitul Arhiepiscop-Vicar Gherasim Constanțeanul, iar la reședința episcopală a fost primit de Prea Sfințitul Episcop Antim Nica. Au fost de față cu acest prilej vicarul administrativ Arhim. Ieronim Motoc și consilierii eparhiali.

Înalt Prea Sfinția Sa, însoțit de Prea Sfințitul Episcop Antim și Prea Sfințitul Arhiepiscop-Vicar Gherasim, a făcut o vizită protocolară Prea Sfințitului Episcop pensionar Chesarie Păunescu.

Duminică dimineața 9 iunie, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Emilianos, însoțit de Prea Sfințitul Arhiepiscop-Vicar Gherasim, a vizitat câteva biserici din orașul Galați, ca : Buna-Vestire, Mavromol, Sf. Nocilae, Schimbarea la Față și biserica Precista — monument istoric. Înalt Prea Sfinția Sa a fost întâmpinat la aceste biserici de preoți și credincioși, care i-au urat bun venit, iar Înalt Prea Sfinția Sa le-a împărtășit arhieresti binecuvântări.

La orele 9.30 Înalt Prea Sfinția Sa, împreună cu Prea Sfințitul Episcop Antim al Dunării de Jos și cu Prea Sfințitul Arhiepiscop-Vicar Gherasim Constanțeanul, au mers la catedrala episcopală și au slujit împreună sfânta liturghie. La sfârșitul slujbei, Prea Sfințitul Episcop Antim l-a prezentat pe oaspetele credincioșilor, spunând în linii generale următoarele :

La bucuria sărbătorii de astăzi, a Duminicii Tuturor Sfinților, în care Biserica cinstește pe toți sfinții cei din veac : prooroci, apostoli, mucenici și cuvioși, se adaugă bucuria slujbei pe care am săvârșit-o acum. La această slujbă arhierescă avem în mijlocul nostru un oaspete distins de peste hotare, pe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Emilianos al Calabriei. Înalt Prea Sfinția Sa este reprezentantul Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol pe lângă Consiliul Ecumenic al Bisericilor. Vizita Înalt Prea Sfinției Sale, este prilejuită de o conferință ecumenică care a avut loc zilele trecute la București. Conferința a întrunit reprezentanți ai tuturor Bisericilor Ortodoxe. Tema conferinței a fost : «Cum putem mărturisi pe Hristos în zilele noastre ?»

Dorim să ne exprimăm deosebita noastră bucurie cu venirea Înalt Prea Sfinției Sale la Galați, ca oaspete al Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române și al Episcopiei Dunării de Jos. Înalt Prea Sfinția Sa, ne aduce binecuvântarea Sanctității

Sale Patriarhului Ecumenic Dimitrios I al Constantinopolului. Noi ti multumim și ti urăm bun venit la Episcopia Dunării de Jos.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Emilianos, a răspuns atunci în limba franceză, iar P. S. Episcop Antim a tradus în românește următoarele:

Țin să aduc salutul și binecuvîntarea Sanctității Sale Patriarhului Ecumenic Dimitrios al Constantinopolului pentru Ierarhii, clerul și credincioșii acestei eparhii. Avem astăzi sărbătoarea tuturor sfinților. Se ridică în mod firesc întrebarea ce este un sfînt și ce este sfințenia? Un sfînt este un om cu viață deosebită, care se luptă cu neajunsurile vieții din jurul său și care trăiește intens creștinește. Lumea de astăzi are nevoie de sfinți și de sfințenie. Aș dori ca această problemă de profundă meditație să vă preocupe pe fiecare. De altfel, acesta a fost și subiectul conferinței de la Cernica.

Din toată inima doresc ca Dvs. credincioșii de față să deveniți model de viață creștinească. Mulțumesc pentru primirea care mi s-a făcut.

După slujbă, I.P.S. Sa a fost condus la Reședința episcopală cu cinstea cuvenită.

La orele 16, I.P.S. Mitropolit, însoțit de P. S. Arhiereu Vicar Gherasim și de diaconul Ioan Dobre de la catedrala episcopală, a plecat în vizită la Tecuci.

În acest oraș, Înalt Prea Sfinția Sa a vizitat bisericile: Adormirea Maicii Domnului, Sfîntul Nicolae și catedrala Sfîntul Gheorghe. La fiecare biserică Prea Sfințitul Arhiereu-Vicar Gherasim l-a recomandat pe oaspete preoților și credincioșilor care erau de față, iar Înalt Prea Sfinția Sa a rostit cîte o scurtă cuvîntare.

La sediul protoieriei Tecuci, p. c. protopop Vasile Cristea, a oferit oaspeților cina, după care aceștia s-au înapoiat la Galați.

Luni 10 iunie la orele 7,30 oaspetele a vizitat birourile Centrului eparhial. Apoi Înalt Prea Sfinția Sa a plecat cu Prea Sfințitul Episcop Antim și cu diaconul Ioan Dobre în Dobrogea, la Mănăstirile Cocoșu, Celic Dere și la Tulcea și Constanța.

La Cocoșu a fost întîmpinat de călugări și de starețul mănăstirii în biserică. Înalt Prea Sfinția Sa a luat cuvîntul spunînd între altele că sfinții martiri: Zotic, Atalos, Kamasis și Filip, descoperiți recent la Niculițel, sînt o bucurie pentru toată Ortodoxia. Fie ca viața acestor mucenici să coabereze raze de lumină în Biserica Ortodoxă Română și să-i călăuzească lucrarea ei.

Starețul a făcut un scurt istoric al sfîntului lăcaș și apoi s-a trecut la vizitarea mănăstirii, după care oaspeții au plecat la Mănăstirea Celic Dere, județul Tulcea.

La această mănăstire, au fost întîmpinați în biserică mare de maici și de stareță. Se face o ectenie și polihroniu. Iar, după prezentarea ce i s-a făcut, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit a vorbit despre rolul vieții monahale. Se vizitează apoi muzeul, unde sînt arătate documente de la sultanul Abdul Megid, cu privire la fondarea mănăstirii și diferite obiecte vechi religioase.

Oaspeții au vizitat paraclisul, iar la stăreție, corul călugărițelor a executat cîteva cîntări duhovnicești. Adresîndu-se maicilor, Înalt Prea Sfinția Sa a spus că pe Domnul îl putem lăuda în rugăciune și în cîntece.

La invitația Prea cuvioasei maicii starețe, înalții Ierarhi au luat parte la masa oferită în cinstea lor.

La orele 17,15 potrivit itinerariului stabilit, oaspeții au plecat la Tulcea, unde au vizitat catedrala Sfîntul Nicolae.

În entuziasmul general al credincioșilor, Prea Sfințitul Episcop Antim l-a recomandat pe Înalt Prea Sfinția Sa ca prieten al Bisericii și al țării noastre, și a arătat rolul pe care îl îndeplinește în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Emilianos a răspuns: Secolul nostru este secolul contactelor tot mai sporite dintre oameni. Ca reprezentanți ai Bisericilor noastre, sintem obligați să ne întâlnim și să discutăm cele ce ne sînt de folos. Creștinii trebuie să soarbă adevărurile din Sfînta Scriptură și din tradițiile sfinte, ca să-și găsească o călăuză în societate. Anul acesta a fost declarat de O.N.U. ca un an ce trebuie să îmbunătățească viața omenirii. Omul nu se mulțumește numai cu partea materială și luptă să se depășească pe sine.

Preotul paroh a dat indicații despre biserică.

Această biserică cu hramul Sfîntul Nicolae este măreață și a fost construită la mijlocul secolului XIX, în timpul dominației turcești.

A urmat apoi vizita la muzeul «Delta», unde înaltul oaspete a fost impresionat de flora și fauna Dobrogei. Se vizitează de asemenea și biserica Sfîntii Împărați, unde este întîmpinat călduros de preoți și credincioși. Înalt Prea Sfinția Sa a spus: Sint bucuros de primirea și cîntarea dvs. Biserica nu este formată numai din ziduri, ci de oameni, de poporul lui Dumnezeu. În multe conferințe la care am luat parte am încercat să prezint interesul pentru Biserică și pentru problemele vieții noastre.

De la Tulcea, înaltii ierarhi au mers la Techirghiol, unde au vizitat casa de odihnă a Sf. Patriarhii. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit a spus credincioșilor care se aflau atunci în biserică: Sint bucuros să fiu în mijlocul dumneavoastră și să vă aduc salutul Patriarhului Dimitrios I al Constantinopolului. Biserica Ortodoxă Română este bine organizată.

Marti 11 iunie a.c., după micul dejun a fost vizitat litoralul. Înaltul oaspete a admirat frumoasele construcții, parcurile și marea. La Eforie Sud s-a vizitat casa de odihnă a Episcopiei și apoi orașele: Mangalia și Constanța.

La Catedrala din Constanța, preotul paroh Nicolae Cănanău a rostit o ectenie și polihroniu, iar răspunsurile au fost date de credincioșii care se aflau de față. Prea Sfințitul Episcop Antim a prezentat pe înaltul oaspete, arătînd că I. P. S. Sa vine pentru prima dată în eparhia noastră.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit a răspuns atunci: Sint bucuros de primirea făcută. În mișcarea ecumenică noi căutăm să înțelegem problema credinciosului din vremea noastră. De aceea, noi slujitorii bisericești să luăm aminte cum predicăm adevărurile sfinte credincioșilor noștri.

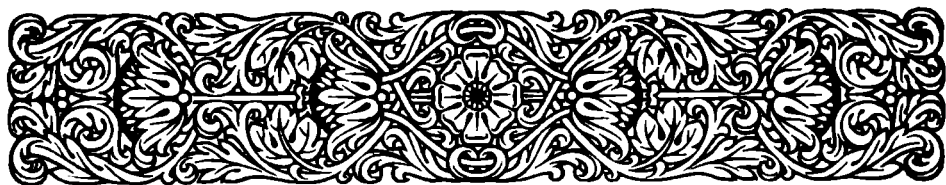
Mă rog și mă voi ruga ca preoții să fie cît mai de folos societății în această misiune. Voi merge la Constantinopol, la Patriarhul Ecumenic Dimitrios I și-i voi povesti despre rivna preoților și credincioșilor din România.

De la catedrală, oaspeții au vizitat apoi muzeul de antichități. De asemenea, a fost vizitat mozaicul roman din sec. IV și alte monumente istorice.

La orele 13,30 s-a oferit o masă în cinstea oaspeților. După prînz, oaspeții au vizitat acvariul de pe malul mării și plaja de la Mamaia.

La orele 19,10, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Emilianos a fost condus la gară, pentru a se înapoia la București, la Sfînta Patriarhie.

Arhim. IERONIM MOTOC

RECENZII

Dragoș Vitencu, *Viața pasionată a lui Ciprian Porumbescu*, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, București, 1974, 170 p.

Înțelegerea deplină a vieții și activității compozitorului român Ciprian Porumbescu nu poate fi dobândită decât prin cunoașterea și înțelegerea frământărilor celor din jur, a mediului în care a trăit.

Primul om care i-a călăuzit pașii pe drumul muzicii a fost tatăl său — părintele Ieracție. Lui îi consacră autorul lucrării pagini întregi pentru că viața sa — așa cum o visa părintele ajuns la bătrânețe — fusese asemenea unei cărți «în care se amesteca istoria Bucovinei cu propria lui viață și cu viața lui Ciprian».

Pentru a-i atrage pe românii din Bucovina, împăratul Austriei le deschisese multora porțile școlilor și le acordase titluri de noblete. Printre aceștia se numărau și Hurmuzăcheștii în rîndul cărora, un loc important îl ocupa teologul Golembiovski, cel despre care se spunea că, în loc de recunoștință, ceruse să i se schimbe numele fabricat de străini, în Porumbescu. Orator renumit, secretar de redacție al revistei familiei Hurmuzache, dirijor al corului bisericii, compozitor, părintele Ieracție a fost mutat de la rosturile sale și trimis la Șipote. Dar nici aici părintele nu se va liniști: căci, printr-o scrisoare, propune superiorilor introducerea literelor latine în locul celor cirilice «care numai îngreunează și nu înlesnesc citirea».

Atmosfera din casa parohială de la Șipotele Sucevei avea să fie însă înviorată de sosirea domnului Carol Micuți, prietenul din tinerețe al părintelui, cu clavirul și geamantele sale pline de tipărituri muzicale. Pe acest clavir începu să cînte și Ciprian «favoritul lui Micuți» din droaia de copii care umplea cu zbunguieți odăile casei parohiale. Ciprian întîlnise vioara la patru ani și îi deprinsese rosturile cu ajutorul unui lăutar. Apoi i se cumpărase și lui una iar cunoștințele muzicale i le perfecționă domnul Carol Micuți și părintele Ieracție. Era în vara anului 1860. Pentru părintele de la Șipote viața ar fi fost plăcută și aici dacă greutățile nu și-ar fi făcut apariția: moartea lui Emilian, cel mai mare dintre copii, apoi a fraților acestuia, îmbolnăvirea doamnei Emilia, lipsa banilor necesari pentru a-l trimite pe Ciprian să studieze. În cele din urmă acceptă trimiterea lui Ciprian la școala de la Iliești, unde erau și părinții doamnei Emilia.

Acceptarea de către autorități a cererii sale de a se muta într-o parohie mai aproape de școlile copiilor a adus o nouă schimbare în viața familiei părintelui Ieracție. S-a mutat la Stupca, enorie de români gospodari, aproape de Iliești dar și de Suceava, unde exista și gimnaziu și medici.

La Iliești Ciprian a continuat să deprindă tainele muzicii cu ajutorul învățătorului Simon Maier. Dar cei care îl ajută să învețe muzica românească sînt lăutarii. Iar Stupca «furnica de lăutari». Celelalte note ale lui Ciprian, cînd mai bune cînd mai rele, nu-l nelinișteau pe părintele Ieracție mai ales, pentru că «avea o încredere nețărmurită în destinul băiatului său». Cu această încredere s-a îndurat să ia doisprezece galbeni din zestrea Mărioarei și să cumpere pentru Ciprian vioara bătrînu-lui staroste de lăutari. Peste puțin timp avea să descopere cu bucurie înscrisura de pe scindura din fundul vioarei «FECIT CREMONAE, NICOLAUS AMATI, MDCXXVI».

(Făcută la Cremona, de Nicolaus Amati, la 1626) și să exclame: «Doamne, aista, de bună seamă, Tu i-ai trimis-o lui Ciprian».

Viața de liceu a lui Ciprian s-a scurs între Suceava și horele de la Stupca. Era în anul 1871 când se zvoni în ținuturile Sucevei că la 15 august vor fi serbări mari la Putna, la mormîntul lui Ștefan cel Mare, că vor veni studenți de la Viena, oaspeți mari din principate: Kogălniceanu, poetul Alecsandri, arhimandritul Filaret etc. Serbările au fost și un pretext pentru tinerii români adunați la Viena de a ține consfătuirea asupra viitorului nației române. «România Jună» hotărîse ținerea congresului încă din anul 1870 dar el a fost organizat în anul 1871. În fața autorităților, la Minăstirea Putna avea loc comemorarea a patru veacuri de la întemeierea lăcașului de către Ștefan cel Mare.

Părintele Ieraclie știa multe din toate acestea așa încît aprobă fără discuție plecarea lui Ciprian la Putna. Aici a cunoscut pe Eminescu și pe mulți alții de la «România Jună». În noaptea serbării «la mormîntul sfînt slujba de pomenire începea, după rînduielele minăstirești». Duminică au fost rostite discursurile festive, s-au citit telegramele și scrisorile. După masă a urmat hora după taraful lui Grigore Vîndereu. Acum, în virtejul locului, mulțimea n-a avut timp să observe că în locul starostelui sleit trecuse Ciprian cu cremoneza lui. Cînd mulțimea entuziasmată izbucni în aplauze, Ciprian spuse părintelui său: «Tată, am cîntat Daciei întregi!» Vacanța lui Ciprian avea însă și partea ei mai dureroasă: moartea mamei și primele semne ale bolii sale. Cuvintele rostite de ultimul staroste al lăutarilor, Grigore Vîndereu, i-au dat, poate, din nou curajul de a merge mai departe pe drumul său: «...domnișoru' Ciprian... Dumnezeu te-a făcut altfel decît pe oamenii de rînd, cu un anumit rost. Eu cred că te-ai născut tocmai la vreme pentru ca să nu rămîie cîntecele noastre vechi, românești, numai pe seama lăutarilor».

Trecerea la seminarul teologic din capitala Bucovinei a însemnat deschiderea unei noi perioade din viața lui Ciprian. Profesorul Isidor Vorobchievici «ca să poată lucra mai în liniște la tratatul său de armonie muzicală, cel dintîi în românește», încredință lui Ciprian conducerea corului teologic. Tot acum a luat ființă societatea «Arboroasă», al cărui președinte a fost ales Ciprian. Membrii ei, *arborosii*, țineau conferințe, recitau, jucau teatru, cîntau, dansau, petreceau în românește. În această atmosferă a început preocuparea lui Ciprian pentru scrierea textului și muzicii la «Treii culori...».

Obosit, proaspătul licențiat în teologie, reveni la Stupca. Aici cunoaște pe Benta Gorgon, prietena surioarei Mărioara, care-i va stăpîni gîndurile toată viața.

Toamna nu-i aduse împlinirea speranțelor lui și ale celor de la Stupca: bursa de la mitropolia pentru continuarea studiilor muzicale la Viena. La sfatul prietenei sale Benta, Ciprian se înscrie la facultatea de filozofie din Cernăuți. Aici însă *arborosii* au început iar să se agite. Rezultatele s-au văzut destul de repede cînd, ca urmare a unei telegrame trimise la Iași și care demonstra că «sufletul românesc al Bucovinei clcotește mai departe», conducerea «Arboroasei» ajunse în închisoare. Arestul de cîteva luni a accentuat boala lui Ciprian și în urma achitării vinovaților, el este nevoit să se întoarcă la Stupca.

De vioară se ocupa mai rar acum. «Vioara-i era o patimă și e bine ca bolnavii să fugă de patimi». Dădea meditații Mărioarei și îl suplinea pe părintele la școală. În toamnă însă se prezentă iar la facultatea de filozofie. Vacanța următoare a fost mai frumoasă pentru Ciprian ce obținuse, în sfîrșite, bursa mult dorită.

«Apariția lui Ciprian la Viena semănă ca o împlinire a vremii». La «România Jună» era deja cunoscut. Compozitorul Eusebiu Mandicevski, pictorul Epaminonda Bucevski, Andrei Birsan și mulți alții au sărit să-l ajute pe Ciprian, pe vechiul *arboros*. Ciprian se împărțea acum între cursurile de la Conservator și filozofie, activitatea de la «România Jună» unde dirija corul, întocmirea orchestrei și a cvartetului de voci, compoziția. Acum a fost intonat pentru prima oară cîntecul «*Pe-al nostru steag e scris unire*». Tot acum alcătuiește pentru studenții români o cîrtică de cîntece, în care figura, alături de «*Gaudeamus*» și «*Tricolorul*» și «*Pe-al nostru steag*». La un bal al «României June», dansul a fost deschis, la propunerea lui Eduard Strauss, cu valsul lui Ciprian, «*Florile dalbe*» sub titlul, mai bine înțeles de străini, de «*Camelii*». În această febră continuă, Ciprian se gîndi să-și facă un cămin și tri-

mise cererea de căsătorie părinților Bertei. Refuzul mamei acesteia îl aruncă în brațele celeilalte «iubite» — muzica.

După terminarea studiilor la Viena, pentru Ciprian începe o nouă și rodnică perioadă. La invitația lui Andrei Birsan acceptă să se stabilească un timp la Brașov, cu atât mai mult cu cât clima orașului era «leac curat» pentru boala sa. «Cînd Andrei Birsan le spuse brașovenilor săi că *maistrul de muzică* Ciprian Porumbescu se va stabili în orașul lor, mai că nu le venea să creadă». A fost numit profesor la liceu, dirijor la «Reuniunea de muzică», conducător al repetițiilor unor orchestre și coruri. Sub îngrijirea Mărioarei, Ciprian se simțea mai bine chiar dacă munca nu-i dădea răgaz de odihnă.

Evenimentul de seamă al acestei perioade l-a constituit compunerea operetei «Crai Nou» — visul lui Ciprian. Cu îngăduința «bardului de la Mircești», tînărul compozitor folosi textul lucrării dramatice «Crai Nou». Repetițiile operetei «Crai Nou» au fost începute de «Reuniunea de cîntări și gimnastică» din Brașov. Succesul spectacolului a fost răsunător.

Cînd un cronicar a încercat să caute izvorul de inspirație al compozitorului, răspunsul sună clar: «...și dacă e vorba de vreun compozitor pe care l-am studiat și-l studiez încă, cu multă diligență, atunci îmi permit a spune că acesta e însuși poporul român, care stă peste Offenbach, Genée, Suppé etc.».

După numai doi ani de stat la Brașov însă, boala îi revine și, la insistențele prietenilor și ale doctorilor, Ciprian a trebuit să plece în Italia. I se interzisese chiar și cîntatul la vioară. Dar cînd cei din țară au înțeles că Ciprian este gala să vină după cremoneza sa, i-o trimiseră imediat.

La Geneva tînărul compozitor român a fost invitat să cînte în fața bătrînului rege al operei — Verdi. După interpretarea unei doine și a cîntecului «Mai» acesta a exclamat: «Da, da... aveți o comoară de neprețuit și dumneata ai cheia ei. Să nu fii zgircit».

Ciprian mai călătorește prin cîteva orașe italiene și, puțin timp după sărbătorile de iarnă hotărî să se întoarcă acasă, la Stupca de unde, poate «va culege din nou sănătatea».

În primăvară cimitirul din Stupca mai avea un mormînt. Studenții de la «Junimea» cîntau, alături de flăcăii satului:

«Iar, cînd, fraților, m-oi duce
De la voi, și-o fi să mor,
Pe mormînt atunci să-mi puneli
Scumpul nostru tricolor».

Ciprian a lăsat posterității o operă valoroasă: muzică de teatru, muzică simfonică și de cameră, muzică corală, muzică vocală și lucrarea didactică *Elementele muzicii vocale pentru școlile populare și normale după metoda catehetică*.

Volumul de față impresionează prin stilul său. Faptul că de-a-lungul lucrării întâlnim destul de rar date precise, ani, zile etc., ne face să înțelegem, o dată mai mult, că în conștiința urmașilor oamnei mari sînt și rămîn astfel totdeauna prin opera lăsată moștenire.

Ciprian Porumbescu a fost mesajul lăsat urmașilor de cei ca părintele Ieracile — cei care și-au iubit neamul și au luptat pentru propășirea lui. Prin cîntecele sale Ciprian a dus mesajul peste veacuri.

IOAN F. STĂNCULESCU

Sergiu C o l u m b e a n u, *Cnezate și voievodate românești*, Editura Albatros, București 1973, 141 p.

Început în urma ocupării Daciei de către romani, procesul romanizării acestei regiuni a continuat și după retragerea aureliană (271—275). Descoperirile arheologice au demonstrat «pe temeiul unei mase imense de obiecte, că populația dacoromană și daco-liberă a continuat să-și ducă existența în mod neîntrerupt pe teritoriul locuit astăzi de români, urmașii direcți ai acestei populații». Puternica migrație a popoarelor străine, din a doua jumătate a secolului al III-lea nu a dus la dispariția totală a elementelor dace sau daco-romane.

Procesul romanizării a cunoscut chiar o intensificare, ca urmare a pătrunderii intense a limbii latine în mediul sătesc și, mai ales, «prin proclamarea creștinismului ca religie de stat, ou limbă de oficiere latină».

Din punct de vedere geografic, procesul de romanizare se extinde la nord și la sud de Dunăre, unde s-a format un popor romanic ce avea la bază elementul geto-trac. Aceasta este prima etapă a formării poporului român. Cea de a doua perioadă începe odată cu venirea slavilor (secolul al VI-lea) și durează pînă în secolul al IX-lea. Este perioada desăvîșirii formării poporului român.

În acest context istoric pe teritoriul Daciei, paralel cu procesul formării poporului român iau naștere «forme de viață feudală specifice acestui popor».

După aceste precizări, dr. Sergiu Columbeanu prezintă, în cadrul primului capitol al lucrării, «societatea de pe teritoriul României, înainte de formarea statelor feudale de sine stătătoare».

Înainte și după venirea romanilor în Dacia forma cea mai tipică de organizare a vieții sociale a geto-dacilor era obștea sătească. Suprapunerea stăpînirii romane a dus la apariția, într-o perioadă mai tîrzie (secolele III—IV e.n.), a unui «tip de obște mai evoluat», obștea teritorială. Printre documentele mai importante din care se poate deduce existența obștilor pe teritoriul României, se numără o scriere religioasă din culegerea *Faptele Sfinților (Acta Sanctorum)*, în care sînt expuse pămîmirile sîntului Sava. «Este de fapt cea mai veche mențiune de obște de la noi din perioada migrațiilor». Atitudinea de apărare a creștinilor de către consătenii lor, în fața prigonitorilor goți, dintr-un sat din apropierea Buzăului demonstrează că este vorba de «o obște sătească ai cărei membrii pun mai presus interesele comune ale așezării lor».

Venirea slavilor determină adăugarea, la organizarea existentă pe baza unității teritoriale, a organizării de tip slav. «Acest tip de organizare reprezintă o etapă importantă a procesului de formare a unor asociații de obști cu conducere militară comună».

Potrivit documentelor structura socială a obștilor se schimbă treptat odată cu apariția unor contradicții ce au atras de la sine destrămarea relațiilor bazate pe egalitate.

Dezvoltarea agriculturii și a meșteșugurilor atrage după sine accentuarea procesului de destrămare a obștei și de apariție a claselor sociale. Pe de altă parte, atacurile neîncetate ale popoarelor migratoare au silit obștile să se unească și să formeze uniuni de obști ce aveau în frunte un *volevod* sau domn. Starea materială a domnului și a luptătorilor trebuia să fie mult mai bun. Din această pătură se va forma mai apoi clasa feudalilor.

Izvoarele scrise și materialele arheologice descoperite au permis identificarea unor asemenea așezări obștești pe tot cuprinsul țării noastre, în secolele IX/X—XIV.

În pofida invaziilor repetate, populația de pe teritoriul de azi al țării noastre a continuat să existe și să-și exercite activitățile și ocupațiile sale: agricultura, meșteșugurile, schimburile de bunuri. Materialele date la iveală de cercetările arheologice, cronicile bizantine, scrierile hagiografice și multe alte izvoare vorbesc despre activitățile agrare și meșteșugărești din Țara Românească, Moldova și Transilvania. Dintre meșteșuguri o răspîndire deosebită au avut-o prelucrarea metalelor, morăritul și brutăritul, confecționarea îmbrăcămintii și, mai ales, olăritul. Paralel cu aceste meșteșuguri oamenii se ocupau și cu construirea de locuințe pentru adăpost, cetăți care să-i apere cît mai bine și cu construirea de lăcașuri de cult. Resturile de construcții descoperite la Slon (Prahova), Cîmpulung-Muscel, Poenari (Argeș), urmele unor centre ca cele de la Lotru, de la Cetățenii din Vale și de la Milcov, vechile cetăți-centre voievodale de la Biharea și Dăbica sînt tot atîtea dovezi asupra evoluției arhitecturii militare. În ce privește arhitectura religioasă, «construcțiile religioase, care erau totodată și centre de cultură feudală incipientă, erau reprezentate de biserici ca acelea de la Turnu Severin, de la mînăstirea Cotmeana, Sin Nicooară și Sîntul Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș, Vodița, toate ridicate spre finele secolului al XII-lea și în secolul următor». Un interes deosebit au trezit bisericuțele descoperite în masivul de cretă de la Basarabi (județul Constanța).

La prosperitatea economică a statelor feudale românești o contribuție de seamă au adus-o schimburile de bunuri la care participau locuitorii din secolele al X-lea—

al XIV-lea din ținuturile noastre. Schimburile comerciale de pe apă și de pe uscat au dat naștere acelor premise economice ce au împulsionat «procesul de creație politică românească la sud și la est de Carpați».

Capitolul II al lucrării, intitulat «Voievozi, duci, cneji, în Transilvania secolilor X—XIV», ne prezintă mai întâi voievodatele din Crișana, centrul Transilvaniei și Banat din secolul al X-lea. Cel mai valoros document pentru evenimentele și situațiile din această perioadă este considerat textul cronicii lui Anonymus. Aici este menționată existența a trei voievodate româno-slave pe teritoriul Transilvaniei: cel dintre râurile Someș și Mureș de sub conducerea voievodului Menumorut, cu centrul la cetatea Biharea (îngă Oradea); cel dintre Mureș și Dunăre de sub conducerea «ducelui» Glad; voievodatul cuprins între Poarta Meseșului și izvoarele Someșurilor al «ducelui» Gelu. Asupra întinderii acestor voievodate autorul atrage atenția că, în împrejurările acelor timpuri, asemenea formațiuni nu erau prea fixe.

Cercetarea atentă a acestor izvoare a condus la descoperirea de date importante și în ce privește apartenența etnică a populației din aceste voievodate transilvănene. Menționarea de către Anonymus mai întâi a românilor și apoi a slavilor, demonstrează o dată mai mult că în secolul al X-lea «românii constituiau populația majoritară a Transilvaniei din punct de vedere numeric, ei erau în același timp și elementul demografic cel mai însemnat din punct de vedere economic și din punct de vedere politic».

În secolul al XI-lea voievodatul bănățean al lui Ahtum și voievodatul transilvan al lui Gyla demonstrează, prin noua lor organizare, apariția unei trepte superioare în dezvoltarea societății feudale.

Începând cu a doua jumătate a secolului al XI-lea și în secolul următor în Transilvania se instalează dominația maghiară în locul celei pecenege. Aceasta a impus românilor un nou tip de organizare, acela în comitate. Centru comitatului era cetatea regală. În acest tip de «țări» românii au continuat totuși să aibă conducătorii lor — cnezi, voievozi, juzi. Așa au existat «Țara Severimului», «Țara Făgărașului», «Țara Birsei» (menționate prin secolul al XIII-lea), «Țara Hațegului» (menționată documentar în anul 1247, sub denumirea de «terra Harszoc»). Pe valea Maramureșului sînt menționate, în secolul al XIV-lea, aproximativ 7 cnezate. Dintre acestea un rol important l-a jucat cnezatul Cuhea sau al Bogdăneștilor — strămoșii lui Bogdan, întemeietorul Moldovei. Au mai existat apoi cnezatele: Coslăului (de pe valea râului cu același nume), Marei (de pe valea râului Mara) condus de Dragoș, cnezatul Varaliei (Subcetate), cnezatul Cimpulungului, cnezatele Talaborului și Bîrzave.

Toate demonstrează că, în ciuda stăpînirii maghiare, românii din Transilvania și-au păstrat instituțiile social-economice și politice create în secolele precedente adaptîndu-le noilor condiții.

Cel de al doilea capitol ne prezintă «Dobrogea în secolele X—XIV». Evoluția situației din Dobrogea de la sfîrșitul secolului al X-lea și începutul secolului al XI-lea poartă pecetea tendinței Imperiului bizantin de a-și consolida pozițiile în această regiune. Au fost refăcute zidurile cetății de la *Noviodunum* (Isaccea) și așezările de la *Arrubium* (Măcin), *Troesmis* (Iglița), *Beroe* (Piatra Frecăței), *Carsium* (Hîrșova), *Capidava* (județul Constanța), *Axiopolis* (Hinog-Cernavoda). Date interesante pe această linie au fost obținute în urma cercetărilor de la Păciul lui Soare — locul unde ar fi fost identificată cetatea-port *Vicina*. În afara izvoarelor arheologice, date asupra activităților economice și social-politice din Dobrogea au fost găsite și în scrierile cronicarilor bizantini, cum ar fi «însemnările troparhului grec» (un șef militar și administrativ) și harta din 1154 a geografului arab Idrisi, întocmită la curtea regelui normand al Siciliei.

Asupra formațiunilor politice din Dobrogea din perioada dintre secolele al X-lea — al XI-lea, relații ale unor evenimente și nume ale unor căpetenii de formațiuni existente s-au păstrat în cronică și inscripții pe piatră. Dintre inscripții, cel mai vechi document slav cunoscut pînă azi pe teritoriul țării noastre este considerat cel descoperit la Mircea-Vodă (județul Constanța) în anul 1950. Textul incomplet păstrat menționează pe un «jupan Dumitru», probabil conducătorul local al unui centru militar. Un alt «jupan» este menționat în inscripția din secolul X desco-

perită pe perețele bisericeții numerotate B4 din dealul de cretă de la Murfatlar. Aceste mențiuni precum și celelalte nume de clerici («Iosif», în grecește, «Dimian», în slavă) și de feudali descoperite în bisericețele de la Murfatlar demonstrează o dată mai mult că, înainte de venirea pecenegilor, între Dunăre și Marea Neagră populația era organizată în formațiuni politice cu conducători feudali locali. Treptat, ca urmare a legăturilor de colaborare cu populațiile de la nord de Dunăre, are loc procesul de «emancipare politică» a formațiunilor dintre Dunăre și Marea Neagră.

«Românii dintre Carpați și Dunăre în secolele X—XIV» (capitolul IV) sînt menționați, în izvoarele slave sub numele de *vlahi* sau *volochi*, iar în cele bizantine sub numele de geți. Potrivit documentelor și acești români au avut o organizare politică proprie în secolele al X-lea—al XIV-lea. În lupta lor neîntreruptă cu popoarele migratoare ei au tîns mereu spre evoluție de la obstile teritoriale și, mai apoi, uniunile obștești, la formele superioare de organizare. Acești locuitori de pe ambele versante ale Carpaților «s-au considerat în mod neîntrerupt, cu toate vitregiile istoriei, ca membrii ai acelei *Romanii orientale* ce a urmat Imperiului roman în sud-estul european» și s-au grupat în așa-numitele «țări». La începutul secolului al XIV-lea aceste «țări» dintre Carpații sudici și Dunăre au fost grupate, în limba locuitorilor lor, sub numele de *Țara Românească* sau *Țara Românească* și nu sub numele slavon *Valachia*, fapt semnificativ pentru conștiința populară.

În baza datelor arheologice a fost reconstituit și procesul de organizare politică a românilor dintre Carpații meridionali și Dunăre. S-a ajuns astfel la concluzia că au existat aici trei zone de așezări umane și că «la temelia formațiunilor statale, denumite cu începere din secolul al XII-lea voievodate și cnezate, au stat puternice realități demografice locale, încorporînd și elemente de organizare politică, ilustrate de prezența cetăților și a așezărilor fortificate».

În ce privește Țara Românească, pînă la invazia tătară aceasta a cunoscut o dezvoltare aparte. Regiunea *Vlășca* sau *Țara Românilor* s-a aflat, în secolele al X-lea — al XIII-lea, în legături strînse cu pecenegii și cumanii. Românii i-au influențat în asemenea măsură pe acești vecini încît i-au făcut pe mulți ca, intrînd în rîndurile păturii stăpînitoare autohtone, să adopte mai tirziu și religia creștină de tip oriental. Despre această conviețuire vorbesc cronicile bizantine ale lui Kynamos și Nicetas Choniates. În documentele ce relatează despre acțiunea militară a comitelui Ioachim de Sibiu trimis de regele Andrei a II-lea al Ungariei în ajutorul țarului Asan Borilă, apar iar date în legătură cu existența unor conducători politici între Carpații meridionali și Dunăre — dovadă a formațiunilor politice, probabil cnezate și voievodate, organizate acolo. Conducătorii acestor formațiuni sînt menționați și în documentele referitoare la colonizarea cavalerilor teutoni. Materialele arheologice date la iveală în urma cercetărilor de la Cetățeni (Argeș) întregesc aceste date. Au fost descoperite aici ruinele unei cetăți și ale unei bisericețe cunoscute sub numele de «cetățuia și schitul lui Negru Vodă» precum și fundațiile a trei biserici date cu probabilitate din secolele al XV-lea, a doua jumătate a secolului al XIII-lea și, respectiv, înaintea mijlocului secolului al XIII-lea. Această cetate cu bisericile și locuințele sale conduc la ideea existenței unui centru politic, militar, administrativ și religios, fapt ce a făcut pe cercetători să emită ipoteza că ar fi vorba de «o reședință a căpeteniilor muntene, atestată documentar în secolul al XIII-lea...».

Elementele furnizate de actul din 31 iulie 1227 dat de papa Grigore al IX-lea ce sprijinea expansiunea Ungariei dincolo de Carpați demonstrează existența în această regiune a unor episcopi ortodocși și deci a unei populații românești numeroase, cu o organizare politică superioară.

Invazia tătară (1241) în Europa centrală și răsăriteană, luptele dintre tătari și români menționate într-o serie de izvoare străine, aduc noi mărturii privind formațiunile politice românești și organizarea lor. Printre documentele mai importante se numără cronică rusă *Voskresenskaia* și cronică persanului Ulah al Rașid-ed-Din. Stăpînirea tătară din Transilvania a fost de scurtă durată spre deosebire de cea din Muntenia și Oltenia, unde a fost totuși puțin mai ușoară în raport cu asuprirea exercitată de năvălitori în Moldova. Așa se și explică de ce formațiunile din nord-vestul Munteniei, din nordul și sud-estul Olteniei au cunoscut o evoluție mai rapidă spre formele superioare de organizare. Informațiile referitoare la aceste formațiuni se întregesc cu o serie de elemente furnizate de *Diploma Ioanșilor*

(1247). Prin actul său regele Bela al IV-lea al Ungariei dăruia Cavalerilor Ioaniți, în schimbul apărării hotarelor de sud-est, următoarele: «Intreagă țara Severinului, împreună cu munții acesteia și cu toate celelalte locuri ce țin de ea, precum și cnezatele lui Ioan și Farcaș, pînă la Olt, afară de țara voievodului Litovoi...» lăsată românilor, precum și «toată Cumania, de la riul Olt și munții Transilvaniei...», afară de țara lui Seneslau voievodul românilor...». Tot în Diplomă se găsește date importante asupra situației economice a cnezatelor și voievodatelor și asupra situației aparatului lor militar. În baza acestora se poate conchide că ne aflăm în fața procesului formării unui mare stat feudal, proces care se va desăvîrși în primele decenii ale secolului următor». În ce privește voievodatul lui Litovoi, date despre evoluția sa sînt furnizate mai ales de diploma regală din 1285, prin care magistrului Gheorghe îi sînt dăruite o serie de moșii pentru a lupta împotriva lui Litovoi și Bărbat ce încercaseră să scape de stăpînirea ungară. Potrivit acestui document voievodatul lui Litovoi ocupa ținutul din Stînga Oltului, era puternic organizat și țindea spre o «afirmare politică autonomă».

Materialele arheologice furnizate de șantierul de la Curtea de Argeș (1967—1969) reprezintă un nou izvor de informații privind formațiunile politice voievodale din depresiunile subcarpatice de la sud. Ruinele de aici «permit să se presupună că în cursul secolului al XIII-lea, pe locul curții domnești ce constituie monumentul istoric de astăzi s-a găsit reședința lui Seneslau din *Diploma Ioaniților*, că aici a trăit bătrînul voievod Tihomir și că Basarab «Intemeietorul», fiul său, s-a născut probabil tot aici».

În momentul venirii sale ca domn al statului românesc dintre Dunăre și Carpați, Basarab era considerat vasalul regelui Ungariei. Neacceptînd această situație Basarab reușește ca, în urma victoriei de la Posada (1330), să se elibereze și să consolideze astfel un stat unitar între Carpații meridionali și Dunăre — rezultat final al îndelungatului proces de organizare politică a populației din această zonă a țării noastre.

În Moldova, descoperirile arheologice de la Baranca-Hudeștii, Fundul Hertii și Horodiștea au dat la iveală existența așezărilor medievale timpurii autohtone ce au evoluat în condiții specifice. Grupate în două mari zone — la stînga și la dreapta Siretului — aceste așezări «vor fi parcurs, ca și în alte ținuturi românești (Transilvania, Țara Românească) calea istorică ce a dus de la uniuni de obști la mici voievodate sau cnezate, pînă la statul moldovean unificat de la jumătatea secolului al XIV-lea».

În cronicile și documentele vremii româniei de la sud de Carpați apar sub numele de *blakumeni* (în izvoarele runice), *vlahi* (în documentele maghiare) *bolohoveni* (în cronicile polone și rusești), *berladnici* (în alte cronici rusești) sau *brodnici* (de la slavonescul *brod-vad*). Toate documentele conduc la ideea existenței, în sudul Moldovei, a unei formațiuni politice organizate în genul celeia dintre Carpații sudici și Dunăre.

Autorul lucrării de față înserează și «ceva despre «republicile» lui Dimitrie Cantemir». Inspirat probabil de tradiția orală locală, cărturarul român vorbește în *Descrierea Moldovei* despre existența, în aceste ținuturi, a unor organizări de tipul «republicii». Este vorba de ținutul *Cîmpulung* (județul Suceava); «*Vrancea* din ținutul Putnei, la hotarul Valahiei» și *Tigheciul* din ținutul Fălcuiului. Dl. Sergiu Columbeanu adaugă acestora «țara Sepenițului», a «*Sepinții*» de azi, menționată și în cronică polonezului Długosz. Asemănătoare «țărilor» din Muntenia, Oltenia și Transilvania, aceste ținuturi — probabil uniuni de obști locale —, au evoluat integrîndu-se în statul unitar Moldova, în care «și-au păstrat însă un regim aparte».

În raport cu Țara Românească și Transilvania, Moldova a suferit mai mult de pe urma invaziei tătare (1241). Totuși șefii formațiunilor politice de la răsărit de Carpați au reușit să-și păstreze oarecum autonomia, în schimbul tributului cerut. Pe măsura consolidării economice și politice a acestor formațiuni, conducătorii locali caută să se îndepărteze tot mai mult de dominația străină, respectiv dominația ungară.

«În anul 1359, printr-o colaborare la care au participat forțele politice românești de dincolo și de dincoace de Carpații răsăriteni, a fost întemeiat, după ce a fost oprită cu succes intervenția lui Ludovic de Anjou, al doilea mare stat feudal românesc: cel al Moldovei».

În încheierea amplei lucrări, cercetătorul Sergiu Columbeanu face «câteva scurte constatări de ordin general», din care reținem în mod deosebit: prezența neîntreruptă a unei populații autohtone sedentare pe actualul teritoriu al țării noastre; organizarea acesteia în obști și uniuni de obști ce au evoluat în formațiuni social-politice mai mari conduse de cnezi sau voievozi; lupta continuă a acestor cnezate și voievodate pentru autonomie față de regatul feudal maghiar și față de stăpânirea tătară; rolul hotărâtor al acestor cnezate și voievodate, de dinainte de anul 1300, în întemeierea marilor state românești.

Scrisă cu pasiune, lucrarea d-lui Sergiu Columbeanu are un stil captivant iar parcurgerea ei realizează o imagine pe cât de interesantă pe atât de instructivă asupra primelor noastre forme de organizare politico-administrative și bisericești.

PR. UDREA AURELIAN

NOTE BIBLIOGRAFICE

Vasile Drăguț, *La Restauration des monuments historiques dans perspective de trois décennies d'activité (Restaurarea monumentelor istorice în perspectiva a trei decenii de activitate)*, în «Revue roumaine d'histoire de l'art», Tome XI, Bucarest, 1974, p. 11—37.

În cele trei decenii ce au trecut de la Eliberarea țării noastre s-a evidențiat, în cadrul efortului general de reevaluare a patrimoniului cultural național, și acțiunea de restaurare și punere în valoare a monumentelor noastre istorice. Se continuă astfel, într-o formă mult mai accentuată, o tradiție existentă deja în țara noastră și în păstrarea căreia un rol important l-au avut personalități ca Nicolae Iorga, Gheorghe Balș, Nicolae Ghika-Budești.

Încă din 1904 Nicolae Iorga atrăgea atenția asupra necesității întreprinderii de măsuri care să ducă la salvarea și păstrarea monumentelor istorice considerate ca «averea țării, averea neamului». Tot el este acela care, în luptă cu exponentii purismului francez (Lecomte du Nouy etc.) și al liberului arbitru în restaurarea monumentelor, a format, sub îndrumarea Comisunii Monumentelor Istorice, un grup de specialiști ce au desfășurat o adevărată activitate de restaurare. Așa au fost restaurate, întărite și puse în valoare fără nici o tendință de «înfrumusețare» monumente ca biserica domnească Sfântul Nicolae din Curtea de Argeș, biserica lui Ștefan cel Mare din Borzești, biserica Precista din Bacău, biserica Curtea Veche din București etc.

După Eliberarea țării și, mai ales după istoricul act de la 6 martie 1945 avea să se constate că aceste strădanii însemnau prea puțin în raport cu nume-

roasele monumente distruse sau avariate de timp, de distrugerile cutremurului și ale războiului.

Ca urmare, încă de la înființarea sa, la 15 martie 1951, «Comisia științifică a muzeelor, monumentelor istorice și artistice» a inițiat cercetări în scopul inventarierii monumentelor arheologice, de arhitectură și memoriale. În anul 1955 a fost emisă și prima lege menită să asigure protecția, cercetarea, conservarea, restaurarea și punerea în valoare a tuturor monumentelor de cultură. A fost înființată mai apoi Direcția Monumentelor Istorice ce a preluat conducerea activității de restaurare asigurată până atunci de Atelierul de monumente istorice al Institutului central de sistematizare a orașelor și regiunilor (I.C.S.O.R.) și atelierul ce a funcționat în cadrul Departamentului Cultelor.

Înființarea Direcției Monumentelor Istorice a adus de la sine dezvoltarea activității de cercetare și de restaurare a monumentelor, activitate desfășurată la un înalt nivel științific.

Printre cele 104 șantiere deschise astăzi în țară se numără: cetatea Histria, cetatea și monumentul triumfal de la Adamclisi, Mănăstirea Secu-Neamț, Mănăstirea Bistrița-Neamț, Mănăstirea Rîșca, Mănăstirea lui Ștefan cel Mare de la Războieni-Neamț, cetatea de scaun Suceava, Mănăstirea Putna, Mănăstirea Slatina, biserica Neagră din Brașov, bise-

rica Sffatul Nicolae din Scheii Braşovului,, Minăstirea Polovraji, Schitul Cotmeana, palatul Potlogi, fosta minăstire Stelea din Tirgovişte, Minăstirea Brincoveni-Olt, Minăstirea Căhuiu-Olt, cula Racoviţă-Argeş, Minăstirea Tismana, Minăstirea Văcăreşti — «cel mai important ansamblu de arhitectură feudală din Bucoureşti».

Într-o etapă apropiată vor fi deschise şantiere la: palatul Ghica-Tei din Bucoureşti, cazarma grănicerilor din Caransebeş, ansamblul Cetăţuia din Braşov, ansamblul «Sugălete» din Bistriţa-Năsăud, biserica Sfintul Gheorghe din Bucoureşti, Minăstirea Mera — judeţul Vrancea, cetatea ţărănească Drăuşeni — judeţul Braşov, biserica fostei minăstiri Rîmeti — judeţul Alba, vechea biserică ortodoxă din Hălmaşiu — judeţul Arad.

Această activitate de restaurare este direcţională de cîteva probleme teoretice: repertorierea ştiinţifică a tuturor monumentelor istorice din ţara noastră, cercetarea istorică şi arheologică — etapă preliminară oricărei cercetări, cercetarea de arhitectură şi cercetarea privind tehnicile de construcţie.

Cercetătorii şi-au îndreptat atenţia şi spre punerea în valoare a centrelor urbane şi rurale. Asemenea lucrări au fost

întreprinse pînă acum în: Piaţa mică a oraşului Sibiu, zona Curtea-Vechă din Bucoureşti, hanul lui Manuc şi hanul cu Tei.

Restaurarea include şi picturile murale. O adevărată activitate de restaurare a acestor picturi este desfăşurată astăzi de atelierul ce funcţionează în directă colaborare cu Centrul de restaurare UNESCO, cu sediul la Roma. Restauratorii au obţinut rezultate încurajatoare la Humor, Geoagiu de Sus, Bistriţa, Strel, Densuş etc. dar, precizează autorul, numărul picturilor murale din ţara noastră ameninţate cu degradarea este mare. Ca urmare s-a început o campanie de depistare a monumentelor ameninţate şi de întocmire a fişei lor de sănătate care să permită intervenţiile în ordinea corespunzătoare. Probleme asemănătoare se pun şi în legătură cu patrimoniul aferent monumentelor: sculptură, feronerie, mobilier.

Toate aceste preocupări exprimă, o dată mai mult, grija ce se acordă astăzi în ţara noastră faţă de întregul «bagaj de valori pe care l-au lăsat moştenire înaintaşii, pe care noi înşine sîntem datorii să-l lăşăm moştenire generaţiilor viitoare».

Emilian Popescu, Une liste des cités grecques datant du VI-e siècle de notre ère (O listă de cetăţi greceşti datînd din secolul al VI-lea al erei noastre), în Actes du II-e Congrès International des études du sud-est européen, tome I, Histoire, tirage a part, Athènes 1972.

Studiul de faţă cuprinde o expunere a rezultatelor cercetării asupra cunoscutei liste de cetăţi a lui De Boor, *Notitia*, din punct de vedere al datării acelei părţi din listă referitoare la Grecia şi al importanţei sale pentru cunoaşterea oraşelor şi teritoriilor rurale vecine, din secolele al V-lea—al VI-lea.

În acest scop se consideră necesară respectarea a două elemente legate de *Notitia*: compoziţia sa iniţială şi structura sa ulterioară. Se observă astfel că data compilării sau înlănţuirii operei nu poate fi luată în considerare pentru fiecare parte deoarece elementele cele mai recente fixează numai ultimul moment al intervenţiei în text. *Notitia* este, după părerea cercetătorului, un document lipsit de omogenitate şi de informaţii care ar putea facilita fixarea unei date precise.

În rezolvarea acestei probleme lista civilă a fost interpretată în strînsă legătură cu lista ecleziastică şi cu situaţia istorică a zonei respective. Se ajunge astfel la ideea că metropola civilă a unei provincii era totodată şi metropolă religioasă. Canonul al 17-lea al conciliului celui de al IV-lea sinod ecumenic de la Chalcedonia a dispus că «eparhiile ecleziastice trebuie să urmeze ordinea eparhiilor laice». Realitatea istorică a impus deci ca o evoluţie a formelor de guvernămînt civil să se reflecte şi în formele ecleziastice. Printre cauzele care au dus la modificarea formelor de guvernămînt laic în Peninsula Balcanică s-a numărat invazia popoarelor migratoare. Organizarea ecleziastică a fost şi ea afectată de această invazie în Scitia, fapt ce explică

de ce legea lui Zenon nu admitea decît un singur episcop, acela de Tomis.

Chiar dac̃a istoricii nu sînt în deplin acord asupra zonei ocupate de popoarele migratoare și a epocii sosirii lor, se admite, în general, c̃a secolele al VII-lea și al VIII-lea au fost pentru Peninsula Balcanică și pentru Grecia, în special, perioade de grave crize politice, economice și sociale. De această situație trebuie să se țină seama în încercările de a data *Notitia* lui De Boor. Se știe totodată c̃a *Notitia* dă un număr de 72 de orașe episcopale în Grecia, fapt ce atestă o organizare ecleziastică complexă. Se pune problema epocii în care se petrec aceste evenimente. Secolele al VII-lea și al VIII-lea nu pot fi luate în considerație din cauza condițiilor istorice menționate iar după secolul al VIII-lea nu poate fi datată ca urmare a bazei sistemului administrativ al Imperiului. De altfel, la conciliul ecumenic din 787 provinciile nici nu mai sînt menționate. Ca urmare dl. Emilian Popescu consideră c̃a cea mai corectă perioadă ar fi secolul al VI-lea al erei noastre, perioada unei relative păci în Imperiu, în care creștinismul face un progres considerabil.

Este respinsă părerea savantului german Heinrich Gelzer după care acea parte din *Notitia* referitoare la Grecia trebuie datată în secolele al VI-lea și al VII-lea, c̃a data cea mai tardivă ar putea fi ultimul sfert al secolului al VII-lea. Motivul principal al neacceptării acestei date îl formează situația grea a Greciei de după primul deceniu al secolului al VII-lea.

Dl. Emilian Popescu consideră c̃a una dintre dificultățile datării fragmentului din *Notitia* în secolul al VI-lea ar putea fi apariția Ahaiei separată în provinciile Helias și Peloponezia și inserarea Atenei ca o metropolă religioasă, fapt ce

duce la ideea c̃a era și un centru civil. Împărțirea provinciei Ahaia și ridicarea Atenei la rang de metropolă sînt considerate de cercetător ca fiind două dintre măsurile administrative luate de împăratul Justinian în scopul mai bune organizări a Imperiului.

O altă discuție ce s-a purtat în legătură cu aceste fragmente a fost și aceea referitoare la valoarea datelor din *Notitia* referitoare la Grecia. Unii savanți pledează pentru autenticitatea datelor, alții le consideră ca fiind valabile numai pentru geografia antică și nu și pentru organizarea ecleziastică. Cei care neagă autenticitatea informațiilor din *Notitia* aduc ca argument faptul c̃a, potrivit tuturor informațiilor istorice, la Tomis exista un singur episcop și nu 15 episcopi, cum menționează *Notitia*. Analiza detaliată a acestei probleme l-a condus pe cercetătorul Emilian Popescu la concluzia c̃a toate datele menționate în *Notitia* lui De Boor erau reale pentru secolul al VI-lea.

Tot ce se cunoaște despre progresul creștinismului în secolele al V-lea—al VI-lea și despre influența clerului în viața economică și culturală în această perioadă, permite cercetătorului să presupună c̃a în majoritatea orașelor exista cîte un episcop și c̃a deci, Grecia nu făcea excepție de la această situație. Se consideră totodată c̃a Lista lui De Boor cuprinde cel mai mare număr de cetăți existente în Grecia în timpul Imperiului, precum și o împărțire a provinciei Ahaia neexistență în alte surse. Prin urmare — conchide dl. Emilian Popescu — observînd concordanța dintre episcopate și polisuri, *Notitia* lui De Boor trebuie considerată ca o listă de 72 de cetăți ce au existat în Grecia numai în secolele al V-lea și al VI-lea.

IOAN F. STĂNCULESCU

Ion Chici deanu, *Săpăturile arheologice de la biserica țîrgului (Tîrgoviște) — 1972. Raport preliminar*, în «Scripta valachica», Tom. IV, 1973, p. 169—178.

Biserica «Tîrgului» din Tîrgoviște, ctitorie a lui Udriște Năsturel a fost ridicată în anul 1653 și terminată după un an de Radu vel căpitan, pe locul unei alte biserici ajunsă într-o stare precară. Aspectul actual al monumentului este mult diferit de cel din secolul al VIII-lea

ca urmare a intervențiilor suferite în timp.

În anul 1972 au fost inițiate vaste cercetări în scopul restaurării sale. Săpăturile arheologice au urmărit, în baza izvoarelor scrise, descoperirea fundațiilor bisericii lui Udriște Năsturel și

urme ale bisericii anterioare. În straturile destul de amestecate, de altfel, ca urmare a înmormintărilor din jumătatea de Vest a bisericii, au fost găsite cioburi de la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul secolului al XV-lea. În absida sudică au fost găsite fragmente de ceramică mult analoge cu ceramica de la Coconi, o așezare datată de la sfârșitul

secolului al XIV-lea și începutul secolului al XV-lea. Cercetările din interiorul bisericii au dat la iveală două cavouri datate în secolul al XVI-lea, fapt ce reprezintă «o confirmare arheologică a existenței în acel loc a unei biserici mai vechi de secolul al XVII-lea». Pe această bază s-a putut dovedi că «pe aceste locuri exista încă în secolul XVI o biserică».

Gh. I. M a r e ș, *Documente inedite despre satul Vulcana și Shitul Bunea*, în «Scripta valachica», Tom IV, 1973, p. 179—218.

Satul Vulcana (de Sus, — de Jos și Gura Vulcănii) este atestat documentar, sub numele de Vilcana, încă din prima jumătate a secolului al XV-lea când se afla sub stăpânirea boierilor din Satu Mare.

În prima sa domnie, Vlad Țepeș a cumpărat satul și l-a dat de zestre surorii sale, Alisandra. Satul apare apoi într-o serie de documente ca fiind în stăpânirea unui proprietar ori altul. În 1638, Matei Basarab emite o carte de stăpânire a satului de către boierul Bunea, mare dregător, curmînd astfel un conflict îndelungat.

Boierul Bunea ridică pe dealul de lângă sat o frumoasă biserică. Viața satului Vilcana se împletește de atunci cu aceea a Mînăstirii Vilcana. Se consideră însă că, încă înainte de a înălța

Bunea biserica, tatăl acestuia, Vilcu loșofătul a rugat pe moșnenii din Brănești să-i vîndă locul pentru ridicarea unei mînăstiri. Aceștia fac danie pămîntul pentru a se număra și ei printre cîtorii. De atunci averea mînăstirii a crescut mereu.

Numeroasele cărți domnești legate de Mînăstirea Vilcana și averea sa aduc date interesante despre modul de viață al călugărilor din mînăstire și al locuitorilor din sat, despre ocupațiile și grijile lor. În documente se găsec și multe nume proprii ce permit cunoașterea onomasticii oamenilor din Vilcana, denumirile dealurilor, văilor și piraieiilor ce formau hotare ori puncte de reper.

Spre identificare sînt inserate în studiu un număr de 31 de asemenea documente.

Prof. Dr. doc. Augustin Z. N. P o p, *Pentru adevăratul Ipotești*, în «Revista muzeelor și monumentelor», nr. I, 1974, p. 23—25.

În anul 1924 casa copilăriei poetului Eminescu din Ipotești a fost dărîmată de moșierii Papadopol — act condamnat cu vehemență de țărani ipoteșteni și din Cucorăni, de studenții botoșăneni, de prof. univ. eminescolog Leca Morariu și de mulți alții.

Abia în anul 1938 s-a reușit reconstruirea casei de la Ipotești, rezultatul fiind însă o construcție ce nu seamăna nici pe departe cu aceea din 1851—1852.

Specialist în Eminescu, Prof. Dr. doc. Augustin Z. N. Pop susține, în baza unor argumente științifice, necesitatea organizării unui complex muzeistic Eminescu, la Ipotești. În locul actualului muzeu și pe locul lui să fie reconstruită o variantă cît mai aproape de prototipul de clădire al casei copilăriei lui Eminescu. Clădirea se cuvine să aibă, pe peretele de la exterior, la intrare, o piatră pe care să se scrie cronica sa.

Se propune totodată tipărirea unui ghid «asupra ambianțelor de poezie de la Ipotești» și a unei monografii noi a localității. Reconstituirea ambianței casei de la Ipotești (iazul, pădurea cu poteci etc.) ar permite o înțelegere mai aprofundată a esenței liricii eminesciene. Și lespedea de pe mormîntul părinților lui Eminescu ar trebui reasezată, și osemintele căpitanului Matei Eminescu se cuvin aduse de la Bistrița-Năsăud.

«Trebuie să fie catalogat și arătat în complexul ipoteștean tot ce referă acolo despre biografia lui Eminescu».

La Ipotești să se formeze chiar, propune autorul, un centru de cercetări și informații eminesciene cu o bibliotecă și un buletin de informații anuale.

Toate acestea ar reprezenta «nu numai o cerință, ci și o datorie națională».

Pr. SĂVULESCU AL. ȘTEFAN

Ion Gheție, *Raportul dintre textele rotacizante și tipăriturile coresiene*, în «Inceputurile scrisului în limba română», Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1974, p. 110—138.

De la început cercetătorul precizează două elemente esențiale: a) timp de aproape trei sferturi de secol tipăriturile diaconului Coresi au fost considerate ca «cele mai vechi monumente de limbă românească»; b) descoperirea și cercetarea textelor rotacizante — *Codicele Voronețean*, *Psaltirea Scheiană* și *Psaltirea Voronețeană* — a dus la concluzia că *Psaltirea* și *Apostolul* diaconului Coresi erau o reproducere a acestor texte din secolul al XV-lea, făcută în alt grai și cu unele modificări.

Această ipoteză a fost acceptată de o serie de cercetători printre care se numără A. Densușianu, Bianu, I. N. Sulică, N. Iorga, Al. Rosetti, S. Pușcariu, N. Carțoian, P. P. Panaitescu etc. Faptul că mulți dintre aceștia au acceptat această idee fără a examina fondul problemei — susține domnul I. Gheție — a făcut ca «argumentele lor să fie combătute și să nu se bucure de considerația pe care, poate, o meritau».

Un alt punct de vedere, total opus celui de mai sus, a fost susținut de M. Gaster, în 1891, după care textele rotacizante sînt copii după originalele sud-ardelenesti. Ideea a fost susținută, într-o formă apropiată, și de N. Drăganu (1938) și St. Pașca și N. Corlăteanu, în ultimul timp.

Reluînd în discuție această problemă cercetătorul I. Gheție observă de la bun început, în legătură cu afirmația că textele rotacizante maramureșene stau la baza textelor coresiene, că aceasta trebuie limitată doar la *Apostolul* și *Psaltirea* tipărite de Coresi. Dat fiind faptul că pînă acum nu se cunoaște vreo versiune rotacizantă maramureșeană a evangheliei, dată din secolul al XVI-lea, nu se poate spune că și *Liturghierul*, *Molitvelnicul*, *Pravila* sau *Cazania a doua* ar fi reproduceri după texte originale nord-ardelenesti.

Studierea raportului dintre versiunile psalmilor textelor coresiene puse în discuție și textele rotacizante maramureșene descoperite duce la o primă concluzie: raportul «nu este unul direct».

Caracterul arhaic al limbii din *Codicele Voronețean*, *Psaltirea Scheiană* și *Psaltirea Voronețeană* — argument invocat de susținătorii tezei că textele co-

resiene reproduc originale rotacizante, nu poate fi acceptat deoarece «atît manuscrisele rotacizante, cît și cărțile coresiene corespunzătoare ar putea descinde din nerotacizante» și apoi «textele rotacizante nu au nimic în limba lor care să nu poată data din secolul al XVI-lea». Nici cercetarea filigranologică a textelor nu duce la confirmarea ipotezei că textele coresiene derivă din traduceri nord-ardelenesti. Analizînd critic și ideile emise de Al. Rosetti asupra acestei probleme, dl. I. Gheție demonstrează că «prezența rotacismului în *Codicele Voronețean*, *Psaltirea Scheiană* și *Psaltirea Voronețeană*, nu pot constitui o probă (indirectă) că tipăriturile coresiene descind din originale rotacizante». Nici faptele de limbă aduse ca argument de G. Ivănescu, considerate de acesta ca fiind maramureșene (ex. africata *g*, fonetismul *derept* (*dirept*), cu *e(i)* nesincopat etc.) nu justifică părerea că textele coresiene reproduc originale maramureșene. Dl. I. Gheție demonstrează pentru fiecare argument în parte că faptele de limbă menționate aparțin și altor regiuni ale țării (Muntenia, Moldova ori Banat).

În continuarea studiului cercetătorul ia în discuție termenii de circulație mai restrînsă existenți atît în textele coresiene cît și în textele rotacizante corespunzătoare. Sînt astfel analizați «termeni comuni Codicelui Voronețean și Apostolului lui Coresi», «termeni comuni psaltirilor rotacizante și psaltirilor coresiene», «termeni care apar atît în *Apostolul* și *psaltirile rotacizante*, cît și în textele coresiene corespunzătoare».

Concluzia — la care ajunge dl. I. Gheție este aceea că unele dintre cuvintele prezentate de Florica Dimitrescu ca fiind maramureșene, trebuie eliminate ca nesemnificative iar altele pot fi încadrate în arii mult mai largi, nu numai în Maramureș. Faptul este cu atît mai semnificativ cu cît doamna Florica Dimitrescu nu s-a folosit de alte texte decît cele rotacizante pentru a demonstra că un cuvînt ori altul existent în scrierile lui Coresi, «n-a circulat în secolul al XVI-lea decît în nordul Ardealului». Aceleași observații sînt valabile și pentru încercarea lui Al. Rosetti de a demonstra

existența unor cuvinte nord-ardelenesti în *Apostolul* lui Coresi.

În încheierea studiului dl. I. Gheție subliniază faptul că este posibil ca textele coresiene să provină din textele nordice originale dar, «pînă la o demonstrație riguroasă în sprijinul acestui punct de vedere, nimic nu ne oprește să admitem drept posibil contrariul și anume că textele rotacizante derivă din originale traduse în alte părți decît Maramureșul și nordul Transilvaniei, care nu cunoșteau rotacismul».

Rezolvarea problemei impune stabilirea filiației textelor rotacizante și tipăriturilor corespunzătoare ale lui Coresi față de traducerea considerată primitivă. Un prim pas necesar este acela al stabilirii variantei corecte referitoare la regiunea în care s-a făcut traducerea originală: original nordic rotacizant din care decurg versiunile (5) rotacizante și nerotacizante ale psaltirii; original muntenesc-sud-ardelenesc nerotacizant din care descind textele rotacizante. Cercetătorul I. Gheție propune și operațiile considerate a fi necesare pentru a se găsi răspunsul la cele trei soluții: datarea cât mai exactă a textelor cu ajutorul filigranologiei; localizarea științifică a limbii lor; confruntarea strictă a celor cinci versiuni pentru stabilirea raportului lor.

În concluzie se consideră că problema descendenței *Apostolului* și *Psaltirii* lui Coresi din originalele rotacizante a fost acceptată pînă acum fără a fi demonstrată cu probe convingătoare.

Ion Gheție, *Considerații filologice și lingvistice asupra Evangheliarului slavo-român de la Sibiu*, în «Începuturile scrisurii în limba română», Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1974, p. 139—171.

Evangheliarul slavo-român de la Sibiu denumit și *Evangheliarul din Petersburg* a fost semnalat pentru prima dată de savantul român Ioan Bogdan. Este vorba de fapt de un fragment dintr-o evanghelie ce cuprinde o parte din evanghelia lui Matei și, pe coloana din dreapta, textul românesc. Părerile cercetătorilor au fost diferite dar, în general, ei au acceptat concluziile lui Ioan Bogdan. Acesta a admis că fragmentul ar fi fost tradus cu aproximație în anul 1580 în Transilvania și, potrivit particularităților de limbă, traducătorul a fost un străin, probabil ucrainean.

După părerea lui N. Iorga, particularitățile moldovenesti de limbă conduc la ideea că tipograful a fost cunoscutul Loring diacul ce a activat în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Ideea aceasta este susținută și de L. Demeny iar mai apoi, de Al. Rosetti.

Dl. Ioan Gheție consideră că pentru obținerea unui răspuns exact la întrebarea privind localizarea *Evangheliarului* este necesar un riguros examen lingvistic al textului. De fapt, în acest mod se stabilește regiunea de unde era originar autorul pentru că, în cazul *Evangheliarului*, regiunea unde a fost scris ori tipărit este clară — Sibiu (în anii 1551—1553). Pentru mai buna respectare a criteriilor de ordin lingvistic ce trebuie aplicate în scopul localizării vechilor texte românești cercetătorul reține toate particularitățile de limbă semnalate de Ioan Bogdan, adaugă acestora fenomenele de limbă găsite în fragmentele publicate și separă elementele considerate ca fapt normal de limbă de ceea ce este o pronunțare neromânească.

Partea a doua a studiului cuprinde lista particularităților de limbă pe baza cărora a localizat *Evangheliarul slavo-român* de la Sibiu. Cele 29 de fenomene sînt grupate astfel: fonetică (vocalism și consonantism), morfologie și lexic. În încheiere sînt desprinse cîteva observații generale: localizarea diferitelor fenomene de limbă analizate demonstrează că «în limba *Evangheliarului* slavo-român de la Sibiu se reflectă mai multe graiuri daco-române (cel puțin două)»; privite statistic se observă că «nu toate regiunile explică în proporții egale particularitățile de limbă ale *Evangheliarului* slavo-român de la Sibiu». Cel mai ușor și mai precis se identifică graiul bănățean-hunedorean după care urmează graiul moldovenesc. Acest fapt conduce pe cercetători la concluzia că «*Evangheliarul slavo-român* de la Sibiu este un text tradus de o persoană originară din Banat-Hunedoara și pus sub țîpar (după ce a fost revăzut) de un moldovean, anume de meșterul Filip Moldoveanul».

Ion Gheție, *Raportul dintre Tetraevangheliul lui Coresi și Evangheliarul din Londra*, în «Începuturile scrisurii în limba română», Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1974, p. 182—195.

Problema legăturii dintre *Tetraevangheliul* lui Coresi și *Evangheliarul din Londra*

copiat de Radu Grămăticul de la Mănăcești în insula Rhodos la 1574 a fost tratată pentru prima dată de Hașdeu. Păreră a acestuia, împărtășită și de cercetători ca M. Gaster, I. A. Candrea, O. Densușianu, Al. Rosetti și Florica Dimitrescu, era aceea că Radu de la Mănăcești a copiat doar textul diaconului Coresi. Alți cercetători (Pușcariu, Drăganu, Lacea, Pașca și Iorga) considerau că cele două texte derivă, independent, din original — direct ori prin intermediul unor copii.

Pornind de la aceste considerente dl. Ion Gheție pune problema dacă între *Tetraevanghelul* lui Coresi și *Evangheliarul din Londra* este ori nu o legătură directă și dacă nu, atunci care este legătura celor două texte și originalul traducerii. Pentru aflarea răspunsului se procedează la compararea atentă a textului și a limbii celor două lucrări — examen întreprins pînă acum numai de Florica Dimitrescu.

Punctul de plecare al cercetătorului îl constituie ideea că asemănările dintre cele două texte nu sînt întâmplătoare și că diferențele grafice ori fonetice dintre ele nu pot forma o dovadă certă că Radu de la Mănăcești nu a copiat textul său după *Tetraevanghelul* lui Coresi. În continuare sînt analizate cele cinci particularități fonetice existente în *Evangheliarul din Londra* în scopul dezlegării pe această bază a raportului menționat. Concluzia la care se ajunge este aceea că aceste particularități de limbă nu pot fi găsite în graiurile muntenești din sud-vest din a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Ele nu sînt întîlnite nici în fragmentele corespunzătoare din *Tetraevanghelul* lui Coresi. Totodată, nu poate fi acceptată nici ideea că Radu de la Mănăcești a folosit, pe lângă textul coreșian, și un text al evangheliilor în care se găsesc aceste particularități de limbă deoarece cercetările întreprinse demonstrează că este vorba despre un diac copist de texte religioase și nu despre un compilator. Adăugînd aceste considerații la recunoașterea de către copist a unor greșeli «fie de la mine, fie din izvod» — cum zice el, — se ajunge la ideea că «Radu de la Mănăcești nu a copiat textul *Evangheliarului din Londra* după un exemplar al *Tetraevanghelului* lui Coresi. El a avut la dispoziție fie o copie executată după tipăritura coreșiană, fie o copie, directă sau intermediară, după originalul traducerii *Tetraevanghelului*; așa cum au presupus Pușcariu,

Drăganu și alți învățați». Analizînd apoi, grupate pe categorii, unele dintre omisiunile și plusurile manuscrisului față de textul tipărit se conchide că *Evangheliarul din Londra* este o copie a textului coreșian realizată prin intermediul unei alte copii. S-au evidențiat în textul *Evangheliarului din Londra* activitatea a doi copisti — unul care a transcris textul coreșian din 1560—1561, și altul (Radu de la Mănăcești) care a transcris copia realizată de primul. Așa se explică de ce în copia lui Radu apar particularități dialectale nespecifice graiului său.

Cercetările viitoare, spune în încheiere dl. Ion Gheție, vor trebui să demonstreze «unde, cînd și în ce împrejurări» a fost făcută copierea *Tetraevanghelului* lui Coresi.

Ion Gheție, *Cu privire la textele slavone cu traducere românească intercalată din secolele al XVI-lea și al XVII-lea*, în «Începuturile scrisului în limba română», 196—201.

Scrierile slavone cu traducere românească intercalată a suscitât atenția multor cercetători dat fiind faptul că spre deosebire de alte texte, se găsește aici o împărțire specială: fiecare fragment slavon este urmat de corespondentul său românesc. Părerile asupra acestei structuri sînt grupate în trei categorii:

— St. Ciobanu consideră că aceste texte erau destinate elevilor și intercalarea în textul slavon a corespondentului românesc înlesnea acestora înțelegerea textului slavon; — Alți cercetători (N. Iorga și Al. Rosetti) considerau că intercalarea avea drept scop demonstrarea faptului că versiunea nu cuprinde «imixțiuni profligate» (aceasta cu atât mai mult cu cît — susținea Al. Rosetti — versiunea românească nu corespunde mereu celei slavone); Aceste texte — susținea P. P. Pamătescu — sînt bilingve pentru a-i ajuta pe preoții care, neînțelegînd toți limba slavonă, se foloseau de traducere pentru a explica auditoriului cele citite în slavonă (după obligația vremii).

În respingerea tezei lui N. Iorga și Rosetti cercetătorul Ion Gheție aduce următorul argument: asemenea texte intercalate apar în Moldova într-o perioadă în care nu putea fi vorba de o presune reformată care să justifice necesitatea dovedirii caracterului canonic al traducerii românești. Chiar dacă ar fi acceptată ipoteza celor doi tot nu s-ar explica fragmentarea textelor și nu punerea lor pe două coloane. Faptul că textul românesc

nu concordă totdeauna cu cel slavon se explică, consideră dl. Ion Gheție, prin aceea că fiind folosite de către elevi după ce învățaseră cit de cit limba slavonă, traducerea românească dădea acestora o oarecare libertate în traducere.

În ce privește părerea lui P. P. Panaitescu, aceasta nu poate fi acceptată pentru faptul că o asemenea fragmentare și intercalare face ca o lectură curentă a textului slav ori românesc să nu fie posibilă (idee susținută de Ciobanu).

Pentru a rezolva problema, cercetătorul Ion Gheție consideră necesar să ia în considerare toate textele slavo-române cu traduceri intercalate (nu numai cele religioase). Analiza se extinde deci de la textele biblice (*Psaltirea, Apostolul, Evanghelia*) și cazanii (*Omilia de Paști*) la textele religioase apocrife (*Scriptură de la Domnul Hristos căzută în piatră din ceru*, din *Codicele de la Teud, Legenda Sf. Sisin* din *Codex Sturdzanus*), texte juridice (*Pravila ritorului Lucaci*) și cărți populare (*Floarea darurilor*). Structura asemănătoare a acestora se datorează, în mod cert, unui singur motiv, susține cercetătorul, acela expus de Ciobanu: aceste texte intercalate erau făcute pentru scopuri didactice. Aceasta nu înseamnă că unele din ele nu puteau fi folosite și la lectură ori la cântare în biserici.

Ion Gheție, *Vechimea scrierii chirilice românești*, «Începuturile scrisurii în limba română», Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1974, p. 9—21.

Pornind de la știrile rare și incerte despre folosirea limbii românești înaintea scrisorii lui Neacșu din Cîmpulung (1521), filologii sînt, în general, de acord asupra faptului că texte românești au existat din ultimul sfert al secolului al XV-lea. Avînd ca punct de plecare această constatare studiul de față își propune să răspundă, în limita posibilităților, la întrebarea: «cînd s-a scris pentru prima oară românește cu litere chirilice?». Primul cercetător care s-a ocupat de această problemă a fost I. Bogdan în lucrarea *De la cine și cînd au Imprumutat românii alfabetul chirilic*, publicată în anul 1900. Concluzia sa este aceea că folosirea alfabetului chirilic pentru scrierea românească s-a făcut «în sec. 14 sau cel mai degrabă la sfîrșitul sec. al 13-lea». Analizînd critic această părere P. Cănel subliniază necesitatea privirii paralele a evoluției scrisurii românești și a celei slavon în țările

române înaintea secolului al XVI-lea. Ideea este diametral opusă părerii lui P.P. Panaitescu privind dezvoltarea scrisurii românești în strînsă dependență de scrierea limbii slavone.

Cercetătorul I. Gheție pornind de la studiarea atentă a aceluiași fenomen studiat de predecesori — folosirea în scrierea unor cuvinte românești din documentele slavone redactate în Moldova și Muntenia în secolele al XIV-lea și al XV-lea, a slovei *ж* pentru a reda vocala *ă* sau *î*, — ajunge la următoarea concluzie: *limba română a fost folosită în scris, cu o relativă constanță, dînd naștere unei tradiții grafice, într-o epocă posteroară primei jumătăți a secolului al XIII-lea*. O precizare mai aproape de perioada de după 1250 nu poate fi obținută în ciuda studierii atente a grafiei chirilice a documentului scris la Bistrița (datat cu aproximație din 1600), a textului din *Palia de la Orăștie* (1582) și *Evangheliarului slavo-român de la Sibiu* (c. 1551—1553).

Dintre părerile referitoare la existența unei tradiții stabile înaintea anului 1500, o atenție deosebită este acordată ideii lui Al. Rosetti potrivit căreia această problemă ar putea fi rezolvată prin cercetarea alternanțelor grafice din secolul al XVI-lea. Studiile s-au oprit asupra alternanțelor (*l/h* (*li-hi*) sau *e/i*). Părerea domnului I. Gheție este că prin aceasta se obține «o indicație asupra epocii de constituire a unei tradiții literare românești», indicație de care merită să se țină seama.

Un alt exemplu prezentat este acela al slovei, folosită pentru redarea lui *g* românesc și care a fost atestată pentru prima dată într-un document slavon din 1454. Inventală de români sau luată de la sîrbi și adaptată, slova *u* este folosită pentru redarea africateri *g*, din timpuri îndepărtate, din necesitatea de a reda grafic un sunet specific românesc. «Faptul că apare în documente în anii 1450—1480 constituie o dovadă că înainte de 1480 s-a scris românește cu o anumită consecvență» deoarece nevoia de a inventa sau a lua de undeva o slovă capabilă să noteze un sunet specific românesc nu a putut apare decît în urma unui proces îndelungat. Deci, conchide cercetătorul I. Gheție, «în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, de cînd datează textele literare românești care au ajuns pînă la noi, tradiția literară românească putea avea deci (cel puțin

în unele regiuni ale țării) o vechime de aproximativ 100 de ani». În secolele XV—XVI perpetuarea tradiției literare românești a fost posibilă dat fiind faptul că slavona nu putea fi învățată în școli decît prin intermediul limbii materne, limbă ce devenea astfel «obiect, fie și secundar de studiu, avînd anumite reguli de scriere» ce trebuiau deprinse.

Ion Gheție, *Maramureșul anilor 1500 — patrie a textelor rotacizante*?, în «Începuturile scrisului în limba română», Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1974, p. 30—43.

Idea că textele rotacizante ar fi apărut în Maramureș a fost emisă pentru prima dată de N. Iorga în anul 1904 și demonstrată mai apoi de I. A. Candrea. Reluînd această problemă, P. P. Panaitescu a folosit în cercetare filigranul *Psaltirii Hurmuzachi* și criptograma din *Psaltirea Scheiană*, primul indicînd anii 1500—1515 iar cifrele criptogramei, cu probabilitate, anul 1515. Se ajunge la aceeași concluzie: traducerea textelor rotacizante — originalele lor fiind considerate ca primele scrieri religioase în limba română — s-a făcut în Maramureș, după 1498, pînă spre 1520.

Autorul studiului de față reia problema textelor rotacizante pornind de la analiza premiselor de la care au plecat cercetătorii I. A. Candrea și P. P. Panaitescu. O primă concluzie este aceea că I. A. Candrea, în studiile sale se adresează numai dialectologiei contemporane și nu datelor oferite de cercetarea graiurilor din punct de vedere istoric. Pentru exemplificare se ia cazul lui dz din textele scrise în secolele al XVI-lea și al XVII-lea și cazul lui g (<j+o), care în secolele trecute erau mult mai răspîndite decît azi. Continuuarea demonstrației și pe baza altor exemple conduce la ideea că «localizarea textelor rotacizante în Maramureș, propusă și demonstrată de I. A. Candrea, nu mai poate fi reținută în stadiul actual al cunoștințelor noastre de dialectologie sincronică și istorică». Astfel că, potrivit cercetărilor actuale, textele rotacizante au fost scrise într-o zonă ce cuprinde nu numai Maramureșul ci și Crișana, Transilvania de nord, și chiar Banatul și Moldova.

În ce privește *Psaltirea Hurmuzachi*, datarea ei în anii 1500—1515, propusă de P. P. Panaitescu este considerată aproximativă din punctul de vedere al problemei tratate aici deoarece «ancora (neînscrisă) în cerc) apare frecvent în documente pînă dincolo de jumătatea secolului al

XVI-lea, spre 1570». Se procedează apoi la analiza lui S și a lui Ț din *Psaltirea Scheiană*, semne care notează africata dz și, respectiv, fricativa z.

În concluzie cercetătorul I. Gheție susține că textele rotacizante au fost scrise undeva într-o zonă vastă, care cuprinde Ardealul de la nord de Mureș, Crișana și Maramureșul (eventual și Banatul și Moldova); ele datează din secolul al XVI-lea și ar putea fi atribuite unui curent cultural mai activ, în această perioadă, în nordul țării.

Ion Solcanu, *Datarea și planul bisericii de lemn de la Putna*, în «Studii și cercetări de Istoria artei», nr. I, București, 1974, p. 95—100.

Tradiția spune că biserica de lemn de la Putna, apărută în documente la începutul secolului al XVIII-lea, a fost ctitorită de Dragoș Vodă la Volovăț și mutată apoi, de Ștefan cel Mare, la Putna.

Cercetarea structurii actuale a monumentului i-a făcut pe mulți cercetători să considere că planul inițial ar data de la mijlocul secolului al XIV-lea. Bazat pe o inscripție descoperită în absida centrală a bisericii de lemn de la Putna și pe informații mai vechi dar neluate în seamă pînă acum, dl. Ion Solcanu reia discuția privind datarea și planul bisericii de la Putna.

În inscripție apare sigură cifra de an 7085 (1576—1577). Ea atestă existența bisericii la începutul ultimului pătrar al secolului al XVI-lea. La aceeași perioadă se ajunge și în urma studierii atente a poemelnicului triptic ce menționează, printre alții, pe boierul Andrei Corcodel ca donator între 1584 și, aproximativ, 1592. Drept urmare se deduce «că biserica de lemn de la Putna exista deja, în această perioadă, cu o anumită autonomie față de mînăstirea Putna de vreme ce i se făcea danii».

Înfățișarea actuală a bisericii de lemn de la Putna prezintă importanță în măsura în care poate ajuta la formarea unei imagini cit mai corecte despre aspectul său inițial.

Pentru rezolvarea problemei privind planul bisericii de lemn de la Putna cercetătorul a apelat la informațiile date de însemnările lui Sev. Giorgiescu, stareț al mînăstirii Putna la jumătatea secolului trecut și de *Diata arhimandritului Vartolomei Măzăreanu*, datată ianuarie 1778. Coroborarea acestor informații a dus la concluzia că la Putna exista o «biseriță

de lemn anterioară anului 1778 cu cel puțin două sute de ani... având forma unei nave dreptunghiulare..., construită din lemn de stejar, de mici proporții...». Pridvorul, adăugat la 1778 ce are un simplu plafon din scinduri de brad vine să confirme părerea cercetătorului Ion Solcanu.

Inscripția indică anul 1576—1577 și, potrivit informațiilor, ultimele două reparații au fost făcute în anii 1778 și 1871. De aici cercetătorul conchide că «din secol în secol monumentul a fost supus reparațiilor». Biserica fiind de lemn și de mici dimensiuni se poate presupune că în rest, reparațiile au fost făcute treptat, înlocuindu-se o parte, o birnă, fără afectarea planului său. Ca urmare cercetătorul își îngăduie să admită «că planul bisericii de lemn de la Putna, dedus pentru perioada anterioară modificărilor din 1778, poate reprezenta o măturie fidelă a tipului inițial din preajma anilor 1576—1577 sau poate chiar și, mai vechi».

Ioana Grigorescu, *Repere de arhitectură în determinarea transformărilor bisericii de la Putna. Cercetare în vederea restaurării*, în «Studii și cercetări de Istoria artei», nr. 1, București, 1974, p. 101—119.

În anul 1968 au început cercetările de la biserica minăstirii Putna în scopul întocmirii proiectului de restaurare. Cu acest prilej s-au făcut observații asupra bisericii vechi și a bisericii actuale.

Până atunci se presupunea că biserica veche a fost demolată până la ferestre. Sondajele făcute au demonstrat că «nici un fragment din zidurile bisericii vechi nu se mai păstrau la baza zidărilor noi». Lintoul ușii dintre pronaos și gropniță era, conform datelor obținute în urma cercetării, reintrebuințat asemenea altor pietre folosite la construcția noii biserici. Cercetările arheologice făcute în interiorul bisericii actuale au dus la dezvăluirea bisericii lui Ștefan cel Mare, existentă numai la nivelul fundațiilor acoperite de pardoseli. A fost confirmată astfel ipoteza țeserii exterioare a zidăriei fundației și s-a constatat că, și în interior, zidăria fundației pridvorului se țese cu zidăria fundației restului bisericii.

Observațiile asupra planului bisericii inițiale au dus la concluzia că «biserica veche avea axul longitudinal mai la sud decît al celei actuale iar constructorii acesteia din urmă schimbaseră și înclinația sa». S-a emis totodată ipoteza că biserica inițială nu avea pridvor. În sprijinul

acestei ipoteze au venit observațiile obținute în urma cercetării comparative a unui contrafort descoperit pe linia presupusei limite exterioare a fundațiilor vechii biserici. Mormîntul descoperit în colțul S-V al contrafortului în discuție și raportarea lui la fața exterioară a bisericii a dus la concluzia că el a aparținut primei etape de construcție. El a fost atribuit mitropolitului Teoctist care a fost îngropat lângă zidul bisericii, «neputînd fi înmormîntat în interiorul unei necropole domnești». În urma construirii pridvorului, piatra de mormînt a mitropolitului Teoctist, deteriorată pe o latură de picăturile de la streșina bisericii, a fost mutată în interiorul lui.

Cercetările din interior au dus la descoperirea, pe conturul bisericii, a două sisteme de fundare, spre deosebire de pridvor unde apare numai un fel de fundar. De aici concluzia că ipoteza privind existența unei biserici de veac XV, fără pridvor este justă. Pe conturul vechii biserici trebuia construită o biserică mai mare și cu pridvor, biserică ce trebuia să adăpostească totodată vechile morminte ale Putnei. În acest scop, în secolul al XVII-lea a fost cioplită limita exterioară a fundațiilor vechii biserici în scopul lățirii necesare noii biserici, cu excepția zonei din altar, unde fundațiile celor două biserici se suprapun, și pe porțiunea centrală a părților din vest ale fundațiilor pronaosului.

Datele obținute cu privire la fundațiile vechii biserici, la pridvor și la pardoseală au permis și o mai bună cunoaștere a organizării spațiului interior inițial și o mai justă restaurare a bisericii secolului al XVII-lea. Dacă în lămurirea problemei planului inițial al bisericii de un real folos a fost și privirea comparativă a bisericii de la Putna și a bisericii minăstirii Neamț, în problema restaurării cercetătorul recurge la compararea bisericii minăstirii Putna cu biserica Sfîntul Onufrie din Siret, metoc al minăstirii Putna, considerată «copie fidelă a bisericii Putna din secolul XVII (dinainte de intervențiile ulterioare...)». Se apreciază astfel că «biserica Putnei, așa cum se înfățișează nouă astăzi, cu elemente vizibile pentru toți, sau cu altele ascunse în fundații și ziduri, nu trebuia să fie restaurată ca o simplă biserică de veac XVII, ținînd seama doar de transformările ei ulterioare». Prin folosirea unor metode științifice de restaurare s-ar fi putut, consideră cerce-

tătoarea Ioana Grigorescu, să se dea priorităţi mai valoroase şi mai semnificative, chiar dacă de la această epocă au rămas foarte puţine mărturii. Puse în evidenţă aceste mărturii «i-ar fi conferit faţă de toate celelalte biserici din secolul al XVII-lea, locul aparte ce-l ocupă în istoria arhitecturii româneşti».

Ecaterina Cincheză-Buculei, *Ansamblul de pictură de la Leşnic — o pagină din istoria românilor transilvăneni din veacul al XIV-lea*, în «Studii şi cercetări de Istoria artei», nr. 1, Bucureşti, 1974, p. 45—58.

Studiul insuficient pînă acum, ansamblul monumental de la Leşnic a dezvoltat, în urma cercetărilor din 1973, elemente noi legate de mesajul ctitorului bisericii.

În schema iconografică a picturilor, considerate de tradiţie bizantină, a fost identificat Sfîntul Petru (presupus a fi «cheia») şi o inscripţie. Scena în care e prezent Sfîntul Petru mai cuprinde pe Maica Domnului cu Pruncul Iisus şi pe Sfîntul Ioan Botezătorul, fapt ce duce la concluzia că este vorba de o Deisis.

Inscripţia de pe poalele veşmîntului Mariei, de pe locul spre care binecuvîntează Iisus, confirmă această ipoteză. Aducînd acestui fapt lipsa scenelor din viaţa lui Iisus sau a Mariei şi prezentarea numai a Răstîgnirii se conchide că «este evidentă alegerea subiectelor cu grijă şi într-un anume scop».

Pe peretele din nord, alături de Deisis şi sfinţii militari, se află tabloul ctitorilor. Ctitorul are în mîna stîngă biserica iar cu mîna dreaptă schiţează gestul de ofrandă. Se respinge deci ideea lui V. Drăguţ care, nestudiind cu atenţie pictura, consideră că ctitorul ţine în mînă un toiag cruciform. Ctitorul închină biserica lui Iisus «iar ruga sa este transmisă prin Ioan şi Maria ca orice Deisis, dar şi prin Petru».

Un loc deosebit în pictura de la Leşnic este acordat Sfîntului Petru, ce apare de patru ori şi prin intermediul căruia este îndreptată, către Iisus, rugăciunea ctitorului. Prin prisma acestui fapt se conchide că, chiar dacă azi biserica de la Leşnic are hramul Sfîntul Nicolae, «se poate ca la origine să fi fost Sfinţii Petru şi Pavel». Aceasta cu atît mai mult cu cît Sfîntul Nicolae nici nu este prezent în pictura bisericii.

O altă problemă discutată în legătură cu această pictură este aceea a finalităţii rugăciunii ctitorului bisericii din Leşnic. Sfîntul Gheorghe aşezat deasupra tabloului votiv duce la presupunerea că ctitorul avea nevoie de ajutor. Ruga sa este întărită de ceilalţi sfinţi: Maria, Ioan, Petru, cele două mucenice şi sfinţii militari călări.

Analiza *Judecării de apoi* şi legarea ei de inscripţia ce comentează episodul în care personajele poartă, pe umăr, unul din ostaşi mort, altul un animal, a dus la desluşirea unui alt substrat al scenei Rugăciunii. Imaginea ostaşului mort şi existenţa presupusului toiag cruciform în mîna ctitorului dovădesc că «nu poate fi vorba în pictura de la Leşnic de o aluzie la o cruciadă «antiotomană» așa cum susține Vasile Drăguţ. Coroborarea acestor interpretări ale scenelor cu condiţiile istorice din Transilvania secolului al XIV-lea duce la următoarea concluzie: cnezatul pădurii Leşnic este, potrivit documentelor, asemenea altor teritorii, o danie făcută lui Dobre «mîmânul» pentru fidelitate şi credinţă către regele ungar. În virtutea situaţiei privilegiate Dobre putea să-şi permită să fie ctitor al bisericii ortodoxe din Leşnic.

Programul iconografic al acestei biserici este astfel gîndit încît el să oglindească compromisul pe care este nevoit să-l accepte ctitorul: fidelitate către regalitate şi totodată «rugăciune militarizată, ridicată nu împotriva turcilor ci a duşmanului din casă» — stăpînirea maghiară. Tema Deisis este introdusă aici pentru a invoca sprijinul divinităţii, pe de o parte pentru înlăturarea dominaţiei maghiare, pe de altă parte pentru iertarea păcatelor săvîrşite prin participarea sa obligată alături de rege în luptele din Moldova (februarie 1395), în «ţară străină» — cum spune inscripţia.

Această interpretare explică — după părerea cercetătoarei Ecaterina Cincheză-Buculei — şi alegerea episodului răstîgnirii aşezată pe peretele de sud în faţa Rugăciunii de pe peretele de nord. Această idee de păcat şi iertare, expresie a dorinţei de a ajunge în rai, explică şi reprezentarea repetată a Sfîntului Petru în pictura bisericii de la Leşnic.

Prof. N. S.